Adevĕrul Literar și Artistic

Anul XIV — Seria II — Nr. 774
Duminică 6 Octombrie 1935

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în țară
10 Lei Exemplarul în străinătate

„ASOCIAȚIUNII" SIBIU

TABLETE

Calendar horticol

La zintâi Octombrie dăliile dumitale, domnule grădinar, sunt în plin lirism și mă uit la ele de peste garduri. Par'că pe fiecare tulpină, încoronată cu o floare albă, violetă și vișinie, s'a oprit cu aripile deschise un porumbiel. Foaia lor de leuștean anul acesta ți-a izbutit: cu ce îngrășăminte i-ai îmbrăcat cartofii? I-ai rupt, firește ramurile răzlețe la timp și le-ai rărit: ți-am văzut foarfeca nichelată șovăind în desișul decorativ adeseori și neștiind ce ar trebui ales de preferință, avuția frunzei sau luxuria floarei. Ai învățat că scopul naturii nu este concentrat numai în petale: acestora ea le-a rezervat culoarea și aroma, minuțioasa luare aminte și fantezia rafinată a croielii, a desenului, a crochiului și a schiței amplificându-le la frunză, la foaie, la ramură și tulpină. Variația liniei, a conturului, a unei atitudini și a buchetului pe care îl compune o plantă e preocuparea esențială a misterului vegetal.

Intre buruienile pe care le calci în fiecare zi și le desrădăcinezi, ca să placi acurateței din ghidul profesional, se ivesc în nonsensul spontaneității și al dărniciei pământului, bizarele modele ale unei inspirații fără comparativ cu putință. Buruienile dumitale nu mai au însă niciun nume și silința botanistului de a le aduna în clasificări judecate, dă greș. Cirsium lanceolatum *numără peste 200 de solzi în gulerul lui de sub floare. Dar sârmele înalte apărute subit în grădina dumitale ăst an, nu aparțin nici de* Onojordon, *nici de* Cirsium arvanse *nici de* Carduus mutans... *E o buruiană nouă, cum cresc în țarină cu miile, fără paternitate nici alianțe. Principiile dumitale sunt, de bună seamă, contrariate, neadmițând strămutare bruscă, evoluție dementă și generație dela sine... Faci înainte! Cucoanele frumoase din calea Victoriei vor avea mâine, fiecare, o columbă răstignită la piept.*

Intr'o zi, ai voit să asculți mai de departe ceva, distrat de o reverie te-ai lăsat dus cu mintea și vrând să tai o dalie mai mare ți-ai retezat degetele cu foarfeca mare: hârț. Bună ziua! Dă mâna încoace cu trei degete rămase, murdare de pământ: pământ cinstit și mână cinstită. Un pol bucata mi se pare mult, dar e dreptul dumitale.

De unde ai căpătat heliantele mici? aș vrea nițică sămânță. Pe fire curbe nevăzute, de doi metri și trei, ele dau o singură floare într'un vârf: steaua galbenă cu punctul din mijloc negru castaniu. A venit o viespe și s'a legănat în ea. O să stăm de vorbă odată și odată despre puterea firului elastic și rigid, care pornește liniar și corect din rădăcină până la floare, fără nicio frunză, nud, imens și echilibrat. La iarnă, când încă vor fi heliantele minuscule în picioare: botanica adevărată e lucru de bibliotecă și de gura sobei.

De sigur că ai deranjat cu deamănuntul cuiburile coropijniții, urmărit de găinile de vânătoare. Larva ei boantă și cocoșată e o delicatesă a leghornului alb: iei lopata și întorci gunoiul: poți găsi o avere! Bestie antipatică: Vezi Courtilière. Dar zveltele tuberoze, candide lumânări de ceară, una la sfeșnic, dau floarea lor de mărgean alb, otrăvită de un parfum sepulcral.

Această puritate care se acordă cu tămâia și cu savoarea aerului închis din anticamera unei săli de disecții, se obține din cel mai ignobil excrement, al familiei și al societății. Seria crinul, nenufarul...

Cel puțin sfeclele nu te-au amăgit. Sunt aproape de cules, nu te osteni prea mult. Au ieșit din pământ ca niște damigene și s'au așezat pe fund. Ia-le de păr, pur și simplu și du-te cu ele: dar vezi că, atârnă una cinci kilograme și patru fac numaidecât 20. Ai mai văzut ceva așa? Să semeni în brazdă o dudă chircită și la 1 Octombrie să iasă și să vrea să plece singur un urcior cât un porc?

Cotețele le-ai mai văruit odată, negreșit — și le-ai înecat cu petrol. Ca să pricepi toată importanța păduchelui microscopic în viață, trebuie să ai găini și să le fi căutat noaptea la becul electric. Infernul, Siberia și hardleburul englezesc sunt niște inofensive jucării, măsurate cu miliardul de furnici în masă tăbărîte pe un cocoș. Anemiate de o tuberculoză exterioară, cloștile mor pe ouă, cu devotament.

Umple șura bine cu mătură și mei: socotește de cap de vită atâtea care câte picioare are, mai puțin unul: trei munți de fân pe patru roate, de vacă, până la Martie. Podurile vor fi pline de nutreț și laptele distilat din luzernă va fi împărțit gospodărește între viței și copii, unora crescându-le coarnele și celorlalți genele groase și lucii. Să nu răcească viteii! bagă de seamă.

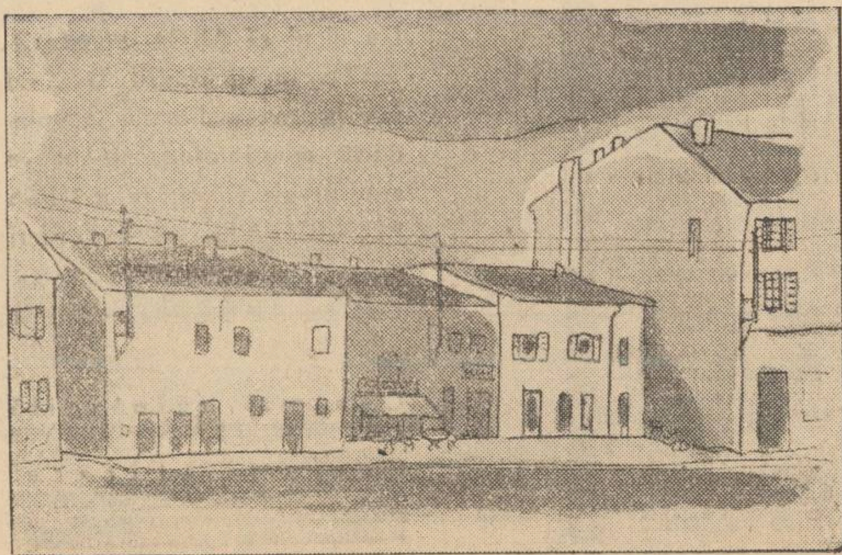
Te-ai îngrijit de lemne?

Nu uita albinele, care hibernează afară, ascultând, îngrămădite mușuroi în stupi ca să se încălzească, vântul de șase luni neîntrerupt, de zi și de noapte, în colibe. Ridică acoperișurile, lasă miere de toată iarna, îndeasă cu paie și astupă cu lut de jur împrejur. Iarna, singur omul lucrează: albinele, aricii, șerpii și rădăcinile dorm.

Vezi de câni. Vezi de pisici.

Și ca un bun grădinar, odihnește-te, căci ți-ai strâns și cartofii, fasolea, ceapa, usturoiul și ți-ai făcut mălai și făină de grâu. Dumneata n'ai să mănânci carne tâlhărită. Brânza ți-ai pus-o bine, lintea e la sac, merele sunt așezate pe laviți. Și citește, bunule grădinar, până la primăvară, știi, câteva cărți. Ca să-ți mai rămâie până la anul de împlinit numai o ultimă datorie: să faci un copil, o fată ca o dalie sau ca o heliantă ori un băiat, cât un vițel. Sunt de trebuință...

T. ARGHEZI

DIN VIAȚĂ... ȘI DIN CĂRȚI

Casa cu stuf

Fiind la vânătoare, m'am oprit într'un sat — la casa unui prieten.

Alături văd o casă aproape descoperită.

Un moșneag, cocoțat pe acoperiș, desprindea stuful cu o furcă și, furios, îl asvârlea în curte împrăștiindu-l.

Nu era în atitudinea bătrânului un rost gospodăresc — ci o înverșunare dușmănoasă.

— Ce-i cu moșul ăsta? întreb pe prietenul meu.

— Iar s'a certat cu baba lui. Și — cum se ceartă — se urcă pe acoperiș și descopere casa... ca ploaia sau viscolul să pătrundă în casă și să-i alunge nevasta. După isprava asta, — el se retrage într'un bordeiu din fundul viei. Peste câteva zile, baba și moșneagul se împacă. Uncheșul se aburcă pe acoperiș; și, ajutat de femee — își acopere din nou casa.

Istoria asta se repetă de vre-o douăzeci de ani, de când sânt eu prin meleagurile acestea. Poate și înainte sfezile lor se rezolvau în acelaşi fel.

Moșnegii trăesc izolați. N'au nici copii, nici neamuri. Sânt veniți de mult, de pe aiurea.

Nimeni nu le cunoaște viața intimă.

Certurile lor pornesc oare dintr'o pricină actuală sau poate vin din trecut — dintr'un conflict de tinerețe?

Satul nu știe nimic mai mult.

Oamenii văd casa descoperită, spun: „Moș Marin iar s'a certat cu baba" și trec înainte, râzând.

Mă uitam la casa devastată. Un necaz mare mocnea acolo.

Dar omul de ce întoarce furca de fier în acoperiș — ca într'o rană?

ROMA

Intr'un cabaret

La un cabaret din Paris, am văzut câțiva Români.

Un personaj politic, cu două cefe și cu câteva rărduri de gușe — burtos și crăcănat — petrecea cu o Franțuzoaică, fină și elegantă.

Peste câtva timp, amândoi — bine dispuși — au plecat.

Dar n'a trecut un sfert de ceas, și Românul — bufnind — s'a întors la cabaret. Povestea, cu glas tare, într'un grup de cunoscuți:

— Știți ce mi s'a întâmplat? Mă plimbam pe Champs Elisés. La un colț, se oprește o limuzină splendidă — și, din ea, sare o doamnă elegantă, cu țigara în gură. Imi cere un foc. I-l dau. Imi spune că-i măritată, că soțul ei e plecat; și că, în lipsa lui, vrea să se distreze cu mine. Am venit aici, am plătit consumația 3000 fr. francezi. Și — când am vrut s'o conduc acasă — mi-a cerut bani. De-abea atunci am înțeles, că am fost victima unei dame de consumație.

Grupul izbucni în râs. „Dama" era o cunoscută clientă a localului. Avea 50 la sută din consumație.

Mă uitam la masa informă de carne grobiană. Cum își închipuise politicianul nostru, că Franceza — în lipsa soțului — l-a ales tocmai pe dânsul din tot Parisul, ca să se distreze într'o noapte? Strașnic de bună idee mai au oamenii despre dânșii!

In bar, mai erau doi Români: studenți. Unul luase violoncelul și cânta. Iar altul își suflecase pantalonii până la genunchi, își pusese o sticlă pe cap și începu să joace cazaciocul.

In timpul acesta, părinții lor — care le trimit cu greu valută — sînt desigur neliniștiți, de nopțile albe ale fiilor, petrecute de-asupra infoliilor latine...

Ironia

Un director de ziar sfătuește pe toți redactorii să nu facă ironii — fiindcă „publicul nu pricepe".

Bucata dela această rubrică se termina, săptămâna trecută, cu o ironie.

Literatul „Faclei" n'a înțeles-o și a discutat-o pe dos.

Noi credeam că mai degrabă literatorii nu pricep ironia — având nevoe de note cu steluțe care să le indice unde lucru-i serios și unde nu...

M. SEVASTOS

Pace de crepuscul

Sunt fabule divine, repetate
Din pricină că plac
Imaginile 'n ele răsturnate
Ca stelele pe fundul unui lac.

Realitatea lor puțin importă
Și fiecare din
Noi înfrumusețăm a lor cohortă
Cu-al gândului nostru joc de delfin.

E fantezie apoi în sbor de linii,
De scene și culori
Inaripate prin văzduh ca crinii
La suprafața câmpului în flori.

E Bachus și cortegiul plin de soare
Al bacanalei lui,
E Venus în deplină sărbătoare
De marmoră'n lumină de statui.

E frumusețea'n tot divinizată
Și sburdă printre miei
A păstoriței noastre de-altă dată
Prin câmpul înstelat de ghiocei.

E câmpenesc altar lângă copacii
Bătrâni din loc în loc
Și sunt ghirlandele din ei și macii
Ca niște buze'n-jurul lor de foc.

E panorama 'nfăptuită 'n planuri
Exotice de mari,
Și mișcătoare, în crepuscul, lanuri
De plante svelte pe sub arbori rari.

E muzică și glas de oameni este
Destăinuite 'n sbor
De cântec de fântână și poveste,
Și suflet e cu legănări de nor.

E muzica cuvintelor în rouă
De-adânci sonorități
Și armonia lor de-apururi nouă
In fuga 'naltei lor eternități.

E versul strălucit al lui Virgiliu
Apoi de-asupra lor
Și al lui August peste tot sigiliu
Pământului și lumei protector.

N. DAVIDESCU

D. D. Patrașcanu:

Literatul și omul

Fortăreața

M'am gândit în tot felul, cum să izbutesc să intru la Patrașcanu, în casa care tace totdeauna cu ușile mute, cu geamurile orbite de stoluri. Cum să fac, că de-oiu suna și de mi se va deschide, să am un motiv serios de înfățișare.

Insfârșit, mi-a venit ideia.

— Ce poftești? m'a întrebat cel care-mi deschidea — după ce stătusem o bucată de vreme, așteptând.

— Aduc domnului Patrașcanu o monedă de valoare pentru colecția dumisale.

Parc'ași fi avut iarba fiarelor. Am fost introdus numaidecât.

— Da, da, mi-a spus colecționarul, privindu-mă cu ochii lui mici și râzători din fața-i roșcată plină de bunătate. E o monedă veche. De unde-o ai?

— Am găsit-o pe malul Dâmboviței, am răspuns eu fără să clipesc. M'am gândit că la dumneavoastră în colecție se află mai bine decât ori unde.

De fapt, nu spuneam minciuni. Piesa era găsită în glodul Dâmboviței, numai că nu de mine.

— Cât *cei* pe ea?

— Vai de mine! am protestat.

Eu doream numai să contribui cu ceva la frumoasa lui colecție. N'aveam nici o pretenție.

— Hm! a zis domnul Patrașcanu, mișcat.

Apoi m'a întrebat cum mă chiamă. Pe urmă am început a sta de vorbă. Mi-a spus că pasiunea vieții lui a fost totdeauna colecționarea. De mic căuta tot felul de hârburi și le aduna. Indată ce-a putut să câștige singur, a început a părădui banii pe obiecte de valoare.

— Unii spun că ceiace am eu prețuiește o avere. Eu nu știu. Nu cred. Dar mai știi?

Se încălzise. Mi-a propus apoi să trec cu el în odaia de-alăturea, să-mi arate unele piese interesante.

—Văd că te pricepi, mi-a spus.

(Ii devenisem simpatic prin dezinteresarea mea).

O colecție de preț

Am rămas întâiu uimit, în prag. Nu știam unde să pun piciorul. Podeaua era plină de cărți, hârtii, cartoane, suluri, obiecte. Pereții, pardosiți cu dulapuri, ce cuprindeau muzeul pe care dorisem atâta să-l văd.

— Nu te uita că e așa învălmășeală, s'a scuzat gazda. Aici am lucrat la manualele didactice. Uite, numai cărți de specialitate; de toate am avut nevoie. Nevasta mea e disperată că n'o las să vie să puie orânduială aici și să scuture praful.

Călcând cu băgare de seamă, am ajuns la dulapuri.

Nu știam la ce să mă uit. Stăpânul camerei mi le arăta una după alta. Trebuia să le țin minte; de notat nu îndrăzneam.

Inarmat cu o legătură de chei, deschidea și închidea, băga mâna până la cot în dulapuri, scoțând cu băgare de samă tot altele, nenumărate.

— Uite mata două republicane, în argint. Monezi romane am peste o mie de bucăți. Tot ce-i reprodus în manualele mele face parte din colecția pe care o vezi.

Pe rafturi, grămezile de bani vechi, roși și subțiați, stăteau nenumărate.

— Uite mata *pinteni* — continua să-mi arate oaspetele casei, punându-mi subt ochi niște fierării albite de vreme, pietrificate parcă; au fost găsiți la Războieni. Iaca *o icoană de fildeș*, cu pietre de ural și lemn de tisă siberiană; aici erau nouă mărgăritare, care-s lipsă.

Cheile sunau, zăngănind, la altă ușă cu geamuri. De data asta colecționarul scotea cu dragoste, o țășcuță de piele, afumată de vechime:

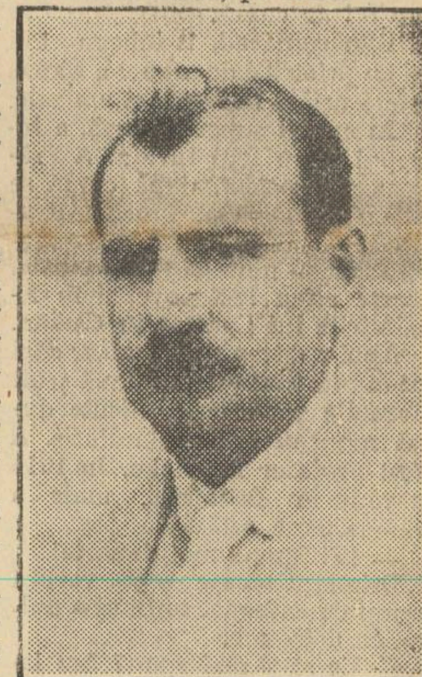
— Aici este un *pergament rămas dela Petru Rareș*, privitor la dania unei moșii; îl am dar de la un prieten dela Bacău.

Uite două *monezi grecești*, peloponeziace. Iată istoria Rusiei, în medalii. Acestea? Sunt o colecție de *cornuri*, ploști de praf de pușcă. Sunt frumoase, nu?

Un *barometru popular*, lucrat la M-rea Neamțului. *O statuetă* egipteană, dintre acelea ce se puneau pe pieptul morților. *O lampă de mineri*, din 1667. *Un ceasornic* din anul 1600. *O cutie de bijuterii*, care a costat peste 40.000 de lei, ce are de-asupra pictat în ulei, pe piele, portretul Anei de Clève.

Un pumnal, din vremea Renașterii, cu găuri pentru otravă. *O aprinzătoare*, cu cap de Mefisto — un fel de brichetă primitivă. *Un ceas* făcut de mână, dăruit de Costică Botez. *Iataganul haiducului Jianu*, pe care îl are dela domnul Barnosky.

— Uite mata, are iscălitura lui Iancu Jianu, pe lamă.

D. D. PATRAȘCANU

E cu mânerul de fildeș și cu teaca de piele înegrită.

— A! Să-ți arăt colecția mea de cărți rare! Uite, asta e mândria mea: *Tratat de Euharistie*, din anul 1515. Vezi mata?

Domnul Patrașcanu a deschis un dulap lateral și-a scos o carte veche, cu scoarțe cafenii; are o tipăritură minunată, parcă sculptată, pe-o foaie groasă, poroasă. Păcat că mare parte din foi sunt pătate și încrețite.

Colecționarul povestește cum a presat flori, pe când era în liceu, pentru erbar. Acum îi vine să se tragă de cap, de ciudă.

— Era albă și frumoasă... Și-acuma, ia te uită! Asta-i opera mea... spune cu mâhnire, trecând la altele.

Imi arată o carte rară. Cea mai de preț din câte le are. A dat o groază de parale pe dânsa. *Iostas Lipsius*, 1599; *Admiranda sive de magnitudine romana*, tipărită la Anvers.

— Ci, crezi mata că mă mândresc cu chiar așa cu ele? De unde! Eu nici nu cred că sunt de atâta preț. Dar dacă e vorba de ceva scump, să-ți arăt ceva rar.

A scos la iveală o *marcă cap de bou*, lucru de mare valoare.

Mi-a mai arătat încă multe. *O colecție de cristali*, dăruiți de un giuvaergiu; *Cărți Elzeviri;* opt bucăți din epoca de piatră: *ciocan, topor, bardă... Une lettre de cachet, vase, planșe, gravuri, desene, tablouri...* Peste 500 acte, documente și pergamente vechi.

Gazda mea tot căuta, arăta, descuia, închidea, vorbindu-mi

Continuare în pag. II-a

și explicându-mi.

— Unde-am pus-o, unde-am pus-o! spunea când nu găsea un obiect. Ia să vedem n'om găsi-o?

Vorbește o limbă moldovenească, colorată, cu puține neologisme. Graiul lui e cu tâlc și toată înfățișarea dumisale deosebit de simpatică. Nici n'am știut când a trecut vremea. Când m'am trezit, era târziu, se înnopta.

O captură importantă

L-am prins bine de braț și l-am tras cu mine într'o cafenea.

— Nu-mi scapi. Ai să-mi spui tot ce știi despre D. D. Patrașcanu.

Prietinul, neavând ce face, căzu pe scaun și se resemnă cerând o cafea mare, turcească.

— Bine, omule, ți-oiu spune; dar mi-e teamă c'ai să rămâi dezamăgit.

— Zii!...

„Varga lui Dumnezeu"

— Ce să-ți spun — începu prietinul — știu de pildă că de mic era un neastâmpărat și-un poznaș, așa cum zugrăvește el, în bucata „Intre copii", pe cele trei odrasle ale lui. A fost poreclit „varga lui Dumnezeu".

Părinții lui trăiau în ținutul Ieșilor, nu ți-ași putea spune unde anume.

Școala a făcut-o în capitala Moldovei. In cursul inferior învăța foarte bine și în același timp era și cel dintâiu la exercițiile fizice. Bun prieten cu Petre Bogdan, astăzi profesor universitar la Universitatea din Iași și cu Gh. Gh. Mironescu, politicianul, se întreceau în jocuri și sporturi. Patrașcanu era primul la *oină*. Impreună cu Bogdan, în frunte la *bar*, cu sărituri și alergături și meșteri la *bonjurnal* (bonjour l'âne) un fel de capră.

Bun camarad, îl iubeau toți și cu prietenii de-atunci a rămas până astăzi în legături amicale.

In cursul superior, însă, a început a nu mai învăța. A rămas și repetent, după cum se știe. Cauza era pasiunea teatrului ce-l cuprinsese; își pierdea timpul umblând prin culise. Toate astea le-a povestit în Amintirile lui Constantin Casian.

Apoi a devenit *normalist;* căci pe-atunci mai existau două școli normale superioare, făcute după modelul celei dela Paris. A fost profesor la Bacău. In 1911 a venit în București, unde a rămas până astăzi.

— Ei! Spune mai departe!

Prietinul tăcuse — și vorbea acum cu cafeaua, sorbind-o dulce, cu delectare.

— Ce să-ți mai spun? Am isprăvit.

— Ascultă, l-am făcut atent. Să știi că de mine nu scapi atât de ușor. Spune-mi când a scris pentru întâia oară?

Primele simptome ale boalei

— Of! of! suspină prietinul moldovean. Da' ce sunt eu ziar informativ? I-adevărat că știu câte ceva dela taică-meu, care a fost prietin pe vremuri cu Patrașcanu. Să-ți mai spun și asta și pe urmă slăbește-mă!

La cincisprezece ani, într'a doua de liceu, a scris un volum de versuri eminesciene. Prietinii lui, Petre Bogdan și G. G. Mironescu, le-au cetit cu mare uimire, admirându-l.

Apoi, n'a mai scris nimic tot liceul, până când la optsprezece ani cetind „Suflete moarte" de Gogol, a început a întrezări posibilitatea de-a făuri și el cândva lucruri frumoase.

A scris târziu, tocmai la douăzeci și șapte de ani, pe când era profesor la Bacău.

Prima bucată? A fost *Amintirile lui Constantin Casian*. Le povestise întâi lui G. Ibrăileanu și acesta l-a îndemnat să le puie pe hârtie. Le-a publicat în „Viața Romînească".

Prima schiță a fost *Plimbare*, apărută tot în revista eșană. Toate bucățile care urmează sunt publicate aici, la „Viața Romînească", fiind de un principiu: o revistă și-un editor.

Informații e îmi scapă

— Stai, nu pleca! Mai spune-mi! l-am apucat de haină pe prețiosul meu document care se sculase în picioare. Nu-i de ajuns!

Prada mea se smucea să scape.

— Ce să-ți mai spun? Nu mai știu nimic.

— Despre gusturile lui, despre caracter, despre obiceiuri, despre prietenii, am strigat cu disperare.

— Ii place muzica și cinematograful. Iubește pictura. Preferă literatura dramatică. N'are invidie literară. A călătorit. A fost prietin cu Caragiale — a spus dintr'un răsuflet prietinul meu, și-a îndesat pălăria pe cap și-a dispărut.

Am rămas desnădăjduit, contemplând cu melancolie modestele însemnări de pe carnet.

E, ei! Ce puteam face acuma?

Tenacitate

Să nu credeți că m'am lăsat. Mai mult ca niciodată am cercetat în toate părțile, până ce mi-am strâns toate informațiile de care mai aveam nevoie. Nu sunt așa de multe, dar să ne mulțumim și cu atâta, dacă d. Patrașcanu nu vrea cu nici un chip să stea de vorbă cu noi.

Prima „mâzgălitură"

Iată ce-am aflat:

Când, într'o bună zi, inspirat de-o idee ori de-o întâmplare, socotește că are ceva de spus, se așează la masa lui de lucru și într'o întinsoare așterne pe hârtie o „mâzgălitură", după cum spune el singur râzând.

De această mâzgălitură îl cuprinde îndată groaza. O aruncă într'un saltar și caută să nu se mai gândească o bucată de vreme la ea, ca la un lucru neplăcut.

Condițiile exterioare

Trebue să știți că humoristul ca toată scriitorimea de altfel, are nevoie de o liniște absolută. Trimite pe toți din preajma lui, să rămâie numai cu tăcerea odăii, țiuindu-i în urechi. Dar lucru curios, e că numai această liniște imediată îi este necesară. Afară, poate să tune și să fulgere, poate să se dărâme lumea, asta nu-l tulbură câtuși de puțin dela lucru. Zona din jurul lui să fie pașnică.

Scrie pe coli mari de hârtie, la birou și întrebuințează stiloul, părăsind de mult penițele primitive.

Pasiunea lucrului

Odată ce-a pus la săltar „mâzgălitura" pe care vrea s'o uite, o neliniște ciudată îl cuprinde. Se gândește într'una la obiectul de oroare închis în birou și nu se poate opri să nu se așeze în sfârșit la masa de lucru, ca s'o desăvârșească.

De-abia acuma începe munca. Până atunci bucata nu-l încălzise. De-aici înainte o pasiune nemaipomenită îl cuprinde. Nedeslipit de scaun, zi și noapte, nici nu mai știe de masă, nici de somn. Taie și reface, concentrează, învârte, sucește, până istovit, uneori după luni de lucru, ajunge în sfârșit la ultima formă. Acuma, deabia, a scris bucata și mulțămit, se odihnește.

Ritmul frazei

Povestea Th. Speranța că odată se găsea într'o vară, pe malul unei ape, împreună cu Ion Creangă și cu alți prietini.

Povestitorul dela Humulești bodogănea într'una, cu glas pe jumătate.

— Ce spune? a întrebat unul ce se scălda.

— Din cânepă ori din in, tot pânză se face. Din cânepă și in se face pânză. Din in și cânepă se face tot pânză... învârtea Creangă o frază, pe care voia s'o puie la punct.

Simțul ritmului, așa de important într'o bucată de literatură, îl are și Patrașcanu, într'o măsură mare. El ascultă frazele cum sună, bagă de seamă cum cade accentul dela sfârșit. Un cuvânt mai mult ori mai puțin poate strica ori desăvârși un pasagiu. O vorbă prost pusă, încurcă. De-aici și munca neistovită de zile și nopți și din asta și bucățile humoristului atât de limpezi și cizelate.

Cum lucrează

Scriitorul își făurește o lume a lui de fantome, cu care stă de vorbă și discută. Ceea ce scrie îl acaparează atât de tare, că se trezește plimbându-se și gesticulând, râzând singur, rostind cu voce tare, ceeace îi strigă la ureche personagiile lui. Munca îl fură cu totul. Nu mai știe cum e timpul afară, nu mai știe de-i zi ori noapte. Scrie, șterge, discută, contrazice, vorbește. Și asta, până ce încheagă forma definitivă.

După ce-a scris

Odată ce-a scris, nu se mai interesează de bucată. Nu simte nevoia nici s'o ceteaască. Ai lui văd pentru prima oară la față schița publicată și-o cetesc în de ei. Scriitorul e natural să n'o mai poată spune; a stat prea de-ajuns cu ea atâta vreme. Totuși, rar, cetește unui prieten — dar când se întâmplă, niciodată imediat după ce-a creat-o.

Timotei Mucenicul

Cele mai multe dintre bucăți sunt inspirate de întâmplări auzite ori povestite. Pozna cu Timotei Mucenicul a fost aflată de la un preot și s'a întâmplat unui Mitropolit. I-a povestit-o la un Paști, printre altele, mai mult sau mai puțin nostime. D. D. Patrașcanu a avut îndată viziunea bucății care avea să fie una dintre cele mai bune ale sale.

Alte inspirații

Un prânz de gală e sugerată de o masă pe care a luat-o scriitorul la un Franțuz, unde lucrurile s'au petrecut cam tot așa cum le știm; cu deosebire că în schița satiricului toate au cu mult mai mult haz.

Condica d-nei Pompiliu e tot din experiența autorului: se dusese într'o inspecție, la Bârlad și l-a acaparat cu totul, el neavând curajul să facă nimic pentru a scăpa.

Trage-i cinci perechi de palme a ieșit dintr'o revoltă de după războiu contra panglicarilor care începuseră să apară.

Ce cere publicul e iarăși scoasă din experiență proprie.

Un refren diabolic e inspirată de niște versuri ale unui vechi poet român, cu nume ilustru.

Temperament egal

Foarte interesant e motivul care l-a făcut să înjghebe bucata de mai sus.

Odată, pe când se întorcea acasă, a zărit pe stradă un biet om îmbrăcat ponosit, care trecea ducând subsuoară ceva învelit într'o hârtie. Uitându-se mai cu băgare de samă, a conchis că era o ridiche.

Gândurile pe care i le-a trezit acest modest cetățean, cu sărăcăcioasa lui provizie subt braț, au creiat minunata bucată din volumul „Un prânz de gală".

Aici se opresc informațiile pe care am izbutit să le adun. Nu-i ușor lucru să alergi ici și colo după oameni ocupați și să-i tragi de limbă.

■

Am avut însă noroc, ca în goana asta a mea după material, să mai întâlnesc odată pe D. D. Patrașcanu.

Ieșea dela o tipografie, unde-și tipărește manualele dumisale de Istorie. Sta de vorbă cu un cunoscut.

— De dimineață până sara sunt aici, se spovedea scriitorul. Toată lumea a fugit de căldura Bucureștiului; ai mei au plecat, numai eu am rămas să mă coc aici, în iad. Știi că sunt pretențios. Mie îmi place să observ toate; cum se zețuește, cum se paginează, cum se tipărește. Am groază de greșeli de tipar. O pagină prost ticluită, mă îmbolnăvește.

Eu dau „bun de tipar" lângă mașină. Toți au cuvânt dela mine să mă cheme de unde-oiu fi, dela masă, din somn, ca să dau drumul paginilor puse la punct. Nimic nu trece fără controlul meu.

Știi dumneata ce muncă port eu în spinare? Uite, mă crezi? Pot să spun că de două luni jumătate, de când s'a început lucrul, n'am mai dormit.

Mă țineam pas cu pas, după cei doi convorbitori. Ultimele cuvinte, le-am auzit abia; domnul Patrașcanu, obiectul curiozității mele, dispărea pe scări, într'un imobil necunoscut.

—Știi ce am de gând acuma să fac?... spunea glasul, stingându-se — Mă duc la liniște, în casa mea dela Poiana Țapului, în munte. Acolo am să scriu toată iarna o Istorie a Românilor, la îndemâna tuturor. Am să lucrez pe îndelete; numai să scap odată de manualele astea blestemate!...

VALER DONEA

Actualități Științifice

Peștii pot să audă

In general, ne închipuim că în apă sunetele nu joacă nici un rol. Deaceea se credea că peștii sunt surzi, și ca atare, nu posedă un organ specializat al auzului.

Ce rol are atunci urechea peștilor? Intr'adevăr peștii ca toate vertebratele, de-altfel, au ureche internă destul de complicată.

Câteva experiențe făcute de pescari, pledau pentru existența unui simț al auzului la pești. Intr'adevăr pe vremuri exista la mânăstiri, obiceiul ca peștii să fie chemați la masă într'un anumit loc din baltă, cu ajutorul unui clopot. La sunetul clopotului, veneau imediat în locul pentru care au fost dresați.

Savanții au obiectat însă că în realitate peștii nu reacționau la simțul auzului, ci mai mult la o sguduire a mediului ambiant. Cu alte cuvinte, vibrațiile apei erau recepționate de organele sensoriale din pielea peștilor.

Pentru a rezolva această controversă, profesorul von Frisch, dela Institutul zoologic din Muenchen, s'a dedat timp de câțiva ani, unei serii de experiențe edificatoare cultivând peștii într'un aquarium. El îi dresa ca să execute anumite mișcări în legătură cu anumite semnale sonore, emise, cu ajutorul unui instrument muzical.

S'a constatat astfel că simțul muzical al peștilor e strict individual și variază în limitele cele mai largi. Percepția lor sonoră variază între 5 și 13000 vibrațiuni pe secundă.

Dacă aceste experiențe au stabilit în mod neîndoelnic faptul că peștii aud, ele nu au explicat însă și mecanismul auzului lor.

Pentru a rezolva și această dificultate, savantul german a atacat urechea externă, recurgând la o serie de intervenții chirurgicale.

In narcoză, prin procedee foarte delicate, el a extras succesiv, diverse elemente din urechea internă a peștilor, urmărind apoi modificările corespunzătoare în facultatea auzului.

A constatat astfel că absența unora din aceste elemente atrăgea pierderea echilibrului.

Inlăturând toate componentele acestui organ, peștele înceta să perceapă sunetele mijlocii și înalte, dar continua să le audă pe cele joase. E probabil că localizarea sensorială pentru tonurile base, se găsește în pielea peștilor. Cercetările ulterioare ne vor furniza preciziuni în această direcție.

Inteligența pisicii

Pisica e un animal esențialmente sensibil, pe care nu-l putem înțelege dacă n'am stabilit în prealabil relațiuni amicale.

Animal fricos prin excelență, pisica nu trebue intimidată, căci altfel e exclus să te mai poți împrieteni cu dânsa.

Toți cei cari au căutat să înțeleagă sufletul acestei făpturi curioase, știu că ea se închide într'însa, imediat ce încercăm s'o supunem autorității noastre.

Deaceea, trebue să renunțăm de a educa aceste feline cu diversele exerciții și dresări, pe care le „prind" relativ repede cânii și alte câteva animale.

Am face însă o eroare profundă, dacă am deduce de aci că pisica este incapabilă să înțeleagă ce intenții nutrim față de ea.

Să vedem în ce constau „testele" de inteligență, pe care savanții le aplică animalelor și pe baza cărora susțin că pisica ar prezinta o inferioritate „intelectuală".

Procedeul obicinuit e următorul: animalul e închis într'un soiu de labirint, la eșirea căruia se găsește recompensa: alimentul lui favorit. Experiența verifică dacă el va reuși sau nu să-și găsească drumul.

Acest sistem de încercare a inteligenții unui animal este prea puțin concludent. In realitate, avem aface mai mult cu un examen al simțului de orientare, bazat pe ipoteza — de altfel foarte discutabilă — că animalul ar voi să iasă din labirint. Admitem ca o certitudine faptul că hrana exercită asupra lui o atracție analoagă cu aceea a unui magnet.

Totuș, este o greșală să silești un animal ca să execute o anumită „performanță", pentru a primi în schimb ceva care-i place.

Teama și mândria la acest felin reprezintă mobile mult mai puternice decât lăcomia. Nici chiar flămândă, pisica nu se atinge de mâncarea, pe care i-o întinzi, atunci când o înpăimânți.

Savantul englez W. H. Hutson, care a studiat în mod aprofundat psihologia animalelor, relatează o serie întreagă de întâmplări în legătură cu pisicile. Din aceste mărturii rezultă că pisicile nu sunt întru nimic inferioare — sub raportul inteligenții — cânilor, care se bucură totuș de o reputație mult mai favorabilă.

Vom povesti una din aceste întâmplări, a cărei eroină e o pisică remarcabilă prin lăcomia ei.

Pisica obicinuia să mănânce pe o farfurie ce-i era special destinată și pe care stăpânul o așeza în colțul ei favorit din bucătărie.

Intr'o zi, la ora mesei, animalul veni să se instaleze la locul obicinuit, dar refuză să atingă mâncarea. Stăpânul ei, care bănuia cauza acestei încăpățânări (pregătise un desert foarte agreat de pisică), dădu să înțeleagă felinului lacom că nu-i va da altă mâncare, înainte de a fi terminat cu prima porție. Pisica îi înțelese imediat gândul și ieși. După câteva clipe se întoarse însoțită de o tovarășe, o pisică flămândă din vecinătate. Aceasta din urmă, neobicinuită să facă multe „mofturi" era încântată să consume mâncarea disprețuită. Pisica noastră se duse apoi să-și caute stăpânul, și printr'un miorlăit elocvent, îi solicită desertul făgăduit.

Această întâmplare este cu atât mai curioasă, cu cât pisica vecinului era vrăjmașa ei neîmpăcată. Niciodată nu i-ar fi tolerat prezența în bucătărie, dacă n'ar fi avut nevoie de „serviciile" ei.

Fructe conservate prin parafină

In California se folosește de câtva timp un procedeu nou pentru conservarea portocalelor și lămâilor.

Aceste fructe sunt presărate cu un strat subțire de parafină și polisate apoi într'o mașină. Stratul de parafină împiedică evaporarea apei conținută în interiorul fructelor și astfel, se evită atât sbârcirea lor cât și posibilitatea mucegăirii.

In plus, fructele astfel tratate, au o înfățișare mult mai frumoasă.

CRONICA ȘAHULUI

Adresa redacției acestei rubrici:
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21. București I.*

Concursul internațional de Probleme „in memoriam W. Paully"

Raportul d-lui S. Thau
(continuare)

Intrerupt de 3 rubrici, continuăm astăzi raportul d-lui Thau. In numărul acesta publicăm problemele premiate și menționate partea finală — secțiunea maturilor ajutoare inverse.

✷

O MODIFICARE SENZAȚIONALĂ

Imediat după apariția cronicei noastre din 25 August a. c. am primit o scrisoare din partea talentatului problemist și deslegător I. Ohman, care ne-a anunțat și ne-a dovedit că problema suedezului Bror Larsson cu motto: Schweres Thema, premiată a II-a la secțiunea de maturi ajutoare are o dublă soluție, pe care o publicăm la corespondență.

Deaceea d-l S. Thau a fost nevoit să elimine problema „Schweres Thema" înaintând problema d-lui T. R. Dawson — cel mai mare problemist al lumii — „Interference Unpins" — dotată cu mențiunea I— la premiul II. Celelalte mențiuni sunt toate înaintate cu câte un grad.

S. THAU
talentatul problemist român, foarte cunoscut în țară și străinătate și unul din juriul concursului nostru internațional,

✷

PROBLEMA No. 745

PREMIUL I.
Motto: *Campanula*
Pentti Sola — Helsinki *(Finlanda)*

6 + 5 = 11

Mat ajutor invers în 2 mutări

Soluția: 1. C×é4, C×é5; 2. N×é5 N×é4 mat.

PROBLEMA No. 822

PREMIUL II.
Motto: *Interference Unpins*
T. R. Dawson—Londra *(Anglia)*

12 + 6 = 18

Mat ajutor invers în 3 mutări

Soluția: 1. Cg5, N×c3; 2. Nc6, N×b2; 3. b5, N×a3 mat.

MENȚIUNI ONORABILE

I. „9, 14" de *I. Ohman*-Buhuși-*România* (Problema No. 789). Alb: Rc6, Dd5, Cf7, Na8, Pb7, d7 și é7. Negru: Rh2, Nc8. — *5 mutări.* Gemen: *Na8, la h5 și Nc8 la é8.* Soluția: 1. b8T!, Na6; 2. Tf8, Nc4; 3. d8N, N×d5; 4. Rd7, N×a8; 5. Re8, Nc6 mat. Gemen: 1. b8N+, Rh3; 2. Né5, Rh4; 3. Rd6, R×N; 4. Ré6, Rg6; 5. Dd6, N×f7 mat.

II. „Ursel" de *K. Laue*-Halle a Saale-*Germania* (Problema No. 899). Alb: Rc3, Db5, Té3, Na6 și g1, Pa5, b3, b7, c6, f4, g2 și h2. Negru: Ra7, Th8 și h3, Cd3, Nb6 și h7, Pa3, c7, d5, é5 și g4. — *2 mutări.* Joc aparent: 1. T×h2; 2. g3, Nd4 mat. Soluția: 1. T×d3, Nf2; 2. Té3, Né1 mat.

III. „Suum cuique" de *Ing. G. Heskia*-București - *România* (Problema No. 926). Alb: Rd3, Té3, Cc5 și d4, Pé4. Negru: Rg5, Nh3, Pd7 — *4 mutări.* Joc aparent: 1. Né6; 2. é5, d6; 3. Ré4, Rg4; 4. Cd3, d5 mat. Soluția: 1. Cc6, d×c6; 2. é5, Nc8; 3. Ré4, Nb7; 4. Cd3, c5 mat.

IV. „Sky flight" de *C. M. Fox*-Falmouth - *Anglia.* (Problema No. 927). Alb: Ré5, Da8, Tb3, Ng5 și h1, Pd2, é3 și f2. Negru: Rg7, Té1, Cd5 și f5. Pc4) é6 și g4.— *2 mutări.* Soluția: 1. Né7, Cd×é3; 2. Tb7, Cg2 mat.

V. „Crossinghte lines" de *T. R. Dawson*-London-*Anglia.* (Problema No. 928). Alb: Ra8, Dg7, Tb8 și c6, Na3 și d5, Ph2, c2, c3, é4, g5, h4 și h5. Negru: Rf3, Th1. — *4 mutări.* Soluția: 1. Nf7, R×é4; 2. Té6+, Rd5; 3. Né6, Rc6; 4. h4, Ta1 mat.

VI. „Migo IV" de *H. Schaffer*-Viena-*Austria.* (Problema No. 929) Alb: Rf8, Nc4 și d6, Pb3. Negru: Rb4, Cd5, Nd8, Pc5. — *3 mutări.* Joc aparent: 1. Ng5; 2. Né7, Cf6; 3. Nf7, Nh6 mat. Soluția: 1. Né5, Nc7; 2. Ng7, Cf6; 3. Nf7, Nd6 mat.

CORESPONDENȚA

I. O. *(Buhuși).* — Mulțumim călduros pentru dubla soluție a problemei premiate. Este uimitor cum nu a observat-o juriul. Sprijinul ce ni l-ați dat în munca noastră grea este de mare valoare. Pentru aceasta vă vom acorda un premiu special, ce-l vom anunța.

BROR LARSSON *(Stockholm).* Ihr Problem, das den II-en Preis in unserem „internationalen Wolfgang Pauly Gedenk — turnier" erhalten hat („Schweres Thema"), ist nebenlösig (Nebenlösung gefunden von I. Ohman — Rumänien): 1. Ka6, Sa3; 2. Ta7, Sc4; 3. d4, T×b6 matt. Es geht auch mit Umkherung der Züge. Deswegen musste dieses sehr schöne Problem aus dem Wettbewerb beseitigt werden.

✷

Der Verfasser des Problems „Cum granosalis" (Kd2 — Kd4), wird höfl. ersucht, uns seine Adresse mitzuteilen.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

După vacanță din nou la lucru!...

Mica Publicitate
Mica Publicitate
Mica Publicitate
Mica Publicitate
Mica Publicitate
Mica Publicitate
Mica Publicitate
Mica Publicifate
Mica Publicitate
Mica Publicitate
Mica Publicitate
Mica Publicitate
Mica Publicitate

Nu uitați că MICA PUBLICITATE va fi, pentru Dv., cel mai prețios colaborator înlesnindu-vă să vă procurați tot ce aveți nevoie. Folosiți-vă de MICA PUBLICITATE a ziarului

DIMINEAȚA

Cea mai răspândită
Cea mai eficace!

Radicalizarea intelectualilor

La liberté change de camp.

Idealurile

Puşi în faţa faptului, i-am căutat cauzele şi justificările. In faţa mişcării generale a intelectualilor contemporani de a se înrola în lupta activă a societăţilor, după ce o bună bucată de vreme refuzaseră să vadă în aceasta altceva decât măruntă gospodărie şi conflict de tabere şi o denunţaseră chiar ca domeniul exclusiv al contingenţelor mizerabile, — am fost nevoiţi să ne întrebăm care sunt mobilurile unei asemenea atitudini unanime. In primul rând am spus astfel că stă desigur incadescenţa actuală a miezului problemelor sociale, iminenţa sa imediată care nu lasă nimănui răgazul de a fi în afara sa, preocupat de lucruri exclusive şi distante, se înarmează dimpotrivă energia reflex a oricărui om, turburat în apele cele mai adânci ale firii, în ţesutul organic al legăturilor sociale, la sursa omului.

Dar am mai văzut şi că ceeace pe drept şi pe nedrept se numeşte problema socială este astăzi în afara limitelor, şi că ea constitue de fapt întreaga problematică umană contemporană. A fi prezent în armatele conflictului social astăzi nu înseamnă exclusiv a combate ca om social, şi numai ca atare. Dimpotrivă. Lupta claselor nu este, mai ales astăzi, numai lupta de clase, ci este izbirea necesară a civilizaţiilor şi a epocilor istorice. In ea se rezumă linia frântă şi abruptă a progresului istoric şi a înaintării sale. In toate compartimentele vieţii sociale acelaşi conflict se regăseşte, dar propriu fiecăruia, cu întrebările puse în termenii particulari şi în cadrele naturale.

Mai mult decât în oricare alta, în lumea spiritului — acest conflict, această deschidere de prăpastii fundamentale, avea să se învedereze, acolo unde focurile mistue aparenţele lăsând scheletele principiilor, şi unde se distilează esenţialul. In afara vigilenţii obligatorii a intelectualilor la cele ce se petrec şi se suferă efectiv, în afara datoriei lor elementare de a participa, şi în posturile de comandă, la mersul trudnic al oamenilor, — în afară de aceasta, revoluţia progresivă a câştigat şi universul lor de activitate proprie, care pentru că este abstract nu înseamnă câtuşi de puţin că este mort. Reflexe şi nesângeroase, luptele ideilor sânt totuşi puternice şi tot atât ca şi celelalte ele angajează pe combatanţi. Iată-i astfel pe intelectuali nevoiţi să ia atitudine de chiar activitatea lor profesională, neindiferentă prin obârşie, şi să participe la desbaterea procesului social. Dar pe când ca oameni, intelectualii pot fi divizaţi după diversele lor afinităţi şi formaţiuni de interese directe, ca intelectuali ei nu pot fi decât de o singură parte, de cea a proletariatului.

Intr'adevăr, funcţiunea însăşi a intelectualilor îi îndeamnă şi îi constrânge la aceasta. Căci profesiunea intelectualului este însăşi activitatea spiritului. In ea se desluşesc două aspecte dialectice. Este în primul rând activitatea intelectualilor ca paznici ai idealurilor umane, de caraulă lângă vechea chartă a Năzuinţelor, cum spuneau romanticii, de care urmează să ne ocupăm. In al doilea rând este cercetarea ştiinţifică a realităţilor.

In scufundările şi înălţările capricioase ale omenirii, din cursul neîncetat al istoriei şi peripeţiilor sale, ea trebue să găsească în permanenţă, formulate din nou parcă pentru fiecare generaţie, îngrăşate din sângele proaspăt al fiecărei decade umane, renăscută la conştiinţă, — omenirea trebue deci să regăsească neîncetat vechile idealuri, totalitatea asipraţiilor, ceeace uneşte cel mai mult în solidaritatea istorică oamenii, din diversele lor faze, cu diferita, mărginita şi relativa lor perspectivă. Acest rol de permanent reîmprospător al idealurilor, de denunţător al mizeriei umane şi de provocator la posibilităţile nesfârşite de organizare conştientă, acest rol de agitator, pentru a spune în plin termenul, intelectualii îl identifică cu propria lor funcţiune. Este prima lor misiune.

Or, istoria aspră de până acum a omenirii nu a fost voluntară, şi nici măcar conştientă. Ea şi-a tors firul din lupta şi fricţiunea neîncetată a necesităţii lor şi a isbirii de interese. Nici o mişcare istorică n'a fost realizată din graţie şi imbold pur. Toate s'au născut din frământările intestine ale omenirii divizate, din neîntreruptul ceasornic istoric al naşterii, vieţuirii şi morţii organismelor sociale, cu stăpânirea limitată de condiţiile materiale. Din înăbuşirea provocată de realităţile dureroase, se năştea însă întotdeauna ca un răsuflet nădejdea şi năzuinţa, florile din urmă ale revoltei şi imprecaţiei. Aceasta este marea solidaritate, de care vorbesc, a oamenilor în timp, solidaritatea suferinţii şi a năzuinţii neputincioase către mai bine. Privite din urmă, veacurile pot să pară peste morminte, tăcere şi indiferenţă, o mare pădure pe pumnii întinşi în sus, o mare remuşcare a inutilităţii vieţii nerealizate, suprema recomandaţie lăsată fiecărei generaţii de a scăpa ea cel puţin din naufragiul în care s'au scufundat toţi oamenii, şi timpurile lor.

Acesta este idealul. El este aşadar şi o permanenţă, dar este şi efemer, din efemeritatea actorilor şi realizatorilor săi. Permanenţa sa în istorie o constitue tradiţia spirituală, cultura, activitatea înălţătoare a intelectualilor.

Nedesminţit aceştia denunţă condiţiile prezentului şi adaugă cu atât mai mult la nădejdea în viitor. Onoarea lor stă în acest denunţ. Dar ei sunt simpli aspiranţi, simpli agitatori, cum spuneam mai sus. Oamenilor, masselor grele ca nişte valuri le rămâne datoria de a se realiza. In decursul istoriei însă nu sunt aceiaşi oameni şi nici măcar aceleaşi categorii sociale dornice de emancipare, sperând în marea ordine umană în care să se recunoască şi dreptatea lor.

Dimpotrivă, evoluţia omenirii ni se arată mai mult ca un lung şir de desrobiri şi de asupriri în care desrobitorul de eri este asupritorul de astăzi. Proletariatul este astăzi cel ale cărui funcţie istorică şi existenţă socială îl forţează să ia conducerea luptei de desrobire şi de reorganizare a omenirii pe temelii de dreptate şi de demnitate. Odată mai mult intelectualii, spiritul liber, trebue să fie alături de acest instrument activ al înscăunării idealurilor, de acest nou rostitor al jurămintelor prime, aşa cum a fost şi alături de burghezie, la începuturile sale involburate şi în elanul său fratern.

Cea dintâi întâlnire a intelectualilor cu proletariatul are loc pe vârful idealurilor. Dar mai este un drum pe care istoria îi forţează să meargă împreună. Este tocmai drumul certitudinilor, de obiceiu împotriva celui al aspiraţiilor.

KYO

Plastica

Arta pusă în slujba pedagogiei poate descoperi adesea resurse formale nebănuite, poate scoate în evidenţă însuşiri pe care nimeni nu i le-ar fi atribuit în ipostazele ei de realizare liberă.

Urmărind să exprime teme date, să accentueze sensuri particulare, să dea expresie plastică anumitor concepte mai mult sau mai puţin rigide, într'un cuvânt *să demonstreze*, arta ca auxiliar pedagogic rămâne însă un produs al minţii, iar nu o întrupare a sensibilităţii. Judecată astfel, ea nu poate alcătui materialul unui ansamblu vrednic de interes general.

Maria Grigorescu — Compoziţie

Neînţelegând acest lucru, d-na *Maria Grigorescu* prezintă în sala „Universului" un mănunchi de *subiecte medicale* dintre cele mai caracteristice pentru ilustrarea hiloşeniei, degenerării şi deformărilor patologice ale trupului omenesc. Artista nu izbuteşte să inspire cercetătorilor decât un sentiment de desgust şi nedumerire.

Fără îndoială, explicaţiile de ordin ştiinţific întregesc şi legitimează — la cursul respectiv — imaginea. Publicul însă, se întreabă cu drept cuvânt care e utilitatea *artistică* a expoziţiei. Numai cu o „Ledă" sugestivă şi cu două portrete inteligent stilizate nu se pot ocupa postamentele unui ansamblu de sculptură.

Totuşi, să nu trecem cu vederea aplicaţia către compoziţia de mici dimensiuni, către statueta expresivă, în care d-na Maria Grigorescu dovedeşte cu stăruinţă că se poate concentra.

Subiectele medicale e bine să fie înfăţişate artistic la facultate. In artă însă, patologia poate fi numai temă nu însuşi scopul creaţiei.

■

Asociaţia artiştilor plastici din România „Curentul artistic românesc" a organizat în palatul dela Şosea *Salonul de toamnă 1935.*

Expun numai artişti tineri, cei mai mulţi deplin stăpâni pe tainele tehnicei şi unii înzestraţi cu remarcabilele posibilităţi de interpretare.

Treizeci şi două de artiste şi cincizeci şi cinci de artişti înfăţişează două sute cincizeci de lucrări, dintre care numai treizeci de sculptură.

Nivelul general al expoziţiei este destul de onorabil. Meritul revine fără îndoială juriului, alcătuit mai serios decât al multor Salonul Oficial.

In căutarea stilului propriu, tinerii de talent care s'au grupat în această manifestare colectivă ilustrează tendinţele nouă ale plasticei noastre. Nu realizările morbide, nu tribulaţiile sgomotoase ale modernismului caricatural, ci efortul sincer de înoire a mijloacelor de expresie, după imperativele sensibilităţii.

Sunt, fireşte, şi peisaje de carton, şi portrete halucinante,

Maria Grigorescu — Leda

şi verdeţuri ieftine, şi carne, — opere lipsite de discernământ, de viziune şi de viaţă. Dar ghiceşti, în aproape toate lucrările, resurse care — în pofida dispreţului unora pentru formă, al altora pentru conţinut, — vor duce la izbânda finală.

Maria Grigorescu — Portret

Relevăm, la pictură, contribuţiile d-nelor Delavrancea-Dona, Mina Byck-Wepper, Viorica Grigorescu, Eugenia Doucet, Elena Tacian, Maria Droc, Florenţa Pretorian, Aurora Aricescu-Vasiliu şi ale d-lor Angheluţă, Bălţatu, Labin, Miracovici, Mihalcea, Phoebus, Vânătoru,— iar la sculptură, lucrările d-lor Borgo-Prund, Grosu, Irimescu, Popovici şi Stanea.

H. BLAZIAN

Mărunte

In prima decadă a lunii Octombrie va apărea revista „PENTRU DVS., DOAMNĂ", conţinând — în afară de următoarele rubrici: lucru de mână, modă, cosmetică, gimnastică ritmică, gospodărie — şi un material literar foarte interesant.

Revista va apărea lunar, sub conducerea redacţională a d-nei Ecaterina Raicoviceanu-Fulmen, bucurându-se de o colaborare aleasă.

Informaţiuni la Redacţia şi Administraţia revistei Bucureşti, calea Victoriei 17.

Nina Arbora — Desen

Bairamdede

In soare alb, mai roşii par şalvarii,
Turcoaicele roesc domol spre târg.
In August şi caunii dau în pârg
Şi aur mult se vântură prin arii.

Aripa morii vâjâie de sârg
Şi prin bostană mişună Tătarii.
Cu zumzete în roiuri curg bondarii,
Plutind pe urma carelor, spre târg.

Deodată vântul stepelor învie,
Stârnind pe uliţi colbul cel avan,
Un geam trântit se sparge'n vijelie...

Iar sus de tot, sub cerul diafan,
Cu mâna ridicată din geamie,
Un hoge'ngână plângător: „Aman!"

GRIGORE SALCEANU

A. AVERÇENKO

NEVASTĂ-MEA

Când trăeşti vreme îndelungată în tovărăşia unei fiinţe, nu iei în seamă latura cea mai importantă, adică de căpetenie, a legăturilor ei cu tine. Cunoscute îţi sunt numai particularităţile.

Tot aşa nu e cu putinţă să contempli structura grandioasă a unui edificiu, atingând numai cu vârful nasului una din cărămizile ce-l alcătuesc. Intr'o asemenea situaţie, e nespus de greu să îmbrăţişezi cu ochiul tot ansamblul clădirii. Se poate vedea, în cel mai bun caz, în afară de cărămida aceia, încă două trei cărămizi mai apropiate — şi nimic mai mult... De aceia, mi-a trebuit multă strădanie şi ani întregi de observaţiuni minuţioase până să ajung la convingerea deplină că nevastă-mea mă iubeşte mai presus decât orice pe lume. Este drept că şi înainte mi se întâmplase să constat anumite particularităţi ale înţelegerii ce dăinuia între noi, dar nu izbutisem niciodată să le adun într'un tot bine proporţionat şi armonios. Unele atenţii, trebue să recunosc, erau din cale-afară de mişcătoare...

■

Intr'o zi, nevastă-mea citea o carte, şezând întinsă pe un divan; eu mă trudeam cu o cămaşă scrobită, al cărei guler, încăpăţânat ca un catâr, nu voia deloc să se încheie în jurul gâtului meu.

— Incheie-te, afurisitule!... — mormăii eu, cu glas aproape rugător. — Hai, ce pierzi dacă te închei, lua-te-ar toţi dracii de pe lume!

Cămaşa, se vede, nu era deprinsă cu mustrări şi blesteme, deoarece se supără-nevoie mare! îmi strânse zdravăn gâtul şi, când aproape sufocat, am tras cu o smucitură de guler, butoniera s'a rupt.

— Poţi să te sfâşii în bucăţi!... — răcnii eu, fierbând de mânie. — La urma urmei, mi-ai făcut-o.. şi va trebui să cos butoniera...

Mă apropiai de nevastă-mea.

— Katia! Te rog, coase-mi butoniera asta...

Nevastă-mea, fără să-şi ridice ochii de pe carte, murmură cu blândeţă.

— Nu!.. eu una n'am s'o fac.

— Cum n'ai s'o faci?

— Aşa!... Fă-ţi treaba şi singur.

— Dragă, dar eu nu ştiu să cos...

— Da?... — îmi răspunse dânsa cu amărăciune. Vezi, tocmai de-aceia trebue s'o faci tu însuţi. Fireşte, eu aş putea să cos butoniera. Dar vezi că nu sunt eternă... S'ar putea întâmpla să mor pe neaşteptate şi tu ai rămânea singur. Neînstare să faci cel mai mic lucru, neputincios înaintea oricărei butoniere rupte, ai plânge şi ţi-ai zice: „De ce, de ce nu m'am deprins să fac eu însumi astfel de lucruri?" Iată de ce vreau să ţi-o coşi singur...

Izbucnii în lacrimi şi căzui în genunchi în faţa nevesti-mii.

— Oh! cât eşti de bună!... Aşa dar, tu mergi cu gândul la ceia ce s'ar putea întâmpla după o nenorocire atât de grozavă. Cum te voi putea răsplăti pentru iubirea şi grija fără pereche ce-mi porţi?

Nevastă-mea suspină şi îşi reluă cititul; iar eu, aşezându-mă într'un colţ şi găsind un ac, mă apucai încet, încet, să cos butoniera. Spre seară, totul era în ordine...

Nu voi uita niciodată o altă împrejurare ce caracterizează şi mai mult pe această fiinţă dulce, iubitoare şi grijulie până la ridicol. Intr'o zi, primii dela unul din prietenii mei, un ac de cravată cu briliante. Când îi arătai nevesti-mi acul, îngrozită, ea mi-l smulse din mână şi strigă:

— Nu, n'ai să-l porţi!... N'ai să-l porţi cu nici un chip..

Eu îngălbenisem.

— Pentru D-zeu!... dar ce s'a întâmplat? De ce nu voi putea să-l port?

— Nu, nu, de trei ori nu! Viaţa ta ar fi veşnic în primejdie. Acest ac, pe pieptul tău, va fi o ispită prea mare pentru hoţii de pe stradă. Ei te vor pândi, îţi vor eşi într'o seară, în cale, îţi vor fura acul şi te vor ucide...

— Atunci, ce-aş putea să fac?

— M'am şi gândit la ceva... — răspunse ea cu un râs argintiu şi îmbătată de bucurie. Il voi da bijutierului ca să-mi facă o cataramă pentru cordon. Va veni atât de bine la mantoul albastru!...

Un fior de groază mă cutremură din creştet până în tălpi.

— Dragă, dar aceiaşi hoţi... ar putea să te omoare pe tine...

Chipul ei scânteia de hotărîre.

— N'au de cât! Numai să trăeşti tu... singura mea dragoste... adoratul meu!

Mă podidiră lacrimile şi mă aruncai în braţele ei...

Intâlneam grija ei stăruitoare pentru mine la fiecare pas, grijă care transpira până şi din lucrurile cele mai mărunte; în totul şi ori unde se ivea preocuparea ei, gândul de care era obsedată, de a-mi procura o plăcere, o bucurie cât de mică...

Odată, intrai în camera ei de dormit: întâiul lucru ce-mi atrase privirea a fost un cilindru.

— Al cui e cilindrul acesta...? — întrebai eu, nedumerit.

Katia îmi întinse mâinile amândouă.

— Cilindrul acesta e al tău, îngeraşule!

— Ce vorbeşti! Doar ştii că eu port totdeauna pălării moi...

— Da... însă acum am voit să-ţi fac o surpriză şi ţi-am cumpărat un cilindru... Iar tu, ai să-l porţi, ca un dar din partea micuţei tale neveste, nu-i aşa?

— Mulţumesc, dragă... dar stai... Mi se pare că e vechiu... da, se vede cât de colo că e vechiu...

Ea, alintându-se, îşi puse capul pe umărul meu şi murmură, sfioasă:

— Iartă-mă, dar dacă pe de-o-parte am vrut să-ţi fac un cadou, nu-i mai puţin adevărat că cilindrele noui costă prea scump... Şi atunci, ţi-am cumpărat unul de ocazie...

Aruncai o privire asupra căptuşelei.

— Dar iniţialele T. I. ce caută aici? Ale mele sunt A. A.!?

— Vai! se poate să nu ghiceşti? Eu, într'adins am comandat iniţialele acestor două cuvinte: „Te iubesc"...

O strânsei în braţe vărsând lacrimi de înduioşare...

■

— Nu, n'ai să bei vin!

— De ce nu, dragă Katia? Un păhăruţ numai...

— Cu niciun preţ! Pentru tine e vătămător. Vinul scurtează viaţa. Şi eu nu doresc să rămân văduvă şi singură pe lume... Vino să stai aci...

— De ce?

— Acolo e fereastra deschisă. Poţi să răceşti...

— O! Eu cred că teama de răceală e o prejudecată.

— Nu vorbi aşa... Eu am o teamă grozavă pentru tine.

— Mulţumesc, inimioara mea. Mai dă-mi o felie de tort.

— Aş! nici să nu te gândeşti. Făinurile îngraşă pe om, duc la obezitate şi, neajunsul acesta prăpădeşte de timpuriu sănătatea... Ce m'aş face eu fără tine?

Aprinsei o ţigare.

— Aruncă ţigara! Arunc'o chiar acum... Ai uitat oare că eşti slab de plămâni?

— Dar o ţigară...

— Nici o fărîmă! Unde pleci? La plimbare? Nu, stimate domn. Osteneşte-te şi ia-ţi paltonul... Nici să nu-ţi închipui că ai putea să ieşi cu pardesiul.

Plânsul îmi înnecă vorbele şi-i acoperii mâinile cu sărutări.

— Eşti o piramidă de bunătate!

Ea râse, sfioasă.

— Răutăciosule!... chiar o piramidă!... In totdeauna exagerezi...

Adesea mă întrebam: In ce chip şi când îi voi putea dovedi recunoştinţa mea? Cum să-i arăt că în pieptul meu bate o inimă care, într'adevăr, înţelege bunătatea şi sacrificiul şi este în măsură să răspundă la tot ceia ce e luminos şi bun?

Odată, în timpul unei plimbări, îmi zisei: De ce, în casa noastră, nu se întâmplă un incendiu sau nu ne calcă hoţii? Atunci, ar vedea ea cum, după ce aş salva-o, cu un zâmbet de iubire pe buze, aş arde în mijlocul flăcărilor sau, cu gâtul străpuns de un cuţit, m'aş târî la picioa-

Continuare în pag. IV-a

rele ei, murmurându-i numele-i drag...

Dar un alt gând — un gând cuminte şi practic — se năpusti peste cel dintâiu, năprasnic şi nebunesc, îl alungă, îl reduse la pulbere şi, victorios, se împrăştie prin creerul obosit de o muncă ce întrecea puterile sale.

— Eşti un nătărău şi un egoist! — îmi zise gândul victorios. Cine are nevoie de gâtul tău străpuns de cuţite şi de flăcările incendiului? Ai să mori, şi atâta tot. Dar după tine va rămânea o biată văduvă, lipsită de adăpost, nevoiaşă, chinuită zilnic de grija banului... — Am găsit! — îmi spusei cu glas tare. Voi face o asigurare pe viaţă în favoarea ei!

Şi chiar în ziua aceia mi-am împlinit făgăduinţa. Societatea de asigurare îmi înmână o poliţă pe care eu, cu chipul radios şi totuşi solemn, i-o dădui soţiei mele.

După trei zile, mă bătu gândul că poliţa aceia, precum şi viaţa mea întreagă, erau un mizerabil grăunte de nisip, în comparaţie cu oceanul acela de iubire şi de îngrijiri în care începeam să înnot.

Inainte vreme, afecţiunea nevestei mele şi grijile ce le avea pentru orice plăcere a mea, îmi ajungeau până la brâu; în urmă, sporiseră şi-mi atingeau pieptul; acum, mă aflam într'un adevărat şi deslănţuit ocean de bunătate care, uneori, îmi ameţea capul cu valurile lui. Era un fel de avalanşă de atenţii; explozia furtunoasă şi puternică a unei voinţe menite să-mi înfrumuseţeze viaţa, să facă din ea o neîntreruptă sărbătoare...

— Oh! bucuria mea! — îmi spunea Katia, mai drăgăstoasă decât oricând, — uită-te în ochii mei! Ei bine, ce mai doreşti? Spune-mi: vrei puţin vin?

— Dar am mai băut astăzi, — răspundeam eu şovăind.

— Da, însă ai băut puţin... Ce-i o sticlă şi jumătate? Dacă băutura îţi place, ar fi o prostie să renunţi... Ah! uitasem... ţi-am pregătit o surpriză: am cumpărat o cutie cu ţigări foarte tari...

Mă simt în paradis.

Mă îndop toată ziua cu prăjituri şi cu plăcinte, stau ceasuri întregi lângă ferestre deschise şi vântul care intră, când pe o uşă, când pe alta, mă mângâie prietenos. Cel mai mic obiceiu al meu, cea mai mică dorinţă, îmi sunt împlinite din belşug. Imi plac băile calde. Katia mi le pregăteşte atât de fierbinţi încât, atunci când ies afară sunt mai rumen decât Pieile-Roşii. La început, refuzam totdeauna să iau pardesiul, deoarece preferam să ies la plimbare cu o simplă pelerină. Acum, nu mai încape vorbă; ba chiar, mă face uneori să îmbrac paltonul.

— Cum e vremea, astăzi? — o întreb pe nevastă-mea.

— E cald, dragă... Dacă vrei, poţi să ieşi numai cu pelerina...

— Mulţumesc!... Dar ce sunt fulgii aceia albi, ce cad din văzduh?... Nu cumva e zăpadă?

— Aş! ce zăpadă! E cald de-a-binelea...

Intr'o zi, băui un pahar cu vin şi începui să tuşesc.

— Mă doare pieptul,.. — zic.

— Incearcă să fumezi o ţigară, — răspunse nevastă-mea, mângâindu-mă drăgăstoasă pe umăr. Poate că-ţi va trece...

Eu izbucnii în lacrimi de recunoştinţă şi mă aruncai în braţele ei.

Ah!... ce bine e să-ţi culci capul pe sânul unei soţii iubitoare!...

Trad. de G. RADULESCU

Cronica feminină

Bietele femei

Urmarea unei poveşti D-nei Gerda de Baranofiska

Istorioara despre „roşul de buze" e foarte amuzantă. Fiecare din noi ne-am regăsit în ea. Şi trebue să-mi cer scuze că simt o tentaţie grozavă s'o continui...

...Cum şedeaţi amândoi pe terasă (poate chiar la Constanţa!) — tu mâhnită, palidă, inexpresivă şi umilită în mândria ta de femeie, —el cu ochii pironiţi la femeia vopsită strident — şi cum nimic nou nu intervine pentru a schimba neplăcuta situaţie, după ce ai cocoloşit enervată batista şi ai fărâmiţat bucăţele de pâne rămase pe masă, nu ştii ce să mai faci.

Incepi să priveşti gânditoare şi absentă marea — care nici nu se sinchiseşte de supărările tale, răsfăţându-se la soare leneşă şi goală! — iar când simţi

că nodul din gât vrea să se destrame în lacrămi, nu mai poţi rezista: scoţi pudriera (asta trebuia s'o faci de mult!) te priveşti în oglinda rotundă şi dorinţa de a deveni iar admirată copleşeşte orice gând. Puful moale de pudră mângâe obrazul ca o adiere şi goneşte nourii înseninând fruntea. Răsuceşti apoi tubul nichelat de rouge, ţuguezi buzele ca pentru un sărut şi începi să desenezi arcul interesant şi sinuos. Eşti atât de absorbită încât nici n'ai băgat de seamă că el s'a întors, te priveşte înfuriat, împinge farfurioara din faţa lui, se mişcă enervat pe scaun, doar-doar ţi-o atrage atenţia ca să te domine iarăşi cu o privire autoritară şi plină de mustrare.

Tu însă n'ai habar. Indepărtezi puţin oglinda... aşa... încă un pic... zâmbeşti mulţumită.

— Ce faci, dragă? izbucneşte domnul. Se uită lumea la tine!...

Il priveşti puţin nedumerită, dai din umeri şi răspunzi indiferent:

— Ei, şi!...

Asta îl aduce la marginea răbdării:

— Dacă mai continui, să ştii că mă scol şi plec.

Buna dispoziţie ţi-a revenit odată cu roşeaţa buzelor. Simţi nevoia să-l faci şi pe el să sufere:

— Nu crezi că doamna „fermecătoare" dela masa vecină ţi-ar regreta absenţa?...

Fraza aceasta spusă drăgălaş cu muşcătura ironiei voalată de surâsul moale al buzelor ce şi-au recăpătat stăpânirea, e ca un duş... Domnul se reaşează, „morose"... Tu ţii însă cu orice chip să te răzbuni. Vorbeşti mereu, din ce în ce mai amuzată.

— Schimbă te rog masca asta de înmormântare, altfel crede lumea că am venit aci să ne certăm. (El încearcă să schiţeze un zîmbet!) Patronul va anunţa poliţia şi vom fi urmăriţi la eşire de teama să nu ne sinucidem... Scrisorile de rigoare către familie şi procuror sînt gata?...

Tu râzi cu poftă. Te simţi din nou privită, admirată, — deci sigură de tine. Te zăreşti în oglinda mare din peretele din faţă. Dinţii îţi sunt strălucitor de albi, ochii aruncă sclipiri de diamant negru, buzele pun o pecete de purpură care scoate şi mai mult în relief fineţea obrazului catifelat.

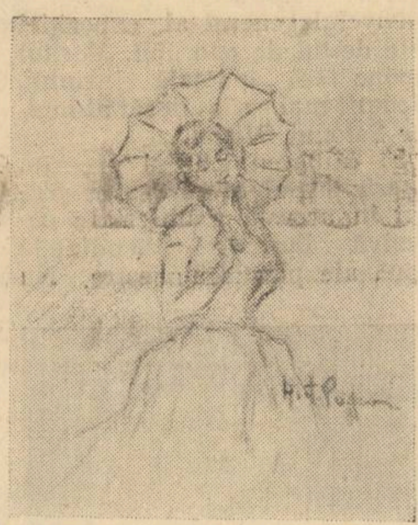
El te priveşte cu luare aminte, câştigat de elocinţa şi veselia ta. Farmecul a operat. A uitat tot, nu-şi mai ia ochii de la tine. Iţi propune o plimbare cu barca (poate tot din egoism!) Accepţi fericită. Galant ţi-a oferit braţul... La plecare, observi că s'a întors spre femeea care îi plăcuse, privind-o uimit, ca şi când ar fi gândit:

—Cum am putut-o găsi, adineaori, fermecătoare pe femeia asta!... Are nasul prea mare, ochi inexpresivi, mâni disgraţioase şi picioare oribile. Desigur că poartă No. 39...

Tu, te faci că n'ai băgat de seamă şi cu paşi uşori te strecori spre eşire.

In barcă şi-a culcat capul pe genunchii tăi. Soarele a plutit o clipă, decapitat de orizont, apoi s'a scufundat în mare...

— Iartă-mă, draga mea, că te-am necăjit, îţi şopteşte el într'un târziu. Eşti încântătoare... Te priveşte înduioşat, cu ochii umezi. Surâzi... te apleci uşor şi buzele se întâlnesc într'un sărut lung... (A uitat că ţi-ai vopsit buzele?...)

Desigur nu toate discuţiile de acest fel se termină atât de poetic. Bărbaţii însă nu pot pretinde să nu ne fardăm şi, când ne cer aceasta, o fac din gelozie sau ipocrizie. Iar noi, biete femei, nu ne vopsim decât... pentru a le plăcea!...

D. B.

Portretul lui Mark Twain

In preajma centenarului lui Mark Twain e revăzută întrea-

MARK TWAIN

gă colecţie de anecdote şi spirite rămase în urma sa. Iată şi o anecdotă inedită:

Un American, care semăna extraordinar cu Mark Twain, îi trimise într'o zi portretul cu următorul text:

— Cum găsiţi asemănarea?

Mark Twain îi răspunse:

— Mulţumesc. Asemănarea e uimitoare. Am aşezat portretul deasupra lavoarului şi dimineaţa mă rad în faţa lui.

„Origina vântului"

G. Richter a găsit un crâmpeiu de compoziţie necunoscută a lui Richard Wagner. Melodia era menită să ilustreze „naşterea vântului", — pe tema următoarei legende irlandeze:

O pasăre zbura deasupra ţărmului mării, cu doi pui care încă nu puteau zbura...

Un vânător o văzu şi, cu săgeata, o răni mortal. Pasărea căzu pe ţărm. Puii erau gata să fie pradă vânătorului. Atunci pasărea strigă:

— Doamne, fă ca puii mei să poată trece de partea cealaltă a mării, unde nu-s nici oameni, nici săgeţi, nici moarte!...

Deodată, se stârni o furtună. Puii zburară pe aripile vântului dincolo de mare.

Până atunci, pe pământ domnea linişte absolută.

Cartea ce nu trebuie să lipsească din nici o bibliotecă

RĂSCOALA

Roman de **Liviu Rebreanu**
Ediţia II-a (11—16.000)

...„Răscoala" e o carte destinată nu numai „iubitorilor de literatură" ci şi marilor mase. Este una din acele cărţi, care ar trebui să numere sute de mii de exemplare, sute de mii de cetitori.

Mihail Sebastian
„Rampa"

„...Răscoala" e o carte excepţională... întrece „Taras Bulba" din punct de vedere al respiraţiei epice şi depăşeşte tragismul romanelor lui Remarque.

Bogdan Amaru

„...„Răscoala" a apărut într'o nouă ediţie cu o ţinută şi estetică tipografică excepţională, rivalizând cu cea mai nouă şi desăvârşită artă grafică occidentală.

Reporter

Opera complectă într'un volum frumos legat, de peste 500 pagini.
Editura „Adevĕrul". Lei 100

A APĂRUT IN EDITURA „ADEVERUL"
CONST. GRAUR
Cu privire la Franz Ferdinand
Un volum de 576 pagini cu numeroase fototipii şi desenuri.
Exemplarul Lei 100
LA TOATE LIBRĂRIILE

Şcolari!

Străinul din Santa-Fé

sub acest titlu a apărut o extraordinară povestire de aventuri, în excelenta colecţie **„Călătoriile fantastice ale lui Bill Gazen" (No. 28).**

Fiecare volum cuprinde **un roman complect** în 48 pagini şi costă numai **3 lei.**

PRIMII PAŞI

DESPĂRŢIRE

Soarele cădea.

Cădea înspre apus înroşind cerul cu flacări însângerate — mărturia unei domnii călduroase de o singură zi.

M'am întâlnit cu ea în faţa unei biserici,—amândoi punctuali ca doi Engleji. Ne-am pus întrebările banale, ne-am dat banalele răspunsuri.

— Ce mai faci?

— Bine!

Ne plimbam încet, vorbind mai mult pe şoptite, râzând înăbuşit de fleacuri, tăcuţi şi speriaţi la gândul că am putea atrage atenţia cuiva.

E curios de observat că doi iubiţi — elevi—merg pe străzi cu atâta sfială, cu atâta ezitare şi băgare de seamă de a nu fi zăriţi de nimeni, de parcă ar fi făcut cine ştie ce crimă îngrozitoare şi se tem că vor fi prinşi din moment în moment.

Aşa mergeam şi noi. Subiecte de vorbă am găsit din belşug.

Filme, sport, cărţi.

Dialogam despre ultimele activităţi în aceste trei ramuri şi timpul fugea cu iuţeala unui rapid Bucureşti-Constanţa.

Dela un timp băgaiu de seamă că Zezi vroia să-mi spună ceva şi nu ştia cum să 'nceapă.

M'am uitat adânc în ochii ei albaştri cu sufletul de cupru şi punându-i mânile pe umeri i-am ghicit:

— Tu mi-ascunzi ceva, Zezi!

Ea îşi lăsă privirea în pământ şi frământându-şi mânile îmi spuse:

— Da... trebuie... trebuie să-ţi spun...

Mie-mi bătea inima să spargă coşul pieptului.

Am făcut câţi-va paşi în tăcerea înserării. Dintr'un colţ de grădină se auzea cântecul trist al unui greere, vecinicul lăutar al perechilor de îndrăgostiţi, ce se plimbă în apus de soare, vorbindu-şi fleacuri dulci.

Zezi clipi din ochi încurcată şi cu voce şoptită începu:

— Cred că-ţi aminteşti. Era acum un an şi ne plimbam întocmai ca acum. Mi-ai declarat iubire şi eu ţi-am răspuns cu acelaşi sentiment. Apoi fericiţi ne-am plimbat mai departe, vorbind de toate, amestecând idei şi vorbe, ameţiţi de fericirea acelor declaraţii făcute un sfert de oră mai înainte. Am vorbit de uniformele paradelor militare, de toaletele vedetelor artistice, de ultimele recorduri aviatice şi în cele din urmă, nu ştiu prin ce asociaţie de idei, am vorbit despre gelozie.

Iţi mai aminteşti?

Da, mi-aminteam prea bine dar nu ştiam ce vrea să-mi spună.

Un presentiment se strecură ca un şarpe în sufletul meu şi mă înfioraiu de teamă.

Ea urmă:

— Mi-ai spus că nu te numeşti Othello, că nu eşti maur, că nu cunoşti gelozia. Şi mai târziu, privindu-mă în faţă mi-ai spus serios: „Dacă vreodată n'ai să mă mai iubeşti să-mi spui nu şi vei fi liberă; să fii cinstită cu mine, după cum eu voiu fi cinstit cu tine".

Aşa mi-ai spus, nu?

Eu dădui mut din cap. Şi ea îmi spuse atunci:

— Eu vreau să fiu cinstită.

Tăcere. Eu am înmărmurit. Capul mă durea şi nu înţelegeam nimica. Mi se tăiase răsuflarea şi genunchii mi se'ndoiau sub povara trupului. I-am zis maşinal:

— Spune!

Şi ea răspunse prompt:

— „Nu".

După acea mi-a întins mâna:

— La revedere.

Şi s'a dus. Eu am rămas, lovit parcă în cap, cu o durere uriaşă şi neprecisă, cu sufletul sfâşiat. Vroiam să plâng şi nu puteam. Ochii îmi erau aţintiţi asupra ei, care se ducea mereu, mereu, care se făcea din ce în ce mai mică, asupra ei, care mi-a răpit bucuria unei iubiri cu un cuvânt şi care m'a lăsat singur, după o strângere de mână. Se mai văzu ca un punct, apoi nimic.

Aşi fi vrut să urlu de durere şi nu izbuteam. Sunete dezarticulate îmi scăpau din gâtlejul uscat.

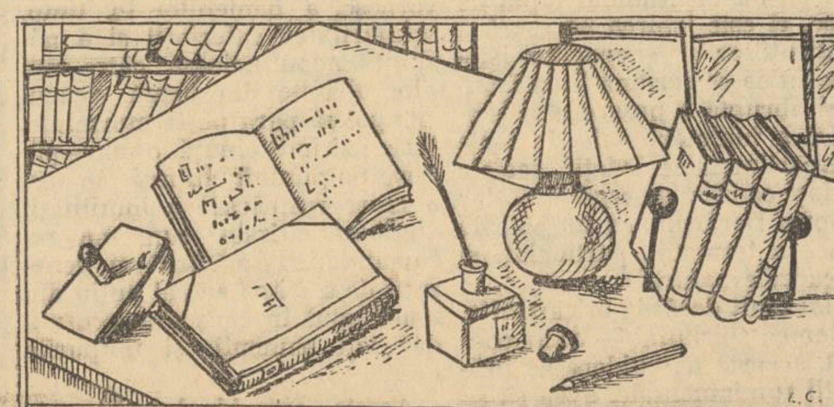
Linişte desăvârşită.

Dintr'un colţ de grădină, se auzea cântecul de regret al unui greier.

Şi soarele a căzut. A căzut înspre apus, înroşind cerul cu flacări însângerate, — mărturia unei domnii călduroase de o singură zi.

Apoi a răsărit luna cu simbolul unei înlocuiri.

S. KAZIMIR

Caleidoscop

Baia creerului

La congresul medical, de curând inaugurat în America, la Atlantic-City şi la care au participat, între alţii, zece laureaţi ai premiului Nobel, doctorul Georges Rettan, dela Universitatea din Syracusa (Statele-Unite), a făcut o comunicare senzaţională.

Doctorul Rettan lucrează de cinci ani la o descoperire, realizată graţie preparării unei soluţiuni speciale de săruri obicinuite.

Această soluţie, injectată în organismul pacientului, are darul aproape miraculos de a vindeca meningita, boala somnului şi paralizia infantilă.

Deşi lipsesc pentru moment amănunte în privinţa extraordinarei descoperiri, de natură să revoluţioneze terapeutica medicală, se ştie că remediul injectat în sânge, ajunge la creer şi distruge acolo cauzele maladiei. Acest remediu a fost botezat, în mod sugestiv „baia creerului".

In jurul Atlantidei

După relatările scriitorilor din vechime, faimoasa şi legendara insulă „Atlantida" — care adăpostea o populaţie cu o civilizaţie foarte înaintată — era situată în oceanul Atlantic în faţa Gibraltarului (denumit pe vremuri „Stâlpii lui Hercule").

Cercetătorii moderni s'au pasionat şi ei pentru această problemă misterioasă, examinând-o sub toate aspectele.

Din numeroasele măsurători de terenuri, executate cu o extremă precizie în zona ecuatorială a oceanului Atlantic, precum şi din analizele geologice, rezultă că în niciun caz fundul oceanului Atlantic n'a mai suferit — în epoca postdeluviană — schimbări fundamentale, cum ar fi de pildă aceea datorită scufundării unei mari insule.

Numeroasele probe de roci desprinse din acest teren nu revelau câtuş de puţin urmele unor asemenea cataclisme, ci numai uşoare deplasări locale şi fără însemnătate, ale scoarţei terestre.

Iată deci că ştiinţa a rezolvat în sfârşit interminabila controversă născută în jurul existenţei Atlantidei, şi „Atlantida" a fost un simplu mit, ea n'a existat în nici un caz în epocile geologice moderne.

Seceta în Statele-Unite

Oamenii de ştiinţă au fost impresionaţi de faptul că în perioada postbelică ţinuturile din sud-vestul Statelor-Unite au fost în permanenţă bântuite de secetă.

Ţinuturi, odinioară fertile, au fost transformate astfel în adevărate pustiuri. La un moment dat se ventila chiar ideia ca populaţia să evacueze aceste meleaguri ingrate, unde fermierii nu-şi pot cultiva câmpul decât cu ajutorul irigaţiilor.

Nouile cercetări meteorologice au stabilit — fapt extrem de important — că nu există în realitate o secetă permanentă, ci numai o succesiune de perioade umede şi secetoase care se alternează cu regularitate.

Ultima perioadă de secetă a avut loc între anii 1829 şi 1859.

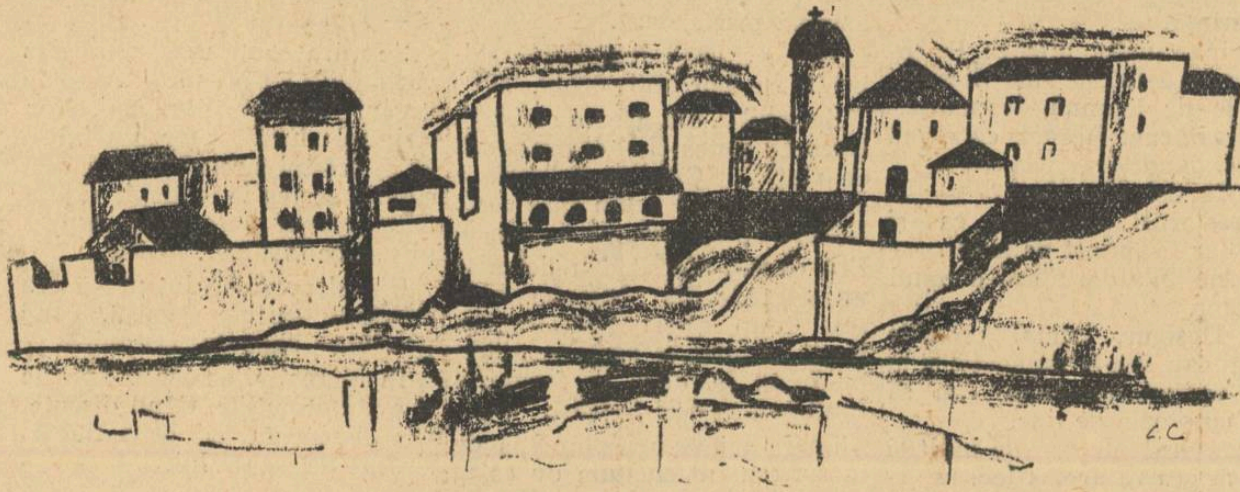
Pe baza acestei teorii, meteorologii admit că actuala perioadă de secetă, care a început la 1918, va fi în curând terminată şi cred că printr'o exploatare iscusită a tuturor resurselor, se poate renunţa la evacuarea regiunilor din sud-vestul Statelor-Unite.

A APĂRUT:
Cântarea cântărilor
Magistrala versiune românească a poemului biblic, în versificaţia d-lui
CORNELIU MOLDOVANU
cu ilustraţii de I. Anestin
un volum pentru bibliofili Lei 50
Editura „Adevĕrul" S. A.

Din literatura italiană contemporană

Hussan-Abà

G. A. BORGESE

Numai el ştia ce fusese dragostea mea pentru aceea, care o voi numi Eleonora, şi dragostea Eleonorei pentru mine: tot ce se poate închipui mai îndepărtat de aventură, de capriciu; un adevărat foc care consumă.

Ii dăruisem toată tinereţea noastră şi mulţi ani mai târziu nu îndrăzneam să-i atingem cenuşa, de frică să nu găsim jăratecul viu, ca inimile noastre de atunci. Sunt, în viaţa mea, lucruri cu care nu m'aş putea mândri; dar de acesta nu mă căesc; nici de anii trăiţi într'un ascuns delir, nici de ziua în care, de acord şi aproape pe neaşteptate, ne-am despărţit.

Mâni în mâni, dar drepţi, cu fiinţele atât de departe cât ne era posibil, ne-am spus adio.

Şi ştiam că voim aceasta pentru ca dragostea noastră să nu se micşoreze, să rămâe perfectă în amintire: ceva etern. N'au fost nici despărţiri romantice; din când în când îi făceam câte o vizită; şi singuri, sau cu alţi prieteni, lângă frumosul cămin de marmoră verde vorbeam despre întâmplările zilei.

Dragostea aceasta unică , şi pentru mine şi pentru ea, a fost aşa de deosebită de cele obişnuite, încât nimeni nu a bănuit-o.

Isbutisem să trăim pentru ceilalţi, ca nevăzuţi, învăluiţi într'o negură. Ea, văduvă tânără şi frumoasă, dar cu reputaţia de femee rece şi virtuoasă, eu liber şi neînsurat, însă puţin înclinat spre tovărăşiile vesele; pentru lume nu păream deci făcuţi unul pentru altul; şi opinia publică, fără să se gândească măcar la noi, ne-a despărţit pentru totdeauna înainte chiar să ne fi întâlnit într' adevăr. Astfel am putut trăi cei trei ani nespus de fericiţi, la adăpost de clevetiri, şi am putut apoi să suferim îndelung, fără să devenim ridicoli.

Numai el, Murari ştia. Dar lui Murari, mai ales la anumite ore şi în anumite conversaţii, nimeni nu-i putea rezista. In camera mea, aşezaţi faţă în faţă, el cu capul puţin înclinat înainte, mă asculta sau vorbea. Ochii lui, cum nu am mai întâlnit altii, ochii lui molateci, dar adânci şi convingători, se măreau ca şi când ar fi vrut să cuprindă lumea.

El ştia tot, despre toţi. Bogat dar nu ambiţios, celibatar dar nu libertin, el îşi întrebuinţa toată arta (abia acum îl înţeleg) pentru a seduce sufletele şi a le vâna secretele. Această cunoaştere a atâtor mistere îi da o putere enigmatică, un prestigiu de vrăjitor şi de inchizitor, care creştea cu atât mai mult, cu cât el îl preţuia mai puţin. Când surprindea un secret, mai întâi făcea o mărturisire, oricât de neînsemnată, însă cu o voce tainică, melodioasă, vibrantă.

Apoi ochii făceau acel joc care vrăjea. Aceasta era de obiceiu metoda sa; celălalt nu mai putea rezista mrejelor şi se preda, desvăluind şi ce avea mai intim.

Iar Murari, apucând parcă cu ghiarele secretul, înghiţindu-l aproape materialmente (abia acum îl înţeleg), avea un fel de tresărire ca şi când şi-ar fi potolit foamea.

Când am fost silit să-i desvălui relaţiile mele cu Eleonora, am avut impresia la început că nu i-am spus absolut nimic sau ceva care-l ştia de mult, cu ajutorul Sfântului Duh; apoi mi-a fost frică; însă el mi-a strâns mâna cu degetele sale uscate şi lungi, care mi-o cuprindeau toată; şi, fără cuvinte, cu privirea numai, mi-a spus:

— Cum, te poţi îndoi de mine ?

Şi dacă Eleonora a fost pentru mine dragostea, Murari a fost prietenia.

Cum a putut să mă trădeze într'o zi?

Tocmai mă dusesem la prietena mea pe înserate, într'o zi de Februarie, — trecuseră deja doi ani dela ziua despărţirii, deşi ni se părea că fusese în ajun; în anticameră am recunoscut paltonul lui Murari.

Nu mai era nimeni altcineva. El şedea lângă căminul de marmură verde în care focul era stins, iar Eleonora, în faţa lui, şedea într'un fotoliu de piele. Lumina era slabă .şi turbure. Nu ştiu de ce, salutările au fost încurcate. Apoi urmă o lungă tăcere.

Atunci Murari începu un joc perfid al ochilor. Privi întâiu pe Eleonora, apoi pe mine, în cele din urmă privirea i se întoarse iar asupra ei.

Conversaţia era obosită, palidă. In penumbră, am băgat de seamă că degetele Eleonorei tremurau.

In cele din urmă spuse:

— Ce s'a întâmplat, Murari, de priveşti astfel?

— E aşa de puţină lumină că mi se pare că nu ne mai recunoaştem, spuse el şi râse vesel.

— Februarie acesta are culoare de mocirlă.

— Vă las singuri un moment, spuse Eleonora şi se ridică.

— Vă deranjez? mai adăugă.

Murari întoarse capul către cea care dispărea .

Am rămas singuri mai mult de un moment. Eu nu îndrăzneam să-i spun nimic; nu-mi venea să cred ochilor, urechilor mlee: mă temeam şi speram că Murari înebunise, pentru a-mi da o explicaţie a celor ce făcuse. El începu să vorbească cu vervă, elegant, imparţial, despre politică; nu-l ascultam.

Eleonora apăru iar; în mână strângea o batistă mică cu dantelă. Răsuci două întrerupătoare electrice, apoi închise unul, dând încăperii o lumină moderată ,gălbue. Veni apoi spre noi, să se aşeze iar alături, dar părea că se clatină; grăbi pasul mai mult pentru a se simţi mai sigură.

— Prietenul nostru, spuse Murari, nu e de părerea noastră.

— Nu? întrebă ea, numai pentru a vorbi.

Atunci Murari, cu o preciziune aproape minuţioasă, explică în ce constă presupusa noastră neînţelegere. Intre timp Eleonora servi ceaiul.

Când îmi întinse mic ceaşca, tremura aşa de tare încât vărsă pe covor câteva picături.

—Vai, doamnă, am exclamat, vă cer ertare.

— Nu-i nimic, nu-i nimic, spuse ea cu vocea stinsă.

Murari se întrerupse şi rămase tăcut prea mult timp.

Apoi începu iar să vorbească de politică; nu exista nimic să nu ştie, să nu înţeleagă.

Eu prindeam numai crâmpee din gândurile lui; nu puteam să-i fac vreo vină, puteam numai să-l urăsc. Când sfârşi el, nimeni nu mai vorbi.

— Mergem împreună? mă întrebă prieteneşte, după o pauză.

— Nu ştiu, am răpuns.

Dar Eleonora observă:

— Nu staţi departe.

Ne-am ridicat amândoi, întâi Murari, apoi eu. Ea ne întovărăşi până la uşa salonului.

Ne spuse:

— La revedere, la revedere, pe un ton ca şi când vocea, s'ar fi sfărmat, gata să izbucnească în plâns.

Când coboram scările, Murari veni lângă mine şi cu o voce afabilă, profundă (ochii lui negri luceau în umbră), mă întrebă:

— Dar ce ai, dragul meu? Ce s'a întâmplat? Şi voia să-mi pue mâna pe umăr.

Ce ai?

— Am... am..., i-am răspuns gâfâind; şi cu umărul l-am îmbrâncit.

— Eşti nebun! spuse el, îndreptându-se, puţin iritat.

— Bine, vei avea ştiri despre mine.

După două zile ne btăeam în duel.

Pe teren, el înainta şi se retrăgea cu un aer de compătimire, cu o înfăţişare resemnată şi obosită caşi când s'ar fi supus acelei obositoare ceremonii numai pentru a satisface capriciul unui prieten.

Mă privea cu compătimire şi bunăvoinţă părintească.

Consimţi să fie rănit

Eu n'am voit să-i strâng mâna. Nu l-am mai văzut. De câteva ori, din ce în ce mai rar, am revăzut pe Eleonora. Dar n'am putut să-i dau explicaţii; a avut grijă să nu rămâe nici odată singură cu mine. Şi ce i-aşi fi putut explica?

Acum, ea parcă ar fi pe celălalt ţărm al unui fluviu lat, neguros; abia o mai disting; şi nu voiu mai putea întâlni nici odată calea vieţii sale.

■

Amintirea lui Murari nu o pot despărţi de aceia a unui dulău al meu, Hussan Abà, pe care l-am avut mai întâiu un sezon de vilegiatură, apoi, după un interval de un an, până ce muri.

Vecinii mei, ajunşi în mizerie, s'ar putea spune dela o zi la alta, constrânşi să se mute într'o grabă tragică, l-ar fi gonit sau l-ar fi înecat. Eu l-am salvat în ultimul moment de moarte sau de maltratările celui care l-ar fi luat în stăpânire; l-am cumpărat cu două hârtii de o sută.

Hussan Abà avea o blană ca de oae, iar cerul gurii lucios şi aprins, ca de fiară sălbatecă. Urechile îi erau umile şi blegi; avea nişte ochi duioşi şi blânzi, aş putea spune aproape devotaţi, aşa cum nu s'ar putea închipui nici cei mai dragi ochi ai celei mai supuse sclave: aveau o întunecime de catifea străbătută de scântei sulfuroase, în care mi se părea că intuesc mai mult decât sclipirile unei inteligenţi omeneşti, aproape cu o disperare blândă, un strigăt de ajutor imposibil. Dar în mijlocul acestei fizionomii de cerşetor, se deschidea gura, cu gingiile roşii, din care eşeau dinţii lungi, ascuţiţi ca nişte pumnale. Nările rotunde, negre, semănau cu gurile celor două ţevi ale unei carabine.

Nici nu m'am interesat cum îl chemau primii săi stăpâni. Eu i-am spus Hussan Abà, nume care imita întrucâtva gâfâitul respiraţiei sale greoae şi iuţi, când alerga. Lătra rar, se oprea singur, după primul hămăit parcă vocea-i răguşită ameninţa să se spargă.

Dacă îl lăsam acasă, când mă înapoiam seara şi în strigam:

„Hussan-Abà!” blana lui neagră albicioasă flutura în fugă, răsuflarea nerăbdătoare se apropia ca o adiere caldă şi ochii înaintau ca două luminiţe.

—Hussan! repetam aşezându-mă, şi el îmi punea labele pe umeri; mă acoperea tot, aproape îmbrăţişându-mă.

— Abà! îl aţâţam iar.

El îmi punea labele pe cap, dechizând gura şi aburii forţei sale îmi veneau în faţă.

Intr'o seară, în timp ce glumind mă luptam cu el, labele, care erau pe cap, îşi pierdură echilibrul, alunecând în jos şi sgârâiindu-mă pe tâmple. — „Aba” i-am strigat, nu ştiu dacă pentru a-l mustra. El însă îmi puse labele pe şold, îmi sfâşie haina la umăr şi cu dinţii mă muşcă până la sânge, rânjind. Aproape sugrumându-l l-am dat la o parte.

Cu lovituri de picior l-am aruncat în stradă; nu voiam nici să-l mai văd. Era noapte; a doua zi am plecat la oraş.

Abia după un an m'am întors în aceleaşi locuri, la aceiaşi vilă.

Intr'o seară ploioasă mă întorceam acasă singur, ca de obiceiu; nici paşii nu-mi răsunau în noroiul lipicios. Deodată, în spatele meu, aud paşi şi mai tăcuţi şi mai repezi.

M'am întors şi în lumina înserării am distins o formă cenuşie, apoi o blană jilavă se şterse de genunchii mei.

Imi amintesc de luminiţele ca re licăreau prin părul ciufulit. L-am reluat pe Hussan-Abà. In ochii lui umezi şi melancolici nu am putut citi cum a trăit în anul acela.

■

Deşi e puţin măgulitor pentru mine, mărturisesc că am plâns când a murit.

Imi amintesc de luminiţele din părul stufos, de mirosul bietului său trup, de suflarea-i gâfâitoare, când m'a muşcat. Nu-mi pot închipui că Hussan-Abà, dulăul meu, era feroce; însă într'un acces de forţă, într'un moment de furie întunecată, „trebuia” să-mi facă rău.

Tot aşa, oricât aş dori să mă gândesc altfel, tot aşa cred şi de Murari, de Carlo al meu, de cel care pentru mine a fost prietenia.

Intr'un acces de forţă, într'un exces de inteligenţă, el trebuia să mă facă să sufăr; e acea necesitate de a trăi, care, când se exaltă, devine crudă.

Am trăit ca să fiu liber, sincer şi corect.

Dar m'am convins că orice sentiment e pasiune şi că raţiunea nu valorează. M'am îndepărtat de Eleonora, pentru ca dragostea noastră să rămâe curată, perfectă; şi am pierdut-o pentru totdeauna.

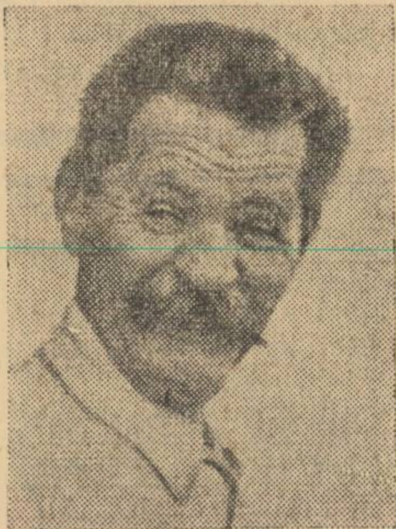
Am mai avut şi alţi prieteni după Carlo Murari, poate mai siguri şi mai credincioşi; nici unul nu l-a egalat. Cine ştie dacă în vre-o seară târzie de toamnă nu-l voiu întâlni iar, într'un colţ de stradă. El, cu capul uşor înclinat, mă va privi făcând mari aceiaşi ochi cum n'am mai întâlnit alţii. Şi îl voiu lua de braţ.

Traducere de
FLORICA VASILIU-Gavrilla

Gorki, arta şi omenirea

Scrisoarea către Max Reinhardt

MAXIM GORKI

Prezenţa la Moscova a lui Romain Rolland, care a fost oaspele lui Maxim Gorki şi despre care ziarele străine ne-au relatat interesante reminiscenţe, ne aminteşte primele începuturi de succes pe care popularul scriitor rus le-a obţinut în străinătate şi cu deosebire în Germania unde i s'au publicat mai întâiu traducerile în proză şi unde i s'a reprezentat, cu formidabil succes, piesa „Azilul de Noapte”, care în 1902 a fost pusă pentru prima oară în scenă de către marele Max Reinhardt.

„Azilul de Noapte”, pe care semnatarul acestor rânduri l-a tradus cel dintâiu în limba română, fiind jucat pe scena Teatrului Naţional din Iaşi în stagiunea din 1904, a repurtat pretutindeni un imens succes, Piesa, pe care autorul a intitulat-o: „scene”, prezenta într'adevăr ceva nou, atât ca factură şi tehnică teatrală cât şi ca mediu social.

După „Ţesătorii” lui G. Hauptmann, care a adus în scenă tipuri din mediul lucrătorilor, — Gorki, precum se ştie, a urcat pe scena teatrului din Moscova tipuri de pribegi şi de vagabonzi, decăzuţi şi declasaţi, pe care i-a luat după natură, eternizându-i în opera sa.

Marele regisor Max Reinhardt a înscenat piesa lui Gorki, dându-i o veritabilă atmosferă rusească, ceeace a determinat pe Gorki să-i adreseze următoarea scrisoare:

Către Max Reinhardt,

Vă trimit, prea stimate domnule, pentru dvs. şi artiştii dvs., fotografia mea.

Vă rog să mă ertaţi că n'am făcut aceasta mai demult, fiindcă n'am avut timp. Totodată vă trimit un album cu mai multe scene din „Azilul de Noapte”, după interpretarea „Teatrului de Artă” din Moscova.

Fac aceasta în via dorinţă de a vă exprima mulţumirea mea, dvs. şi echipei dvs. artistice, pentru reprezentarea piesei mele şi totodată spre a învedera cât de mult v'aţi apropiat, dvs. şi ansamblul dvs., în expunerea tipurilor şi a scenelor din piesa mea plină de realitatea rusă.

Pentru aceasta permiteţi-mi să vă mulţumesc dvs. şi colaboratorilor dvs. din toată inima, fiindcă aţi pus atâta interes pentru piesa mea.

Nimic nu leagă omenirea atât de cordial ca arta. De aceia trăiască arta şi toţi aceia care o servesc cu sinceritate, fără teamă de a exprima crudul adevăr al vieţii aşa cum este!

O cordială strângere de mână pentru dvs. şi artiştii dvs.

Regret sincer că nu cunosc limba germană şi mi-i ruşine de ignoranţa mea. De aşi stăpâni germana, aşi fi în stare să vă exprim leala mea mulţumire, mai simplu şi mai clar.

Vă doresc din inimă tot binele şi cel mai bun succes.

MAXIM GORKI
Nijni-Novgorod, 1 August 1903.

Sunt peste trei decenii de când a fost datată această scrisoare. Gorki era pe atunci în epoca de debut şi de mare succes, dar nu trecuse hotarul patriei. De atunci şi până astăzi marele scriitor rus a vizitat diferite centre europene, a legat relaţiuni intime cu marii scriitori europeni şi şi-a îmbogăţit imens cunoştinţele, stăpânind diferite limbi europene şi desigur şi pe cea germană.

Scrisoarea lui Gorki deţine în cuprinsul ei un mare şi general adevăr, pretutindeni recunoscut ca atare:

„Nimic nu leagă omenirea atât de cordial ca arta”.

De aceia arta va trăi în veci.

C. SATEANU

Iatacul bunicei...*

Pentru Irinel D. Grozdea

...Aici copilăria a'ncremenit în cadre,
Cerşind uitare nouă amurgului din noi.
Aici doar amintirea şi-a frânt surâsul trist,
Şi i-au primit chemarea târzie, amândoi...

O toamnă cu o frunză a plâns şi s-a rugat...
I-am stăvilit amurgul, i-am ascultat fiorul...
O primăvară veche a'nmugurit în noi,
Şi ne-a plăcut să-i ştim şi florile şi dorul...

Şi vezi, lângă sicriul copilăriei noastre,
Ne-am zăvorit trecutul şi visele ce-l curmă...
...Şi 'ncremeniţi în pragul iatacului bunicei,
Am plâns lumina'nchisă în zâmbetul din urmă...

ION-AUREL MANOLESCU

* Din vol. manuscris: „Lângă o toamnă”

Naufragiaţi dragostei

Citiţi ediţia II-a din „Naufragiaţii dragostei” studiu psicho-sexual de dr. H. Martin, o lucrare care deşi ştiinţifică, tratează în mod literar nevrozele amorului. Autorul înfăţişează cititorilor o sumedenie de îndrumări, pentru cunoaşterea problemelor sexuale în lumina ştiinţei actuale şi a observaţiunilor personale. In capitolele Higiena morală sexuală, Educaţie, Reformă, autorul preconizează cele mai bune mijloace pentru realizarea sănătăţii şi fericirii înainte şi după căsătorie.

Fabri-fag

Victor Curtici nu uitase nenorocita întâmplare din fabrică. Sângele s'a prelins pe sub ruptura iţarilor, pe gleznă şi s'a făcut baltă lângă călcâiu. Gheorghe Onişoru nu mişca laba piciorului. Durerea îl încremenise cu spatele rezemat de vraful de scânduri. Clipia des, acoperind ochii iritaţi cu pleoapele roşii. Barba îi era nerasă de mai bine de o săptămână. Il vedea cum suferc, de parcă l'ar fi întins pe cruce.

Sărise mecanicul, oprind ferăstrăul care gemea scurt, sfâşietor. Praful ridicat din rumegătură, te îneca.

La celelalte maşini nu se oprise nimeni din lucru. Accidente de acestea se întâmplau des... Mai grave chiar. Lui Gheorghe Onişoru, ferăstrăul îi sfâşiase muşchiul de deasupra genunchiului drept şi-i sgâriase adânc rotula. Se opintise să apropie lemnul şi alunecase; l-au ajuns dinţii ferestrăului; i-au rupt de-un deget, două, adâncime; inul iţarilor fusese rupt, înroşit de sânge...

Anul trecut când l-au adus pe tatăl lui acasă într'o căruţă, acoperit cu un lăicer murdar.... nu-şi putuse reconstitui în minte accidentul. Dar moartea tatălui său, sdruncinase multe planuri.

Acum Onişoru. Ţipătul de durere al acestuia îi lovise timpanul ca o suliţă. Se mira că nu i se întâmplase mai mult.

Stătea în picioare, deci nu era nimic grav. Privia la balta de sânge scursă la piciorul ţăranului; îl sugea rumeguşul, se întindea roşu-negru. Tatălui său abia i se scurgea un firişor pe colţul gurii, altul din ureche. Pe Onişoru l-au dus de-acolo pe braţe alţi câţiva lucrători.

Victor Curtici se gândea la toate acestea şi uitase de lucru. Căra din magazie, la strungărie, cu braţele, material pentru fasonat. Muncă grea, care-i amorţea braţele şi şalele. Venise aici după moartea tatălui său. Lucra numai noaptea. Ziua mergea la şcoală. Era în ultima clasă a liceului şi se ambiţionase s'o termine. Nu-i era ruşine să muncească, dar l-ar fi durut distanţa aruncată între el şi colegii lui, când aceştia i-ar fi aflat ocupaţia de noapte.

Nu povestea nimănui întâmplările din fabrică. Se ducea la „Fabri-fag" seara la opt şi venia adouazi dimineaţa, la şase. La opt trebuia să fie la şcoală. Mama, văduvă, îl ruga să renunţe.

— Lasă cartea. Dacă n'ai cu ce să înveţi...

— Nu... mârâia îndârjit ca un câne zădărît.

— Tat-tu, săracu... tot... „Fabri-fag" i-a scurtat zilele.

Ieşea să nu audă. Ii tremura apa lacrimilor în ochi. Rătăcia prin grădină, sbuciumându-se. Se ducea „la pârleaz" unde altă dată se întâlnea cu prietenii lui, dar îi aştepta degeaba. Ei nu ştiau nimic. Dac'ar fi ştiut...

Nici nu mai avea timp pentru prieteni. Numai după masă era liber şi-atunci cădea de somn. e culca. Işi făcea lecţiile dimineaţa, la prânz, la şcoală între ore, când apuca. Câteodată adormea pe caiete. Intârzia dimineaţa, prima oră. Profesorii îl bănuiau că-şi pierde nopţile pe unde nu-i permis. Prea îi erau ochii roşii, chipul obosit, somnoros.

La bănuielile lor, jignitoare, tăcea. Işi muşca buzele să nu urle şi-şi înfigea unghiile în carnea palmelor. Se gândea la mama lui, bolnavă, — la fraţii lui pe care-i hrănea el. I se ridica un nod în gât, dar îl înghiţea înainte de-a se sparge isvorul lacrimilor.

Urca azi, cu spaima accidentului lui Onişoru în suflet, scările şcolii. Parcă-i tunase cineva plumb în corp. Il dureau şi picioarele. Il usturau ochii. Intârziase la fabrică şi nu-şi pregătise lecţia. Avea în gând să se scuze. Ezitase crezând că va trece peste el, când se auzi strigat. Tresări şi îngână câteva vorbe neînţelese.

— Iar scuze, Curtici? Inţeleg, mama bolnavă, dar aici e şcoală. Fă-te infirmier!

— Infirmier?

Intrebase fără voie, mirat parcă şi clasa isbucnise în râs.

— Eşti şi obraznic, după ce-ţi pierzi nopţile pe mai ştiu eu unde. Ieşi afară.

Trecuse până'n bancă şi-şi luase geanta şi şapca sub cuvintele aspre ale profesorului. Auzea şoaptele colegilor.

— Spune-i, bre, unde-ai fost Poate te iartă.

Işi înghiţise iar nodul de plâns care i se ridică în gât.

— Curtici, am să te dau în conferinţă.

Nu mai auzise altceva. Pe coridoarele asfaltate ale liceului soarele de toamnă desena pătrate galbene. Mergea cu capul în jos, gânditor.

— Curtici, n'ai clasă?

Directorul! Tresărise ca şi cum l'ar fi apucat de guler.

— Am. M'a dat afară domnul profesor.

— Desigur, numai prostiile vi-s în cap. Mă-ta munceşte şi tu baţi câmpii, canalie... Am să scap eu şcoala de tine.

Directorul plecase de mult şi el încă era în acelaş loc, încremenit, aşteptând parcă insultele să-i biciuiască obrajii. Apoi se mişcă încet. Ieşi în curte şi deaci în stradă.

Era cald şi lumina zilei de toamnă prietenoasă.

Teii scuturau frunzele îngălbenite în sbor lung, ocolit.

Sufletul îi era greu de tristeţi. Dece nu putea fi şi el mulţumit de viaţă?... Grădina publică a oraşului era în drum spre casă. Intrase. Se aşeză pe o bancă. Era obosit, sfârşit. Nu dormise un sfert de oră. Nici nu avusese timp să-şi vadă lecţiile. Boala mamei se agravase. Trebuise să se ducă la farmacie când venise dela fabrică.

Leafa lui pe-o săptămână de lucru, era cât cheltuia un coleg de-al său într'o zi, la cofetărie. Cu banii de prisos cumpăra cărţi. Avea rar de tot bani în plus. Ii păstra pentru zile negre. Mama îl oprea să citească.

— Eşti slab, Victor...

Se mira când auzea un glas vorbindu-i cu blândeţe. Avea în urechi numai uruitul maşinilor, strigătele lucrătorilor din fabrică şi urletul sirenelor. In clasă, când îl scotea la lecţie, îi vâjâia toată larma aceasta în cap şi uita şi ce învăţase.

Glasul profesorului parcă era strigătul sirenei răguşit, când presiunea aburului era mică.

In recreaţie, ocolea grupurile şi evita discuţiile. Când discuta, rar, îi luciau în ochi flăcări străine de vârsta lui.

Argumenta şi pumnul cădea pe pupitru ca o lovitură de cazma. Se bucura de prietenia celor mai mulţi.

A doua zi, după ce fusese dat afară din clasă, venise mai devreme la şcoală. Se aşezase în bancă să-şi revadă temele. Câţiva colegi îl înconjurară, întrebându-l curioşi.

— Ce ţi-a spus directorul?

—Nimic. Când?

— Ieri. După ce-ai plecat a venit în clasă.

A vorbit cu Ştefănescu de tine. Ştefănescu i-a cerut să te elimine...

— Să mă elimine? Dece?

— Bănueşte că umbli noaptea drumurile.

Curtici lăsă privirile în jos.

— Citesc noaptea târziu... zise cu jumătate de gură.

Tocmai atunci în grupul lor veni colegul Rădulescu Florin, băiat de avocat şi adversar permanent al lui Curtici, în discuţii. Trata pe toţi de sus, deaceia nu era de nimeni simpatizat.

— Citeşti noaptea? Nu se cunoaşte.

Curtici îl fulgeră cu privirile şi mai înainte că acesta să aibă timp să se retragă, pumnul căzu greu, în plin, strâmbându-i trăsăturile.

— Ciocoi.

Clasa urlase, satisfăcută. Când însă directorul apăru alături de Rădulescu, rămase singur. Nu mai avea nici un prieten.

— Curtici, iar tu? Eşti eliminat definitiv din şcoală.

Elevul umflase pieptul. Ochii ardeau ca nişte cuptoare în noapte.

— Nu sunt vinovat, domnule director...

— Ieşi!...

— Nu! Trebuie să mă ascultaţi... dar nu aici.

I se umpluseră ochii de lacrimi.

— Spune în faţa clasei ce ai de spus. Canalie.

Ii ardeau obrajii. Toţi colegii erau de faţă. Ridică ochii spre dânşii şi-i văzu prin ceaţă. Il priviau cu milă.

— Nu vorbeşti?

Se învârteau băncile, ferestrele, clasa. Uşa se deschise şi intră profesorul de matematici.

— Iar Curtici!

In glasul acestuia, Victor înţelese şi milă şi dispreţ. Altădată îi lua apărarea. Acum îl părăsise.

Curtici îşi înghiţi saliva. Tabloul vieţii de fabrică îi apăru în minte, viu. Acolo nu suferea atâtea jigniri.

Chiar dimineaţa, când pleca şi i se făcea percheziţie corporală, nu protesta. I se părea ceva normal, nejignitor.

— Domnule Director! Eu...

— Spune, ce-ai de spus.

Vorbea rece, răstit. Curtici îl privi cu ochi untdelemnii. Ieşi din colţ, dintre sobă şi bancă; trecu prin faţa directorului care se dădu un pas înapoi.

Se opri să spuie ceva, se răsgândi şi ieşi trăgând uşa, ca o poartă de fier între el şi clasa pe care-o iubea.

Acasă n'a spus nimic despre eliminare. Mâncase puţin şi se culcase. L-a trezit mama la ora fabricei.

Plecase grăbit după ce-şi schimbase hainele de uniformă.

Când să intre pe poarta fabricii se auzi strigat.

Era Miculici, un lucrător pe care şi-l făcuse prieten şi cu care stătea adesea de vorbă.

— Ce mai nou pe la şcoala ta?

— Nimic... Multe...

Grăbise paşii, lăsându-l pe Miculici în urmă.

— Ce-o fi având Victor? se întrebă mirat acesta.

In fabrică era sgomot. Ferăstraiele gemeau.

Roţile cutremurau pământul sub picioare.

Se ridica praf de rugumiş şi-i intra în ochi.

Cum se mirau colegii lui, când îl vedeau cu ochii roşii!

Mergea înainte, grăbit. Distanţa dintre el şi roata mare descreştea. Aici... şi tata... Bătea vântul.

Ii făcea bine. Acum parcă venea roata spre el.

Stătea locului şi nu-i era frică. Becurile atârnate de plafon ardeau cu lumini de jar. Sânge. Se simţi smuls depe pământ, ca o pană de un curent.

N'a avut timp nici să geamă. Trupul fraged a fost rupt ca băţul unui chibrit între degete, apoi aruncat pe o grămadă de scânduri. Din gură ca dintr'o ploscă cu apă, curgea sângele, gâlgâit, înroşind lemnul.

— Curtici? L'a omorât pe Curtici, maşina.

Câţiva lucrători şi-au făcut cruce.

Când l'au pus pe două scânduri să-l scoată din fabrică, trupul tânăr era cald încă..

MIHAIL ŞERBAN

La cinema

S'au întâlnit, la colţul bulevardului într'o după amiază senină de toamnă. In jurul lor trecea grăbită şi zgomotoasă — lumea zilelor de sărbătoare bucureşteană. El o privi zâmbind fericit: dintre toate femeile, întâlnite pe stradă, nici una nu era atât de drăgălaşă ca ea. Şi ce aer distins are! Cine ar bănui că domnişoara aceasta, elegantă şi fină, e vânzătoare la galeriile Lafayette.

— E atât de frumoasă ziua aceasta de Octombrie, Rita! Vrei să mergem la Şosea? Au început să cadă frunzele şi ce melancolică poezie are apusul, zărit printre crengile teilor, pe jumătate desfrunziţi! Luăm tramvaiul 3 dela Lazăr. Nu-i aşa că vrei?

Fata priveşte dornică şirul elegantelor maşini, care se îndreaptă spre Băneasa, apoi dând din umeri:

— Nu mă interesează Şoseaua. Haidem mai bine la Regal. Joacă Jean Murat cu Annabella, într'un film franţuzesc. Mi-a spus Mimi că-i splendid.

Sala cinematografului geme de lume. E întuneric. Pe dreptunghiul de pânză, fixat în perete, figuri omeneşti se mişcă, râd, se îmbrăţişează. Abea s'a aşezat pe scaun şi Rita e prinsă de vraja povestei depe ecran. Uită unde e şi lângă cine se află. Uită toate „principiile" ei şi atitudinea-i de fată „distinsă". Capul i-a alunecat pe umărul băiatului şi mâna-i mică nu se retrage dintr'a lui, — dar sufletul şi gândul ei e acum departe, acolo, pe scena din faţă.

Căci eroina romanului îi seamănă, i se pare că însăşi ea se mişcă în lumea minunată, trăeşte povestea de vis din film, poveste care, desigur, i s'ar putea şi ei întâmpla: o mică vânzătoare dintr'un mare magazin parizian se hotărăşte să facă, cu economiile unui an întreg, o excursie, în minunata provincie de sud. In drum îl întâlneşte pe El, visul tutulor fetelor: tânărul elegant, frumos, bogat, nobil... Ea nu bănueşte că băiatul vesel şi amabil, care o pofteşte să facă drumul alături, în eleganta-i maşină, e un nobil lord, ci crede povestea lui; e un coleg, un mic funcţionar care-şi cheltueşte economiile, ca şi ea. Alături, veseli şi entuziasmaţi, privesc decorul din juru-le, pe când maşina elegantă sboară pe şoseaua albă, luminată de luna unei nopţi de vară. Peisajul e fermecător, mai frumos şi mai viu decât realitatea. Străbat, în goana maşinii, o pădure de pini, printre trunchiurile cărora, din când în când, apare pânza albastră a Mediteranei, ale cărei valuri murmură nostalgic. Un tunel îi apropie mai mult, fata căutând instinctiv braţul bărbatului, care o înconjură cu grije şi respect. Apoi iarăşi îi înfăşoară lumina nopţii de basm. Cerul, imens clopot albastru, le zâmbeşte prin spuza stelelor tremurătoare. Maşina fuge mereu. Pădurea a rămas în urmă. In faţa lor apare o ţară de vis. Câmpii de trandafiri, grădini de lămâi şi portocali, sate albe ascunse în vegetaţie bogată, vile elegante cu largi terase, cu parcuri romantice şi turnuri măreţe, şi, pe marginea şoselelor, largi alei de palmieri, al căror buchet enorm de frunze, aruncă umbre ascuţite pe drumul înfăşurat în razele lunare. Alături, când întunecată de umbră, când zâmbitoare în lumină, tremurându-şi valurile dantelate de spumă, Mediterana le zâmbeşte mereu. Furată de vraja clipei, mica vânzătoare şi-a culcat capul pe umărul frumosului lord, care — respectuos şi tandru — o priveşte cu ochi profunzi, încărcaţi de iubire adevărată — marea iubire din filmele de cinema.

Sub puloverul albastru, inima Ritei bate nebuneşte. I se pare că simte braţul frumosului nobil englez, înconjurându-i timid talia, pe când aerul parfumat de florile portocalilor, îi loveşte faţa. Inconştient, îşi lipeşte tot mai drăgăstos capul de umărul tânărului student, care înfiorat, închide fericit ochii. De când dorea el clipa asta!..

Niciodată n'a simţit-o atât de aproape, atât de tandră, pe fetiţa asta care, de o lună, îi umplea gândurile. Câte clipe de nelinişte şi îndoială! Dar, deacum, s'a sfârşit. O are alături, sprijinindu-se de umărul lui, blândă şi încrezătoare. In minte, bucuria îi desfăşoară un film, cu mult mai atrăgător, decât cel care rulează în faţa lor.

...La vară îşi ia licenţa, apoi părăseşte Bucureştiul, unde a cunoscut atâta lipsă şi mizerie. Se şi vede într'un orăşel de munte, profesor la liceul local. Vor locui într'o casă albă, cu un singur cat, luminoasă şi liniştită, înconjurată de copaci bătrâni. Vor avea straturi de flori la stradă şi un câne bătrân va dormi pe scara de piatră la intrare. In fundul curţii, el va amenaja o grădină de legume, iar Rita o să cheme, în fiecare dimineaţă, stoluri de găini pestriţe şi răţuşte gălăgioase, râzând veselă de obrăznicia lor. Seara, ea îl va aştepta pe banca dela poartă sărindu-i veselă în braţe când el va reveni obosit, dela şcoală. Vor lua masa în curte, sub un nuc bătrân, serviţi de o slujnicuţă prostuţă şi veselă. Pe strada tăcută, din când în când, trece o trăsură. La grădina publică cântă muzica militară „Dunărea albastră", al cărei ecou ajunge până la ei. Vor merge să se plimbe pe sub castanii care mărginesc bulevardul gării, vor privi trenurile care se îndreaptă spre Capitala sgomotoasă şi se vor întoarce târziu noaptea, lipiţi cu dragoste unul de altul, pe străduţele adormite, sub razele de lună. Şi plin de fericire, studentul se apleacă spre obrazul fetei, căutând în ochii ei acelaş vis, aceiaşi dorinţă. Privirele Ritei însă sunt nedeslipite de ecranul, pe care se reflectă imaginile bandei de celuloid:

...Sunt acum la un elegant hotel pe terasa albă, deasupra mării. Jos, printre plante exotice, se zăresc mese înconjurate de lume veselă şi elegantă. Pe o estradă, la mijloc, un italian cântă o romanţă napolitană — plină de pasiune şi dor — acompaniat de ghitară. Ei nu-şi vorbesc. Se privesc numai. El e atât de frumos, de bun, de delicat... Furată de visul măreţ pe care-l trăeşte, mica vânzătoare întinde, învinsă, mâinile, necunoscutului ei tovarăş, pe când lacrimi mari îi acoperă obrajii, lacrimi de fericire, de entuziasm. Şi, povestea se termină cu sărutul de logodnă, în hall-ul vechiului castel aristocratic, unde mica vânzătoare va locui deacum, alături de nobilul lord...

S'a făcut lumină în sala cinematografului. Lumea se îndreaptă spre eşire. Perechile se deslipesc discret. Femeile mânuesc oglinda, puful de pudră şi rujul. Cu ochii pe jumătate închişi, încă sub vraja romanului depe pânză, Rita se lasă condusă de braţul drăgăstos al băiatului. In stradă se opresc. S'a înoptat. Ziua frumoasă de toamnă s'a transformat într'o seară rece, cu pâclă şi ploae măruntă.

Studentul reţine o clipă mâna fetei:

— Rita, vino cu mine. Am atâtea lucruri să-ţi spun. In odăiţa mea vom sta la foc şi vom vorbi despre viitor... despre viitorul nostru, Rita!

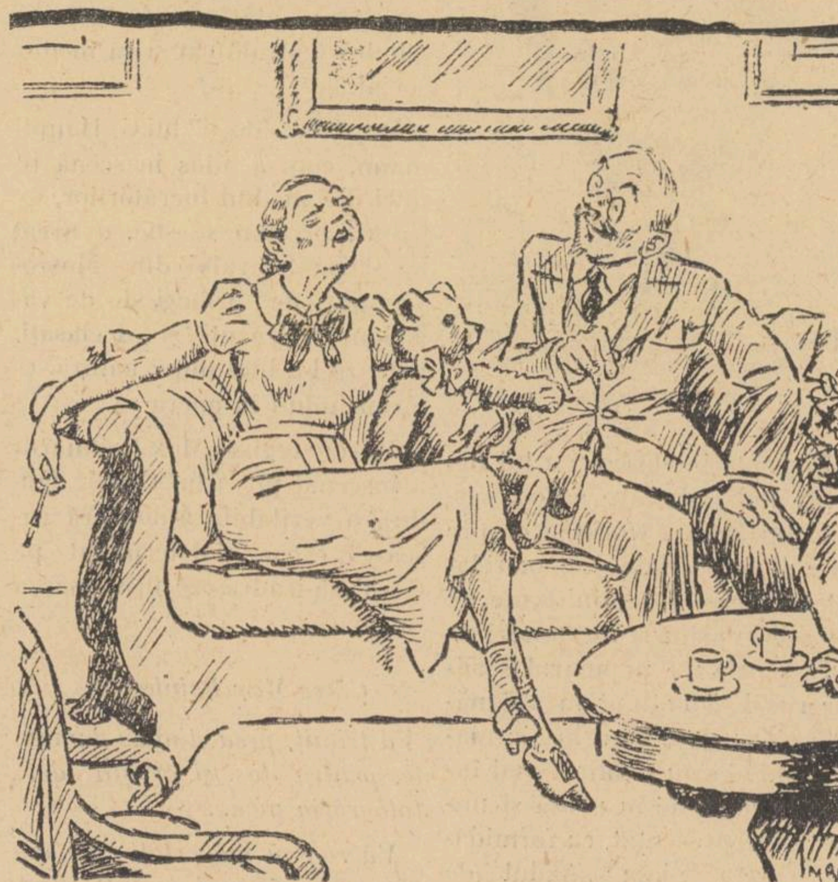
Ca trezită din vis, fata îl priveşte lung. Dar în faţa ei nu mai vede pe tânărul lord, înalt şi svelt, în costumu-i de seară, — ci doar un băeţandru slab şi palid, cu pălăria cam veche, cu gulerul paltonului uzat...

— La revedere, Andrei. Mă duc. E târziu. Am treabă. Şi, după ce îi atinge în fugă mâna. Rita pleacă grăbită, cu gândul spre făt-frumosul rămas pe panglica de celuloid.

Privind silueta subţire, care dispare după colţul străzii, Andrei oftează întristat. Toată umezeala nopţii de toamnă i-a pătruns deodată în suflet. Porni apoi spre casă, cu capul în jos, luptându-se să-şi reţină lacrimile:

— Ce nebunie să cred asta! Nu, ar fi fost prea frumos! Ea nu mă va iubi niciodată!...

LUCREŢIA DASCĂLESCU

EA. — Eu m'am născut nu mult inainte de războiu.
EL. — ...De care războiu? De cel ce va veni?

10 Nuvele alese

de autori mondiali iluştri

Jakob Wassermann (Austria) „AMULETA"
Pierre Frondaie (Franţa) „FEMEIA CU TIGRUL"
Pantelimon Romanov (Rusia) „UN CONCERT"
Axel Munthe (Seudia) „JOHN, COPILUL FĂRĂ ZÂMBET"
Doussia Ergaz (Franţa) „IN UMBRA IDOLULUI"
Frédéric Boutet (Franţa) „COLIVIA AURITĂ"
Frida Schanz (Germania) „DARUL CEL MARE"
H. C. Bailey (Anglia) „MORMÂNTUL PREISTORIC"
Osip Dymov (Rusia) „JERTFA DE SINE"
Alberto Insua (Spania) „FEMEIA ŞI PĂPUŞA"

Iată ce găsiţi în colecţia „NUVELELOR ALESE" pentru 20 lei.
Fiecare volum din colecţie conţine alte nuvele de alţi autori.

Cereţi la toate librăriile şi chioşcurile de ziare colecţia „Nuvelelor Alese" a celor mai renumiţi scriitori mondiali. 320 pagini 20 lei.

Conferențiarul

Din Jurnalul Magdei Sterian

E lună?

Din sufragerie se aude până aci transmisiunea la radio, și încă muzică sentimentală de Straus?

Vocile lor, de jos din grădină, umplu noaptea de mister.

Dar se pot închide ușile și ferestrele — se pot trage și perdelele.

Mâne probez o rochie nouă! Un veșmânt nou îți poate schimba multe idei. Trebue să mă gândesc serios și la economii, să putem cumpăra casa, care ne-a plăcut, mie și lui Emil...

Eu și Emil — interesele noastre, — aci se rezumă totul.

Ah, mă înăbuș cu fereastra închisă!

O deschid.

Privesc marea la fund, luminile portului — și îmi închipuesc lumea toată și viața care se întinde în depărtări — dincolo de orizont.

De sus, luna — un lampion rotund și galben — zâmbește tainic și pare că își râde de durerea mea.

Peste bord, peste bord balasturile! Viața e multiplă. Imi pot umple sufletul cu mii și mii de imagini — una mai frumoasă decât alta.

Emil m'a văzut la fereastră...

— Magda! Magda, dece nu vii în grădină? E o noapte așa de frumoasă...

— Mă doare capul!

— Iți face bine puțin aer. E o liniște dumnezeească, — a insistat el.

— De geaba, Emil, nu viu — nu mă simt bine.

Și-a ridicat și Pârvu capul și-a privit în direcția ferestrei mele. Dar nu mă mai impresionează!

Viața e atât de diversă și mereu alta în fiecare clipă; și atât de atrăgătoare! Iar *El* e un punct atât de imobil și devenise atât de obsedant și de obositor. Imi acaparase prea mult gândurile, ființa.

In seara asta vreau libertate!

Aș putea să mă gândesc, de pildă, că plec cu unul din zecile de vapoare care acostează acolo în port și să-mi închipui toate clipele unei călătorii.

Să te desparți brusc de tot ce te ține legată, și să te aventurezi în necunoscut!

O spectatoare amuzată și curioasă — așa aș vrea să fiu.

Să am un ochiu rece și lucid și sufletul unui aventurier...

Fără atașamente, fără prejudecăți — să nu mă simt legată de nimeni și nimic, — astfel să pornesc în lumea largă ca să-mi uzez forțele, să-mi pun la încercare posibilitățile, să depășesc limitele... ah, să încerc imposibilul și mii de experiențe — și să fiu tare în fața vieții!

Să se oglindească totul în sufletul meu și să nu se prindă nimic de el; să trec mereu cu inima ușoară, mai departe, tot mai departe — ca luna de sus, care privește la toate, care zâmbește tainic și care-și vede de drum.

A trecut într'un târziu pe sub fereastra mea. Emil intrase în casă.

— Nu v'ați culcat încă, domniță?

— Incă nu...

— Azi preferați singurătatea? Durerea de cap a fost poate numai un pretext....

— Ca să fiu sinceră, în seara asta, fără supărare, am preferat să fiu singură. M'am gândit la o călătorie depărtată... i-am mărturisit numaidecât.

— Desigur, fără noi?

— Da, fără dumneata și Emil... Singură — singură de tot. Și acum, când îți vorbesc, mai simt încă briza aspră dar plină de... substanță din largul.... lumii. A fost minunat.

— Eugen, Eugen! îl chema Emil din casă.

— Noapte bună. coniță! și... îmi pare rău că m'ați înlăturat din călătoria aceia minunată....

— Dar nu ai nimic de regretat, domnule Pârvu. Noaptea e a dumitale. Poți întreprinde și dumneata un voiaj tot atât de frumos. Iar dacă ții să ai tovarăș de drum — dacă nu-ți place să fii singur — lumea e plină de persoane doritoare să călătorească și poate chiar.... să-ți ție tovărășie. Desigur trebue să cunoști dumneata câteva... Eu am ținut însă, să călătoresc singură.

— Dar dacă în călătoriile noastre solitare ni s'ar încrucișa drumurile? mă întrebă el.

—Ne-am saluta ca doi drumeți cu inima ușoară și ne-am vedea fiecare de drumul nostru — două idealuri, poate, care s'au întretăiat o clipă, dar erau diferite.

— Te chiamă Emil, i-am amintit. De-acum mă culc și eu „pour de bon". Noapte bună!....

Și m'am tras dela fereastră. Câtva timp am mai auzit din odae pietrișul scârțâind sub pașii lui, în fața ferestrei; dar am adormit repede.

▬

Aseară a ținut o conferință în sala teatrului comunal.

Am mers și eu — e drept — cam în silă dar era imposibil să mă abțin: — e doar musafirul nostru.

Cât mă frământasem înainte din cauza lui și cât îmi devenise acum de indiferent! — nu încetam eu să mă mir.

Când am ajuns la teatru, mai toată lumea aștepta în curte.

Am trecut toți trei, salutând în dreapta și în stânga — totuș eu, cu o mică satisfacție că mergeam așa, alături de conferențiar. Nu am pierdut ocazia să spun unei cunoștințe care mă reținuse o clipă, că „stă la noi"— și așa mai departe...

— Dar ce sală frumoasă de conferințe aveți! s'a mirat el imediat ce am pătruns înăuntru.

Intr'adevăr, sala e spațioasă și intimă în acelaș timp. Incăperea aceasta, făcută anume pentru conferințe, cu fundul ei circular, cu estrada îmbrățișând forma zidului, abia ridicată deasupra nivelului sălii, cu lumini indirecte, cu mobilier sobru de stejar, cu întreaga ei orânduială, pune imediat vorbitorul în comuniune cu publicul. Ai impresia că stă de vorbă cu tine.

Când a apărut intâiu pe scenă cu pașii lui mari, atât de elastici, ușor cambrat în costumul de vară, aproape alb — am simțit imediat că nu mă mai pot desinteresa de cele ce vor urma.

A fost o răsturnare subită a dispoziției mele silnice, care precedase doar o clipă înainte; și câtva timp mă stăpâni un entuziasm ciudat, de neînțeles, după toată decepția din ultimele zile. Uitasem absolut toate considerațiile mele lucide, toată pătrunderea cu care îl disecasem mai înainte și mă simții cuprinsă de o bucurie fantastică. Ah, acuma mă voiu putea uita la el incontinuu, altfel decât într'o convorbire — cel puțin un ceas, — fără să aibă nimeni ceva de obiectat. Nici lui nu i se va părea curios, — dacă întâmplător ar observa, — că doar toată lumea din sală ar putea să-l privească la fel! — izbucneau înlăuntrul meu de-avalma, gânduri pe care nu le mai puteam stăvili.

Vai, ce prilej extraordinar! mă bucuram eu cu perfidie, — nimeni nu bănuește că mi-e permis... un lucru atât de nepermis.

Pot din ochi să-i fac toate mărturisirile, pot să-i spun că îmi place, că îl admir, că îl iubesc... orice, orice! Pot să-i mărturisesc de fața cu Emil, care va privi tot spre el, fără să-și dea seama de nimic, alături de mine.

Mă dureau și ochii de atâta fixitate. Și cu toate acestea tot nu-i plecam.

Dar dacă cineva m'ar urmări? mă speriai deodată. Și ar descoperi totul — tot ce ascund eu de atâta timp? Cum să nu se observe? Parcă eu nu aș observa?...

Dar nu se uita nimeni la mine.

Simțeam însă tot mai viu înțepăturile, arsura luminii care îmi înlăcrima ochii. Nu se mai putea suporta.

Fie! mi-am îngăduit eu, în cele din urmă; dacă mă dor ochii pot să încerc și altă experiență — să-i închid și să-l ascult numai, cu ei închiși.

Dar vai, cum aș putea sta cu ochii închiși într'o sală plină de oameni? am revenit eu la realitate. Aș fi pur și simplu ridicolă și mi-aș devălui poate și mai mult secretul. Dacă am fi la un concert, s'ar mai admite. dar la conferință — să închid ochii?

Așa dar, să-i plec numai, — să-mi privesc de pildă mănușile și geanta din poală...

Dar de geaba, nu-i tot una.

De altfel, tot șovăind atâta, pierdusem și șirul conferinței. Hai, puțin curaj! Una... două... trei...

I-am închis.

Cu câtă ușurință îi urmăresc acum gândurile! Un fluture care ar fugări un alt fluture în sbor, nu ar pluti mai ușor de cum plutesc, de cum roesc gândurile mele, în jurul gândurilor lui. I le depășesc chiar — pot face completări, pot face rezerve. Ah, da, eu pot înțelege altfel, lucid și în esență, gândul bărbatului acestuia, care perorează de acolo din capătul sălii, din zona de lumină supărătoare, peste care am tras perdeaua celor două pleoape. Poate în fond mă și amuz puțin... Il cunosc doar atât de bine — pot confrunta atâtea și atâtea impresii fugare — micile desvăluiri, micile revelații, chiar micile scăderi întrezărite.

E grandilocvent, exagerează, — îmi dau eu seama dela o vreme — și cam teatral, nu destul de serios.

Eu aș vorbi mai frumos—îmi trece o idee năstrușnică prin minte. Și, surprinsă de acest gând neașteptat, deschid ochii.

Tocmai plecase capul peste pupitru și figura lui mi se înfățișa cu o dublă bărbie, ușor congestionată, ceeace îl desfigura puțin. Iar când și-o ridică de deasupra filelor — nu știu prin ce efect de lumină, păru lipsită de o a treia dimensiune și se ivi plată și comică, parcă decupată într'un carton vopsit violent.

Mărturisesc, simții o bucurie drăcească să-l văd atât de urît.

Dar țin să lămuresc și altfel lucrurile.

Nu, nu mi-ar fi imposibil să iubesc un bărbat urît — din contră, cred că l-aș iubi cu atât mai mult, cu cât ar fi mai urît; mi s'ar părea, cred, că nu-i e destul de urît, pe cât aș putea eu să-l iubesc de mult. Bine înțeles, să nu fie respingător.... și să aibă alte calități, pe care le-aș putea aprecia. Dar el, care se crede bărbat frumos? — ha, ha!

Vai, era cât pe-aci să mă entuziasmez iar; — dar bine că și-a plecat capul deasupra pupitrului, bine că a zâmbit de vre-o două ori, atât de forțat...

Nu, nu râde frumos; dar nu băgasem de seamă până acum. Totul e ca un bărbat să aibă curajul defectelor sale — să nu le ascundă cum fac femeile, — că altfel apare ridicol.

Ce stoc de observații am înregistrat în seara aceasta, — nu încetez eu să mă bucur. Mă voiu putea folosi de ele și în viitor... A, are un oval regulat, trăsături lunig? Dar ia să-și plece o clipă capul — și fața lui va deveni aproape patrată, trăsăturile i se vor scurta...

Gura lui e atrăgătoare?

Da. Dar e destul să râdă, ca să-și schimbe și expresia și forma.

La sfârșit abia l-am felicitat cu un atât de scurt și de suav „a fost interesant" — și m'am pierdut repede în mulțime, unde îmi regăsisem cu plăcere niște prieteni.

SANDRA COTOVU

Cincizeci de ani de la moartea lui Grigore Alexandrescu

Este lucru constatat: noi n'am învățat încă să sărbătorim, așa cum se cuvine, figurile marcante ale trecutului nostru cultural. Nu mai departe decât în acest an, Franța — de pildă — a comemorat pe Victor Hugo, cu prilejul unei jumătăți de veac ce s'a scurs de la moartea sa.

Ca un preludiu al acestei aduceri aminte, s'a produs o adevărată efervescență spirituală în publicistica franceză. Câțiva dintre scriitorii și criticii Franței de astăzi, au pus în discuție valoarea permanentă a operei poetului. Focul se aprinse tocmai în ajunul pomenirii. Și — după cum era firesc — alături de detractori, au apărut, în mai mare număr, apărătorii convinși ai gloriei amenințate.

Oricare ar fi fost tonul discuțiilor, toate acestea n'au făcut decât să reactualizeze personalitatea aceluia ce fusese promotoriul școalei romantice franceze. Dacă ne gândim numai la curajul cu care a înfruntat cătușele formale ale clasicismului, ce se stingea de o bună bucată de vreme, și totuși trebue să-l pomenim în rândul marilor reformatori. Dar pomenirea se cuvenea să fie în primul rând pomenire, și ca atare lucrurile nu se puteau opri aici. Discuțiilor și anchetelor, au urmat faptele. Opera poetului a fost retipărită în condițiuni tehnice superioare, de către oamenii cei mai indicați să o facă.

Când elita unui popor știe să permanentizeze astfel memoria acelora care au contribuit la gloria comună a geniului omenesc, comemorarea ia caracterul — firesc în asemenea cazuri — al universalității. Presa noastră s'a făcut, la timp, ecoul acestei pioase amintiri. Era natural: literatura noastră are obligații nestinse față de măreața figură a literaturii franceze din secolul trecut.

Dar în sânul, mai modest, al literaturii noastre naționale, lucrurile nu se petrec tot astfel. N'am auzit pe nimeni, pomenind — măcar în treacăt — că la 25 Noembrie al acestui an, se împlinește de asemeni o jumătate de veac dela moartea poetului nostru, Grigore Alexandrescu. Coincidența cu faptele amintite mai sus, este făcută, parcă, să provoace amara deosebire. Poate uitarea lui, astăzi, se datorește faptului că omul acesta începuse să moară țintuit de o boală nemiloasă — cu încă un sfert de veac, mai înainte de a fi secerat definitiv dintre vii. Și totuși cine poate spune că nu se simte dator cu ceva față de memoria lui?... De la autoritatea superioară de cultură a statului, și Societatea Scriitorilor Români — care, dată fiind răceala statului, ar putea fi ea, în schimb, mai pioasă —până la cel mai fraged copil care a început să buchisească pe băncile școalei — toți ne-am împărtășit din gândurile poetului.

Puțini își dau seama că poezia modernă românească, dela el, mai mult ca dela oricare altul dintre înaintași, își trage începutul. Nimeni nu izbutise până la el să dea vibrația sonoră, armonică, a cuvântului turnat în vers. A avut de întâmpinat greutăți numeroase — ca în fața oricărui început—, dar a avut și o trudnică răbdare în căutare cuvintelor potrivite. Urmărind credincios ideia pe care voia s'o exprime, nu o lăsa să-i scape în schimbul unui cuvânt, străin de ea, care lesne ar fi amăgit pe un altul. Iar dacă, până la sfârșit, limba, care nu dăduse roade noi, bogate, nu-i oferea cuvântul căutat, atunci era gata să sacrifice odată cu acesta și ceea ce fusese gând crescut din sine. Și mai înainte ca noi, cititorii săi de astăzi, să-i găsim unele scăderi în formă, el și le-a recunoscut cel dintâi. Vina cădea numai asupra împrejurărilor în care scria, fără ca el să ia asupră-și nici cea mai mică parte. Să ne amintim de versurile lui din *Epistola că-*

GRIGORE ALEXANDRESCU

tre Voltaire, și-i vom întrezări fruntea nimbată de aureola avânturilor „pe nebătute cărări". Nu fără oarecare gelozie, se adresează el cu aceste cuvinte către Voltaire, pe care soarta l-a ajutat să plăsnuiască într'o limbă desăvârșită de veacuri:

La toate ai fost norocit: nu crez c'atât izbuteai,
D'ai fi avut să formezi limba în care scriai;
Dar secolul te-a ajutat; în vremea când te-ai născut,
Stilul era curățit și drumul era făcut.

Pentru ca apoi să continue, evidențiind greutățile, pe care literatura noastră le întâmpina, la începutul ei:

Altfel e 'n țară la noi: noi trebue să formăm,
Să dăm un aer, un ton limbii în care lucrăm;
Pe nebătute cărări loc de trecut să găsim,
Și nelucrate câmpii de ghimpi să le curățim.

Și dacă, mereu în căutarea formei, el a reușit să închege fondul operei sale, trebue să recunoaștem că, în cea mai mare parte, da. Cu toate neplăcerile pe care i le procura, uneori, limba, — găsim în creațiunile sale pagini cum rar întâlnim la poeții care l-au urmat.

Și să nu ne gândim numai decât la plăsmuirile sale cu caracter didactic, în special la cele câteva fabule și satire, mai cunoscute din ceea ce a rămas dela el. Adevăratul prestigiu al poetului stă în poesia sa lirică, în care nuanța meditativă îi deschide orizontul larg, viziunea cuprinzătoare, așa cum se găsește numai la poeții mari ai timpului său.

Acesta este Grigore Alexandrescu, poetul cu bogate motive de inspirație în sensul larg religios, social sau pragmatic, poetul din *Rugăciunea*, din *Anul 1840*, din *Ucigașul fără voe*, din ciclul celor trei meditații, scrise cu prilejul călătoriei sale pe la mănăstirile Olteniei — *Mormintele la Drăgășani*, *Umbra lui Mircea la Cozia* și *Răsăritul lunei la Tismana* — din atâtea altele si chiar din erotica sa (partea cea mai neglijată din opera poetului), în care bogăția de resurse se poate cuprinde în ansamblu, numai după repetate citiri, date fiind — aici mai mult de cât oriunde — dificultățile întâmpinate în posibilitatea de exprimare.

E drept că în istoria noastră literară, figura lui Alexandrescu a căpătat importanța pe care o merită. Regretatul G. Bogdan-Duică, cum și d-nii prof. N. Iorga și Ovid Densusianu, în capitolele de istorie literară pe care i le consacră, au arătat ceea ce reprezintă apariția lui — deschizător de drumuri noi în ogorul literaturii românești. In plus, cel dintâi, într'un prețios studiu critic, publicat acum 35 de ani în „Convorbiri Literare"*, dădea chiar îndrumări practice pentru o ediție critică a operei poetului. Intre altele, era bine venit sfatul de a nu pune temei pe cea din urmă ediție, apărută pe când poetul se afla încă în viață, la 1863, cu multe concesii făcute limbii literare curente, impestrițată de neologisme, — ci pe celelalte, anterioare, din 1842 și 1847.'

Un scriitor pios, Emil Gîrleanu, îndemnat de sfaturile lui G. Bogdan-Duică, a dat tiparului o ediție îngrijită cu multă migală, care se întrebuințează și astăzi cu folos. Editorul de mâne va trebui să țină seamă, mai atent, de îndrumările răposatului profesor. Dar până atunci, o retipărire mai îngrijită a ediției Gîrleanu, ar umplea un gol simțit, fiindcă „Biblioteca pentru toți", care a monopolizat-o, o mutilează cu greșeli grosolane de tipar.

Deși lucrată acum trei decenii, de un om dispărut și el de multă vreme dintre noi, am putea-o numi și noi „ediția semicentenarului". Ar fi o fraudă inocentă, scuzată doar de lipsa noastră de interes față de ceea ce aparține trecutului. In schimb însă, ne-am considera achitați conștiincios față de memoria poetului.

N. A. GHEORGHIU

* G. BOGDAN-DUICĂ, *Despre Grigore Alexandrescu*, în *Convorbiri Literare*, XXXIV (1900), p. 746 — 763 și 835 — 857.

ZĂRI PE MUNTE

Zările s'au culcat în pajiștile tăcerii,
Și liniștea s'a ridicat ca muntele Blanc
Fructele coapte ale lăsatului serii
S'au mistuit în noapte;
Și zeii au vorbit zeilor în șoapte. —

Luna ca împinsă de o mână
S'a trezit trist ;
Și zăpada a lucit ca bucuria lui Crist.

Vântul ca într'un gheizer a spulberat norul,
Și acum fluierul lui abia sună;
Cine a lăsat feregeaua pe lună?
Cine și-a adăpostit în umbră sborul?

Skior rătăcit, vino spre vale,
N'ai auzit oare subt stâncă
Cum a început cineva să plângă? —

Duhul prăpăstiei paște adâncul
Trece agale, călcând cu stângul

Zările au ieșit cu viscol în cale
Și vulturii, lupilor le-au nuntit cunună,
Fug armăsari albi cu copite de lună, —
Haita genunii umbrele adună.

ȘTEFAN N. IORGA

Cronica mizantropului

Despre predica pentru salariu

Predica nu-i filosofie sau literatură. Ea vorbeşte celor mulţi şi ca atare trebue să fie înţeleasă. Arta poate fi un mijloc de simplificare, de persuasiune, în niciun caz un hermetism. Observ însă că unii preoţi bine intenţionaţi, fireşte, dar cu vădita hotărîre de a imita pe catolici, se străduesc să intelectualizeze predica şi convorbirea religioasă, să-i dea un aer savant de speculaţiune abstrusă. De sigur, sunt oameni pentru care mitologia creştină şi sentimentul nu ajung. Culţi, ei vor răspunsuri pentru întrebările raţiunii, vor o legătură între toate problemele vieţii prin religie, adică vor un sistem. Pentru aceşti indivizi complicaţi de cultură preotul trebue să vorbească o altă limbă. Insă asta cere mare cultură, viaţă interioară bogată, fiindcă altfel urmarea e primejdioasă. Preotul nostru nu trebue să facă pe filosoful, într'o ţară în care nici filosofi laici nu prea avem şi mai ales să nu vorbească în jargonul modernisto-gândirist al pretinşilor mistici. El va să fie bărbat cu scaun la cap, ştiind ce vrea şi ce spune. Iată, citesc în gazetă un articol al Sfinţiei Sale Mihail Bulacu, profesor, Misticismul sufletului românesc. *Chiar vorba* misticism *într'o scriere pentru marea mulţime e nepotrivită şi miroase a literatură gândiristă.*

De ce adică n'ar fi mers credinţa? Părintele Bulacu începe apoi să ne dovedească spiritul credincios al poporului român, misticismul, mă rog, într'o galimatie pe radicale filosofante: „Misticismul încadrează noţiunea de comunicare tainică a omului cu Dumnezeu. Sufletul mistic are multe laturi tainice şi nepătrunse. In sufletul mistic se petrece o lucrare intensă, care prin elevaţia ei de ordin spiritual, ia contact cu divinitatea". (Vasăzică lucrarea, nu omul, prin elevaţie ia contact cu divinitatea). Rog pe Sfinţia Sa să creadă că ceeace urmează nu sunt obiecţiuni, ci nedumeriri pe care voesc să mi le înlăture, pentru că simt că noţiunile mele creştine se clatină. Am cercetat şi eu feluriţi mistici şi teologi, dar nu mi se pare a fi înţeles că credinciosul „ia contact" cu Dumnezeu. Credinţa ne face să ne simţim spiritualiceşte „întru Dumnezeu" ceea ce e altceva. Proximitatea divinităţii e o stare specială a celui chemat, a rarului sfânt prin care Dumnezeu se revelă în timp.

Mai încolo părintele scrie: „Minunea pentru sufletul mistic este în ordina firească a lucrurilor, ca şi posibilitatea de a schimba mersul lucrurilor prin rugăciune". Iată lucruri pe care eu le-aş fi crezut erezii, fără părintele Mihail Bulacu. La drept vorbind propoziţia că minunea e în ordinea firească a lucrurilor trebue să fie o neiscusinţă gramaticală, pentru că ceeace e firesc, nu mai e minune, minunea fiind călcarea divină a ordinei naturale finite. Dar că mersul lucrurilor se schimbă prin rugăciune sună limpede formal. Insă ce va să zică asta? Rugăciunea este ea o conjuraţiune magică, o formulă teurgică, prin care închegi apele? Atunci rugăciunea este formula minunii şi toţi suntem în stare de miracole. E adevărat că şcolarii repetenţi dau acatiste la biserică, spre a trece fără să înveţe şi ţăranii scot icoana la câmp spre a-şi uda ogoarele, fără irigaţie. Insă noi am crezut că biserica înclină capul la unele obiceiuri, spre a întări religia, dar e încredinţată că sensul rugăciunii este recunoaşterea în tot timpul că binele şi suferinţa sunt întru Dumnezeu, că răul nu ne răsvrăteşte ci ne face să ne gândim mereu la Dumnezeu, convingere din care omul poate trage o putere nouă de a înfrunta viaţa. Trec peste stilul ştiinţific al părintelui cu exteriorizat, explicabil, componenţă, specific, *şi alte de aceste. După ce ne ridică în două coloane pe aripile spiritismului, Sfinţia sa ajunge la încheierea că... trebue o salarizare mai mare pentru clerul nostru. Doamne! E adevărat că preotul trebue şi el să mănânce şi că e remunerat rău. Dar suferinţele acestea lumeşti trebuesc spuse în altă parte, nu de pe amvon, căci nu e nici o legătură între salarizare şi viaţa veşnică. In definitiv, preotul este pentru noi un om cu două misiuni: spiritualiceşte el e ministrul lui Dumnezeu, iar politiceşte, el e un agent de cultură. Ca factor cultural îl plăteşte statul român.*

Asta este însă o chestiune, seculară. *Preotul, în biserică, e un factor spiritual, sfătuitor al sărăciei lumeşti, al abnegaţiei, şi dacă preotul strigă la răspântie* leafă, leafă, *înseamnă că nu e chemat să sufere întru numele Domnului foamea şi setea. Să ceară preoţii dreptele lor răsplătiri materiale pentru munca lor culturală cu mai mult tact, la mai marii statului, dar să înceteze a sfârşi predicele despre comunicarea tainică cu Dumnezeu prin „doleanţe".*

ARISTARC

Cartea ce trebuie cetită:

TANANICA

Roman de V. Corbasca

„Tananica se citeşte cu interes crescând şi clasează pe autor în rândul prozatorilor de mare talent.

Liviu Floda

„Cartea d-lui Corbasca contribue la mărirea materialului atât de sărac în ceiace priveşte cunoaşterea vieţei nostre săteşti.

I. Drăgan
„Critica"

Editura „Adevěrul" **Lei 60**

Cartea ce trebuie cetită:

NUVELE INEDITE

scrise de: C. Ardeleanu, I. Agârbiceanu, H. Papadat-Bengescu, I. A. Bassarabescu, Ludovic Dauş, Sergiu Dan, Ion Dongorozi, Mircea Eliade, Gala Galaction, Anton Holban, C. Manolache, Gib. Mihăescu, I. Peltz, Camil Petrescu Victor Ion Popa, Liviu Rebreanu, M. Sadoveanu, A. Sahia, Mihail Sebastian, Mihail Sorbul.

Desene de: I. Anestin, Mac Constantinescu, Traian Cornescu, Dem. Luky Galaction, P. Grant, Iser, Marcel Iancu, S. Maur, Adina Paula Moscu, Camil Ressu, Ross, Miti Sadoveanu, Tache Soroceanu, I. Al. Steriade, Margareta Sterian, Teodorescu Sion, Lily Verea.

Editura „Adevěrul" se poate felicita de acest efort întru totul realizat.

„simpla enumărare a celor două zeci de scriitori este chezăşia celei mai frumoase realizări pe care ne-a dat-o anul literar 1935".

C. Panaitescu
Facla

...trebue să considerăm acest volum mai mult ca un gest editorial demonstrativ: nuvela n'a murit, o renaştere a ei fiind oricând posibilă.

Pompiliu Constantinescu
Vremea

Un volum de peste 500 pagini Lei 100

Ştinţă pentru toţi
Radiofonie
Televiziune

programele de radio pe o săptămână înainte, sfaturi, informaţii şi

ILUSTRAŢII LA HELIOGRAVURA

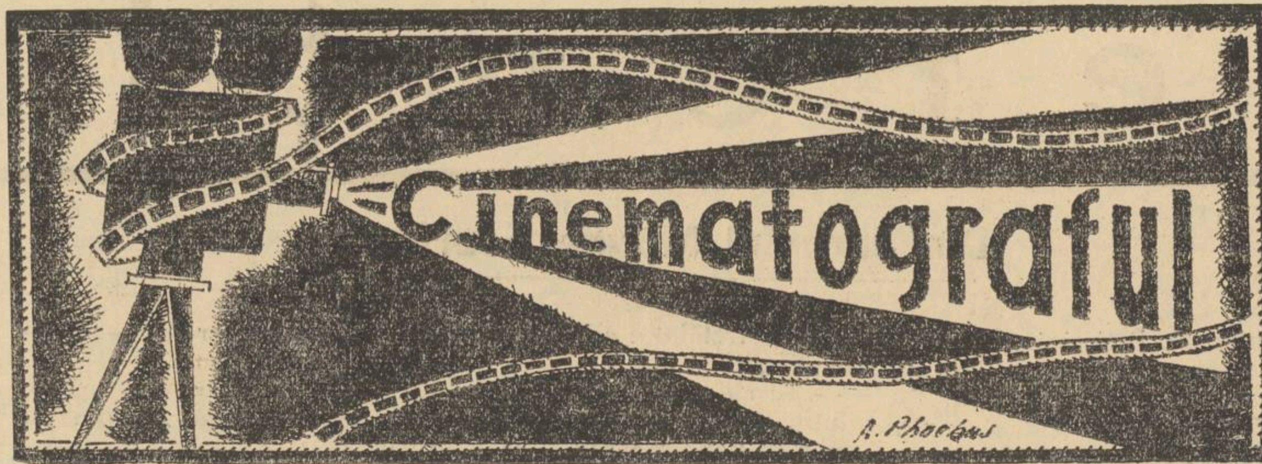
vă oferă excelenta revistă „RADIO", ce apare de 12 ani în editura „Adeverul" S. A.

32 pagini mari 5 lei

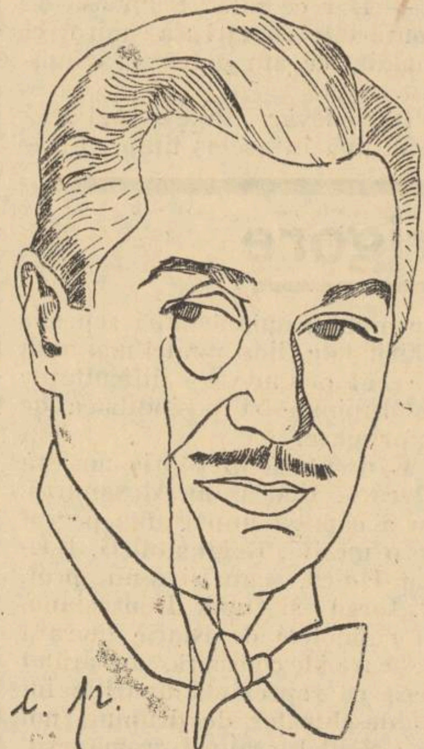
Gazeta medicală

Cum prevenim şi cum vindecăm cancerul. — Pneumotoraxul artificial de dr. Mişa Schaim. — Cum se răspândeşte sifilisul de dr. S. Goligorschi. — Paradoxismul sexual de drd. Sam. Watts. — O mamă e datoare să-şi hrănească singură copilul. — Consultaţii pentru boli de piept. Ancheta noastră: Medicul care v'a salvat dela moarte. Răspunsurile cititorilor noştri. — Ce este rachitismul? Darurile toamnei: merele şi strugurii. Cum să se alimenteze sportivi. — Consultaţiuni sexuale pentru cititori. — Consultaţiuni medicale şi grafologice

Chevalier

Trebue să recunosc că d. Maurice Chevalier — al cărui gen de băiat de prăvălie îl am în oroare — nu-i, totuşi, lipsit de ceeace se chiamă „personalitate".

MAURICE CHEVALIER

O personalitate, desigur, detestabilă —, dar reală şi efectivă. Am avut prilejul să mă conving dăunăzi. Exigenţele anecdotei i-au impus în „Folies Bergères" un dublu rol. Este, în acelaş film, cântăreţ de music-hall şi nobil conte-bancher, cu obligaţia să fie cât va putea mai distins în această a doua situaţie, şi cât se poate de vulgar — adică de natural — în cea dintâi. Şi Maurice Chevalier reuşeşte mai presus de aşteptările noastre. Eram convins că va produce un conte de carton, exact aşa cum făcuse într'un dublu rol identic Georges Milton — celalt geniu al Franţei. M-am înşelat. Am înţeles că, dacă ar vrea, Chevalier ar putea să joace chiar şi dramă. Ar putea s'o facă exact tot atât de bine ca un actor american (fireşte, ascultând de ordinele unui regisor american). Dar asta Chevalier nu o face. Rămâne etern fidel personagiului pe care l-a fabricat în colaborare cu miile de parizieni gură-cască şi amorezaţi de anosteală zgomotoasă; rămâne fidel siluetei de mahalagiu degajat, care drept orice psihologie se mulţumeşte a cânta

„Ell' a-vait, de-tous-pe-tits-petons
„Valentiiiiine, Valentiiiiine!"

Cu nişte luciri în ochi ca şi când atunci, în chiar momentul acela, a descoperit cel mai important lucru din lume.

Hotărît, Chevalier ţine la masca lui populară şi invariabilă. Hotărît, Chevalier are „personalitate". Dar ar fi fost mult mai bine dacă nu avea.

Barnum

Ar fi sigur păcat să nu mergem să vedem „Circul Barnum". Este american şi este jucat de actori buni. Conţine o mulţime de detalii psihologice înduioşătoare, şi oferă, pe deasupra plăcerea unor pitici printre care găsim o femee uimitoare din punctul de vedere anatomic: este atât de proporţionată, are figură atât de regulată şi de drăguţă, încât încetează de a mai fi o curiozitate endocriniană, pentru a deveni o foarte seducătoare femeie, parcă văzută cu binoclul pus invers.

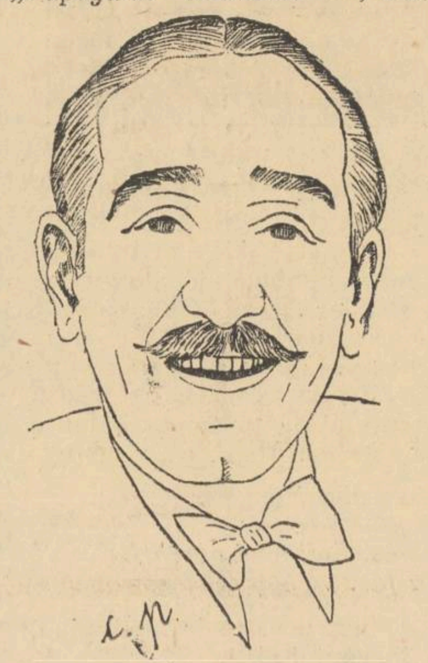
WALLACE BEERY

Cu toate calităţile însă, filmul m'a decepţionat. Să fie pentrucă-i istoriceste fals. (Barnum a fost regele şarlatanilor şi nicidecum un suflet candid ca cel din film? Să fie din pricina lui Wallace Beery, care după ce ne-a deprins să-l vedem variindu-şi jocul dela rol la rol (altfel era în banditul din „Insula comorilor", altfel în samsarul veros din „Dineu la ora opt", altfel în mitocanul jovial din „Bowery", altfel în revoluţionarul infantil din „Viva Villa". Acum este ca să zic aşa „acelaş". Este o sinteză — sau mai corect o adunătură — de cinci, şase Wallace Beery din alte filme.

Dar asta nu înseamnă nimic; e ceva care i se poate întâmpla oricărui mare actor în decursul carierei.

Regina Danemarcei

S'a jucat la „Arpa" un film poliţist din seria „Pumnalul malaez", unde Warner Oaland face pe un dectectiv chinez numit Chan. Filmul se numeşte „Papagalul chinezesc" —, dar

ADOLPHE MENJOU

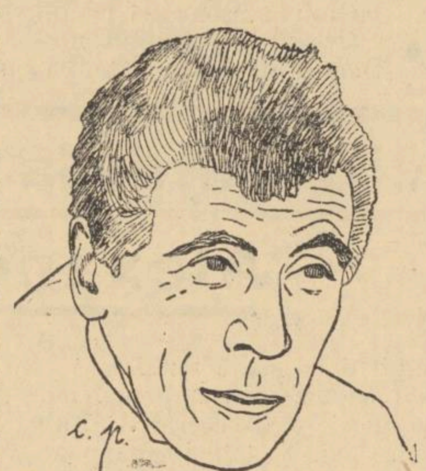
eu nu vreau aşa, eu vreau să-i zic „Regina Danemarcei". Adică de ce nu „Regina Danemarcei"? Fiindcă Regina Danemarcei nu are niciun rol în film? Ei şi! Parcă papagalul chinezesc are? Par'că „pumnalul malaez" de data trecută avea? (Instrumentul în chestie este indian şi se numeşte „cukhri"; pumnalul malaez — acela cu care se face „amok" — se chiamă „krees" sau kris".)

Aşa încât refuzăm să-i zicem filmului „Papagalul, etc.", şi-i zicem cum vrem noi. Avem şi noi dreptul să fim idioţi. Nu este un monopol.

Cât despre conţinutul filmului, trebue să recunoaştem că „Regina Danemarcei" este un poliţist excelent. Originalitatea lui constă în aceea că dintre toţi cei suspectaţi, nici unul nu e asasinul; şi totuşi... totuşi asasinul este tot unul dintre cei suspectaţi... Cum? Nu vrem să spunem. Vrem să vă duceţi la film. Dar neapărat dela începutul poveştii. Altminteri nu mai are nici un interes.

Şi acum...

Şi acum să trecem la lucruri mai serioase. Nu prea avem des ocazia să ne entuziasmăm pentru o invenţie cinematografică de mare valoare artistică. Ultima oară a fost cu prilejul lui „Mr. Ruggles", al cărui picior undeva l-am analizat pe trei coloane de revistă. Acum ne cerem permisiunea să semnalăm o altă remarcabilă „găsire" regisorală, pe care o execută actorul Roland Young, David Coperfield. Face rolul

ROLAND JOUNG

lui Heep, ajutorul de notar, personificarea romantică a lichelii târâtoare, a laşului şi intrigantului josnic. La un moment dat, d. Heep primeşte o palmă dela David Coperfield. Care credeţi că-i este reacţiunea? Se fereşte, ca fricosul cel obicinuit? Nu. Figura îi rămâne neclintită. Duce o mână la falca pălmuită, iar cu cealaltă mână apucă mâna care îl pălmuise. Dar cum? Cu furie? Cu intenţii de răzbunare? Sau cu intenţii pur practice de a o împiedeca să lovească a doua oară? Iarăşi nu. D. Heep face ceva la prima vedere absurd. Pune binişor mâna lui pe braţul agresorului, exact aşa cum ar face un amant pe braţul iubitei. Pare ilogic. Şi-i totuşi de un efect straşnic. Căci iată ce se petrece în sufletul — în porcăria ceea de suflet al — Domnului Heep. Un om laş nu dă altuia palme. In schimb un om, oricare ar fi, adoră ceeace nu are, supraestimează ceea ce-i lipseşte. Este evident că o lichea fricoasă are o adâncă admiraţie pentru un braţ care loveşte un obraz străin. Admiraţie perfect nedreaptă, căci un asemenea lucru merită mai de grabă indignare sau dispreţ. Dar pentru laşul târâtor asta e tocmai ceeace el nu va avea niciodată. Un asemenea braţ prezintă pentru dânsul un preţ enorm. Cu ocazia conflictului lui cu Coperfield, Mr. Heep a avut prilejul să vadă de aproape — maximum de aproape, chiar pe propria lui falcă— o mână care pălmuieşte. D. Heep e în situaţia unui colecţionar pasionat căruia îi este deodată îngăduit să admire de aproape, ba chiar şi să pună mâna, pe un obiect de mare, mare preţ...

D. I. SUCHIANU

Cronica sportivă

Experienţa matchului jucat înainte de amiază a avut loc pe arena Venus între cluburile primei noastre divizii C. F. R. şi România.

După rezultatul numeric s'ar părea că învingătorii au „dispus" de România cu 4-1 (1-0). Lucrurile nu s'au petrecut însă chiar aşa cum le sugerează cifrele.

Fără îndoială C. F. R. a învins categoric, a jucat mai eficace, a meritat să învingă, dar diferenţa între jocul celor două echipe a fost substanţial mai mică decât acea indicată de scor. Nici norocul nu poate fi invocat ca o explicaţie: toate punctele marcate de C. F. R. au fost câştigate prin luptă dreaptă şi deschisă, „boabele" respective fiind sau bombe sau din specia fatală a „imparabilelor". In schimb însă România a fost urmărită de un nenoroc extrem de activ şi de tenace; multe acţiuni care conţineau virtual goalul se destrămau în neant lângă poartă, nu prin vrednicia apărării, ci nevrednicia nenorocului.

Toate acestea, la care s'au adăugat şi unele scăpări din vedere a arbitrului au supărat foarte pe un june suporter al României. Fiind cetăţean liber într'o ţară liberă a început, fireşte, să înjure trivial, copios şi tare. Jucătorii şi arbitrul nu auzeau, bine înţeles, nimic, în schimb pentru zeci dacă nu chiar sute de spectatori aerul devenise irespirabil. Cam în jurul momentului când rezistenţa pasivă a publicului era pe sfârşite un alt cetăţean liber, plin de contra indignare se apropie şi-l întreabă cu falşă blândeţă: „Nu vă este ruşine?" „Şi zicând acestea cu o voce calmă, l'a luat de guler şi i-a dat o palmă". Ba nu, mai multe: de fapt vre-o patru. In orice caz în locul de unde izvorau torentele de injurii s'a marcat pentru restul jocului un gol. Era în minutul 75: justiţia imanentă operând cam în acelaş timp, România obţine o lovitură liberă care practic echivalează cu un corner; e bine bătut şi Feram cu capul introduce mingea în plasă marcând unicul punct al Româniştilor (dacă se poate spune).

BODOLA

Situaţia în momentul acela era 2—1 pentru C. F. R. şi din felul cum se desfăşura jocul, din echilibrul celor două echipe şi vizibila lor voinţă de a învinge nu se putea anticipa asupra rezultatului. Dar balanţa a rămas puţină vreme într'un echilibru aparent căci patru minute mai târziu Răşinaru deschide din nou pe Buza, care trece lui Pall; acesta din urmă se demarchează şi înscrie al treilea punct pentru C. F. R. Goalul acesta decide soarta matchului; cu două puncte înainte şi 20 de minute de joc. Bucureştenii ştiu că nu mai pot pierde partida. Moralul se resimte instantaneu şi atacul devine mai curajos; „căci tot celui ce are i se va da..." şi deci în minutul 85 tot Răşinaru dă lui Barbu care trece înaintaşului centru Pall pentru a desăvârşi victoria cu 4—1.

Asupra jocului în genral nu e nimic deosebit de spus, dar se cuvin câteva cuvinte consolatoare „României" pentru nenorocul care i-a hărăzit o înfrângere nemeritat de severă. Este deasemeni util de consemnat că erorile de arbitraj care s'au strecurat în cursul jocului, nu au influenţat asupra rezultatului.

Surpriza zilei şi încoronarea Duminicei a fost însă matchul de după amiază. La O. N. E. F., echipa „technicienilor", prestigiosul C. A. O., leader până atunci al celei mai importante competiţiuni naţionale, a fost învins în luptă dreaptă de „Juventus", de faţă fiind vre-o 7000 de martori. Orădenii au o scuză şi e substanţială: lipsa lui Bodola cântăreşte în balanţă! Dar

IUHAZ

totuşi... dacă explică lipsa de eficacitate a liniei de atac nu explică însă indolenţa mijlocaşilor nici neatenţia fundaşilor, care au cea mai mare parte de răspundere a înfrângerii. E cu atât mai semnificativă aceasta cu cât Juventus nu a făcut ceeace se numeşte o partidă strălucită; a jucat însă foarte conştiincios, a muncit mult şi a cheltuit mult suflet şi mai ales suflu. Conducerea clubului trebue felicitată pentru excelenta condiţie fizică în care şi-a prezentat jucătorii. Nu se poate îndeajuns insist a asupra importanţei acestui factor în şansele de reuşită ale unei echipe şi e îmbucurător de constatat că în fine cluburile bucureştene încep să-i acorde locul care i se cuvine.

Jocul a început vioi şi a mers crescând în vioiciune până la duritate, împinsă şi aceasta până la extrema limită a bunelor purtări sportive; nu s'a semnalat însă nici un incident care să fi micşorat restigiul victoriei, graţie mai ales unui arbitraj oviectiv, sever şi energic. Deja în minutul 15 echilibrul e rupt în favoarea orădenilor: Cocis lansat pe extremă fuge până aproape de sfârşitul terenului, de unde centrează. Csica reia direct şi marchează imparabil. Reacţiunea urmează însă viguroasă şi minutele următoare se joacă în faţa porţii verzilor, unde Palmer şi Zăinescu practică un bombardament puternic, dar lipsit de preciziune; totuşi truda lor nu rămâne nerăsplătită căci în ultimul minut al primei reprize Maior trimite la centru şi în timp ce Palmer îl jena pe David, Barta, fundaşul C. A. O-ului trimite cu ştiinţă dar fără voinţă mingea în propria lui poartă. A doua parte a jocului începe în acelaş tempo rapid cu un vizibil excedent de voinţă din partea Juventiştilor; zece minute de presiune sînt se vede suficiente pentru a obţine un rezultat concret, căci Zăinescu reluând o minge trimisă de Maior, marchează al doilea punct pentru Juventus. Punând în practică principii de luptă napoleoniene, se procedează la exploatarea victoriei şi demoralizarea adversarului, astfel că în următoarele două minute o combinaţie Palmer-Korony reuşeşte şi primul înscrie al treilea şi ultimul punct pentru bucureşteni.

Nenorocul încearcă lovitura de graţie: Barta, marele ghinionist al zilei, comite un „hands" în careul de pedeapsă şi lovitura de 11 metri este excelent trasă de Dragomirescu, dar David se aruncă magistral şi respinge mingea. Jocul rămâne deci negociabil mai departe şi efectiv Csica bine lansat şi din poziţie favorabilă trage dela 16 metri înscriind al doilea şi ultimul punct al echipei lui. Jocul e însă nedecis căci o egalare e oricând posibilă, dar Juventus încălzit şi decis are buna inspiraţie de a adopta cea mai eficace tactică pentru conservarea şi consolidarea avantajului: atacul; ultimile minute ale matchului se desfăşoară deci în câmpul orădenilor categoric dominaţi şi jocul se isprăveşte în nota de somptuoasă superioritate a... soarelui.

GRIMAN

Frumuseța „tip" a femeii

Femeia nu-și creiază singură un tip de frumusețã. Ea trebuie să fie frumoasă după gustul zilei. Fiecare epocă își are idealul și moda în preferințele frumuseții feminine. Bărbatul își creiază „idolul" care trebuie să întruchipeze seducțiunea, iar femeia caută să-i semene, cu sacrificiii, suferințe și artificii de tot felul.

Fragonard și Gavarni nici nu și-ar fi aruncat ochii la femeile pe care le-a admirat de curând publicul nostru și mai ales cel francez, la expozițiile de artă italiană.

Leonardo da Vinci a creiat un chip unic, *Mona Lisa*. Iar Stiller pe Greta Garbo, Sternberg pe Marlene. De atunci le întâlnim pe stradă în mii de exemplare, căci frumuseța se fabrică, în zilele noastre, pe serii, ca orice alt produs.

In timpul Renașterii s'a redijat chiar un cod al frumuseții feminine. Poeții, moraliștii, filosofii au scris adevărate „tratate" în care arătau cu deamănuntul regulile ce trebuiau îndeplinite pentru a place bărbaților și s'au străduit să se supună cu fidelitate.

Italiencele de pe acele vremuri, cunoscute nouă prin tablouri, poeme și alte scrieri inspirate de ele, seamănă între ele ca și când s'ar înrudi. Sunt femei de statură înaltă, liniștite și înflorite la chip, ținuta demnă și pielița obrazului lucie, căci se dădeau anume cu un fel de lac pentru ca aceasta să fie netedă și strălucitoare.

Poetul Christoforo Fiorentino (1520), zis și Altissimo a lăsat un fel de canoane ale frumuseții feminine: „Fruntea, zice el, trebuie să fie clară, genele bine desemnate, umerii egali, brațele svelte și mlădioase, gamba fină și iute în mișcări". Despre nas, el pretinde că trebuie să se lege cu sprincenele la rădăcină, care, cere el de pe atunci, trebuie să fie smulse cu îngrijire, pentru ca „linia nasului să se prelungească până pe tâmple" prin curba sprincenelor. Acest detaliu al frumuseții e foarte important și asupra lui insistă toți cunoscătorii.

Amicul lui *Aretino, Firenzuola*, a ținut chiar un curs de estetică doamnelor din vremea sa. Acestea, deși l-au găsit cam plicticos, au luat totuși câteva sfaturi importante de la el. Au aflat astfel că ochiul frumos nu trebuie să fie cu totul negru, că albeața pielei ca să fie frumoasă trebuie să bată în apele florii de in, că obrajii trebuie să fie de o albeață mai obscură și mai mată de cât albeața frunții, că buzele întredeschise nu trebuie să lase să se întrevadă decât patru sau cinci dinți etc.

Unele din aceste regule stabilite sunt urmate de pictori, cu scrupulozitate, în redarea frumuseții. Astfel: gura e totdeauna mică, cu buzele foarte roșii, ochii negri și „ampli", sprincenele negre și bine degajate. Pieptul dezvoltat dar sânii mici, chipul mai lung de cât rotund și mânile subțiri. „Subțiri și reci" le cere Eminescu. Iar părul neapărat blond, bogat și mătăsos.

Atât de necesar este să fii blondă ca să fii frumoasă, în cât părul negru apare în artă ca o sumbră mască a răului. Ințelegem dece toate femeile de azi sunt blonde...

De altfel chiar și Venețienele, despre blondul roșcat al cărora se vorbește și azi, nu erau blonde astfel din fire. Ele își modificau, prin artificii, nuanța naturală, care cine știe cum o fi fost.

Ariosto, prieten cu Titian, și-a creiat pe Alcina după o Venus a pictorului și, natural, are și ea părul blond.

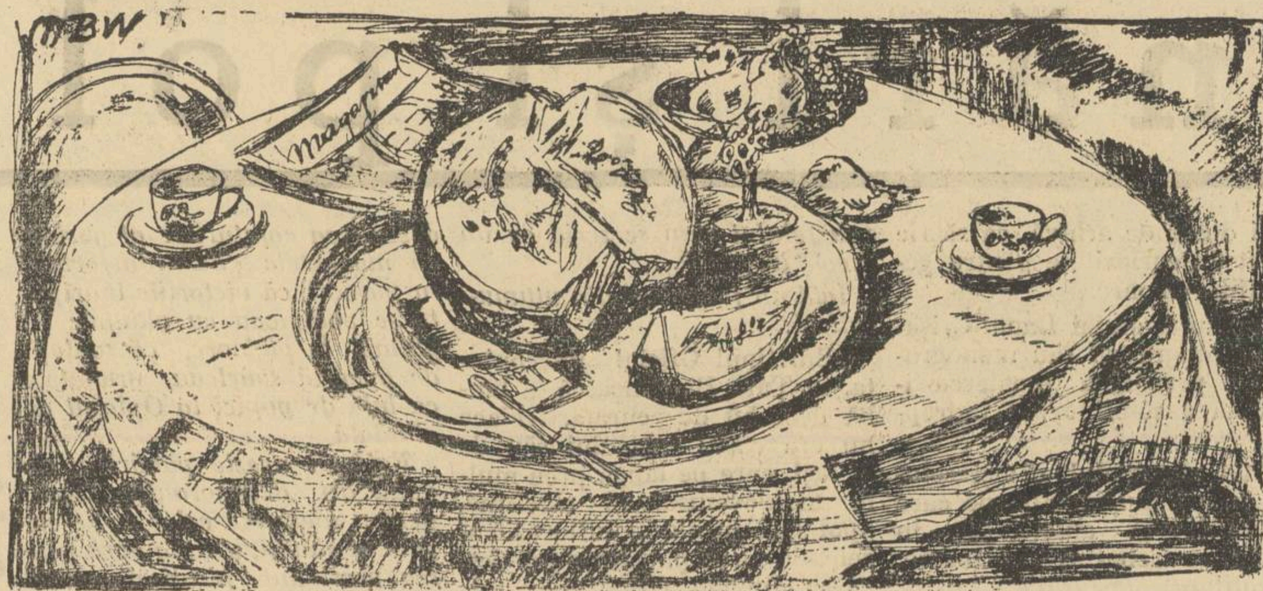
Beatrice și Laura erau blonde și numai atât știm despre ele, căci aceste creaturi cerești n'au lăsat iconografie.

Singur Boccacio pare a-și fi luat tipul de frumusețã din natură, nu din artă. Dar și la el, când descrie pe unele „Nimfe" care au un simplu șnur de aur sub sânii mici, strângând stofa peste delicata lor rotunzime, deasupra șoldurilor largi, cum să nu recunoști în ele pe *„Venus"* a lui *Lorenzo di Credi?!...*

Femeile la rândul lor inspiră poeților și pictorilor noi tipuri de idoli feminini.

Ioana de Aragon, soția marelui Conetabil de Neapole, inspiră pe Rafael în unul din portretele lui care e la Luvru, dar și pe Agostino Nifo, autorul unui abundent tratat asupra frumuseții: „Statura mijlocie și proporția membrelor admirabilă. Ea nu e nici osoasă, nici grasă, dar... *„suculentă"*, urechile ca și gura îi sunt mici, sprincenele, etc. și așa continuă minuțiosul inventar al acestei frumuseți, un șir nesfârșit de pagini.

De altfel toți sunt urmăriți de preocuparea divinelor proporții ale membrelor. Laurențiu de Medicis, ca și Pic de la Mirandole. *Machiavel* prețuia mai ales ochii expresivi. *Nicolo Francisco* și toți contimporanii săi, au ca ideal femeia nu grasă, dar cărnoasă... Botticelli singur arată plăcere pentru adolescentele slăbuțe. Dar, după el, tipul de frumusețe se schimbă timp de două secole, de la chipul gracil al lui *Pisanello*, la frumusețea plină a modelului, care se așează să pozeze în fața lui *Palma* și-și descheie corsajul să-i fie mai îndemână. Aceasta îl face pe Montaigne să, scrie despre pictorii italieni că „zugrăvesc femei massive și grase".

Tortura limbagiului

Intr'un articol de curând apărut în „Revue Universelle", Paul Dubois analizează opera lui *James Joyce* pentru a ilustra, în modul cel mai evident, tendința scriitorilor actuali, printre care vestitul scriitor englez culminează, de a răsturna cu totul limbagiul omenesc, nu numai ca stil, ci și ca limbagiu, considerat ca atare.

In adevăr James Joyce zdrobește, pune la presă, trece prin ciur ceia ce numim noi limba engleză, spre a scoate apoi din paste amorfe o nouă formă de limbagiu, cu menirea de a readuce limbajul omului la ceia ce era mai direct și mai spontaneu în forma sa primitivă. Joyce năzuește să creeze astfel un instrument verbal nou care să aibă mobilitatea visului, mlădierea, bogăția acestuia, preciziunea și nedeterminismul său.

In scrierile sale „Dédalus", „Ulysse", și în extraordinara sa operă „Work in Progress", cu această metodă, limbajul lui Joyce a ajuns la o formă cu desăvârșire haotică.

In stilul său se găsesc toate întorsăturile, ocolurile și procedeurile unui adevărat vrăjitor, toate excentricitățile și invențiunile imaginabile, toate formele verbale cele mai abracadabrante.

A ajuns în cele din urmă să se lepede și de gramatică, nu mai are nici sintaxă. Vorbele se înșiră fără legătură vizibilă, verbul dispare foarte des, iar fraza e când dintr'un cuvânt unic, când de *optzeci de rânduri!* Un record. Nu mai are ortografie și nici un cuvânt nu a scăpat de deformare, pare c'ar fi bâiguiala unui aiurit de somn.

Limba engleză din scrierile sale e înpestrițată cu cuvinte luate *absolut* din toate limbile pământului și mai ales scandinave, dar atât de deformate, de desfigurate și ele în cât sunt greu de recunoscut. De pildă *„Tempus figets"*, timpul fuge. Alte cuvinte își iau numai rădăcina din alte limbi pentru a fi topite în expresii englezești. Ireland, se preschimbă la el în *Irr*land, dela radicalul germanic Irr, pentru că vrea să denumească Irlanda, țara rătăcirilor, a greșelilor!

Limba engleză vrea să fie luată numai ca bază de plecare pentru ca să formeze, cum zice el într'un calambur internațional *„una pâna-roma de tutes les flores de langage"*.

Iată acum și o întorsătură de frază din cele mai neașteptate : Spălătoresele pe țărmul Leffeyului, numesc pudic piesele de lingerie feminină cu dantele, „de dontelleries" *(don't tell*, adică nu mai vorbiți de acestea). Pentru a descrie o codăniță pe care o compătimește sau o blamează, îi zice *Gretched*, cuvânt alcătuit din *Gretchen* german și Wretched, nenorocită...

Iată acum traducerea unei maxime franceze: *it juness she saved, and if julowe he pouved!*

De sigur dacă bietul cititor ar putea să înțeleagă ce vrea să zică scriitorul, ar putea, poate, să-și dea seama de „virtutea nebănuită de bogății, tineretă și agilități" căci aceasta e dorința lui Joyce. Este însă un dacă... El urmărește o revoluție, *revoluția cuvântului*, propovăduită, de un grup de tineri admiratori ai săi, în Revista *„Transition"*. In limbile noastre vechi, cuvintele s'au sclerozat, zic ei, s'au uzat și înțelesul lor s'a stins. Nu mai pot exprima nimic.

Vremea lor a trecut. Trebuie precipitat procesul de dezintegrare și de regenerare a vocabularelor din diferite clase sociale. In acest scop să le infuzăm un sânge nou, preluat din limbile străine și visele subconștientului pentru a identifica conținutul

cu conținătorul. Aceasta se va realiza prin *cuvântul sunet*, căci sunetul e anterior cuvântului, audiția anterioară lecturii. Cuvântul nu trebuie să fie de cât reflexiunea acustică a ideii și atunci trebuie suprimat *„înțelesul"* ca inutil. Viitorul va avea un limbaj în care să se exprime nu sensul, ci senzurile: olfactiv, auditiv, vizual; în acelaș timp el nu va mai fi de cât sugestie, evocație, asociație și manifestul încheie „Să se ducă dracului cititorul medieval!"

Dar tinerii discipoli ai lui Joyce merg și mai departe: Lectură? Dar oare mai e necesară lectura pentru această proză nouă? Asemenea operă nu se cântă, dar se mimează! se dansează!...

Joyce, el însuși, scriind, socoate a deschide larg porțile regatului viselor, ca un nou mag. In el se găsește ardoarea impulsivă, humorul exuberant, spiritul de satiră, dar și intransigența sângelui său irlandez. Numai astfel se explică cum a putut să-și petreacă timpul războiului singuratic, cerebral, absorbit în opera lui, uitând lumea exterioară și să scrie *„Ulysse"*, în care făurirea a două rânduri l-a costat adeseaori munca migăloasă a unei zile întregi.

Indiferent la tot ce nu e dat în el, strâns de ideia fixă de a deschide căi noi, de a progresa cu orice preț, după obiectivele pe care i le prezinta obsesiunea sa, stăpânit de exagerare și de gândul de a provoca și a învinge imposibilul, totuși experiența lui ajunge la ceva extraordinar de original, de puternic, deși nebunesc, excentric, extravagant. Citind pe Ulysse, gustul sufere, sufletul e fugărit de lipsa de simpatie umană și de măsură și impresia totală este aceia a unei puteri patologice dezlănțuite, a unei monstruozități geniale, în care totul e falsificat de prevențiuni inconștiente, murdărit de obscenități bolnăvicioase (în Ulysse).

Totul e vizat spre distrugere : valorile etice ca și forma divină a artei, chiar și inteligența. Totuși experiența sa a avut alte urme.

I. S. R. în Basarabia

In revista „Viața Basarabiei", d. Pan Halippa publică un articol despre cercetările monografice asupra satelor:

„Institutul Social Român din Basarabia, a întreprins prima sa cercetare monografică, descălecând într'un sat vechi de răzeși din județul Lăpușnei — Iurcenii depe Lăpușnița. Și de la primii pași făcuți de harnicii cercetători ai echipei I. S. R. în Iurceni s'au dat pe față o mulțime de lucruri, despre cari conducătorii administrativi, culturali, economici și de altă mână ai județului nostru prea puțin cunosc.

„Astfel, d. Aurel Sava, președintele secției III-a a Tribunalului Lăpușnei, care se găsește în fruntea echipei și cercetează trecutul istoric al satului, a descoperit peste o sută de acte de o vechime dela 100 și până la 400 de ani și între altele a stabilit origina din satul din vecini — Secăreni al vestitului boier moldovan Hîncu Mihalcea, cel ce s'a răzvrătit, împreună cu Serdarul Lăpușnei, Durac, în anul 1671, împotriva Domnitorului Moldovei Duca Vodă, de când a rămas în popor vorba: „Vodă da și Hîncu ba!" Tot d. Sava a descoperit un manuscris moldovenesc de pe la începutul secolului trecut cu cântece și alte producțiuni literare populare, scrise de un oarecare Tăbârlă, familie care și în zilele noastre este ilustrată printr'un fruntaș răzeș cu inclinațiuni spre scrisul românesc, având însemnări zilnice din timpul războiului mondial și din viața satului din zilele noastre.

„D. Petre Ștefănucă, profesor dela Chișinău, a adunat o colecție de basme moldovenești — unul mai frumos decât altul și care toate ne duc la izvorul de unde s'a inspirat și marele Ion Creangă".

„Din realitatea de azi a satului Iurceni d. T. Știrbu, S. Bogos, T. Porucic, Adiasevici, d-rul Grigoriev, Veterinarul Grădinaru și alții au cules date care toate la un loc vor forma un material prețios pentru cunoașterea exactă a satelor noastre.

„Intre altele, Iurcenii au o industrie casnică veche — olăritul, care pentru o samă de locuitori prezintă ocupația singură sau principală din viața lor. Din păcate, olarii din Iurceni lucrează cum au apucat din bătrâni și produsele lor nu mai satisfac gusturile consumatorului de azi — lucru ce s'a putut constata și din faptul că în piața Nisporenilor, din vecini, au început să pătrundă produse olărești din alte părți ale țării. Acest lucru i-a îndemnat pe echiperii Institutului Social să-i sfătuiască pe olarii din Iurceni săși modifice întrucâtva procedeile lucrului, pentruca să se apropie de rezultatele obținute în ceramică aiurea. Olarii din Iucerni n'ar fi refractari acestor îndemnuri de înoire a meseriei lor, dar fiind oameni săraci, au nevoe să fie ajutați de administrația județului, care să le puie la dispoziție un maistru olar cu tehnică nouă și mai ales un mic capital (până la 10.000 lei) pentru perfecționarea sculelor și mai ales pentru procurarea de aparate de spălare și frământare a lutului.

„Oricum, descălecarea echipei Institutului Social Român în Iurceni a adus o înviorare mare satului și lumea a început să creadă în posibilitatea reînnoirei vieții obștești, culturale și economice a acestei așezări moldovenești vechi. E de ajuns să spunem, că din îndemnul I. S. R. în Iurceni s'a organizat un cămin cultural și acum tot satul lucrează la strângerea de material pentru construcția unei școli nouă, cea veche fiind neîncăpătoare".

UN ROMAN PREMIAT

A apărut și la noi un roman care va produce într'adevăr vâlvă. Editura „Adeverul" a obținut, cu mari jertfe, concesiunea exclusivă de a publica în traducere românească faimosul roman de P. A. FERNIC.

FIARA CU ȘAPTE PIEI

care a fost încoronat IN FRANȚA cu MARELE PREMIU AL ROMANULUI DE AVENTURI, pe ANUL 1935

„Fiara cu șapte piei" în No. 21 al colecției „ROMANELE CAPTIVANTE" (Număr excepțional).

Cronica literară

I. M. RAȘCU : Vibrări

Am văzut odată într'o casă de oameni bătrâni un bărbat grozav, înalt, spătos, drept, cu uitătură aspră și buză răsfrântă energic, un adevărat lup de mare. Dar ce făcea el? Pe un scaun, cu un șal pe umerii lui uriași, lucra dantelă cu iglița. Un astfel de lup de mare, care croșetează, pare a fi d. Rașcu. Il știu catolic ardent, om de hotăriri nestrămutate, ocolitor de bucuriile mărunte ale vieții, căutând pe Dumnezeu pretutindeni, chiar și în opera lui Eminescu, unde nu e, și firește, te aștepți la un fel de răget în pustiu, când scrie, la sublimități care să sperie inerția noastră. Când colo d. Rașcu împletește dantelă, adică publică mici impresiuni sentimentale sau cântă mingile de cauciuc ale copiilor.

„Vibrările" d-lui Rașcu sunt un fel de poeme în proză și uneori simple cugetări și instantanee lirice, aruncate prin reviste vreme de două decenii și mai bine. In toate stărue vaporositatea de simțire și temele simbolismului, cu care întâiele din aceste poeme au fost contimporane. Poetul glorifică cavoul, călătoria, gara, oceanul, tot ce simbolizează nostalgia de plecare către altceva, nemai văzut, și are o preferință vădită pentru urâtul cotidian, pentru plictiseala străzilor de provincie și singurătatea populară a parcurilor, pentru monotonia duminicală, pentru claviruri și muzici militare, pentru tot ce în sfârșit face materia poeziei lui Bacovia sau a lui Demostene Botez. Dar ceeace deosebește pe d. Rașcu e cultivarea în sine a acestor elemente, ca documente sufletești personale. Vrea dânsul să se iubească pe sine, să-și facă un înțeles vieții din plivirea vieții sale interioare? Nu cred. Imi închipui că d. Rașcu e un suflet nelumit, nedeșertat în afară, care în lipsa unei istorii de fapte încearcă să-și alcătuiască o istorie de reverii. E ceva de femee aici și ceva de tânăr prelat catolic. Am văzut deseori astfel de novici ai bisericii, prăbușiți pe mâni, într'un leșin prelung al duhului, învinețiți de voluptatea plutirii în gol. E drept că biserica romană este, architectural vorbind foarte potrivită pentru a trezi astfel de extaze. Singurătatea aceea profundă, în care liniștea tremură în valuri egale, mirosul rece de apă baptismală, distribuirea luminii, înving o clipă firile cele mai pozitive. Biserica noastră e mică, alegră. In ea se fac nunți și botezuri, se îndeasă lumea de sărbători, nimic în ea nu lasă spiritul să se înece. De aceea nici nu prea suntem obișnuiți noi cu astfel de reculegeri și, jurnalul rămâne pentru noi un gen literar catolic, ieșit din obiceiul de a lăsa sufletul neocupat, cu metodă. Căci îndărătul paginilor d-lui Rașcu stă fără îndoială un jurnal:

„Am foiletat într'o zi de duminecă pustie — zice d-sa — toate jurnalele pe care le-am scris, cu naivitatea îndrăgostitului de viață, în copilărie, în adolescență și în prima tinerețã și m'a pătruns o nemărginită jale (obligatoarea jale, în asemenea împrejurări), nu din pricina vremei care trece sau a iluziilor nerealizate, ci la gândul extraordinarei cantități de energie risipită pretutindeni — pentru-ce?"

Intrebarea cu care sfârșește d. Rașcu este într'adevăr tipică. Jurnalul nu poate fi decât o pierdere de vreme, o inaptitudine de a trăi și numai o mare personalitate a apatiei e în stare să facă din el o operă de interes psihologic deosebit. Sunt în paginile d-lui Rașcu rânduri remarcabile de acuitate a solitudinii morale. Eroul cărții pare un om fără nimeni, necunoscător al niciunuia din modurile sociale de a ne pierde timpul. El doarme, visează (capitolul despre vise e foarte interesant), citește și stă în singurătate. El e așa de lipsit de ocupație, adică de orientare în afară a spiritului, încât inventează jocuri de pușcăriași pe viață la celulă:

„Unul din deliciile intime cu care mă distrez, câteodată, serile, când storurile sânt trase: să bănuesc vârsta și sexul trecătorilor, după sunetul pașilor, pe trotuarul din fața odăii mele". Această claustralitate modifică adânc structura sufletului.

Paginile d-lui Rașcu sunt sentimentale în aparență, dar îți dai seama numaidecât că e undeva o gură de congelație. O austeritate congenitală, o îndepărtare de oameni, asprește confesiunea, o face gravă. D. Rașcu e mai mult excitabil de cât sentimental, cu brațele mai mult încrucișate cucernic, decât deschis și îmbrățișător. Vorbim bine înțeles de operă. Jurnalul acesta devine o carte de conștiință, de direcție spirituală, îndrumată de principiile evanghelice, nu de năvala spontană a personalității umane. Prea apare din ea un Rașcu bun, un Rașcu care-și duce crucea. Vreau să văd o urâțenie cât de cât, un instinct rău, vreo injustiție față de oameni, ceva pervers însfârșit, care să facă din d. Rașcu un om ca mine și ca tine. *Vibrările* sunt însă un ticket pentru rai.

Este un aspect în cartea aceasta care o scoate parțial, în chip automat, din câmpul literaturii și anume prea marea autenticitate. Dacă autorul ar fi un om asupra căruia opinia publică ar dori să aibă știri, atunci lucrurile merg biograficește, vorbind. Altfel ai impresia că ai deschis o ușă și ai găsit o femee desbrăcată trăgându-și repede veșmântul asupră-și. Inchizi iute ușa. Sunt aci confesiuni cu caracter personal, pe care d. Rașcu dintr'o sinceritate sublimă față de sine însuș n'a vrut să le acopere. Insă noi nu suntem preoți, aceste lucruri trebuiau să meargă deadreptul la Dumnezeu. In d. Rașcu se petrece pentru întâia dată la noi, dovadă de complexitate sufletească, acel războiu frecvent în occident, între conștiința creștină și conștiința literară. Bucuriile spirituale, jubilația găsirii lui Dumnezeu tind să se convertească în satisfacție literară, poate cu această justificare înșelătoare că experiența unuia ar putea sluji multora. Insă în fond literatura stării de grație este eretică, fiindcă e orgolioasă. Se pot întâmpla două lucruri: Ori literatura credinciosului nu place și atunci se va naște amărăciunea literară care va altera și jubilația creștină, ori lucrul va plăcea formal, în ciuda ideilor și atunci artistul (vanitos prin firea lucrurilor) va primi laudele pentru el, nu pentru biserica în numele căreia scrisese. Iată de ce orice literatură în jurul cazului de conștiință religios mi se pare gingașă și mă tem ca lăudând ideea să nu ating pe artist, iar lăudând artistul să nu ating pe creștin.

Rămâne totuș (alături de atâtea prea frumoase cugetări și imagini) schița unei drame sufletești pentru un posibil roman. E vorba de o iubire a eroului pentru o femee de mult pierdută și mângâiată prin credință. Sunt accente fără culoare deosebită, dar de un mare devotament erotic:

„Am cetit de nenumărate ori povestea acelui copil grec care — furând o vulpe și ascunzând-o sub haină, ca să nu fie prins de cei ce-l înconjurau — a lăsat animalul să-i sfâșie măruntaiele, fără să scoată un strigăt, fără ca figura să-i trădeze neînchipuita durere...

„E simbolul dragostei mele, de mult și adânc tăinuită sub cutele simțirei. Nimeni, niciodată nu va bănui măcar ce ascunde sufletul meu, sfâșiat până la sânge de guri vorace, de ghiarele pasiunii fatale..."

Pentru întâia oară întâlnesc la d. Rașcu o notă de concupiscență, destul de nevinovată, ce-i dreptul, fiindcă faptele se petrec în vis:

„Fecioara dormea. Tiptil, pășesc spre pat. Eram foarte puțin pretențios: voiam numai să-i sărut umărul desgolit. Dar, după cum era de așteptat, fecioara s'a trezit și, natural, s'a speriat grozav, a aprins lumina (ca să fie parcă văzută și mai bine) și ar fi sărit din pat, refugiindu-se în altă odae, dacă nu s'ar fi gândit în ce sumar costum se găsea. Spaima a oprit-o să strige îndată. Luând atunci o poză inspirată, am ridicat brațele în sus, recitând:

Din sfera mea venii cu greu,
Ca să-ți urmez chemarea...

„Dar fecioara nu pricepea nimic.

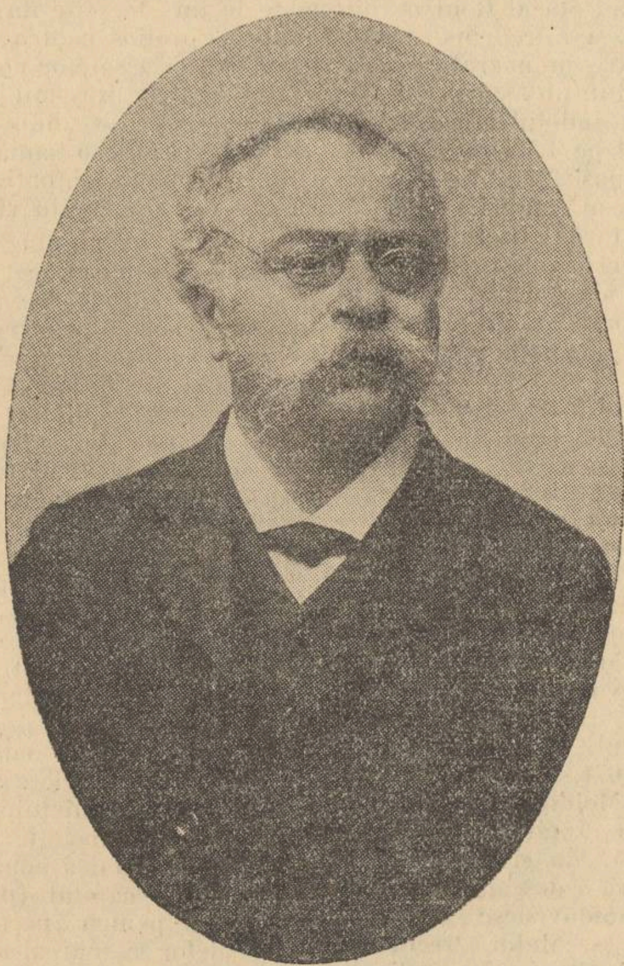
„I-am simțit în curând umărul cald sbuciumându-se sub buzele mele pătimașe. Nenorocita a început însă a striga și o sonerie prelungă să-i imite țipetele..."

Insfârșit, diavolul acesta a ispitit și pe Sfântul Antoniu, însă pe domnul Rașcu nu-l prinde lascivitatea, deși exemplul de mai sus, am zis, e narațiunea unui vis și nimic mai mult. Pe d. Rașcu îl prinde cucernicia catolică de confesional, sentimentalismul mistic, supunerea meticuloasă la dogmele bisericii romane și apostolice, în elanuri de aceste, fără retorică savantă, dar mișcătoare prin aspră, fanatică hotărîre:

„Frânt de pasiune curată, am întins brațele spre ea. Dar lumina ființei ei s'a mistuit departe, în alte pământești constelații. După vreme îndelungată și pustie, de gemete și nimicire, când obositele-mi brațe căzuse, inerte și istovite, — ca supremă și de mult așteptată mângâiere, Tu, Doamne, mi-ai întins brațele Tale de lumină, de binecuvântări și balsamuri. Și de atunci, gândul meu rostește rugăciuni, sufletul meu îți cântă imnuri de slavă, ființa mea nu mai nădăjduește decât în Tine... Și totuși buzele mele profane îngână uneori, după numele Tău pururi adorat, numele scump al aceleia care, fără să-și dea seama, m'a îndreptat spre binefacerea divinului har al Darurilor Tale, Doamne".

G. CALINESCU

Insemnări și polemici

Al. Philippide

In revista „Manifest", d. Iorgu Iordan — profesor universitar — publică un articol despre Alexandru Philippide și despre opera sa: „Originea Românilor".

Articolul se încheе astfel:

„Trăim într'o epocă de șovinism acut și violent. Teoriile rasiste cele mai absurde sînt acceptate cu entuziasm de oameni, cel puțin aparent, în toată firea. Se măsoară, se cântăresc și se analizează foarte savant elementele componente ale fiziologiei omenești, pentru a se scoate apoi concluzii și argumente politice. Bineînțeles, socoteala din târg nu se potrivește, nici aici, cu cea de-acasă, chiar dacă se iau, la timp, precauțiile necesare. Sângele e un lucru buclucaș, cu care nu te poți juca! Și totuși rasiștii de pretutindeni nu se emoționează de asemenea nepotriviri, ci-i dau înainte cu fanatismul, mai cu samă când văd că afacerea prinde. Exemplul lui Alexandru Philippide constitue cea mai teribilă desmințire a acestor elucubrații. Se știe că marele nostru învățat era, după tată, Grec și se considera el însuși astfel. Evident că exagera, și exagera cu intenție: văzând supralicitația naționalistă din jurul lui, cu atât mai înverșunată, cu cât românismul protagoniștilor ei era mai recent, deci mai suspect, Philippide simțea o voluptate, voluptatea dezinteresată a mizantropului, să se dea și el drept ce nu este. Aceasta nu l-a împiedecat să compună *Originea Românilor*, opera cea mai națională, prin conținutul, ca și prin rezultatul ei, din întreaga noastră literatură istorică și filologică. Cum era să-l împiedice, când el se simțea atât de Român sufletește și când conștiința lui omenească și științifică îi dădea forța trebuincioasă ca să spue adevărul?

„Un Grec autor al unei astfel de lucrări! Nu sună ironic la urechea patriotarzilor noștri? Sau ei nu-și bat capul cu asemenea nimicuri? Dacă-i așa, bine fac. „Patria" înainte de toate!"

Anchetele monografice

In revista „Luceafărul", d. Gh. Atanasiu — dela Institutul social Banat-Crișana — publică un interesant articol relativ la „anchetele monografice".

După ce d-sa expune planul de lucru al anchetatorilor — plan fixat de d. D. Gusti la Institutul social român — face la urmă următoarele juste comentarii:

„Materialul strâns nu va constitui dosar de arhivă, ca să fie obiect de curiozitate pentru generațiile viitoare.

„Institutul social Banat-Crișana, în programul său monografic, are prevăzută scoaterea imediată a soluțiilor de îndreptare.

„Atât materialul, cât și soluțiile vor fi publicate și de care legiuitorii și autoritățile în drept, vor trebui să țină seama. E realitatea adevărată a satelor bănățene, care nu ne poate lăsa indiferenți și de care trebue să ținem seamă în organizarea noastră de stat. Anchetele monografice trebue să se extindă în toată țara. Avem un material imens de adunat și cercetat. Invățătorii, preoții, concentrând intelectualii din sat și studenții existenți, ar putea forma echipe care să lucreze, pe teren, după o pregătire, pentru care se cere mai multă bună-voință. Un plan dela echipele monografice existente — sau dela Inst. Social Banat-Crișana — alegerea problemelor de către cei înscriși și plecarea pe teren. Echipele locale au avantajul că satul este cunoscut mai bine, monografiștii fiind localnici, au mai multă apropiere sufletească cu sătenii, legăturile lor fiind mai strânse între dânșii. Pe de altă parte, problema materială a acțiunei nu mai poate fi pusă în discuție, cerându-se dela monografiști doar entuziasmul și dragostea lor.

DIM. GUSTI

„Constituindu-se, în timpul vacanței de vară, intelectualii dela sate, ar aduce o contribuție valoroasă pentru cunoașterea realității satelor noastre.

„Inceputul este făcut și rămâne ca epoca pentru cunoașterea realității noastre, să fie înțeleasă de toți și trebue să fie înțeleasă, căci ne va duce implicit la o a doua epocă, pe care o întrezărim, epoca organizării noastre de stat pe principiile unei realități serios cercetate și studiate".

Acum o sută de ani

In veșnic interesanta-i rubrică: „Acum o sută de ani", — d. C. Gane publică, în revista „Libertatea", câteva rânduri asupra felului cum se scria cu un secol, în urmă.

Iată un fragment din ultimu-i articol:

„Buletinul Oficial întrebuința, în Țara Românească, o limbă deosebit de curată, ceiace nu era cazul colegului său de la Iași, care pe lângă prea multe moldovenisme și slavisme, apoi mai umfla și înflorea frazele, de nu te puteai uneori descurca din ele. Ortografia *preumblare* pentru *plimbare* se întrebuința și în Muntenia și în Moldova, unde va rămânea multă vreme, până în anii din urmă nu numai ca ortografie, dar, pe alocurea, chiar cu o pronunțare apropiată: *primblare*. Vorbele *cetățean* și *șosea* au dupăcum se vede din proectul de mai sus, o vechime în limbă de peste o sută de ani. Dar ceiace miră cel mai mult în proectul Buletinului este corecta întrebuințare a punctuației și felul acesta pe care nu-l mai are nimeni și pe care toți îl cred necorect, de a pune virgula înainte de conjuncția *și*:

„de vreme ce pe acele locuri este pământul mai sănătos, și apoi dintre aceste fiind unele și foarte scurte".

Firește că vorba *și* este o conjuncție, care leagă două cuvinte sau două propoziții, și ca atare, după regulă, n'ar trebui întrebuințată o virgulă, care desparte, înainte de o vorbă care leagă. Totuși regula aceasta nu poate și nu trebue să fie absolută, întrucât conjuncția *și*, ca și conjuncția *sau* de altfel, leagă deseori *două idei*, și nu numaidecât două cuvinte sau două propoziții, cum e de pildă cazul de mai sus: „...pământ mai sănătos, și apoi..." sau cazul de mai jos: „...două idei, și nu numaidecât..."

Iată un lucru pe care-l înțelegeau bătrânii noștri, dar pe care nu vor strănepoții să-l înțeleagă în ruptul capului".

Monumente regești

In sala Dalles au fost grupate machetele artiștilor candidați la concursul pentru monumentele celor doi regi care au ctitorit România de azi. Subliniind însemnătatea deosebită a concursului d. Cezar Petrescu face o serie de constatări pe cât de triste pe atât de îngrijorătoare:

„După războiu piețele publice s'au populat cu o faună de monumente de-o atât de eftină și vulgară retorică în bronz în cât plastica românească are neapărată și urgentă nevoie de reabilitare. Comitete și comiții improvizate au distribuit fără discernământ premii pentru machetele unor artiști tot atât de improvizați. Și cum nu există un criteriu estetic de selecție, nici o aproximativă cunoștință a technicei monumentale în rândul acestor jurii, cu uimire și jenă descopereau la desvelirea cofeturilor alegorice, că machetele s'au transformat în parodii, că victoriile înaripate se poticneau cu ghiulele de plumb la picioare, că soldații de operetă svârleau granatele ca bila de popici la Oplerul de altădată.

Față de aceste pănărămi de două ori desonorante, odată pentru memoria celor ce se cuveneau slăviți, a doua oară pentru prestigiul plasticei românești, rămâneau ca o mustrare vechile monumente de-o reală valoare din România mică: Lascăr, Heliade, Asachi, Miron Costin, Ștefan cel Mare, Ovidiu. Și mai aspră mustrare, statuia equestră a lui Matei Corvin de Huniadi, ridicată de Ungurul Fadrusz în inima Clujului.

Intre machetele expuse la Dalles, „cele câteva lucrări de adevărată artă reabilitează pentru totdeauna plastica românească, legând firul rupt al înaintașilor din timpuri de muncă și crezuri cinstite. Legând firul și ducându-l mai departe, spre realizări de-o mare și simbolică misiune. A împăca în deopotrivă măsură condițiile unui portret plastic cu interpretarea monumentală a regilor care n'au fost numai oameni, ci și întruparea unor idei, a unor misiuni primite și împlinite, a concentra astfel într'un monument sensul unei vieți și a unui capitol de istorie", iată ce se cere unui artist, să realizeze în spațiul neîncăpător al machetelor prezentate la concurs.

Se ridică însă o obiecțiune justificată: timpul acordat pentru prezentarea machetelor a fost prea scurt. Mulți dintre sculptorii de valoare au fost astfel siliți să renunțe de-a concura. Păcat.

Un nou teatru

In Capitală s'a deschis stagiunea unui nou teatru: Teatrul Majestic, de sub direcția d-lor

STROE ȘI VASILACHE

Stroe și Vasilache. Piesa de deschidere, scrisă în colaborare de d. Puiu Maximilian cu directorii teatrului, nu e propriu-zis o piesă de teatru; e o țesătură de scenete amuzante, legate între ele numai prin firul neîntrerupt al umorului de bună calitate.

Dealtminteri, nici intenția autorilor n'a fost să prezinte o piesă de factură severă, ci un spectacol vesel, menit să descrețească frunțile spectatorilor.

Au izbutit cu prisosință.

Dar noua formație teatrală are și meritul că aduce o inovație importantă în genul de teatru pe care îl înfățișează. Și anume, deși urmează tehnica ușoară a revistei, spectacolul nu conține glume riscate, ci are de la început până la sfârșit o ținută verbală decentă.

Scenele și momentele umoristice se succed ca într'un film vioi presărat din belșug cu poante care întrețin continuu buna dispoziție.

Un spectacol vesel care merită să fie frecventat. — h.

Artă păgână și artă creștină

Elevii școalei române din Roma au adus totdeauna contribuții importante atât pentru strângerea relațiunilor culturale dintre Italia și România, cât și pentru cunoașterea tezaurelor artistice ale celor două țări.

In ultimul număr al revistei „Capitolium" care apare la Roma, d. arhitect Nicolae Lupu publică un documentat studiu despre Monumentele creștine ridicate pe ruinele monumentelor păgâne.

Autorul arată cum se armonizează, în edificiile nouă, stiluri arhitecturale deosebite, simboluri ale păgânismului decadent marcând apariția nouei religii și triumful ei.

După ce prezintă un vast material informativ și o amănunțită examinare a monumentelor enumerate, d. arhitect Lupu își încheie studiul cu o amplă și serioasă cercetare a Mausoleului primului împărat roman, August, ridicat în anul 20 înainte de Iisus și reconstituit de Virginio Vespignani.

Cu toate erorile atribuite soluției schematice imaginate de Vespignani, lucrarea aceasta se poate încadra printre cele mai de seamă reconstrucții ale vremii.

Studiul d-lui arhitect Lupu pune în lumină valoarea proectului și caracteristicile arhitecturale ale edificiului. — h.

Paul Bourget

Paul Bourget va împlini în curând nouăzeci de ani și va fi sărbătorit. Trebue să recunoaștem că el are astăzi foarte puțini admiratori. Iar dacă am aduna tot ceiace au spus despre celebrul romancier contimporanii săi, începând cu Anatole France, — ar rezulta un buchet de păreri, destul de... veninos. Totuși, vârsta lui și timpul au mai tăiat din spinii criticei, patimile s'au potolit și „patriarhul literaturii franceze" poate fi sărbătorit fără frică, deși fără prea mult entuziasm.

Spicuim din cele ce s'au povestit despre Paul Bourget în ultimul timp, următoarele:

Pierre Benoit s'a plâns într'o zi „patriarhului" că-l supără mult criticii gazetelor:

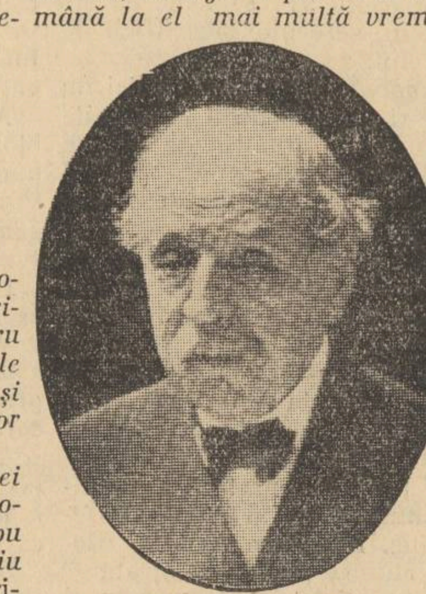
— Nu mai pot citi ziare. Scriu toate bazaconiile despre mine.

Bourget zâmbi.

— Dragul meu! Acesta e reversul medaliei gloriei. Pe vremea când citeam și cu ziare, foarte des mă cuprindea îndoiala: poate într'adevăr sunt agramat și lipsit de talent. Dar de douăzeci de ani, de când nici nu le mai deschid măcar, încep să cred că am totuși ceva de preț în mine...

Lui Bourget îi place să se scoale târziu, dar îi e rușine că are această slăbiciune, și caută s'o ascundă.

Petrecând o zi la vila lui Hanotaux, Bourget a primit să rămână la el mai multă vreme.

PAUL BOURGET

A doua zi, la ora 11, Hanotaux a intrat în odaia lui Bourget, crezând că-l va găsi treaz.

— Nu te mira, — îi zise Bourget, — la ora asta eu lucrez, meditez asupra noului meu roman...

In ziua următoare, Hanotaux bătu la ușă la ora 12, când Bourget dormea, și-i strigă:

— Ce imprudență, amice! Nu-i deloc cuminte să lucrezi atât de mult! Scoală-te mai repede și odihnește-te!

— Ea-i de acord ...dar numai după nuntă.

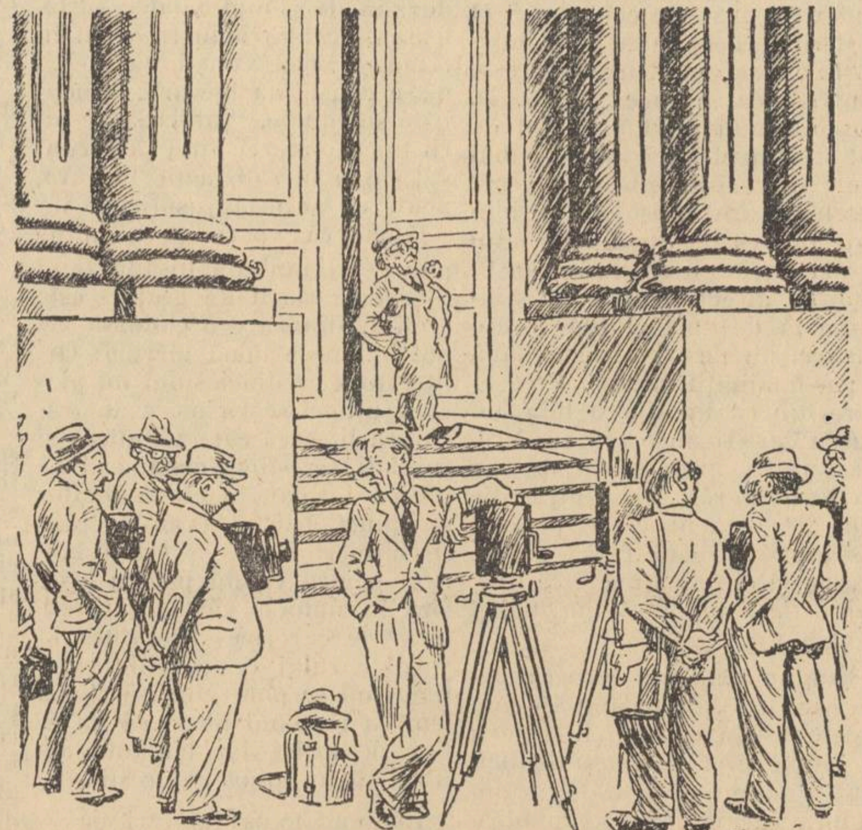

SFÂNTUL PETRU: — Alo, satan! Trimite-mi din iad un spărgător. Nu știu unde am pus cheile raiului.

EL: — Vom avea o căsuță... vom sădi pomi... vom crește epurași.
EA: — Și vom semăna perle de cultură...

La Geneva

POTOGRAFII (indiferenți): — E un membru din comisia dezarmării.

— Pe cine îl îngroapă?
— Nu știu... Pe mine însă mă interesează mai mult doamna în doliu.

— Trebuia să termine așa: de mic ...veșnic scotea limba.

— Sălbaticule, cum mă găsești?
— Din punct de vedere antropologic, foarte apetisantă...

Un mod de a vorbi...

— „Vaca" are fața mai plăcută.
— In schimb „porcul" ...picioare mai frumoase.

Atelierele „Adevĕrul". Str. Const. Mille No. 7—11

1—

Adevĕrul Literar şi Artistic

a „ASOCIAŢIUNII"

Anul XIV — Seria II — Nr. 775
Duminică 13 Octombrie 1935

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888–1897 / CONST. MILLE 1897–1920 } FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în ţară
10 Lei Exemplarul în străinătate

Abdicarea inteligenţei

O coincidenţă asupra căreia nu vreau să întârziez face ca în momentul când, în aceste coloane chiar, ne ocupam de sensul modern al intelectualităţii, evenimente sângeroase să se producă. Prin prezenţa lor îndepărtată dar nu mai puţin hipnotizantă, aceste evenimente în care pentru moment bestialitatea se mai îngemănează cu pitorescul coastelor africane, vestesc sfârşitul unei epoci şi al unei năzuinţi şi reînceperea fazelor necesare ale mizerabilei istorii umane. S'ar părea că într'adevăr un provizorat fermecător dispare şi că omenirea se reîntoarce la unicele sale preocupări. Asemeni statelor din Polinesia la începutul epidemiilor sau la vestirea cicloanelor, Europa trage obloanele. Războiul, ci da războiul, îşi bate în pragul satului tam-tamul. Să asvârlim departe uneltele vieţii noastre, gândurile şi faptele cu care o săpam zilnic. Căci printr'un suprem decret bestial se suspendă totul în afara răcnetului vieţii şi al morţii, înăbuşit şi el în besna pivniţelor sloioase.

A mai vorbi în condiţiile şi în atmosfera de astăzi despre intelectuali şi despre posibilităţile lor de acţionare în cadrele actuale şi incandescente ale vieţii sociale, este negreşit superfluu. In primul rând printre lucrurile care constitue lestul civilizaţiei şi chiar neghina primejdioasă a recoltelor patriotice este intelectualitatea şi gândul, pe care îl reprezintă. Sine qua non, inteligenţa este scoasă din lege. Atunci când oamenilor li se ridică până şi dreptul de a trăi, evident că nu li se va acorda cel al cugetului. Acţiunea până şi cea mai modestă a intelectualilor până aici putea fi continuată; pe acestea trebuiau să le împiedice intelectualii. Cauzele îndepărtate ale acestora trebuiau să le caute pentru a stârpi în germene răul. Impotriva acestora mai pot şi mai trebue să lupte. Căci dincolo de ele se deschide neantul şi inteligenţa cassandrică nu mai are decât să abdice.

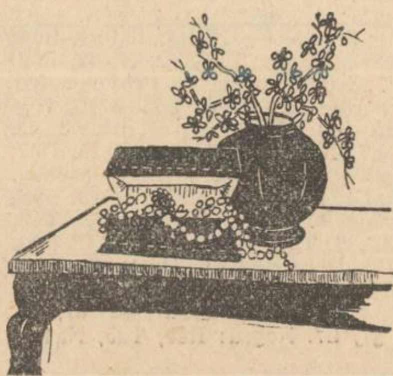
Coincidenţa tristă de care vorbeam pune în lumina vie a actualităţii aspectele problemei, aşa cum teoretic puteau părea incerte. Să le regăsim: Guvernanţii naţionali ai popoarelor pregătesc şi deschid războiul, indiferent fiind dacă unii sunt provocaţi şi alţii provocatori. Din voinţa lor se deschid hecatombele în care se vor aglomera vieţile şi în care se vor scufunda fructele trudnice ale strădaniei oamenilor cotidieni, jurisprudenţa consolidată cu veacuri grele a civilizaţiei şi a culturii. Se va reduce iarăşi, aşa cum spuneam, capacitatea destinului uman la proporţiile stricte ale refugierii şirete şi spăimântate din faţa morţii, şi relaţiile oamenilor în care se deschiseseră atâtea drumuri şi atâtea semnificaţii vor fi iarăşi înlocuite de vechiul, originarul fratricid. Guvernanţii naţionali din bună ştiinţă svârlu Europa pradă destrucţiei şi o transformă într'un continent de cârtiţe.

Unde ni sunt gânditorii ? — va relua omenirea întrebarea poetului. Gânditorii atunci vor fi alături de ceilalţi, dacă nu vor fi fost pentru asigurare închişi şi izolaţi dinainte, sau dacă nu vor găsi în continentul măcelului locuri ascunse... au dessus de la mélée... unde nu vor putea decât să ţină emoţionante şedinţe de compătimire inutilă. O repetăm: până atunci intelectualii vor fi trebuit să facă ceva. Până atunci vor fi trebuit să înfrângă voinţa aceasta de a-şi fi dat fructele, şi vor fi trebuit să caute în raportul forţelor sociale pe şahul determinantelor vieţii colective piesa care poate imobiliza acţiunea primejdioasă, şi trădătoare faţă de omenire, a celor care urzesc războiul. Atunci când în rândurile trecute conchideam despre o necesară întâlnire a intelectualilor cu proletariatul pe vârfurile idealurilor, la această forţată alianţă ne gândeam, care acum se vede mai clar, între apărătorii funcţionali, necesari ai idealurilor umane: intelectualii, şi cel incidental istoric, impus de propria sa mişcare, aşa cum altădată fusese şi burghezia: proletariatul.

Căci încă odată acum se pune în plină lumină un lucru pe care vremurile noastre de prostituţie şi de venalitate putredă a spiritului face să fie trecut cu vederea. Şi anume: că a fi intelectual nu însamnă numai a fi un tehnician al spiritului. Nu este intelectual acel care se serveşte de spiritul său tocmai pentru a combate spiritul şi lumea sa imprescriptibilă. Dacă se refuză epitetul compozitorului de reclame şi scriitorului de afişe cu atât mai mult va trebui să fie refuzat ticluitorilor de afişe menite să facă propagandă pentru lucrurile opuse acţiunii spiritului şi desideratelor sale. Nici o argumentaţie din lume, oricât de strălucită nu va trece în istoria spiritului uman şi a cuceririlor sale, atâta vreme cât nu va răspunde unuia din marile sensuri ale umanităţii, tocmai acele sensuri pe care din besnă le cheamă şi le caută neputinţa şi nimicnicia omului gânditor. In faţa judecăţii omenirii nu rămâne relativa valoare intrinsecă a operei, ci legătura sa ultimă cu aspiraţiile organice ale ei şi cu drumurile încâlcite ale istoriei. De aceea orice manifest socialist, din cele blafarde de lumina felinarelor, este mai valabil în istoria culturii decât geniul asasin al celor care ignoră până şi funcţiunea elementară a gândului. Serviciul intelectual este asemeni celui preoţesc care presupune ştiinţa teologică dar şi credinţa. Şi dintre amândouă ultima este determinantă.

Dar intelectualul nu trebue să fie numai un credincios al idealurilor, nu poate să fie. Din însăşi credinţa sa va porni şi imperativul cellalt: al luptei pentru ideal. Intelectualul nu este o maşină de gândit, un instrument de pledoarii. Ideile lui trebue să aibă carnea plină a lucrurilor vii, vibrante de suferinţe şi de exasperări. Istoria lumii antice nu cunoaşte exemplar de gânditor care să nu fi suferit pentru convingerea sa, pentru aroganţa cu care vroia să o impună şi să o realizeze. Istoria creştinismului de asemeni, al acelei sume de utopii şi de năzuinţe, porneşte dela sacrificiul sublim ale oamenilor mânaţi de ideal. Şi pretutindeni în istorie seninătatea zenitică a ideei, apare întovărăşită de sbuciumul tragic al străduinţii omului pe care îl poartă, şi de naiva, sângeroasa sa speranţă. Intelectualul contemporan nu se poate abate dela această dureroasă condiţie. El trebue să ştie să fie intelectual, şi pasiunii gândului său să nu răspundă cu desgustătoarea indiferenţă a vieţii. De altfel, însăşi aceasta îi bate la uşă.

KYO

NINA ARBORE — PORTRET

Din viaţă... şi din cărţi

Moldova şi Iaşul

In revista „Grai Moldovenesc", d. N. Iorga publică următoarele rânduri despre lumea de dincolo de Milcov:

„De câte ori vin la Iaşi, îmi trec pe dinaintea ochilor vechii moldoveni, cu boerii, cu ostaşii, cu cetăţile şi cu — ţinuturile — cari azi se numesc judeţe, deşi vechea lor denumire era mult mai frumoasă şi mai moldovenească.

„Şi'n acest Iaşi, pentru care moldovenii nu fac aproape nimic, vor odihni osemintele marilor voevozi cari l-au stăpânit odinioară.

„Moldovenii de eri, erau alţii. Sufletul lor era mai înalt, gândirea mai vie şi felul de a scrie şi de a vorbi mai frăţesc şi mai aproape de inimă".

„Zise mortul"

La sfârşitul volumului „Baltagul", d. Mihail Sadoveanu puse câteva cuvinte în gura unui muribund. Povestind întâmplarea, d-sa — după repetarea cuvintelor rostite — adogă: „zise mortul".

Această curioasă expresie ne-a venit în minte, cetind atât de interesanta rubrică a d-lui C. Gane din „Libertatea": „Acum o sută de ani".

Autorul desgroapă din „izvodul criminalicesc" publicat de Logofeţia cea mare a Dreptăţii la Iaşi (3 Oct. 1835) câteva cazuri interesante.

Astfel, în privinţa lui Ion Turiţ, rob al mănăstirei Rîşca, şi care — fiind în stare de beţie — a ucis pe un alt ţigan...

„S'a hotărât să se sloboade fără de nici o pedeapsă, în privire, pe deoparte, că această faptă a săvârşit-o la beţie, vrând să se apere de mortul, şi pe de altă parte, că egumenul mânăstirei l-a îndatorat a creşte copiii mortului!".

„Vrând să se apere de mortul" e acelaşi lucru cu „zise mortul" — ceiace înseamnă că expresia d-lui Sadoveanu, ciudată la prima vedere, este în spiritul limbii româneşti.

ROMA

Inscripţie galată în capela lui Horus

Noi, din trupele galate, Acanon,
Callistratos, Apollonios şi Thoa,
Pe sub piramide ne luptăm cu roua
Sau dormim într'al lui Horus tron.

Lucrurile sacre'n Grecia au fost
Turburate de strămoşii noştri'n treacăt,
Atârnându-şi inimile ca un lacăt,
Pela porţile semeţului ei rost.

Noi, conduşi acum de un legionar
Ne-am târît bocancii grei şi plini de cue
Până-aici ca să vedem că nu e
Decât doar nisip pe jos încins cu jar

Aventura pentru care-am fost pornit
Cu închipuirile înfierbântate,
Şi eroice dorinţe de-a ne bate
Prin pustiurile-acestea s'a topit.

Intr'o seară numai de după un val
Ne-a intrat, neaşteptată, printre pulpe
Hămesită şi râioasă parcă-o vulpe
Căreia cei de pe-aici îi spun şacal.

N. DAVIDESCU

La Mănăstire

Ploaie

Plouă...

De două zile şi de două nopţi plouă fără milă şi fără hodină. Prin cenuşa lichidă nu se mai desluşesc nici casele din jur, nici brazii de peste vale. Parcă am căzut, cu chilie cu tot, în fundul unui iaz. Toate culorile s'au topit în apă. De la doi paşi, pârăul se aude înăbuşit, ca din mari şi tulburi depărtări.

Pe marginea streşinei alunecă una după alta bobiţe egale de lumină palidă şi cad, mute, pe frunzele triste ale nalbelor de subt cerdac: mătănii.

Nu pot să citesc, nu pot să lucrez. Nu se vede. Am încercat să aprind în casă lampa cu gaz. In pâlpâirea funebră a flacării, umbre ciudate, ca de pe altă lume, au întins spre mine pe păreţi braţe ameninţătoare.

In ogradă, prin liniştea udă, se furişează din când în când umbre de culoarea ploii.

— Plouă, duduiţă.

— Plouă, măicuţă...

Atâta ştiu: că plouă. Plouă de sus în jos, plouă de jos în sus, plouă pieziş... Vreau să mă gândesc la altceva. Vreau să-mi aduc aminte cum e când e soare. Dar nu pot. Imi strâng şalul peste piept cu mânile îngheţate. Plouă...

— Mare blăstămăţie!...

Asta-i sora Rahila de la maica Evlampia din deal. Isi scutură ciubotelele de apă şi se iveşte 'n prag, vânătă şi udă ca o înecată.

— Ce este, soră Rahilă?

— Plouă! constată ea, simplu, inutil.

De unde era să ştiu eu că plouă, dacă nu venea sora Rahila, tocmai din dealul Bogoslovului, să-mi aducă noutatea asta?

Năcazuri

— M'am întâlnit la „camară" cu sora Varvara şi mi-a spus c'ai venit, duduiţă. Şi m'am răpezit să te văd. Că mare năcaz şi mare cumpănă am la sufletul meu...

Sora Rahila şi-a aninat într'un cui şalul brumat de ploaie şi s'a ghemuit, înfrigurată, pe un scăueş. Tace şi se uită 'n pânză de apă cu ochii ei negri, mititei şi cam încrucişaţi.

— Şi măicuţa ce mai face, soră Rahilă?

— Bolnavă rău! De-aceea am şi venit...

Săraca măicuţa Evlampia... Din vară 'n vară o găsesc tot mai puţintică la trup şi cu ochii tot mai mari în umbra chiliei ei, care samănă a biserică. Imi ia capul între mânile-i de fildeş, frumoase şi dulci, şi-mi întoarce obrazul în lumina ferestrei:

— Să te vadă maica...

Sora Rahila scoate din sân o basma şi din basma o filă de caet, pe care o despătureşte şi o netezeşte pe genunchi. Pare încurcată.

— Gândesc că nici nu mai scapă... Şi de-aceea am venit la mata, duduiţă, că eu nu ştiu carte.

Imi întinde hârtia umedă şi scotoceşte într'un buzunar un căpeţel de creion fără vârf:

— Iaca să scrii...

— Ce să scriu?

Glasul surorii izbucneşte, înfundat:

— Apoi, să scrii mata aşa, cum că să s'aleagă într'un fel, că eu nu mai pot.

— Cui să-i scriu?

— Nimărui, aşa... Ca să cetească părintele Daniil şi să facă o rugăciune, ca să mă lumineze Cel-de-Sus şi să s'aleagă într'un fel: ori eu, ori venetica!

— Care venetică?

Sora Rahila se uită la mine crunt şi încrucişat, parcă i-aş fi vinovată cu ceva. Şi deodată începe să râdă:

— Ai fi gândind că-s nebună, duduiţă! Nu-s nebună, da's tehuie de-atâta năduf...

Cu coatele pe genunchi, cu obrajii în pumni, sora Rahila îşi deapănă amarul în cântecul vânăt al ploii.

Maica Evlampia e pe ducă. Doctorul zice că nu mai scapă. Şi, de unde până unde, i s'a ivit o nepoată de pe la Bacău. A venit cu bucceluţa şi s'a aşezat în casă ca o stăpână. Iar maica Lipidia de la Arhondaric şi cu maica Tecla dela cancelarie i-au spus Rahilei să fie cu ochii în patru, că venetica vrea să rămâie în Mănăstire. Ba chiar a înduplecat-o pe bătrână să i se dea danie ei, să-i facă vânzătoare casa şi livada.

— Cum stă ploaia, cum aduce avocat de la târg!

Sora Rahila se smunceşte de pe scăueş şi mi se aşează în faţă, scurtă şi îndesată, cu pumnii strânşi pe şoldurile voinice: parcă vrea să mă bată.

— Şi eu, ce mă fac? De florile mărului am muncit eu zece ani la casa maicii? Cine a făcut bucătăria dindos? Nepoata? Cine-a cărat cu spatele piatra, şi lutul, şi lemnul? Venetica? Cine-a făcut gardul din livadă? Stârchitura?... Că dacă nu mă lua maica de la mămuca, de-acasă, eram şi eu acu în rând cu oamenii...

OTILIA CAZIMIR

Glasul fetei s'a muiat şi braţele i-au căzut, grele.

— Da'aşa... Iliuţ a' Mărinii a luat-o pe Tinca lui Ion Jitaru şi i-a făcut trei băeţi.

Sora Rahila s'a sprijinit de stâlpul cerdacului, ostenită, şi şi-a trecut mâna peste ochi:

—Nu mai pot, duduiţă. Noaptea n'am somn, ziua n'am hodină. Imi vine să-mi iau lumea 'n cap ori să-mi fac o samă. Să rămân eu slugă la venetică?... Da' dacă mi-i scrie mata, pentru părintele... Că de scăpat, maica tot nu scapă. Da' măcar să nu-şi încarce sufletul c'un pacat ca aista, înaintea morţii... Că mata nu ştii ce „dar" are popa nostru cel bătrân. Minuni face... Anul trecut, venise pârăul mare. Bătea puhoiul şi rupea bucată cu bucată grădina de zarzavat a maicelor. Stăteam pe mal şi ne uitam cum ni se duce munculiţa pe apă la vale. Şi puhoiul venea tot mai tulbure şi mai turbat, cu buturugi şi cu bolovani. Atunci, a venit părintele Daniil. Şi-a pus patrafirul şi-a început să cetească. Gândeam că se surpă malul cu popă cu tot, aşa se zbătea apa, ca o dihanie vie: parcă înţelegea. Şi urla, de nu se auzea nici în cer, nici în pământ. Dar părintele nu s'a sfiit. A cetit molifta, pe urmă a ridicat cu amândouă mânile Sfânta Evanghelie şi-a făcut cu ea cruce peste puhoaie... Ş'atunci, toate câte eram acolo cu inimile smerite şi înfricoşate, am văzut cu ochii cum se do-

Continuare in pag. II-a

moleşte apa, cum se limpezeşte şi se trage către malul celălalt, biruită: minunea lui Dumnezeu, duduiţă! Şi să nu gândeşti mata c'o mai venit apa într'acoace, de-atunci. Când plouă în munte, puhoiul sapă încolo, spre pădure, şi muşcă pământul cu brazi cu tot. La noi nu mai cutează. Parcă se teme...

Minunea părintelui Daniil

M'a trezit din somn soarele. Pachete mari de scamă albă se distramă în zimţii brazilor. In grădină, florile se scutură de apă. Departe, Ciungii se desfac din ceaţă şi Pahomia mohorîtă îşi înalţă spre soare poiana din creştet.

Se aude clopotul bisericuţii dela Bogoslov. O singură notă minoră aruncată rar ecourilor mute: a murit o maică.

Dacă o fi murit maica Evlampia?... Mă simt, parcă, vinovată. Imi bate clopotul în tâmple şi aud glasul înăbuşit şi rău al sorei Rahilei:

— Scrie mata aşa, cum că să s'aleagă într'un fel... Că dacă-i e dat maicii să se prăpădească, să n'apuce a-şi încărca sufletul cu pacat...

Mă îmbrac repede şi o iau în sus, spre Bogoslov.

La casa maicii Evlampia, portiţa-i deschisă. Mi-e frică să mă uit la ferestre, să nu văd pâlpâirea galbenă a lumînărilor. Dar nu-i nimic. Pisoiul cel vărgat îşi face liniştit toaleta pe cerdac, la soare.

De după tufele de fasole înălţate pe araci se aude sgomot. Numai în polcuţă, legată cu tulpan alb pe cap, sora Rahila spală rufe. Freacă pe balie, îndesat, o cămaşă de pânză, cenuşie şi groasă: pacă i-a făcut ceva pânzătura ceea, şi se răzbună pe ea .Dar nu pare supărată. Mormăie, amestecându-le, cântece bisericeşti şi cântece „de lume”.

— Ce face măicuţa, soră Rahilă?

Sora se întoarce cu mânile roşii încărcate de spumă. Ochii piezişi îi râd în lumină.

— Face bine, duduiţă, mulţămesc lui Dumnezeu şi-ţi mulţămesc şi matale. Şăde copăcel între perne cu ochelarii pe nas, şi ceteşte 'n ceaslov. Am tăet un puişor ş'am pus să-i fac un borş. Cum a trece soarele de nuc, o scot pe cerdac, să se 'ncălzească. Minunea lui Dumnezeu, duduiţă dragă!...

— Şi... nepoata?

Sora Rahila îşi şterge mânile de şorţ şi-şi sticleşte dinţii în soare:

— Şi dumneaei face bine... Işi pregăteşte bucceluţa, să plece. Hai sus să-ţi dau un şerbet de âfine, şi ţi-oiu spune...

Pornim pe cărăruşa sbicită. Talgerele condurașilor s'au întors toate pe-o latură, către lumină, şi florile pintenate împrăştie miros tare, de piper.

— Mi-a dat Dumnezeu gândul cel bun, duduiţă... Când am venit asară dela părintele, am găsit-o pe maică liniştită. Aţipise. Venetica se culcase şi ea, în cămăruţa din fund. M'am dus acolo şi i-am pus mâna pe umăr. A tresărit din somn. Ascultă, i-am zis să-ţi faci bucceluţa şi să te 'ntorci de unde-ai venit. Că de unde nu îţi rup ciolanele. Că mie tot una mi-i acu...” Atâta i-am spus. Ea n'a zis nimic. A încercat să se ridice, da' n'a putut. Am stat aşa şi ne-am măsurat din ochi la lumina candelei. Am stat mult. Şi mâna de pe umăr nu i-am luat-o. Afară ploua... Pe urmă, a cântat cucoşul în tindă şi candela a sfârâit şi s'a stins. Atunci, străina a oftat: „Bine, zice, m'oiu duce...” Şi s'a 'ntors cu faţa la părete...

Sora Rahila s'a oprit şi-şi face cruce, smerită:

— Vezi dacă s'a rugat pentru noi părintele Daniil?... Minunea lui Dumnezeu, duduiţă dragă!

OTILIA CAZIMIR

Caleidoscop

Fructele şi apa

O observaţie, dedusă din experienţa curentă, admite că orice consum de apă, imediat după fructe, provoacă perturbări gastrice, în special la copii.

Acest fapt empiric, care nu şi-a primit până acum o explicaţie raţională, începe să fie lămurit, în urma unor recente cercetări ale medicilor de specialitate.

S'a putut astfel stabili în mod neîndoelnic că în multe cazuri ceeace provoacă simptomele boalei nu ar fi de fapt consumul combinat de fructe şi apă, ci un soi de bacterie specială, foarte asemănătoare cu aceea a dezinteriei.

Se ştie că bacilul dezinteriei aparţine unei grupe de bacterii cuprinzând specii foarte apropiate între ele, care cu greu pot fi deosebite în laborator. Diversele specii de microbi se diferenţiază de adevăratul agent al dezinteriei printr'o capacitate mai redusă de a produce în corp toxine ale sângelui. Şi în general pseudobacilul dezinteriei provoacă după consumul de apă şi fructe, cunoscuta indispoziţie gastrică pe care o resimt mai des copiii, mai rar adulţii.

E drept că nu există niciun motiv special ca să rezulte un efect vătămător numai din faptul că înghiţim o anumită cantitate de apă imediat după ce am mâncat fructe. Copiii însă, în general nu se alimentează cu fructe destul de curate şi cum setea îi face să consume cantităţi considerabile de apă, sistemul digestiv suferă o perturbare, care contribue la fixarea pseudo-germenilor dezinteriei existenţi în organism.

CITIŢI
CINEMA
Cea mai plăcută şi interesantă revistă de specialitate.
Reportagii şi ştiri din lumea filmului
Cronica obiectivă a filmelor de D. I. Suchianu
Numeroase ilustraţiuni.
Lei 5

Şcolari!
INFERNUL din SAN-FRANCISCO
Sub acest titlu a apărut o extraordinară povestire de aventuri, în excelenta colecţie
„Călătoriile fantastice ale lui Bill Gazon (No. 29)
Fiecare volum cuprinde **un roman complect** în 48 pagini şi **costă numai 3 lei**

Actualităţi Ştiinţifice

Unde sau corpuscule?

Fizicianii moderni se găsesc în faţa unei controverse de o importanţă fundamentală pentru ştiinţă şi care-şi are originea într'o epocă relativ îndepărtată.

E vorba de mecanismul intim de propagare a luminii şi electricităţii.

Newton, fizicianul englez care meditase multă vreme asupra naturii luminii, emisese teoria că o rază luminoasă, pornită din soare sau o stea, n'ar fi în definitiv altceva decât o procesiune de mici proectile, separate prin intervale destul de distanţate. Lumina ar fi deci, după Newton, un fenomen — **discontinuu**.

Această teorie, cunoscută sub numele de **„teoria emisiunii”**, prezenta însă neajunsul că nu putea explica anumite fenomene optice, descoperite ulterior. Şi atunci, s'a născut **„teoria ondulaţiei”**, bănuită de Huyghens şi completată de Young şi Fresnel.

In locul particulelor emise cu mare viteză, această teorie admite că orice corp luminos ar fi centrul unei agitaţii, care se propagă sub formă de ondulaţii într'un mediu elastic şi imponderabil numit **„eterul”**. Numărul vibraţiilor pe secundă explică diferitele culori ale spectrului.

Incetul cu încetul, undele au ajuns la modă. Se vorbeşte astfel de unde scurte, lungi, unde hertziene, etc. Dela undele calorifice şi luminoase până la cele cosmice s'au pus în evidenţă o gamă întreagă de vibraţiuni ale eterului. Totuş, fizicienii actuali sunt departe de a fi satisfăcuţi de ceeace ştiu în acest domeniu.

Intr'adevăr, odată cu descoperirea razelor X, s'a putut constata că anumite radiaţii sunt datorite unor corpuscule şi astfel, fenomenul **continuu**, care presupune o ondulaţie, se abătea dela regula stabilită.

Dificultăţile au devenit şi mai mari atunci când a fost nevoie să se lămurească fenomenele relative la emisiunea şi absorbţia energiei din corpuri materiale.

Nouile teorii asupra materiei au demonstrat că atomii sunt ei înşişi compuşi din părticele mărunte de electricitate negativă — electronii, — care se rotesc în jurul unui nucleu central, întocmai ca planetele în jurul soarelui. Când electronii se îndepărtează sau se apropie de nucleul central, se constată o absorbţie sau o emisiune de energie. Fizicianul german Plank a arătat că acest schimb de energie nu se poate face decât în mici „pachete”, prin **„quante”**, (teoria quantelor).

O dovadă că emisiunea luminii e discontinuă, ceeace duce înapoi la teoria lui Newton, care de-altfel cuprinde mult adevăr şi pare să se aplice la toate radiaţiile. Insuş cuvântul **„raze”** nu este întotdeauna riguros exact, întrucât astăzi putem fotografia particule care se degajează dintr'o sare de radium.

Dar undele de radio sunt oare şi ele reductibile la corpuscule? Intrebarea nu şi-a găsit încă un răspuns. Fizicienii actuali se mulţumesc să constate că anumite formule matematice par să se adapteze la ambele ipoteze (a ondulaţiei şi a corpusculelor), dar o formulă nu ne poate lămuri asupra mecanismului însuş al fenomenului.

Hibernarea şi vitaminele

Hibernarea — acel somn caracteristic, ca o amorţeală — prin care trec în timpul iernii, anumite animale, nu se datoreşte, atât lipsei de căldură — aşa cum se credea până acum — cât mai ales unei slăbiri a intensităţii luminii ambiante.

Acest fapt, interesant pentru fiziologia animală a fost de curând stabilit de savantul ceh Nicike.

Intr'adevăr, pornind dela observaţia cunoscută că lumina insuficientă favorizează rachitismul, — neajuns care în general este compensat printr'un exces de vitamina B, profesorul Nicike a putut face următoarea experienţă concludentă:

El a alimentat cu această vitamină o serie de arici — animale care hibernau de obiceiu în cursul sezonului rece — şi a constatat că astfel hrăniţi ei se menţineau toată iarna fără să doarmă, — oricare ar fi fost condiţiunile exterioare. Dimpotrivă, aricii cărora nu li se administra acest tratament, cădeau în obicinuitul somn de iarnă.

Repetând experienţa într'un număr mai mare de cazuri, rezultatul a fost acelaş.

Aşa dar, rachitismul şi hibernarea se datoresc perturbării de funcţionare a unei aceleiaşi glande cu secreţiune internă.

Aceleaşi cauze provoacă ambele fenomene şi prin aceleaşi mijloace avem posibilitatea de a le influenţa.

Lepra vindecabilă?

Ziarele anunţă că medicii francezi din Saigon, specializaţi în studiul şi tratamentul leprei, ar fi reuşit să pună la punct un remediu, relativ simplu, capabil să vindece această teribilă maladie.

După cercetări, care au durat circa 20 de ani, în care timp s'au făcut culturi sistematice cu bacilul leprei s'ar fi descoperit o acţiune terapeutică eficace a substanţei cunoscută în chimie sub numele de „albastru de metilen”.

E drept că acest remediu nu vindecă în mod radical lepra, însă reuşeşte să atenueze sensibil manifestările grozave ale boalei, cicatrizând rănile şi redând figurii aspectul ei normal. In plus, orice fenomen de paralizie încetează.

Deocamdată, experienţele medicilor francezi din Saigon sunt în curs. Se pare că e nevoie încă de o observaţie atentă şi mai îndelungată a pacienţilor, cărora li se aplică noul tratament. Aceasta, întrucât s'ar putea eventual, întâmpla să se producă o recidivă a boalei.

In orice caz, descoperirea pomenită îndreptăţeşte cele mai optimiste speranţe din partea bolnavilor atinşi de acest vechiu şi teribil flagel, socotit până acum ca incurabil.

ING. I. S.

● PATRONI
● LUCRĂTORI
● VÂNZATORI
● FUNCŢIONARI
● REPREZENTANŢI
● MESERIAŞI
Folosiţi-vă de **MICA PUBLICITATE** a ziarului **DIMINEAŢA** care reprezintă pentru dvs. modul de publicitate cel mai economic şi mai eficace aducându-vă maximum de foloase

UN ROMAN PREMIAT
A apărut şi la noi un roman care va produce într'adevăr vâlvă. Editura „Adeverul“ a obţinut, cu mari jertfe, concesiunea exclusivă de a publica în traducere românească faimosul roman de P. A. FERNIC.
FIARA CU ŞAPTE PIEI
care a fost încoronat IN FRANŢA cu MARELE PREMIU AL ROMANULUI DE AVENTURI, pe ANUL 1935
„Fiara cu şapte piei“ în No. 21 al colecţiei „ROMANELE CAPTIVANTE“ (Număr excepţional).

Naufragiaţi dragostei
Citiţi ediţia II-a din „Naufragiaţii dragostei” studiu psicho-sexual de dr. H. Martin, o lucrare care deşi ştiinţifică, tratează în mod literar nevrozele amorului. Autorul înfăţişează cititorilor o sumedenie de îndrumări, pentru cunoaşterea problemelor sexuale în lumina ştiinţei actuale şi a observaţiunilor personale. In capitolele Higiena morală sexuală, Educaţie, Reformă, autorul preconizează cele mai bune mijloace pentru realizarea sănătăţii şi fericirii înainte şi după căsătorie.

CRONICA ŞAHULUI

Adresa redacţiei acestei rubrici:
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21. Bucureşti I.*

Concursul internaţional de Probleme „in memoriam W. Pauly“

Raportul d-lui S. Thau
(continuare)

In acest număr publicăm ultima parte a raportului d-lui S. Than, şi cu aceasta concursul nostru ia sfârşit. După apariţia acestei rubrici, în termen de două luni se primesc contestaţii referitoare la incorectitudinea sau lipsa de originalitate a problemelor premiate, menţionate şi lăudate.

In cursul lunei Decembrie vom distribui premiile.

AJUTOARE INVERSE
PROBLEME LĂUDATE *(în ordine alfabetică).*

1. „Anaxagoras-Anaximenes” de *Dr. L. Lazarus*-Bucureşti-*România* (Problema No. 877). Alb: Rg6, Dh7. Negru: Rb3, Ta5, Cb8, Pg7 şi h6. — *3 mutări.* Gemen cu Cb8 la a1. *Soluţia:* 1. D×h6, Cd7; 2. Dh8, Tg5+; 3. Rh7, Cf6 mat. *Gemen:* 1. D×g7, Ta1; 2. Rh5, Cf2; 3. Dg6, Th1 mat.

2. „Anemone” de *C. M. Fox*-Falmouth-*Anglia.* (Problema No. 816). Alb: Rc4, Dg6, Td1 şi f7, Cc5, Ng1 şi h5, Pb4, d4, é5. Negru: Rb6, Nf6 şi g8. — *3 mutări.* Soluţia: 1. é6, N×d4; 2. Tf2, Nf6; 3. Cd3, N×é6 mat.

3. „Asymmetric Twins” de *T. R. Dawson*-Londra-*Anglia.* (Problema No. 875). Alb: Rf7, Ta2, Cd5. Negru: Rc4, Pa4, a6, c2, c6, é2, é4. — *2 muătri.* Gemen cu toate piesele urcate în diagonala cu un câmp *(de ex. Rc4 la d5).* Soluţia: 1Rb5, T×c2; 2. Ra5, Tc5 mat. Gemen: 1. Ré4, Tb1; 2. d5, Té1 mat.

4. „Bergheide I” de *B. Hegermann*-Oberhausen (Sterkrade)-*Germania* (Problema No. 930). Alb: Ré5, Dc5, Td6, şi f6, Cé4 şi g2, Nb4, Pa3, c4, d3. f5. Negru. Ré7, Da1, Ta5, b2, Ng7, Pc6, d4, d7. — *2 mutări.* Soluţia: 1. Cf4, Té2; 2. T×d4+, d6 mat.

5. „Bergheide II de *B. Hegermann*-Oberhausen (Sterkrade) *Germania.* (Problema No. 870). Alb: R c2, Cf4, Né4, Pc4, d3, f3, f5. Negru: *Ré8,* Td4, Cf8. — *4 mutări.* Soluţia: 1. Nd5, Té4; 2. d4, Té7; 3. Rd3, Cé6; 4. Ré4, Cc5 mat.

6. „Claire” — de *av. S. Barber*-Bucureşti-*România* (Problema No. 779). Alb: R. h6, Pf4, g4. Negru: Ré6, Cg3, Pf7 şi g6. — *3 mutări.* Gemen *(cu joc aparent):* Ré6 la é7 şi C la g2. *Soluţia:* 1. f5+, Rf6 ; 2. f×g6, Cf5+; 3. Rh5, f×g6 mat. Joc apadcent (la gemen): 1. Rf8; 2, Rg5, Rg7; 3. f5, f6 mat. *Gemen:* 1. Rg5, Rf8; 2. Rf6, Cé3; 3. g5, Cg4 mat.

7. „Elektra” de *Dr. L. Lazaus*-Bucureşti-*România.* (Problema No. 931). Alb: Ré4, Da7, Nc5, Pé2. Negru: Rf7, Ta6, Cd7. *3 mutări.* Soluţia: 1. Ng1, Ré6; 2. Df2, Cé5; 3. é 3, Ta4 mat.

8. „Ökonomischer Zugwechsel” de *H. Brixi*-Viena-*Austria.* (Problema No. 932). Alb: Ré2. Negru: Ré5, Cf5, Nb4, Pa5, b2 şi c2. — *2 mutări.* Joc aparent: 1... c1 C+; 2. Rd1, Cé3 mat. *Soluţia:* 1. Rd3! c1 C+; 2. Rc4, Cd6 mat.

9. „Proteus” de *Dr. L. Lazarus*-Bucureşti-*România.* (Problema No. 933). Alb: Rf7, Tg2, Nd5. Negru: Rh1, Th7, Cg7, Pg6. — *3 mutări:* Soluţia: 1. Tf2+, Rg1; 2. Tf6, Cf5+; 3. Ré6, Té7 mat. *Gemen A (cu Pg6 la f5).* 1. Rf8, Cé8; 2. Nf7, Cd6; 3. Tg8, T×f7 mat. *Gemen B (cu Th7 la h5 şi Pg6 la é6).* 1. Rf8, Cf5; 2. Tg7+, Rh2; 3. Tf7, Th8 mat. *Gemen C (cu Th7 la h5 şi Pg la h7):* 1. Né4, Cé6; 2. N×h7, Tf5+; 3. Rg8, Tf8 mat.

10. „Tanagra” de *Ing. I. B. Florescu-Bucureşti-România.* (Problema No. 891). Alb: Ré5, Té4, Nd5. Negru: Rb6, Cf8 şi g2. — *4 mutări.* Soluţia: 1. Rd4, Rc7; 2. Té5, Rd7; 3. Né4. Cé6+; 4. Rd5, Cé3 mat. *Gemen — cu Cf8 la b4:* 1. Td4, Re7; 2. Nf3, Cd3+; 3. Rd5, Rd7 ; 4. N,4, Cé3 mat.

11. „X Rays” de *C. M. Fox*-Falmouth-*Anglia.* (Problema No. 934). Alb: Ra8, Té3, Nb8, Pa7, b5, c4, d3, é2 şi f2. Negru: Rh8, Cf3, Ng2, Pd4. — *2 mutări.* Joc aparent: 1.. d×é3; 2. é×f3, N×f3 mat. *Soluţia:* 1. T×f3, N×f3; 2. é4, d×é3 e. p. mat.

12. „14×2” de *I. Ohman*-Buhuşi-*România.* (Problema No. 935). Alb: Ra8, Da7, Cé4, Pa5, d6. Negru: Rh1, Tc7, Pa6, b5, d7. — *4 mutări.* Soluţia: 1. Dd4, Tc8+; 2. Rb7, b4; 3. Rb6, Tb8+; 4. Rc5, Tb5 mat. *Gemen (cu Pd6 la d5):* 1. Cd6, Tc5; 2. Rb7, T×d5; 3. Rb6, Tc5; 4. Cb7, Tc6 mat.

*

D-l S. Thau a acordat o menţiune specială următoarele 5 probleme pentru ideea interesantă, deşi nu originală, pe care o conţin. Problemele sunt de *G. J. Sontag-Konigsberg-Germania.*

1. „Einigkeit macht stark” — *Problema No. 852.* Alb: Ra2, Df8, Tf1, Nd8, Cf4 şi f5, Pa3, a7, b4, b6, c7, é7 şi g7. Negru: Rc6, Th1, Ng1, Pf2, f3, h2. — *Mat invers în 6 mutări:* Soluţia: 1. c8N, Rb5; 2. g8N, Rc6 (a4); 3. a8N (+), Rb5; 4. Ra1, Ra4; 5. é8N, R×a3; 6. T×f2, N×f2, mat.

II. „Sechsspännig” — *Problema No. 853.* Alb: Ré1, Dg4, Td3 şi g2, Nc4 şi c5, (d1 şi g6, Pb7, c7, d4, é2, g3, g7, h7. Negru: Ré6, Td5 şi f5, Pd7, f6, g3. — *Mat invers în 7 mutări.* 1. h8C!, f×g5; 2. g8C, d6; 3. b8C, d×c5; 4. c8C, c×d4; 5. Té3, d×é3; 6. Tg1, g2; 7. Cf2, é×f2 mat.

III. „Der weisse Damenflor” — *Problema No. 854.* Alb: Rh1, Dd1, Tg1, Nb4, Cé5, Pb2, b7, c3, c7, é4, g2, g7, h7. Negru: Ré8, Ta5, Na4 şi h4, Cf8, Pa6, b3, b5, c4, é6, g3, g5. — *Mat invers în 8 mutări.* Soluţia: 1. g8D!, g4; 2. c8D+, Nd8; 3. Cd3, é5; 4. b8D, c×d3; 5. h8D, d2; 6. N×f8, b4; 7. D×é5+, T×é5; 8. Dh5+, T×h5 mat.

IV. „Weltrkord” — *Problema No. 855.* Alb: Rh8, Dh7, Té1 şi g8, Nf6, Cd4 şi d5, Pa7, b7, c7, d7, é7 şi f3. Negru: Rb2, Tg1 şi h1, Nf1, Pé2, é3, é4, g2 şi h2. — *Mat invers în 10 mutări.* Soluţia : 1. a8T, é×f3 ; 2. C×f3+, Rb3; 3. b8T+, Rc4; 4. c8T+, R×d5; 5. d8T+, Ré6; 6. é8T+, R×f6; 7. Dh3, Rf7; 8. Cg5+, Rf6; 9. Cé4+, Rf7; 10. D×h2, T×h2 mat.

V. „Kunterbunt” — *Problema No. 856.* Alb: Ra1, Dh3, Td1 şi d3, Na4 şi d6, Ch6, Pa7, b7, c7, g2, h7. Negru: Ré8, Tb5, Ng8 şi h4, Pa5, d2, d4, g3, g5. — *Mat invers în 10 mutări.* Soluţia: 1. h8T, g4; 2. c8D+, Nd8; 3. b8C, g×h3; 4. Ca6, h2; 5. Th1, d1D+; 6. T×d1, d3; 7. a8N, d2; 8. Cb4, a×b4; 9. Né4, b3; 10. Nb1, b2 mat.

ŞTIRI

CAZUL SILBERMANN. — *Comitetul de direcţie al F. R. S.-ului a hotărît ca pedeapsă pentru atitudinea lui* Silbermann *în timpul Olimpiadei din Varşovia — excluderea definitivă a lui din F. R. S. şi retragerea titlului de* campion al României pe 1935, *conferind titlul maestrului* Brody, *clasat al II-lea în campionatul naţional.*

Socotim această măsură complect nedreaptă şi suntem convinşi că s'a făcut o greşală imensă, deoarece pedeapsa este mult prea mare. Silbermann trebuia pedepsit, dar nu atât de sever, deoarece este un talent enorm, care, disciplinat şi educat, ar forma o mare forţă şahistă. Deaceea suntem contra excluderii lui Silbermann. *Dealtfel vom reveni în numărul viitor cu interesante amănunte asupra acestei excepţionale măsuri arbitrare.*

*

La „Corso”, regretabilul loc de întâlniri şahiste, vin mulţi F. R.S.-işti, aceasta în ciuda luptei d-lui Cr. Leu, preşedintele F. R. S.-ului, care ar voi să gonească jocul din cafenele! Astfel s'a remarcat figurile unor participanţi la campionatul naţional.

Intr'un match de blitz disputat de curând, noul exclus din Federaţia Română de Şah, Silbermann, a jucat contra campionului naţional la şahul-fulger, Alexandrescu. Acesta din urmă a suferit o dezastruoasă înfrângere din partea lui Silbermann, care a câştigat 14 partide la rând, fără să piardă nici-una. Intr'adevăr un rezultat demn de un campion la şahul fulger!

*

Până la 15 Octombrie, se primeşte înscrierea tuturor şahiştilor neafiliaţi încă la F. R. S. Până acum nu s'a înscris nici unul din foştii F. C. S. R.-işti. Probabil că „maeştrii” Wechsler, Taubmann, Proca, etc. — vor să facă „Federaţia la adevăraţii şahişti”!

*

A apărut „Revista Română de Şah” de sub direcţia lui Mihail Sadoveanu, pe luna Septembrie. Cuprinde un material ales, într'o formă impecabilă.

Recenzia numărului, în cronica noastră viitoare.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

Gazeta Medicală
Ajutoare grabnice medicale de dr. D. Paşcanu. — Hipertensiunea arterială de dr. C. Doljan. — Cura de pneumotorax artificial de dr. Mişa Şaim. — Feriţi-vă de bronşita cronică! — Lucrările congresului de medicină legală de la Bruxelles de dr. I. Stănescu. — Cabinetul Sexual: Cum se răspândeşte sifilisul de dr. S. Goligorschi. — Altă perversiune sexuală de drd. Sam. Watts. — Ancheta noastră: Cine e medicul care v'a scăpat din boala cea mai grea? — Reguli de alimentaţie şi bolile provenite din nesocotirea lor de dr. I. Telemea. — Cum să se alimenteze sportivi. — Consultaţiuni medicale şi grafologice.

CITIŢI
„NOUA COLECŢIE DE NUVELE“
de maeştrii scrisului universal
10 NUVELE
Pasionale, sociale, de acţiune, de humor
10 romane complecte
320 pagini Numai lei 20
La toţi librarii şi chioşcarii

TABLETĂ

Estetica D-lui Vasilescu

Bucureştii au intrat adânc în transa betonului armat şi a esteticei lui. Intr'o noapte, după a patra şi a cincea viziune ochiul proprietarilor, neturburat până'aci de nimic din afară, se deşteaptă şi se apucă să viseze deschis. D. proprietar e obsedat de o schimbare radicală şi voieşte ca palma lui, când va trece ca un pipăit de gigant, de-a lungul şi de-a latul faţadei casei sale renovate să nu se mai împiedice de sus în jos, până la clanţa nichelată a uşii de intrare de nimic. Vrea plat şi extra-plat.

Pe vremuri această platitudine era circulară şi aplicată la mobilier. Practica strungului a produs oroarea învârtită şi şlefuirea netedă, care au ţinut în loc meşteşugul dălţilor şi al ciocanelor vre-o 50 de ani, înlăturând gravura şi relieful în beneficiul băţului cu lustru. Idealul admitea o perfecţiune complicată, cilindrul în zuluf, băţul filigranat, în interiorul căruia fugea o spirală şi chiar anatomia feminină năzuia intens la sul şi la soclu. Inrudiri de substanţă în simplificările brute cu capitalul, cum i se zice, învestit.

Proprietarul îşi dărâmă casa şi o vinde cu căruţa. Un nou gen de comerţ s'a stabilit şi ziarele pline de o publicitate neobicinuită propun lichidarea în grămezi şi pe categorii; duşumele, bârne, parchete, geamuri, ziduri şi păreţi. Vine betonul... Inălţimea odăilor vechi fracţionată şi lărgimile de odinioară divizate dau naştere acelor splendide caricaturi cu zeci de etaje şi sute de apartamente, care încep să înfăţişeze Bucureştii ca un oraş de cavouri.

Osatura interioară a unui edificiu de morminte suprapuse aderă indirect la preţ. Se vinde o „garsonieră" cât un geamantan, din 20 legate la rând, şi asta revine la vânzarea unei coji de portocală, păretele rămânând proprietatea proprietarului, căruia dacă şi-a rezervat din 40 de apartamente odaia portarului, îi revin scările, ascensoarele, galeriile, culoarele şi toată zidăria.

Am parcurs unul din cele mai vaste monumente de asemenea factură, clădit ca o superbă operă de nevroză şi streche în 24 ore. El dă în străzi deosebite prin sute de ferestre mărunte între perpendiculare paralele de 35-40 de metri. Cetatea e prevăzută cu toate conforturile cu putinţă, realizate din împletirea câtorva sute de intestine variate, ţevi, conducte de plumb, tuburi electrice şi de gaz. Intr'al doilea an dela creearea lui, acest Vatican al locaţiunii era plin de păduchi de lemn, adaptaţi pe beton. Coloniile, compacte ca nişte stupi se deplasau înmulţindu-se de-a lungul ţevilor de calorifer.

Arhitecţii au dispărut ori au căzut în subalternanţa inginerului, interesat cu deosebire la rezistenţa materialelor şi fomentând reţetele cele mai puţin influenţate dinre tencuieli. Ca în seria cauciucului, asbestului şi dielectricului, s'au înmulţit succedaneele în it. Se ia dela piatră, dela ciment, dela nisip molecula răspunzătoare de duritatea unui mortar şi trecută printr'un mediu artificial, care ar reproduce o condiţie a naturii se obţine un geam care nu e de sticlă, un granit maleabil şi produsul se transportă în saci de hârtie, în cornete şi pungi. O nouă corcitură a cubului şi a prismei apare într'o răspântie de străzi, graţie sforţărilor financiare ale d-lui Vasilescu şi gustul acestui mare personagiu fecundează gustul unui tecnician, care construieşte o casă ca un pod peste un râu, ca un turn de apă sau ca un pilon. Dacă intimidat de harababură, arhitectul scoate nasul din planşele lui şi afirmă pentru potolirea excitării estetice că noul hotel seamănă cu un vapor, cu un obiect industrial, cu o locomotivă, apare Urbanistul, acest animal zăpăcit al noţiunii şi în absenţa unei idei, unei cugetări şi a unui brav bun simţ elementar, bate din palme ca la un triumf. Deja reţeta inginerului urbanist se găsea în Octave Mirbeau, al căruia bucătar era imobilizat de contemplarea marilor realizări, carnea de vacă să samene cu prepeliţa, racii să fie ca fazanii şi tocana să se confunde cu scoicile şi cu icrele negre, indiferent de savoare.

Nici nomenclaturile nu se mai păstrează; proprietăţile şi imobilele se numesc bucăţi, şapte bucăţi pe calea Victoriei, nouă bucăţi în Bulevard... Termenul e bun, luat dela negustorul de lăzi şi cutii. Construcţia unei case nu cere măcar ingeniozitatea unui tâmplar de cosciuge, cu planurile oblice şi cu diagonale descrescânde.

Dela suprafeţe şi muchi, două elemente pe care le-au cunoscut şi Egiptienii şi goticul medieval, arhitectura ar fi aşteptat expresia nouă a unui echilibru de volume, destinat să varieze tema după norme gândite, asociate cu inspiraţia şi cu individualitatea.

T. ARGHEZI

Plastica

Monumentele regilor

Am vizitat şi cercetat cu deamănuntul expoziţia machetelor dela Dalles. Candidaţii, cei mai mulţi fără nicio calificare artistică, schimonosesc în gips imagini regeşti.

Nişte mogâldeţe cu chipiu, cască sau cunună de lauri, se înghemuesc pe spinarea unor berbeci cu alură cavalină. Bietele animale nu izbutesc uneori nici măcar să-şi armonizeze ritmul trupului într'un avânt unitar: jumătate de cal se cabrează năvalnic, în timp ce jumătatea cealaltă rămâne impasibilă ca după un păscut copios şi extenuant.

Călăreţii, fără nimic regesc în ţinută, îmbrăcaţi în uniformă militară, stau în şea ţepeni, uimiţi şi inexpresivi, cu sabia sau buzduganul în mână, cu picioarele încremenite în scări, cu faldurile tunicii ori mantiei — scrobite în valuri de frişcă.

N'am văzut niciodată un ansamblu mai armonios inestetic. Parcă organizatorii expoziţiei au cules toate ororile monumentale din atelierele elevilor dela Belle Arte spre a ne da măsura incapacităţii sculptorilor noştri.

Acolo unde sărăcia de mijloace n'a nimicit suficient compoziţia, a intervenit flagranta înrâurire a monumentelor celebre de aiurea. Sunt astăzi la Dalles câteva statui ecvestre furate deadreptul de pe socluri străine, unele destul de cunoscute ca să divulge fără niciun efort pe delicvent.

S'a spus că timpul acordat pentru prezentarea lucrărilor a fost mult prea scurt. In două luni, fără îndoială, nu se pot înfăţişa machete de dimensiuni, serios concepute. Dar asta e o scuză pentru cei care n'au candidat. Aceia care s'au prezentat la concurs, şi-au dat prea bine seama de dificultate şi n'aveau decât să se abţină. Cine-i putea sili să concureze cu opere compromiţătoare?

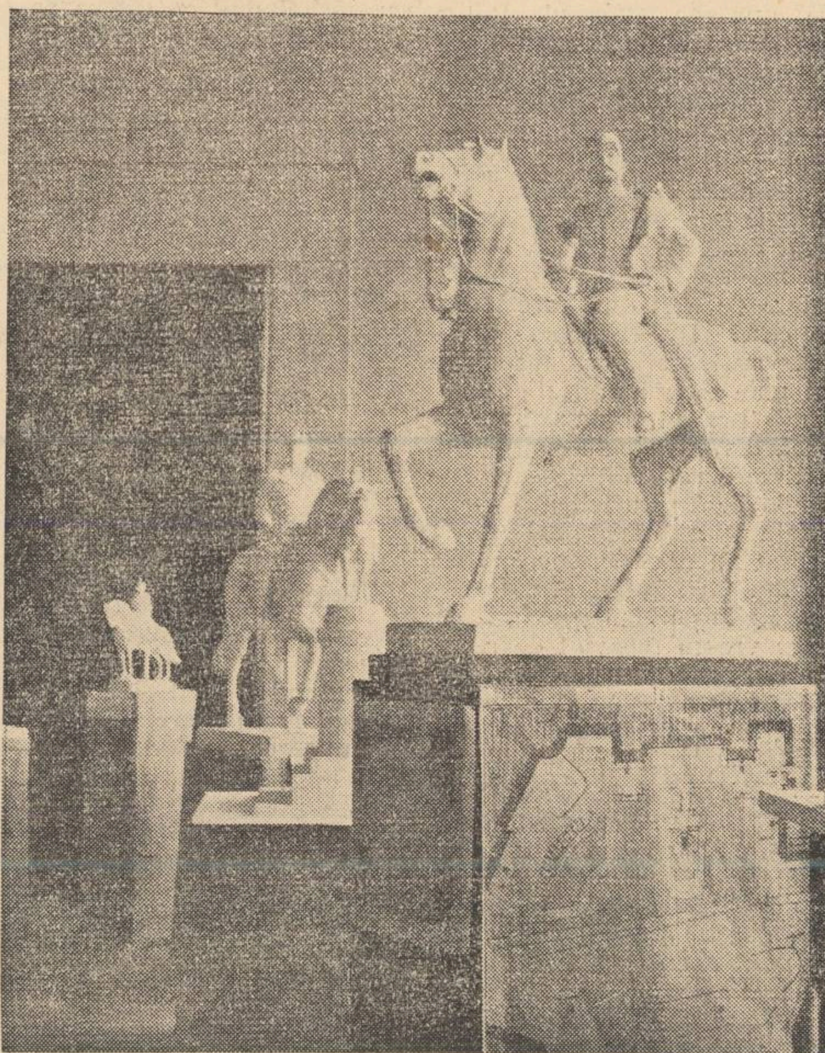
E drept că se găsesc în sala Dalles şi câteva proecte acceptabile, vrednice de menţionat sau chiar de premiat. Cu toată bunăvoinţa, nu vedem însă lucrarea în adevăr monumentală care să poată împodobi cu cinste o piaţă de metropolă.

Să nu se uite că un monument regesc trebue să aibă înainte de toate — majestate.

Puţinii buni dela Dalles pe care juriul va şti să-i distingă obiectiv, au datoria să se ostenească şi să se înfăţişeze desăvârşiţi la proba definitivă.

Altminteri, mai bine lipsă.

H. BLAZIAN

Patruzeci de ani dela moartea lui Guy de Maupassant

Guy de Maupassant s'a născut şi a murit vara, ca unul ce a iubit atât de mult natura şi viaţa, de care s'a gândit totdeauna cu groază, că tot se va despărţi odată.

S'a născut la 5 August 1850 în castelul Miromesnil, la Tourville - sur - Arques, în Normandia, fiu al acestui pământ generos pe care l-a iubit cu patimă, pătrunzându-se de toată bogăţia sa specifică. Anul acesta s'au împlinit patruzeci de ani de la moartea sa atât de tragică, din ziua de 6 Iulie 1893, ceiace ne face a-i trece într'o scurtă revistă opera şi câteva crâmpeie din viaţă.

Ereditatea care apăsa asupra marelui prozator, era compusă din două forţe complect opuse: caracterul blând, loial şi cu puternice înclinări artistice şi meditative al mamei sale, o distinsă femee din înalta burghezie normandă, Laure de Poittevin şi firea sgomotoasă, înclinată spre petreceri a tatălui său care se şi despărţi de soţia sa. Laure de Poittevin era sora poetului cu bogate resurse, Alfred de Poittevin, mort în plină tinereţe. Maupassant tatăl, aparţinea unei nobile familii lorene stabilită în Normandia prin sec. 18 şi cu oarecare trecut istoric, avea dreptul la titlul de marchiz. Dela tatăl său, Guy de Maupassant moşteni acea înclinare spre o viaţă fără frâu, care l-a şi doborît. Sub povara acestei duble creditäţi atât de disparată, viaţa marelui scriitor s'a desfăşurat cu o vie intensitate, aproape confundându-se cu vasta-i operă.

Indolatrizându-şi mama, una din celebrele mame din istoria literară, Maupassant s'a bucurat de afecţiunea lui Gustave Flaubert, prietenul afectuos al mamei şi unchiului său, poetul le Poittevin, şi-a făcut ucenicia literară sub conducerea acestui nepreţuit maestru, după ce Alfred le Poittevin şi cu Louis Bouilhet i-au desvoltat gustul pentru poezie. Nuvela pe care a publicat-o la 1880 în volumul colectiv *„Les soirées de Médan"*, Boule de Suif, avu un succes prodigios şi Flaubert fu fericit să se declare în faţa unui viguros talent. Dedicându-se prozei, până la moarte avu o laburioasă activitate literară şase romane, vreo trei sute de nuvele şi câteva volume de călătorii şi de teatru. Romanele sale de moravuri îl înglobează realismului, unui realism transparent, fără deformări sau pretenţiuni dogmatice, însă a scris cu succes şi romane de analiză. Ceiace convenea mai mult spiritului său, a fost *Nuvela*, prielnică desfăşurării talentului său sobru, fin şi neîntrecut observator, specialist în a şti să aleagă esenţialul din mulţimea detaliilor şi caracterelor ce învelesc un personaj sau o situaţie. A ştiut să comprime naturalismul într'o operaţie de selecţionare a unor anumite fapte diverse caracteristice, şi tocmai aci residă talentul său de mare anvergură. Naturalismul său a fost just definit de profesorul Mornet, drept „gustul pentru pitorescul vieţii populare, pentru satira vie, dar fără amărăciune a vieţii sociale; tradiţia întinerită a vechilor povestiri, „acele fabliaux" piperate care au fost exponentul întreg al distinsului „ésprit gaulois" din evul mediu.

Servindu-se de crâmpeie şi imagini aproape rabelesiene, Maupassant a reuşit să construiască un adevărat panoptic halucinant al vieţii, printr'o minunată culegere a unor aspecte fidele din existenţă.

Cel mai obiectiv dintre naturalişti, a rămas absent în dosul fantomelor care-i populează opera, cu aceiaşi indiferenţă ca şi a fiului marelui chirurg dela Hôtel-Dieu din Rouen, G. Flaubert. Personagiile din opera întreagă formează o vastă dar concentrată galerie omenească, care la drept vorbind nu poate păli în faţa Comediei umane a lui Balzac, deşi Maupassant n'a fost un psiholog. Rând pe rând, defilează la toate cotiturile vieţii, persoane din înalta societate franceză, parveniţi, femei distinse, din popor, fermiere, bătrâne curioase, femei declasate, cabotine, prostituate, lucrători, lume măruntă virtuoasă sau canalie, mici funcţionari, institutori, militari, preoţi, ţărani normanzi, marinari, persoane din mica burghezie. Nici o preocupare ştiinţifică sau socială precum şi spiritul său vizual, au facilitat posibilitatea de a culege un adevăr crud dar nu totdeauna pesimist, ci în majoritatea cazurilor de o puternică ironie, reuşindu-i, fără intenţie prealabilă, la constituirea unei adevărate istorii naturale a societăţii franceze din ultima jumătate a secolului trecut.

Forma deosebit de vioaie şi sobră a povestirilor sale, aminteşte uneori cu drept cuvânt de alt îndrăgostit al naturei, de La Fontaine. După cum unele din fabulele sale sunt drame în miniatură, la fel şi unele povestiri ale lui Maupassant reuşesc a da puternice emoţii dramatice. Nici o umplutură, un stil

GUY DE MAUPASSANT

unde se vede influenţa lui Flaubert, forma alertă a naraţiunii, seamănă simţitor, păstrând proporţiile, cu pârâiaşul cristalin şi disciplinat care curge dintr'un „Le Curé et le mort" sau „La Mort et le bûcheron".

Indrăgostit de natură în tot ce avea măreţ şi variat, Maupassant a fost un călător de rasă, unul din marii călători ai secolului, profund admirator al Mediteranei, pe care a savurat cele mai fericite zile ale vieţii, sub aripele yachtului său „Bel Ami", rămas şi el în literatură.

Tinereţea şi-a petrecut-o pe pământul sănătos al Normandiei, dedându-se sportului său favorit, canotajul, ceiace îi ocaziona petreceri fantastice împreună cu amicii săi. Iubitor de o viaţă intensă şi bogată în senzaţii, n'a întârziat să abuzeze de diversele plăceri, ceiace i-a detracat puternic nervii. Excesul de muncă, abuzurile de tot felul, femeile şi stupefiantele au năruit pe acest hercules voluptos şi contemplativ al secolului. Cea mai reuşită fotografie a sa, după un clişeu Nadar, ni-l arată de o insinuantă frumuseţe virilă, cu nişte ochi seducători, puternici în a cuprinde vaste peisagii, o gură deosebit de sensuală, încadrată cu nişte mustăţi galice. Figură de o puternică individualitate, sub aparenţa senină şi contemplativă, ascundea sub o privire în nesfârşit, îngrozitoarea boală care i-a grăbit sfârşitul. A murit la 6 Iulie în casa de nebuni a d-rului Blanche, la Paris, în 1893.

Cu inteligenţa alterată, se pierdu din ce în ce mai mult, după repetate încercări de sinucidere, până la pierderea conştiinţei. Atins dinainte de mania persecuţiei, a grandoarei, avu momente prea rare de luciditate şi muri fără să-şi fi recăpătat judecată. Din 1891 Noembrie, el însuşi înţelese că este pierdut, învăluit de halucinaţii şi alte fenomene morbide, din care parte s'au manifestat şi în literatura sa. Presimţindu-şi

Continuare în pag. IV-a

După furtună

Lespezi de veacuri bătute,
Linişte grea de metal,
Toate-s cernite şi mute,
Toate sunt roase de val.

Lotcile'nfipte în dună
— Scoici sfărâmate de mal
Dorm încărcate de lună.
Linişte grea de metal.

Case de paie şi lut,
Case turtite şi mici,
Straniu cătun de furnic...
Soartă amară de lut!

GRIGORE SALCEANU

DESCÂNTEC

Nu-mi lecueşte rana
Buruiana,
Nici două,
Nici patru,
Nici nouă.
Am pus să le culeagă,
Să le dreagă
Cu o frunză de fragă,
Cu o frunză de bujor,
Cu trei foi de garoafă

Şi cu patru stropi din nori.

Am mai pus o lacrimă de copil,
Trei vârfuri de aripi de fluture,
Trei triluri de privighetoare
Şi un strop de aur din soare.

Le-am amestecat,
Le-am descântat
Şi le-am dus la o margine de sat
Când am vrut să le răstorn,
M'a oprit un gând în loc:
Uitasem să adaog busuioc.
De-atunci nu-mi mai lecueşte ra
Buruiana,
Nici două,
Nici patru,
Nici nouă.

PAULA MANOLESCU

Minte-mă...

Dintr'un carnet găsit pe stradă

D-rei Marioara Constantinescu

Nu știu pentru ce m'am hotărît în ziua aceea să rămân în Roman și să o văd pe Nina.

Mă despărțisem de ea aproape de un an. Nu vreau să-mi amintesc împrejurările în care am alungat-o; m'ar chinui din nou remușcările și iar mi-aș aminti de beția naivă a primelor clipe în care mi-am dat seama că o iubeam pe Dorina. Iubirea pentru Dorina mi-a uscat sufletul. Cred că pentru totdeauna.

Cu iubirea mea călcată în picioare a dispărut și toată setea mea de ideal.

In rezumat a fost ceeace banal se poate numi „o dragoste nefericită". Oare m'a iubit Dorina? Nu voi ști niciodată. Și aș vrea să știu; ceeace mă neurastenizează acum e nesiguranța trecutului. Dar trebue să fiu „om serios". „O femeie nu merită nici să alergi după tramvai pentru ea". „Femei găsești oriunde". „Iubirea este un pretext al sexualității" (așa mi-a spus sentențios un prieten, dar nu l-am crezut și nici nu-l cred).

Da! Sunt un om tare. Altul în locul meu ce-ar fi făcut?

Ziarele sunt pline de omoruri și sinucideri din dragoste.

N'am vrut să am satisfacția postumă să-mi fie tipărit numele la rubrica „fapte diverse". Eroismul meu ar fi făcut doar pe pensionarii bătrâni care citesc tot ziarul să clatine din cap sceptici și indiferenți.

Am fost laș. Ca să renunți la viață trebue să ai curaj.

■

De două luni trăiam în neastâmpărul presărat de nopți pierdute în cârciumi și varieteuri, unde spărgeam pahare cu aceeași ură cu care mă gândeam să omor pe Dorina când se va mărita cu altul.

Umblam după fel de fel de femei. Aveam succese pe care mai înainte nu bănuisem că le pot avea. Probabil că femeile erau atrase de gura mea care rare ori schița câte un zâmbet (și acela amar), de ochii mei care priveau mai mult înăuntrul lor, scormonind cu cruzime amintirile și de atitudinea mea mai mult decât nepăsătoare.

Rare ori mă simțeam legat de câte una. Și atunci descopeream că motivul pentru care îmi plăcuse acea femee era o mică asemănare fizică cu Dorina. Atunci plecam.

De multe ori credeam că lângă o femee voi putea uita pe Dorina. Găseam foarte natural faptul că sufăr. Nu mă înduraseră și alte despărțiri?

Voiam să mă mint și nu reușeam. Sunt grozave clipele în care, după ce te-ai îmbrăcat și brațe desgolite te strâng cu apăsări și mângâieri studiate, spunându-ți și ele să rămâi, tot la femeia pe care o iubești ți-e gândul.

Pentru ce-am vrut atunci să o mai văd pe Nina? Acum știu.

O consideram și pe ea ca pe un medicament.

Făceam aceeași greșală de logică pe care o face un surmenat intelectual, rău povățuit: crede că se poate vindeca surmenându-se fizic.

Așa dar, venisem în Roman.

Imi amintesc că la sosirea trenului în gară, nori amenințători, cenușii ca visurile de care nu-ți mai aduci aminte la deșteptare, se rostogoleau fără rost pe cer.

Știam unde stă Nina. Imi scrisese de câteva ori, deși nu i-am răspuns niciodată.

M'am suit într'o birjă și am spus răstit adresa birjarului de pe capră.

Nu știu cât timp m'au zdruncinat prin intermediul roților deformate valurile în miniatură de pe asfaltul străzilor.

Mi-au mai rămas în minte numai căsuțele albe cu ferestrele mici ca ochii toropiți de somn vara și mângâiate la bătaia vântului de copacii care își poartă veseli verdeața de primăvară cu atâtea nuanțe.

Imi mai amintesc deasemenea că birjarul m'a întrebat cu politeța umilă caracteristică rasei dacă am mai fost în Roman și că am răspuns cu o înjurătură ordinară.

Când a oprit, i-am aruncat o monedă și, fără să vreau, privirea mi-a căzut pe numărul casei: 25.

Am bătut la ușă; a scârțâit ca struna subțire a viorii apăsată la primul exercițiu de un arcuș neîndemânatec și în semiobscuritatea gangului am văzut-o pe Nina.

Biata fată! Ce slabă era! Doar ochii mai rămăseseră așa cum îi știam. Și totuși ochii aceștia nu mi-au amintit de Nina din trecut.

Am intrat înăuntru și m'am așezat pe un scaun.

Am privit câteva clipe o pisică care se juca cu marginile de jos ale cearceafului dantelat și am văzut la oglindă trei fotografii de-ale mele.

Apoi m'am așezat pe pat, am luat pisica în brațe și am început să-i mângâi blana tigrată.

Cu țigara în colțul gurii, am întrebat ironic:

— Ce vă mai fac amanții, stimată domnișoară?

Recunosc că am fost rău și imbecil; fotografiile dela oglindă numai că nu vorbeau.

Mi-am recunoscut greșala, când i-am văzut ochii umeziți și buzele tremurând. Și tot imbecil am fost când am vrut să-mi repar greșala.

— Iartă-mă, Nina, am vrut să glumesc.

Apoi am pus pisica pe umăr; îmi plăcea cum își freca lingușitoare botul de părul meu și torcea lângă ureche.

— Bine, Mihai, te aștept de atâta vreme, m'am gândit mereu la tine, am plâns de-atâtea ori privindu-ți fotografiile și recitind scrisole tale, am suferit mult... și tu... tu... de ce mă superi acum?... când te văd după atâta timp... mai bine nu mai veneai... de ce-ai venit?

De ce-am venit? Mi-era rușine să mă gândesc.

Am văzut-o pe Nina plângând, cu capul între mâinile rezemate pe masă. După ce am tras încă două fumuri din țigara care îmi ardea degetele, m'am dus lângă ea și i-am mângâiat buclele negre.

Și în timp ce-o mângâiam, simțeam remușcări pentru gândurile cu care venisem și îmi făgăduiam să mă port cu ea ca un frate. Puteam să-i fiu un sprijin sufletesc pe care ea nu l'ar fi bănuit. Nu sufeream amândoi din aceeași cauză?

Mânile mele i-au ridicat capul care s'a rezemat de pieptul meu.

— Fetiță mică și prostuță!... De ce plângi?

Ea mi-a luat capul între mâni și m'a sărutat pătimaș pe toată fața; lacrimile mari mi-au umezit și mie obrajii. Ah! nu voiam asta. Nina n'ar fi trebuit să mă sărute. Și totuși m'am lăsat în voia buzelor care îmi biciuiau fierbinți fața. Atunci și trecutul a început să-mi biciuiască nemilos sufletul.

Visurile mele călcate în picioare au început atunci să răsară întrebând:

De ce nu mă sărută așa și Dorina?

M'am dat câțiva pași înapoi și m'am așezat pe pat.

De ce mi-am amintit de ea atunci?

Totuși o doream pe Nina. Frica mă depărtase de ea. Imi repetam mereu: Nu voiu avea-o. Ii voi fi ca un frate. Voi mângâia-o. Voi învăța-o să se resemneze. Trebue să o fac să judece. Numai eu puteam face asta: nu sufeream și eu tot din aceeași cauză? Ah! de ce îmi aruncase viața și ironia asta? Față de cine trebuia să joc rolul de medic sufletesc? Față de o femee care nu iubea un alt bărbat, care mă iubea pe mine, mă dorea pe mine de un an. Astăzi mă miră naivitatea mea de atunci. Am luat atitudinea unui orator de ocazie care rostește la înmormântarea unui cetățean oarecare complimente pe care răposatul nu le-a auzit niciodată când trăia și am rostit sacadat:

— Să nu mă mai săruți, Nina. Fii cuminte

Nina m'a privit cu ochi nedumeriți și-a început din nou să plângă.

Era așa de tristă camera în care plângea o femee și tăceau la oglindă trei fotografii!

Mă enerva plânsul ăsta. Mă făcea și pe mine să mă gândesc la Dorina.

Voiam să fug din camera aceea, să fug oriunde, să nu o mai văd pe Nina.

Mai bine nu o găseam acasă. Mai bine o găseam cu un alt bărbat sau mi-ar fi vorbit de altul.

Am început să mă plimb cu pași nervoși prin cameră. Nu, nu puteam pleca.

Trebuia să o înveselesc pe Nina. Trebuia să o mint ca să nu o mai văd plângând și să nu mai sufer nici eu.

Am luat-o în brațe și i-am sărutat ochii plini de lacrimi.

— Nina... fetiță scumpă! Dece nu ghicești că... te iubesc mult, da, te iubesc și sufăr mult... pentru tine. Soarta vitregă ne-a despărțit.

Ce banal vorbeam! Fata asta nu trebuia să vadă că sunt falș. Dorinei îi vorbeam altfel. Să-i vorbesc și Ninei la fel. Și atunci iar a început să mă doară zâmbetul din trecut al Dorinei.

...Intr'o seară, am luat amândoi o barcă în Cișmigiu, după ce colindasem nepăsători aleele întortochiate și ne așezasem pe multe bănci. Lopețile loveau distrate apa tulburată de valuri mici. Cuvintele mele se împleteau în aer cu notele unui vals cântat de muzica militară și se loveau de razele becurilor multicolore. Apropiasem prea mult barca de fântâna arteziană din mijlocul lacului și îmi udasem hainele.

Ce frumos râdea Dorina!.

— De-ai ști cât de bine mă simt acum... Nina. E banal decorul dar ce mă interesează. Aș vrea să fiu lângă tine totdeauna așa cum sunt acum. Numai pe tine te-am voit...

Am ridicat ochii. Nina privea la mine. Ochii ei râdeau.

M'am apropiat de ea și am început să-i mângâiu ușor brațele. Cum zâmbea biata Nina Altădată o frământasem brutal în brațele mele. Dece nu se mira acum? Dece nu o enervau degetele care îi atingeau brațele așa cum nu i le atinseseră niciodată? Numai pe Dorina o mângâiasem așa. La ea mă gândeam atunci. Brațele mele o mângâiaseră pe Nina, dar gândul meu pe Dorina o alintase.

Am oftat. Eram prea conștient pentru a minți fără să mă doară. Dece mai aveam puterea să mă gândesc?

Ah! Gândurile, gândurile...

Cât de ticălos eram!

Eu, eu îi schimbasem viața acestei fete, eu o făcusem să mă iubească atât de mult. Pentru ea, eu am fost totul. Pentru mine ea a fost numai un tovarăș de pat.

Ce viitor are? Varieteul... bordelul... spitalul.

Mai înainte zâmbise când îi vorbeam cum nu-i vorbisem niciodată. Zâmbise. Nu pricepea nimic, nimic. Dece era așa naivă? Trebuia să înțeleagă totul și să mă dea afară ca pe un nemernic.

Să-i fi spus totul? Ar fi suferit mai mult. De plecat, nu puteam pleca. Ea nu mă da afară. Dar nu mai voiam să mai simt nimic. Mă înebuneau gândurile. Trebuia să beau.

— Nina, vreau să beau... da, vreau să beau, vreau vin. Trimete să cumpere. Uite bani! Să cumpere repede.

M'am plimbat câtva timp prin cameră și am stricat multe bețe de chibrit până să aprind o țigare.

Nu mai puteam să-mi urmăresc gândurile. Se risipeau șovăitoare ca frunzele vestejite în vântul de toamnă. Prin parfumul amar al trecutului adiau părerile de rău ale prezentului.

Voiam să fiu mângâiat, dar nu de Nina. Simțeam nevoia să mă mângâie și să-mi vorbească mama; ea m'ar fi înțeles, chiar dacă nu i-aș fi spus nimic.

Mama... Acum îmi aduceam aminte de ea. Dela o vârstă oarecare refuzăm mângâerile ei, pentrucă nu mai vrem să fim considerați copii. Dar ce lași suntem! Mai târziu, chiar când anii ne-au încărunțit tâmplele și când ne amenință o primejdie ori ne sbatem în vreo nenorocire, tot la ea ne gândim și tot numele ei îl pronunțăm.

Dar mama era departe. Lângă mine era Nina și în sufletul meu Dorina.

Niciodată nu am băut așa de repede un kilogram de vin. Nina nu mă întreba nimic. Ochii ei urmăreau numai paharul din care beam. Cine știe ce-și închipuia de vreme ce nu a mirat-o pofta mea subită de-a mă îmbăta!

Am început să fredonez, apoi să cânt un tango care de mult timp nu mai era en vogue. Nu știam toate cuvintele; înlocuiam din când în când câte un vers neștiut cu silabe fără înțeles.

Minte-mă și spune-mi vorbe dragi
Cuvinte dulci în nopți cu cerul de smarald.
Strecoară-asupra mea surâsul cald...

Ninçi îi plăcea foarte mult cântecul acesta. Zâmbetul cu care îl asculta acum îmi amintea de ziua în care am cunoscut-o. (I l-am cântat a doua și a treia oară, pentrucă mă rugase ea; ascultându-l, zâmbea la fel).

Nu știu de câte ori am repetat fără convingere și cu vocea răgușită cuvintele stupide ale tangoului învechit. Imi amintesc numai că Nina s'a așezat pe genunchii mei și aducându-și aminte de alte clipe când asculta acelaș cântec, a început să mă mângâie.

Minte-mă cu ochii tăi cei vagi
Cu gura ta de foc, cu râsu-ți cristalin...

Mă plictisisem și totuși cântam. Ba, într'un rând, am descoperit vocii mele o asemănare „frapantă" cu vocea unui diseur cunoscut. Așa îmi spusese Dorina, când i l-am cântat pe culoarul unui vagon noaptea. Atunci, priveam amândoi câmpia neagră, turburată de trenul grăbit ca o fantomă în zorii zilei și luminată vremelnic de dreptunghiurile de lumină care cădeau din ferestrele vagoanelor. Și buclele ei blonde, răsfirate de vântul rece al nopții, îmi atingeau intermitent obrazul.

Atunci i-am cântat „Minte-mă"; nu mă chinuia nimic altceva decât popasurile în gările pustii ca sufletele copiilor orfani, care întrerupeau pentru un minut sau două sgomotul roților care îmi ritmau glasul.

Toate acestea au fost!

Nina își rezema capul de pieptul meu și asculta cu ochii închiși. Imi făcea rău naivitatea ei. Credea că pentru ea cânt. Credea că dacă mânile mele mângâiau mecanic brațele ei, sufletul meu este tot așa de aproape....

Cine a fost idiotul care m'a sfătuit să uit lângă alte femei pe Dorina? I-aș fi împrumutat sufletul meu și l'aș fi rugat să stea lângă Nina.

Nu știu când am încetat să mai cânt. Imi dădeam seama că eram amețit de băutură și îmi părea bine.

M'am plimbat prin cameră cu pași împleticiți și cu mânile în buzunar și m'am oprit în fața ei.

Voiam să o fac să înțeleagă că eu nu mai sunt Mihai de altă dată; că îi respect desinteresarea cu care iubește și că îi admir sacrificiul. In ochi mi-am pus căința și în rictusul buzelor remușcarea; în sufletul meu clocotea surdă amărăciunea.

— ... Am suferit mult... amândoi... dar trebue... așa e viața. Tu ai inimă de aur... eu... eu sunt un ticălos, un ticălos. Nu-i așa?

I-am luat mâna fără voință și i-am sărutat-o. Nina s'a aruncat în brațele mele. Sânii ei s'au strivit de pieptul meu. I-am strâns mijlocul cu sălbăticie când piciorul ei s'a îndoit leneș între picioarele mele. Eram amețit și mintea nu a putut să pună frâu instinctului. Dece se aruncase Nina în brațele mele? Pentrucă nu înțelesese nimic? Sau pentrucă înțelesese totul?

■

Nu știu cât era ceasul când m'am trezit. Știu că era noapte. Perdelele dela ferestre brodate la fel pretutindeni despărțiau întunerecul odăii de cenușiul nopții.

Nina dormea. Nu m'a simțit când, precaut ca un hoț, m'am dat jos din pat.

Am privit ceasornicul deșteptător cu limbile fosforescente. Era două și jumătate. Am dat perdeaua la o parte și am privit în curte. Becul electric suspendat deasupra străzii își legăna în bătaia vântului conul de lumină.

Atunci mi-a venit gândul să plec. Aveam o singură teamă: să nu se deștepte Nina.

M'am îmbrăcat repede. Paltonul l'am aruncat pe umeri. M'am întrebat dacă trebue să las sau nu câteva rânduri scrise. Nu trebuia să pierd timp. Ce i-aș fi putut scrie? Plictiseala mea?

Nu am nici o vină dacă, trezindu-se mâne dimineață și văzându-mă plecat, va plânge. Suferă și ea pentru mine cum sufăr și eu pentru alta.

Mă va uita. Este foarte posibil să găsească un bărbat care o va face fericită. A! nu. Nu trebue să plec așa. Nu e vina mea că m'am purtat ca un amant. Cel puțin câteva rânduri care să-i arate adevărul.

Nu am găsit hârtie nici pe masă, nici pe măsuța șchioapă din fața oglinzii; poate că era în sertar. Nu l-am deschis, pentrucă îmi era teamă să nu facă sgomot. (Umblam prin cameră în vârful picioarelor și priveam mereu la Nina; o vedeam, pentrucă dădusem la o parte perdeaua dela fereastră). Privirea mi-a căzut pe fotografiile dela oglindă. Am luat una și pe pervazul ferestrei am măsgălit repede pe dosul ei:

Pentru fericirea și pentru viitorul tău este bine să mă uiți. Iubirea este o autosugestie. Este natural să suferi acum. Mai târziu te vei mira că te-ai gândit atât de mult la mine. Vei găsi un alt bărbat care te va face fericită.

Eu nu pot iubi prea mult o femee; îmi place să schimb. Dacă ți-ai fi legat viața de a mea ai fi fost o nenorocită.

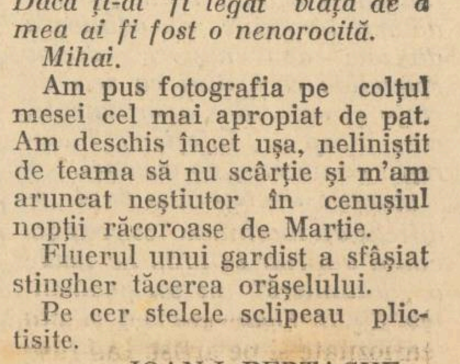
Mihai.

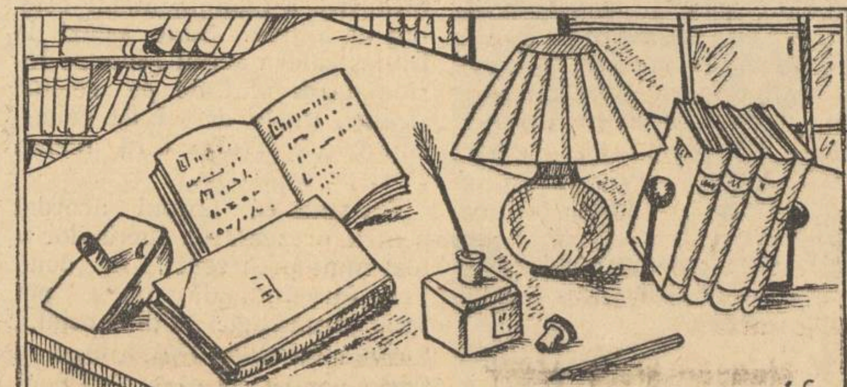
Am pus fotografia pe colțul mesei cel mai apropiat de pat. Am deschis încet ușa, neliniștit de teama să nu scârție și m'am aruncat neștiutor în cenușiul nopții răcoroase de Martie.

Fluerul unui gardist a sfâșiat stingher tăcerea orășelului.

Pe cer stelele sclipeau plictisite.

IOAN I. PERTACHE

Patruzeci de ani dela moartea lui Guy de Maupassant

Urmare din pag. III-a

sfârșitul, Maupassant, sceptic și aproape batjocoritor în materie de religie, își găsi câteva momente de liniște revenind la credință. Paul Bourget scria că L'Imitation de Jésus-Christ îi devenise cartea de căpătâiu. De anul nou 1892, făcu o nereușită tentativă de sinucidere în urma căreia starea mintală îi slăbi la ultima expresie. Trebui să i se puie cămașa de forță și fu hotărîtă transportarea sa la Paris, în sanatoriul Dr. Blanche. In fața Mediteranei pe care a iubit-o atât de mult, Maupassant căzu în ghiarele nebuniei, răpus de viața pe care prea mult o iubise, după ce-și prezisese aproape sfârșitul. Puțin timp înainte de aceste dureroase evenimente, de pe Coasta de Azur, spusese medicilor săi:

— *„Credeți oare că merg spre nebunie? Dacă poate fi vorba de așa ceva, trebuia să mă înștiințați: între nebunie și moarte, nu poate fi de șovăit, alegerea mi-este făcută dinainte".* Inainte de a fi dus între zidurile casei Dr. Blanche, prietenii consternați, căutară să-l mai puie odată în fața unei priveliști care trebuia să-i amintească ceva, cu toată complecta pierdere a rațiunii, de care fusese lovit. Au hotărît să-l ducă în fața yachtului „Bel Ami", ancorat nu departe, sperând că apariția tovarășului său de radioase zile pe Mediterană, îi va aduce vre-un moment de reculegere. Scena aceasta ne-o povestește aproape duios A. Lombroso, în amintirile sale asupra lui Maupassant:

— *„Bel Ami" se leagănă lin pe mare... Cerul albastru, aerul limpede, linia elegantă a yachtului său scump, toate acestea au părut să-l liniștească. Privirea-i deveni blândă... Contemplă mult timp corabia sa, cu o privire melancolică și duioasă... Mișcă buzele, dar nici un sunet nu-i eși din gură. L-au dus. El s'a întors de câteva ori să-l mai revadă pe Bel-Ami".*

Internat în sanatoriu, după o tristă agonie de 18 luni, se stinse încet, în liniște, fără să-și mai fi recăpătat luciditatea decât cu rari intermitențe și recunoscând persoanele care veneau să-l vadă. Cel care a trăit pentru voluptatea pe care a știut s-o divinizeze la vremea ei, s'a stins ca un erou shakesparian, învins în plină vigoare de creație, abea la etatea de patruzeci și trei de ani, după o luxuriantă perioadă de creație care a durat un deceniu.

La mormântul deschis din cimitirul Montparnasse, unde Maupassant fu așezat nu departe de Cezar Frank, Emile Zola rosti nu mișcător discurs funebru, încheindu-l cu câteva vorbe pe cât de puternice, tot atât de duioase:

— *„Să-și doarmă acum somnul său cel liniștit, atât de scump căpătat, încrezător în sănătatea triumfală a operei pe care o lasă! Opera-i va trăi, ea îl va face să trăiască. Noi care l-am cunoscut, vom rămânea cu inima plină de dureroasa și puternica-i imagine. Și în decursul timpurilor, cei care nu-l vor cunoaște decât prin operele sale îl vor iubi pentru eternul cântec de iubire pe care l-a cântat vieții".*

Autorul atâtor cântece de iubire pentru viață, a fost răpus după ce toată scurta-i existență a fost obsedată de ideia morții, care-i va curma brutal firul creației sale, tot odată cu voluptatea pe care a tratat-o ca pe un mit. E. Maynial a știut să-l explice lapidar opera marelui scriitor care după ce ne-a dat rare emoții în adolescență, ne va înduioșa și ne va arăta neantul, în vârsta aceia când se recitește ceiace ai citit în tinerețe:

„Toată opera lui Maupassant se explică prin această obsesiune imperioasă a morții, care îl cuprinde încet, ca o presimțire neertătoare, și care se amestecă la dânsul în cele mai violente și brutale senzații ale vieții".

AUREL GEORGE STINO

A APĂRUT ÎN EDITURA „ADEVERUL"
CONST. GRAUR
Cu privire la Franz Ferdinand
Un volum de 576 pagini cu numeroase fototipii și desenuri.
Exemplarul Lei 100
LA TOATE LIBRĂRIILE

In curând va apărea
JUR S'O UCID!
cel mai pasionant roman ce s'a scris vreodată.

A APĂRUT excelenta publicație
MAGAZINUL
pe OCTOMBRIE
cu următorul bogat sumar:
GLORIA BIRJARULUI APUNE de F. Aderca
PICIORUL FEMEII de Panoryssa
CĂSATORIA SECRETĂ A UNUI REGE
UN DESTIN MIRACULOS: VIAȚA TUMULTUOASĂ A ARTISTEI RACHEL
Haremul tragic
Abdul Hamid, omul cu o sută de femei.
ROMAN COMPLECT de Georges Delamar și Maurice Duplay
VOIA LUI ALLAH
Piesă de teatru în trei acte de C. GANE.
200 de fotografii artistice — Nuduri — Capete de expresie — Jocuri — Humor — Planșe
160 pagini tipărite în culori la heliogravură 25 lei

Sculptorul Mihai Onofrei

Un atelier și un artist

In sfârșit, mă aflu într'un atelier al unui sculptor. O sală mare, înaltă, plină de postamente, schele, busturi, capete, proecte de monumente, lut, instrumente. Miroase a pământ și-a lemn. Nu știi pe unde să mergi și la ce să te uiți întâiu.

— E cam neorânduială, zice artistul, arătând cu mâna, în jur.

Omul care mă interesa a început a ne da lămuriri. In față, în mijlocul sălii, e compoziția care a fost expusă la Salonul Oficial anul acesta, „Inspirație". Portretul sculptorului Bourdelle, care i-a fost maestru la Paris. Bustul lui I. G. Duca. Impunătorul cap al fostului Primar al Capitalei, Dobrescu. Compoziția delicată *Fecioara*, care a fost foarte apreciată la Salonul Oficial de anii trecuți. *Maternitate. O Salomee. Domnița*, clasică și distinsă lucrare, una din cele mai expresive.

Multe capete, de tot felul: unele studii, altele chipuri de personalități.

Intr'un colț, un dulăpior cu sticlă, ascunde tot felul de lucrări mici: statuete, machete, capete de lut ars, vase de ceramică, bucăți din sculpturi sfărmate. Aici, sunt câteva care mă entuziasmează. Mai ales o figurină violetă, într'o mișcare grațioasă, cu mânile împreunate și-o mască după un bust mare, lucrat masiv și primitiv.

Cercetând lucrările sculptorului, muncă a atâtor ani, și oprindu-mă la fiecare, uneori fiind obligat a mă pleca prin colțuri pe subt schele de lemn, pentru a privi vre-o statuetă aruncată acolo de mult și prinsă în ațe de paianjen, observam cu multă curiozitate și pe artist. Imi fusese simpatic dela prima vedere, de când mă fixase cu ochii lui bulbucați, puțin întrebători. Indată însă, s'a arătat prietinos cu mine și nebănuind cu ce scopuri subversive venisem — ca să-i smulg informații pentru articolul de față — mi-a vorbit deschis și mi-a povestit tot felul de lucruri.

Primele opere

— Dumneata de copil ai dat semne de talent? l-am întrebat, când mi-a venit îndemână.

— După câte știu — a răspuns foarte serios cel întrebat niciodată n'am dovedit talent. Dar dacă te interesează să știi de-am avut înclinări ticăloase pentru arta plastică, pot să-ți spun că dela patru ani am uimit lumea din ținutul Hușului cu *o vacă* pe care am desenat-o pe tabela tatălui meu care era învățător.

Mă dusesem și eu în clasă, ca totdeauna și stam în bancă. Tata explica la desemn. Luase o carte în mână și după modelul deacolo, a început a desena dobitocul patruped, pornindu-l dela coadă spre cap, căci așa era înfățișat pe hârtie: cu coada la stânga și cu capul la dreapta.

După ce toți copiii au plecat și clasa a rămas goală, m'am furișat la tabelă. Am luat buretele și-am șters desenul tatălui meu. Apoi, din memorie, am început a face vaca, dar pornind-o dela cap, nu dela coadă.

După cum a crezut toată lumea, asta ar fi o dovadă că de mic am avut înclinări spre nobila artă a zugrăvelii.

— Imi spuneai mie odată de un urs pe care l-ai desenat — îl îndemnă la povestit un prieten comun care venise între timp.

—Un urs? Nu-mi aduc aminte. A da! L'am mâzgălit pe un părete al școlii, din proaspăt văruit și când a venit inspectorul așteptat și a văzut ce curate sunt zidurile instituției, în loc să facă aspre observații — după cum se așteptau toți cu frică — m'a chemat, mi-a dat bomboane; iar pe tata l-a felicitat.

— Dar manifestări pentru sculptură, l-am descusut mai departe cu mult interes — n'ai arătat?

— Nu prea, a răspuns cu modestie artistul. Mult mai târziu.

— Cum! a sărit prietenul meu. Ai uitat chestia cu păpușa de lemn pe care ai pus-o pe acoperiș ca s'o vadă toată lumea și să te laude?

— Da! a zâmbit Mihai Onofrei. Ce bătaie am păpat eu atuncea dela taica! Și mi-a spus că numai fetele se joacă cu păpușile, nu un vlăjgan ca mine, de opt ani.

Dar dacă e vorba de un modelaj, atunci e mai interesant cânele pe care l-am făcut, la zece ani, dintr'un bloc de pământ ce servea la clădit casă. După chipul și asemănarea lui Grivei, păzitorul gospodăriei noastre, am întruchipat și eu o javră, care semăna se vede destul de bine cu tizul său, căci toți gospodarii care intrau la noi în

Domnița

curte, se spăriau de statuia mea; o făcusem în mărime naturală.

— Imi spunea cineva—am continuat eu — că există la Fălciu, în localitatea dumitale de naștere, o casă în miniatură, făurită de dumneata pe când erai în școala primară. E adevărat?

—Da. A rezistat mulți ani cetatea aceia de pământ. Surorile mele o lipeau în fiecare an și-o văruiau. A ținut până în 1920. Acuma nu mai este.

Ei! Imi aduc aminte că veșnic furam instrumentele de stolerie ale tatei și le stricam. Imi făcea o deosebită plăcere să „meșteresc" cu ele; și-acuma mi-a mai rămas pasiunea asta; cu dalta ori cu sfredelul în mână, urcat pe-o schelă, mă simt fericit.

Sculptorul vorbea răspicat, căutând cuvintele. E foarte plăcut la graiu. Tot ce spune e interesant și apoi felul prietinos cu care ți se adresează și privirea sinceră și dreaptă, în care sclește veșnic un început de zâmbet, ți-l face îndată apropiat.

Prevedere

Se plecase subt un eșafodaj de lemn. Scosese de-acolo, dintr'un morman de forme și de chipuri, o statuetă reprezentând un bătrân încovoiat asupra unui copil pe care-l ține pe brațe.

— Un Ugolino, spune el. Ideea

Sculptorul lângă una din operele sale

asta mi-a venit de mult; dar încă n'am avut curajul s'o lucrez, în mare.

Tocmai mă uitam de aproape la compoziție și admiram încordarea mișcării și puterea de expresie, când din greșală, am atins cu cotul un basorelief, din perete; s'a desprins dintr'o latură și-a rămas spânzurând, numai într'un pripon.

Am avut cu toții o mișcare bruscă spre nenorocirea care era să se întâmplă. Sculptorul a vârît mâna în buzunar și a scos la iveală, în palmă, o grămadă de cuie, cuișoare și piroane. A ales ce-i trebuia. A mai băgat odată mâna într'alt buzunar, mai adânc, și-a făcut rost de-un ciocănaș. Apoi, liniștit, a dres pozna mea.

Eu mă arătasem puțintel cam mirat de magazia din buzunarele gazdei.

—De când îl știu, spune tovarășul cu care venisem, are hainele pline cu tot soiul de instrumente. Dacă găsește o bucată de sfoară, un cuiu, o potcoavă pe drum, o culege.

— Sunt prevăzător! râde sculptorul. Uite, de pildă acum. Ce m-ași fi făcut de n'aveam la îndemână cele de trebuință?

Spirit inventiv

Intr'un colț, am descoperit o statuetă năltuță, în lut, c'o mișcare de-o delicatețe și-o expresivitate minunată. Am declarat îndată artistului că o găsesc extraordinară. El s'a mirat.

— Am lucrat-o de mult, zise el. Uite cum s'a crăpat pământul și s'au sfărîmat mânile și picioarele.

Adevărat, printre fisurile vremii, se vedea scheletul de sârmă. Mișcarea înaripată a statuetei, părea nesigură, cu mânile întinse, către ceva dorit și cu frică de atins.

— Lucrezi mult? l-am întrebat, degajat. (Nu vroiam să bage de seamă că-l trag de limbă!)

— De dimineață și până sara. Mă scol foarte devreme, nu fac vizite, evit mosafirii. Foarte rar ies noaptea în oraș; și-așa mă trezesc cu greu la ora fixată. Din cauză că somnul mă ține așa de cumplit cu ghiarele lui, am fost silit de multe ori să recurg la tot felul de trucuri, care de care mai caraghioase.

— Apropos! strigă prietenul. Ia spune, Onofrei, invențiile tale cu ceasornicele deșteptătoare!

Sculptorul întâiu ezită; apoi ne povestește cum mai înainte punea totdeauna să-l trezească un ceas cu mecanism. După o bucată de vreme însă, doftoria asta a început a nu mai fi eficace. A trebuit atunci să recurgă la alta.

— Pusesem jos un lighean. Sus pe sobă, ceasul deșteptător. Legasem de șurubașul mecanismului o sfoară și o înfășurasem bine pe sulișor. De capătul celălalt al aței, pusesem o greutate. Când ceasul începea să sune, sfoara se desvârtea și greutatea scobora vertiginos, până cădea pe lighean. La zgomotul infernal care răsărea, eu săream în sus, speriat.

— Dar cealaltă, cu geamul? îl scociorăște amicul.

— Ei! Trecusem o sfoară pe subt fereastră; un capăt atârna în curte, cu celălalt mă legam de picior. Aveam un vecin care se scula foarte de dimineață. După rugămintea mea, venea și trăgea de sfoară, până mă ridica din pat.

Facem cu toții haz. Conversația a luat un ton cu totul intim și Mihai Onofrei ne poftește sus, la etaj, să ne pregătească el singur o cafea.

Muncă și greutăți

In odăița mică și simpatică, pe când gazda noastră se îndeletnicește, cu multă dexteritate, la fiertul băuturii turcești, eu caut să aflu cât mai multe, despre drumul parcurs de sculptor, până acuma.

Tatăl său, după datină, s'a opus la înscrierea lui la Belle-Arte. El, însă, a obținut o bursă și cu arma aceasta la mână, a topit împotrivirea părinților.

A făcut mai mult pictură, primii ani. Cu sculpturile sale însă „Durerea" și „Faun" a entuziasmat pe maeștrii săi Băncilă și Popovici care l-au îndemnat să se dedice de-acum încolo modelajului.

Bun prietin cu Aurel Băeșu și Adam Balțatu, vine la București, în 1919, unde expune la Sala Mozart, lucrările adunate. Avea numai bucăți de ghips și pământ; lipsindu-i banii să le toarne în bronz.

— N'am vândut nimic, povestește sculptorul. Băeșu și Balțatu își desfăcuseră mare parte din lucrări. Pe ale mele le admirau, dar toți spuneau că regretă că sunt atât de fragile.

Povestea asta a durat zile dearândul. Turbam, nu altceva. Am încercat să propun celor ce vroiau să cumpere, să-mi deie un acont și eu să le torn bucata în bronz. Nimeni n'a putut să înțeleagă mizeria mea și pedeapsa la care eram expus, pentrucă eram atât de sărac.

Am început să mă îndoesc că lucrările mele au o cât de mică valoare. „Sunt niște fleacuri, îmi spuneam. Nu merită să le cumpere nimeni".

Și într'o seară, după ce toată lumea plecase, rămas singur, o furie nemaipomenită mă cuprinse. Am înhățat în mână un baston ce-mi căzu la îndemână și pe rând am spart și-am sfărâmat tot ce muncisem doi ani de-arândul.

In 1920 pleacă în Italia, fără un ban. Izbutește totuși să se menție acolo. Urmează cursurile Academiei de Arte Frumoase și ia mențiunile cele mai rare.

Intors în țară, începe a expune la Salonul Oficial. Ia pe rând toate premiile.

Muncește mult; capătă și câteva monumente. Cu banii ce-i strânge și ajutat de-o bursă de voiaj, pleacă la Paris. Stă trei ani și jumătate. Lucrează cu Bourdelle: studiază cu înverșunare.

In 1931 se întoarce iar în țară, de data asta cu mai mult avânt și cu mai multă înțelegere din partea compatrioților săi.

Cum lucrează

Informațiile de mai sus, le-am extras cu multă greutate; mai mult combinate de prietinul comun, care are o deosebită admirație pentru Mihai Onofrei.

Ajuns însă la capitolul de față, sculptorul s'a arătat deodată foarte bine dispus și fără să-l întreb mult, mi-a spus tot ce mă interesa.

— Prima mea preocupare și cea mai importantă — îmi spune — este mișcarea. Indată ce m'a impresionat ceva din natură, ori cuprins de-un sentiment, îmboldit de o idee, caut s'o transpun într'o mișcare adequată.

Cald de inspirație, mă așez la lucru. Fac întâiu o machetă. Muncesc la ea, deobiceiu, o săptămână. Apoi o las o bucată de vreme. După cum o găsesc mai reușită ori mai puțin reușită, o stric ori o refac. Deobiceiu o distrug și o încep din nou. Lucrez la ea așa, o bună bucată de vreme. Apoi, o părăsesc, până în clipa când s'a copt ideia în minte și am gătit forma definitivă. Atunci mă pornesc pe o activitate fără preget și fără răsuflet. Și nu mă las până nu izbutesc.

— Nu te obosește regimul acesta? îl întreb, ca să-l fac să-mi spuie și altele.

— Niciodată. Mi-ar plăcea ca o bucată s'o studiez ani de zile, până să ajung să-mi dea adevă-

Portretul D-rei N.

rata satisfacție estetică. Grija de ziua de mâne, însă, mă face de multe ori, să părăsesc ceia ce mă pasionează, ca să realizez un monument, ori un portret de mai puțină artă.

— Nu ți se întâmplă să te plictisească brusc o lucrare?

— Ba da. Uneori. Atunci, o las și aștept până îmi revine buna dispoziție pentru ea. O iau de unde am rămas și o duc mai departe.

Sunt foarte perseverent. Portretul doctorului Lupu—pe care îl consider una din cele mai bune lucrări ale mele — l-am început de trei ori. Nu-i vorbă, că aici întâmplarea m'a forțat.

Il pusesem pe-un postament prost, constând dintr'o ladă cu gura în jos. La cea mai mică deplasare, lada se mișca și bustul era amenințat să lunece.

Prima oară s'a rupt un picior al postamentului, din lucrare n'a mai rămas decât o bucată de față.

A doua oară s'a răsturnat cu totul și iarăși s'a mutilat bustul.

Am perseverat însă și a treia oară am lucrat cu atâta înverșunare, că în trei zile l-am dat gata.

Ce crede despre artă

Am luat cafelele și-am coborît cu toții în ogradă. Aici, ne-am așezat la umbra dudului stufos, la o masă rotundă de piatră, pe care cădea arar câte o frunză veștedă. Era spre asfințit; încă mai stăruia căldura zilei. Zgomotul orașului se auzea depărtat și se simțea în pâcla de pulbere a prafului.

— Un sculptor adevărat, spune Mihai Onofrei, sorbind din cafeluță, numai cu lucruri mari se consacră. Un Michel Angelo, un Moise, de exemplu, n'ar mai avea aceiași amploare, în mic.

Tanagralele sunt frumoase, dar de le-ai mări, ce impresionante ar fi!

— Dar Scribul, care nu e mai înalt ca jumătate de metru — îl contrazic eu — e așa de puternic că îți face impresia, văzându-l în reproducere, că ar fi colosal.

—Da. Depinde. Eu sunt însă pentru monumental. Uite, de exemplu capul domnului Dobrescu; l-am făcut întâiu în mărime naturală, apoi de trei ori mai mare. Cu cât e mai impresionant cel de-al doilea!

— Și care crezi că e condiția pentru reușita unei opere de artă? l-am provocat eu, iar.

— Sunt convins, că numai acea lucrare este bună, care pornește dintr'un imbold sufletesc.

Uite, de pildă, marele Brâncuș. El a ajuns la o perfecțiune de abstractizare, am putea să spunem metafizică. Redă natura prin prizma sufletului și a spiritului său. L'am cunoscut și i-am vizitat atelierul, la Paris. — „Maestre, i-am spus, pe mine nu mă interesează ce ai făcut d-ta aici și ce nume ai dat lucrărilor; pe mine mă impresionează sufletul ce-ai pus în aceste opere de artă".

O lucrare, fie ea cât de perfectă ca linie și formă, fie cât de bine construită, dacă nu exprimă nimic și n'are miez, pentru mine nu contează.

Crez

— Aș vrea să fiu liber, spuse sculptorul, să nu duc grija zilei de mâne și să pot lucra în liniște, așa cum înțeleg eu, realizând lucruri frumoase.

Prietenii îmi spun: „lucrează întâiu pentru bani, ca să poți pe urmă să te bucuri de libertate". Eu le răspund, cu îndărătnicie: „nu, întâiu opere de artă și apoi banii ar veni dela sine".

Când mi se întâmplă să am o comandă, pe care să n'o reușesc după cum doresc și de care clientul e mulțumit și încântat, banii aceia pe care îi iau, mi se par câștigați prin înșelăciune.

Numai când mi se întâmplă să izbutesc o lucrare bună, sunt mulțumit. Dar nu pentru mult timp. Doresc tot mai mult, tot mai bun. Idealul spre care tind, nu-l voiu ajunge niciodată. Și-așa și trebuie, ca să pot făuri tot lucruri mai frumoase.

Incredere în mine am. In viață, ce-am dorit am realizat. E drept că niciodată n'am visat imposibilul.

Cred într'o putere divină care conduce toate pe lumea asta. Și cu credința aceasta în suflet, mi se îndeplinește tot ce doresc.

Imi aduc aminte — a sfârșit Mihai Onofrei, privind o frunză care se legăna în văzduhul înserării — de sfatul pe care mi l-a dat colonelul Ion Manolescu, când ne-am despărțit, la demobilizare:

—De ai cap, brațe și inimă, e cu neputință să nu învingi în viață.

VALER DONEA

Emil Ludwig: Hindenburg

Emil Ludwig a dat anii aceștia din urmă trei tablouri istorice: Wilhelm al II-lea, 14 Iulie, Versailles. La acestea a mai adăugat portretul lui Hindenburg. In acesta ne arată cât de puțin s'a schimbat mentalitatea germană sub noul regim.

„Spiritul de agresiune este azi mai sălbatic de cât în 1912 și 1913, care seamănă și prin alte părți cu epoca actuală. Istoria lui Hindenburg, care a fost mai mult dus de evenimente, de cât le-a condus el, arată în acest personagiu simbolic trăsăturile esențiale ale caracterului german".

Vom găsi deci mai mult un studiu psihologic. Ludwig ne arată cum un ofițer fără prea multă ambiție a fost ridicat prin legenda sa particulară la o situație superioară capacității sale. Un mic proprietar de moșie, feldmareșal a fost ast-fel înălțat la președinția Republicii, la dictatură. Apoi la sfârșitul vieții a lăsat, din lipsă de putere de împotrivire, un grup de exaltați să se ridice și a murit înăcrit și dezamăgit.

Cartea scrisă cu inteligența, simțul politic și istoric bine cu-

EMIL LUDWIG

noscut al acestui admirabil scriitor ne dă nu numai înțelegerea unei epoci, dar și o istorie a republicii germane într'o elocuentă prescurtare și se numește „Hindenburg" sau Revoluție neizbutită, (editura Plon).

Din lumea puşcăriilor

ROCAMBOLE

O încăpere jerpelită. Pereţi murdari, zugrăviţi cu chipuri ciudate de oameni; semne şi inscripţii sculptate anevoie, în var. Tavanul, găurit, atârna deasupra capetelor sbârlite ale celor peste şaizeci de oameni înghesuiţi în cameră ca scrumbiile într'un butoiu.

O rumoare grea, spărgea urechile. Când vocile se potoliau, printre gratiile ferestrei se strecura din curte „drepţi!"... „la umăr"...

O parte din locuitorii vremelnici ai acestei încăperi, şedea pe scândurile proptite pe butuci cu vreo trei coţi deasupra cimentului. Alţii şedeau pe jos. Cei mai mulţi stăteau în picioare, pentrucă, din lipsă de loc, nu puteau să se aşeze pe podea. Cei de pe scânduri erau oaspeţii frecvenţi ai acestui locaş. Aceşti veterani, înjurau pe cei noui veniţi şi-i tratau cu dispreţ.

Când vorbea unul dintre ei, toţi ceilalţi trebuiau să-l asculte, altfel — bătae.

Aveau şi dreptul să pretindă respect şi ascultare, erau doar atât de căliţi în meşteşugul buzunăritului... Când erau „la lumină" nu se întâlneau între dânşii. Fiecare „lucra" individual.

Aci „la răcoare" se întâlneau mai mulţi la un loc şi fiecare îşi punea limba la cale ca să-şi descarce amintirile isprăvilor.

Vorbeau despre faptele din trecut şi despre felul cum au fost „turnaţi" [1], acum.

Un băeţandru cu păr bălaiu îşi povestea cu elan isprava de acum trei săptămâni.

...în tramway era mare înghesuială... văd un tip scoate *muntele* [2] ca să vadă ce oră e. Când l'a pus înapoi eu de colo am vârât laba în caraiman [3] şi am *ciordit* muntele. Era un munte de aur. L'am vândut bine dar nu ştiu cum dracu s'a descoperit fapta şi m'au turnat...

Intr'un colţ al încăperii şedea căscând mereu, o namilă de om al cărui păr negru nu cunoştea mângâierea unui pieptene; un om în vârstă, de profesiune... specialist în furtul cailor. *Specialistul*, aruncând un mald de scântei din ochi, sparse o înjurătură grea între dinţii lui puternici, la adresa unuia, care a îndrăznit să-i ceară un muc de ţigară, tocmai aci, unde tutunul e atât de scump ca şi o fărâmă de pâne, libertate sau o rază de soare.

In colţul de lângă uşă, deasupra creştetului auditorilor, se profila capul, cu plete lungi, a lui nea Traian.

...m'au dus din prevenţie la tribunal — bubuia, lovind cu pumnii în aer, nea Traian, un bărbat înalt, cu chip impunător. Dacă l'ai întâlni pe stradă ai zice că-i un magistrat sau profesor.

...eu am făcut planul de cu seară ca să sar pe drum din *dubă*, dar nu era chip. Atuncia m'am gândit la altceva. Ca să fiu păzit mai slab m'am prefăcut bolnav.

Dimineaţa m'am introdus în sala procesului: Sala plină. Judecătorii, cu ochelarii pe bot, răsfoiau nişte registre. Procurorul se pregătea să pronunţe rechizitoriul. Lângă mine stătea un gabăr [5], iar la uşă — un jandarm.

S'a făcut linişte în sală, de auzeam cum ciocănea inima în mine. Atunci mi-am adunat toate forţele şi când am răcnit uite aşa... ca un tigru, toţi au încremenit.

Am apucat crucea de pe masă, am sărit bara... la uşă au încercat să mă oprească... baf în jandarm... s'a răsturnat. Şi aşa, cu crucea în vânt, am fugit prin coridor. Lumea se feria... credea c'a turbat vreun avocat. In stradă am sărit într'un automobil, care gonea, în plină viteză, pe splaiu.

— Şi nu te-au turnat atuncia?

— Nu! M'au turnat peste câteva luni, după ce am operat în plină zi pe comerciantul Popescu din Stăneşti. Am stat doi ani la puşcărie. Peste câteva zile sunt iară liber.

— De n'ar fi puşcăria asta!....

— Nu, băiete, — spuse sfătos Traian — ce plăcere ar mai fi în meseria noastră de n'ar fi puşcăria? Mie îmi place riscul. Cu toate astea aş vrea să mai mă odihnesc.

Dacă găsesc de lucru îmi las specialitatea, dacă nu... să vedem...

— Unde dracu găseşti de lucru? — pisa cuvintele 'ntre dinţi uriaşul specialist în operaţii de cai.

Apoi muşcându-şi mustaţa neagră de ţigan continuă:

— Pe mine m'au turnat acum o lună. Am operat doi cai buni şi o mârţoagă cu o pată albă pă frunte. P'asta nu trebuia s'o iau, că avea semn... ea m'a dus de râpă... mama ei. In bâlciu m'au indentificat şi m'au turnat trei gabări, — mai mare ruşine pentru mine. Pe unu l'am doborît dar...

Uşa se deschise scrâşnind din balamalele ruginite.

— Rocambole!! — strigară câteva guri deodată.

— Vorba aia... — aruncă noul venit. O grindină de întrebări căzu asupra lui Rocambole. Apariţia lui neaşteptată a produs senzaţie. Rocambole, un bărbat bine făcut, aproape înnalt, stătea tăcut lângă uşă, pipăind cu privirea pe cei din cameră, căutând cu licuricii ochilor negri un loc pe scânduri.

— Ia stai, mă, să-ţi găsim un loc.

— Tu cine eşti de te-ai întins ca la mă-ta acasă? — strigă o gură; iar o mână apucă de piept pe un băiat uscăţiv, culcat pe scânduri.

— E un politic...

— Hai sub pat... ce?

„Politicul", tratat atât de nepoliticos a încercat să protesteze, dar în clipa următoare s'a pomenit pe ciment.

Primit cu un respect cald, pe care, probabil, îl merita, Rocambole se desbracă, atârnă hainele într'un cuer improvizat, sigur că nimeni nu se va atinge de ele. Se afla doar intre ai săi.

— Ce-ai păţit, Rocambole? îl întrebau.

— Am venit să văd ce-i p'aici şi pentrucă am dat de voi, rămân şi eu aci, vorba aia... că tot nu v'am văzut de un car de vreme.

— Cu fapt sau pe curat? îl întrebă specialistul în cai.

— Aş, de unde. M'au luat aşa din stradă parc'aş fi un hoţ, vorba aia... n'aveam cu ce plăti „impozitul" gabărului.

— Vasăzică te-au turnat pe bănuite?

Rocambole dădu drumul cuvintelor, care curgeau — şuvoaie — mereu. Vorbea despre isprăvile cele mai recente, despre „lucrul" din anul în curs. Glasul lui metalic bătea când mai tare, când mai încet în urechile atente ale confraţilor săi.

Faţa lui arsă, şifonată, reflecta spusele gurii, aureolată cu o mustaţă subţire ca o sfoară neagră. Retrăia faptele pe care le povestea. Nu puteai să nu-l asculţi călcând cu atenţie pe urmele fiecărui cuvânt, mai ales când ajungea la momentul decisiv al vreunei isprăvi. Atunci sprâncenele lui late jucau *polca* pe fruntea sbârcită, iar, din prăpăstiile ochilor săreau aschii de jar.

Cei mai în vârstă îl ascultau cu o vădită invidie; recunoşteau că le era superior la vorbă, „ştiinţă" şi mai cu seamă la „lucru".

Tinerii înghiţeau cu nesaţ cuvintele aceluia despre care auziseră atâtea lucruri neobişnuite. Ei abea debutau pe scena unei meserii grele. Un cuvânt de îndrumare, un sfat din partea călitului Rocambole, le era cât se poate de binevenit.

...Şi aşa, fraţilor, am aflat în ajun că farmacistul a primit gologani. Seara am examinat toate intrările în farmacie.

După aia am intrat şi am zis:

— Domle, dă-mi un leac, am boală de inimă... mi-e rău...

Farmacistul, între borcanele lui mă tot întreba, uitându-se la mutra ce-o făceam, de să se fi îngrozit şi necuratul, da mi-te el. Am căzut.

Farmacistul cu o sticluţă în mână se învârtea în jurul meu iar eu... leşinat tun... trăgeam doar cu coada ochiului să văd ce face. A ieşit fuga 'n stradă.

Eu, băiete, vorba aia, al naibei leşinat cum eram, m'am repezit la masă. Unu — sertarul afară... doi — banii în buzunar... trei — în curte... patru — peste gard... curte vecină, iar peste gard... strada...taxi... vira...

Abia când am ajuns la destinaţie am numărat gologanii. Ce să spun? Erau multe foiţe d'alea de o mie. Şi încă n'am ciordit toate câte erau în sertar căci trebue să fii cinstit... să-i laşi ceva bietului păgubaş. Imi părea rău de un singur lucru că nu i-am plătit leacul... m'o fi considerat om fără obraz.

Şi-apoi păcat de „salvarea" care a venit probabil să mă ia.

Trebue să lucrezi repede... un, doi, trei, gata! O secundă mai mult — te-ai dus, vorba aia!...

— Tempo! băiete, strigă Rocambole, lovind uşor în creştetul capului pe un băiat care hohotea de farmacistul păcălit.

— Da, e o meserie rapidă, a la minut.

Tu ce caţi p'aci, probabil c'ai încercat să ciordeşti un ou clocit pe care l-a asvârlit afară negustorul, hai?

Băiatul sbârlit, râdea. Ii plăcea că Rocambole îşi bate joc de el.

— Nu, am ciordit o pereche de ciorapi.

— Şi te-au şi turnat!... spuse Rocambole, indignat de atâta nepricepere — mă, dece vă băgaţi botul unde nu vă fierbe ciorba? Aveţi cap sănătos? Ştiinţă, cinste aveţi? Bine. Dacă nu — atunci dece mai încurcaţi lumea şi autorităţile?

In sfârşit, te duci la puşcărie, acolo ai să-ţi luminezi căpăţâna şi poate, cu ajutorul lui Dumnezeu, să te faci un bun specialist în ciorapi.

— Şi matale n'ai început cu isprăvi mari — replică băiatul.

— Pentrucă ai obrăznicia să mă 'ntrebi cum am început, ţi-o spun: eu nu-s prost de felul meu, am învăţat ceva carte. Apoi am chiulit dela şcoală că n'aveam gologani pentru caete. Şi-apoi n'aveam ce hali nici eu, nici maica mea care era mereu bolnăvicioasă. Am început cu operaţia găinelor, altceva n'aveam ce face.

Dar am lucrat chiar dela început cu ştiinţă.

— Trăim timpuri proaste — vorbea, scuipând mereu, Iaşa „Vulturul bătrân" — criza. Clienţii nu mai umblă decât cu mărunţiş în caraiman. Iţi vine să mori de stomac...

Lângă uşă s'a iscat o ceartă. Nea Traian a fost jignit: i s'a spus că nu ştie ce prevede articolul 53 din codul penal. A intervenit Rocambole:

— Ce ţipaţi aşa, fraţilor, parc'aţi fi nişte pungaşi! Mai întâiu paragraful 53 din codul penal spune cu totul altceva şi apoi nu trebue să confundaţi codul penal cu procedura penală... să vă lămuresc...

Un om în uniformă bătu în uşă. — Mă, Rocambole, te rog, aranjează cu masa şi curăţenia, dar mai repede, că vine revizia.

Rocambole îşi îndeplini cu demnitate însărcinarea.

Se aşeză lângă sacul cu pâine şi începu să împartă „porţiile". Oamenii au năvălit asupra sacului, cum năvăleşte o ceată de lupi asupra prăzii. La vederea pâinii se arindeau ochii, mârâiau burţile.

După „masă" Rocambole puse pe câţiva „elevi debutanţi" să mature şi le dete porţia sa de pâine; că lui „nu-i arde de mâncare când n'are libertate".

Oamenii intrau unul după altul în cameră. Fiecare se aşeza la locul lui. Pentru o felie de pâine înverzită, atâta sgomot, atâta mişcare obositoare!

Un băeţandru se văeta; i-a sustras cineva porţia. Rocambole clipi din ochi.

— Care e ăla? Asta e o hoţie, să-i iei dela gură băiatului felia de pâine. Vasăzică să-l laşi nemâncat până mâne la prânz? Dacă a făcut unul d'ai noştri, atunci n'a procedat cinstit, vorba aia...

După prânz Rocambole a fost cercetat, iar seara „conceDiat" [6]. Mare a fost mirarea tuturora, când, în dimineaţa următoare, s'a despicat uşa şi a apărut Rocambole sclipind din licuricii ochilor lui de cărbune.

— Iar turnat?

— Şi încă cu fapt, vorba aia...

BACOV EMILIAN

1) arestaţi — în jargonul pungaşilor.
2) ceasornicul.
3) buzunar.
4) furat.
5) agent de poliţie.
6) pus în libertate.

Afacerea Dreyfus şi scriitori francezi

Cu prilejul apariţiei volumului cu acest nume de *Cecile Delhorbe*, *Julien Benda* are câteva foarte interesante consideraţii, într'un articol apărut în numărul de Septembrie al revistei *„Nouvelle Revue Française"* a. c.

Cele două grupe de scriitori care au intrat în luptă cu prilejul afacerii Dreyfus reprezintă pe *apărătorii drepturilor individului* şi pe *păzitorii intereselor societăţii*. Care dintre aceste două grupe încarnează adevărata tradiţie literară a Franţei, se întreabă Julien Benda.

Multă vreme, răspunde Benda, am crezut că apărătorii individualismului sunt păzitorii acestei tradiţii şi că ceilalţi constituiau o noutate scandaloasă. Aceasta însă numai pentru că nu se ţine în genere seama de cât de câţiva răzvrătiţi din secolul al XVIII-lea.

Să ne închipuim numai ce ar fi făcut adevăraţii literaţi Racine, Boileau faţă de nişte confraţi care ar fi cerut reabilitarea pentru o condamnare nedreaptă. Ei i-ar fi trimis pur şi simplu la casa de nebuni dacă acţiunea lor ar fi turburat ordinea publică, sau nici nu i-ar fi luat în seamă.

Filosofia franceză cu *Descartes*, atât de categoric în corespondenţa sa cu Regina Suediei, are aceiaşi atitudine netă în ceeace priveşte raţiunea de stat. Dar nu numai filosofia franceză ci toată filosofia Europei, cu Spinoza şi Tratatul său *teologico-politic* în frunte.

Mai mult de cât atât: J. Benda este convins că literatul pur nu poate fi decât pentru „ordinea stabilită", care singură îi dă siguranţa vieţii, deci condiţia primordială a creaţiei literare.

Deci scriitorii antidreifusarzi erau în linia marei tradiţii literare franceze, când, în afacerea Dreyfus, se arătau ca lacheii „bunii societăţi" şi servitorii opiniei.

Totuşi a fost, zice el, o notă nouă în 1898.

Fără îndoială că Racine şi Boileau ar fi cerut arestarea imediată a experţilor în scriere, care scrutând documentele ar fi ajuns să pună la îndoială justiţia regală. Ceeace nu ar fi înţeles ei ar fi fost strigătul de războiu al antidreyfusarzilor în potriva intelectualilor şi a metodelor lor „presupuse ştiinţifice".

Anatema aruncată atunci de Brunetière intelectualilor ar fi făcut să dea îndărăt chiar pe Bossuet. Afacerea Dreyfus a provocat prima explozie de ură a literatorului francez în potriva *universitarilor*, ură care a devenit patimă înverşunată cu timpul. O luptă mai aprigă împotriva intelectualismului s'a născut pe la 1890, afirmă Benda, când Barrès, Bourget, Paul Adam, „aceşti puri literaţi" au început să enunţe teorii şi păreri pe care le prezintă ca strict conforme cu ultimele concluzii ale Istoriei, ştiinţific obiective. Universitarul francez are însă atunci temeritatea să obiecteze că cea mai infimă problemă istorică e mult mai complexă decât se crede şi că orice afirmare în acest domeniu cere un lung travaliu metodic, dacă nu vrea să fie tratată ca o pură invenţie a fantaziei. Literatorii răspund la aceste pretenţii dându-le în cap cu cutia lor de fişe, critica textelor şi metoda lor ştiinţifică, îi tratează de „filistini" şi îşi afirmă zgomotos puterea de a descoperi adevărul istoric prin intuiţia şi simţul lor artistic.

Afacerea Dreyfus a început odată cu apariţia primelor cărţi ale lui Barrès.

Barrès afirmă că „orice om care se respectă", nu poate admite justiţia absolută, ci numai justiţia circumstanţială.

Aci literaţii francezi nu mai sunt în linia tradiţiei literare franceze. *Bossuet* şi *Pascal* credeau cu siguranţă în justiţia absolută, dar ei nu văzuseră efectele pe care ideia abstractă a justiţiei le avuseseră în erarhia socială prin Marea Revoluţie şi mai ales nu cunoscuseră filosofia unei întregi generaţii germane cu *Fichte, Herder, Sybel*, care să le fi dat argumente formale în potriva raţionalismului revoluţionar!...

Ceiace de sigur nu se găseşte în tradiţia franceză a unui Descartes şi Bossuet, şi i-ar fi umplut de uimire, este atitudinea anti dreyfusarzilor faţă de... adevăr. Noutatea stă la 1890, în afirmarea *„dispreţului"* scriitorilor francezi pentru *adevărul în sine* şi *„voinţa"* proclamată, sus şi tare, *de a nu-l respecta de cât în măsura îngăduită de interesele Societăţii!*... de a-l vesteji şi a-i *tăgădui* numele de adevăr dacă nu este admis socialmente...

Ceeace nu e iarăşi în marea tradiţie literară franceză, este pretenţia celor ce au fost antidreyfusarzi şi au devenit *„adevăraţi raţionalişti"* (Maurras, Bourget) că ei *reprezintă justiţia* în calitate de *„mari intelectuali"*, faţă de *micii intelectuali* (Littré, Gaston Pâris, Segnobos).

Noutatea la aceşti „mari intelectuali" este apoi *„militarismul"* lor. După generaţia „Iaşilor" din 1890, generaţia unui Taine şi a unui Renan, ei, zice Benda, „au inaugurat „vârsta moriştii", învârtind bastonul în lipsa unei săbii"...

Cititorii noştri împrospătându-şi memoria prin amintirile publicate de „Adevărul" politic asupra „Afacerii", vor putea astfel să o situeze mai bine, nu numai în istoria Franţei, ci în Istoria Europei.

Prin felul în care generalii au căutat atunci să se apere, aruncând în balanţă onoarea armatei, ceeace a declanşat automatic politica clericală bine cunoscută. Pretenţiunea militarilor de a subordona lumea civilă creşte cu al doilea Imperiu, adevărat pretorianism, unic în istoria Franţei, se menţine aspru sub a treia Republică. Militarii au fost exasperaţi în această epocă printr'un regim de riguroasă dependenţă de lumea civilă. Ei ştiau însă că sunt susţinuţi de burghezie, care-i privea ca pe adevăraţii şi singurii ei apărători la această epocă. De aci 16 Mai, Bulangismul şi cea mai boacănă, Afacerea Dreyfus.

De atunci însă s'a petrecut ceva: marea catastrofă a războiului şi victoria din 1918.

Aceasta este opera unui Clemenceau, tip perfect de civil în opoziţie radicală cu casta militară, a fost însă mai presus de orice opera ţării întregi!...

„S'a zis, închee Benda, că acel ce va cuceri Alsacia va fi Stăpânul Franţei... (Renan). Acei care au zis aceste vorbe nu şi-au închipuit că Alsacia va fi recucerită de Franţa întreagă!"...

Cartea ce trebuie cetită:

NUVELE INEDITE

scrise de: C. Ardeleanu, I. Agârbiceanu, H. Papadat-Bengescu, I. A. Bassarabescu, Ludovic Dauş, Sergiu Dan, Ion Dongorozi, Mircea Eliade, Gala Galaction, Anton Holban, C. Manolache, Gib. Mihăescu, I. Peltz, Camil Petrescu Victor Ion Popa, Liviu Rebreanu, M. Sadoveanu, A. Sahia, Mihail Sebastian, Mihail Sorbul.

Desene de: I. Anestin, Mac Constantinescu, Traian Cornescu, Dem. Luky Galaction, P. Grant, Iser, Marcel Iancu, S. Maur, Adina Paula Moscu, Camil Ressu, Ross, Miti Sadoveanu, Tache Soroceanu, I. Al. Steriade, Margareta Sterian, Teodorescu Sion, Lily Verea.

Editura „Adevĕrul" se poate felicita de acest efort întru totul realizat.

„simpla enumărare a celor două zeci de scriitori este chezăşia celei mai frumoase realizări pe care ne-a dat-o anul literar 1935".

T. Panaitescu
Facla

...trebue să considerăm acest volum mai mult ca un gest editorial demonstrativ: nuvela n'a murit, o renaştere a ei fiind oricând posibilă.

Pompiliu Constantinescu
Vremea

Un volum de peste 500 pagini Lei 100

Literatura Universală

Din literatura greacă modernă

Dintr'o scrisoare...

GRIGORE XENOPO

Polivios era pentru mine din acei prieteni, cu care întreţinem legături strânse de prietenie, în vreo perioadă fericită a vieţii noastre, îi vedem des, vorbim cu ei cu plăcere, îi iubim dacă vreţi, dar fără să ştim nici unde locuiesc, nici cum trăiesc, nici ce rude au. Cu alte cuvinte, îi primim cu totul desprinşi de familie, după cum auzim cântecul unor păsări fără ca să le vedem vreodată sau să ne gândim măcar la cuibul lor.

L-am cunoscut în sala de lectură a unei mari cafenele, care era pe atunci locul de întâlnire al tineretului intelectual. Mi l-a recomandat un prieten ca doctor în drept — sau în medicină, nu-mi aduc bine aminte — adăogând însă, că are „vână de filozof". De fapt, ţinea în mână un volum al lui Comte — splendidul „Catehism" — şi pe urmă a scos din buzunar o cărticică a lui Zaworowsky, „Despre începuturile limbii". Dar mai mult decât titlurile şi cărţile, m'a impresionat tinereţea înfloritoare a frumosului filozof, obrajii rumeni, care trădau o origine insulară, trupul bine legat, mijlocul mlădios, râsul copilăresc, ochii luminoşi — toată acea frăgezime catifelată a efebului, împreunată cu ţăria de bronz a sănătăţii şi cu exuberanţa vieţii. Era, în adevăr, cel mai încântător şi mai vioiu tânăr din câţi vedeam pe atunci, figurând în centrele ateniene.

Nu era greu să ghicească cineva că Polivios ar fi avut şi aventuri erotice. In cercul nostru, cel puţin, se şopteau câteva. Noi însă, cufundaţi în pozitivismul lui Comte, şi vrând să cercetăm câtă dreptate avea Zaworowsky, ca să aplice darwinismul la studiul limbii — discuţie care a ţinut, Dumnezeule, seri întregi — n'am avut niciodată timp să vorbim, ca tinerii, şi despre chestiuni mai poetice... La început ne vedeam în fiecare după amiază şi în fiecare seară... mai târziu, numai odată pe săptămână... şi, puţin câte puţin, am ajuns să nu ne mai vedem de loc, sau foarte rar. Ciudat e, că cu cât creştea iubirea noastră, cu atât ni se răreau întrunirile — cu cât ne împrieteneam mai mult, cu atât apăream străini. La asta însă, nu erau de vină decât împrejurările.

Intr'un rând nu-l mai văzusem pe Polivios de vreo zececincisprezece zile, când îl întâlnii, cu totul întâmplător, în grădina unei berării. Era singur; dar, pentru întâia oară, mi se păru atât de adâncit în gânduri sau în mâhnire, încât ezitai să mă apropii de dânsul... Mă chemă... O, Doamne! cât se osteni ca să zâmbească, el, care avea râsul la fel de firesc ca izvorul susurul.

— Dar ce ai? l-am întrebat.

— Ceva.

Il privii bine. Era cu totul schimbat; colţurile gurii erau uşor trase în jos. Sub ochii lui, două cearcăne negre, nu prea pronunţate încă; dar cum se uneau cu porfira catifelată a obrajilor, semănau cu petele întunecate ale piersicii, care prevestesc putrezirea...

— Da, ai ceva... Se vede că te-ai mâhnit mult zilele astea... e adevărat?

— M'am mâhnit?... Nu cred să te fi exprimat exact... Ar fi trebuit să spui altfel... Dar cum oare? Incă n'am păţit nimic. Nefericirea mea abia acum începe... E nevoie de un ochiu ager, ca să observe norişorul ce vine de departe... Vrei să-ţi spun?...

Se întrerupse o clipă, apoi urmă:

— Ascultă, deci. Vineri seara m'am întors acasă târziu. Am intrat drept în odaia mea, şi am frecat un chibrit, ca să aprind lumânarea. Primul lucru pe care l-am zărit, a fost o scrisoare ce mă aştepta pe masă... Scrisoare obişnuită, într'un plic alb, mic. Indată, începu să-mi bată inima cu putere. M'am oprit şi am privit-o, cum ar fi privit un om slab şi nearmat, pe duşmanul lui de moarte, înarmat şi adormit... Parcă mi-ar fi fost teamă să n'o trezesc, şi parcă n'aş fi avut curajul şi puterea s'o deschid. In cele din urmă, am luat-o, am deschis-o şi am citit-o... Intâi sfârşitul şi apoi începutul, după aceea mijlocul până la sfârşit... Ei, această scrisoare era a Soartei mele! Din clipa aceea sunt... dar să nu spun şi eu ca bătrânul acela de colo de jos, care, adineaori, înainte ca să vii, se plângea berarului, că-i cel mai nefericit om de pe pământ... să spun deci, că sunt cel mai nefericit om din berărie!

N'am râs, ci am întrebat:

— Scrisoarea asta, o aşteptai?

— Nu ştiu... nu ştiu nimic. Aproape de casa noastră, e un plop foarte înalt. In fiecare toamnă, de ani de zile, îmi trece prin gând, că poate să cadă trăsnetul şi să mă ardă... Dacă însă ar cădea mâne, aş putea spune că-l aşteptam?... Nu ştiu, îţi spun... Şi nici că pot să-ţi spun altceva... Nicio lămurire, niciun amănunt... E cu neputinţă!... Tremur!... Bine, bine, nici mie însumi nu mi-am spus-o... încă n'am îndrăznit să-mi înfăţişez situaţia cu vorbe. Mă frământ şi eu deocamdată cu *fantazia care zugrăveşte fericirea şi nefericirea,* cum spune poetul. Ajunge deci, nu? Ţi-am spus destul.

— Destul, şoptii.

Nu voiam să se lumineze taina prietenului meu tocmai pentru că mi se părea grozavă — şi mi se părea grozavă tocmai pentru că nu era luminată.

După puţin, îmi spuse, cu un oftat:

— Ce mai face Zaworowsky? Te-ai încredinţat, în sfârşit, că ideile lui sunt iperbole de-ale lui Max Müller, care azi nu mai au trecere?... Citeşte-l pe Gabelentz, şi vei vedea.

Şi oftă iarăşi. Unul dintre cele mai mari rele pe care i le pricinuise scrisoarea aceea teribilă, era de sigur faptul că-i luase liniştea sufletească de care avea nevoie ca să se mai poată ocupa cu studiile-i dragi. Curată nenorocire pentru un filozof!

Trecură luni. Intr'o zi, îl văd pe Polivios în tramvaiul de pe strada Stadionului. Stătea în picioare pe platformă. Sare jos, îndată ce mă vede acolo, în faţa Parlamentului, şi vine în fugă la mine.

— Bună ziua... ce mai faci?... E mult timp de când nu te-am mai văzut... Eram grăbit, dar n'are aface... Vino să facem câţiva paşi împreună... Alerg... alerg mereu zilele acestea,... alerg şi nu ajung...

— Din cauza acelei scrisori, de sigur.

— N'o lua în râs... Da, chiar din cauza acelei scrisori... Sufăr încă, şi poate că voiu suferi veşnic... Norişorul a acoperit şi a întunecat totul, a devenit înfricoşător şi se află deasupra capului meu... Nu ştiu nici eu ce va urma... Dacă va fi ceva plăcut, vei afla.

— Şi dacă va fi neplăcut?

— Nu vei afla niciodată!

Vorbea repede, repede, şi alerga, alerga. Devenise mai slab, mai svelt. Cearcănele de sub ochi parcă se măriseră şi aruncau o umbră de agonie pe tot chipul, pe tot trupul lui. Ai fi zis că avea friguri. Acea rumeneală minunată pierise, şi rămăseseră numai resturile-i jalnice ca nişte ruine, câteva pete de un vişiniu deschis, împrăştiate neregulat pe obrajii palizi.

Ajunserăm, convorbind, până 'n piaţa Constituţiei. Dar despre Zaworowsky nici un cuvânt... De-acolo, Polivios, mereu grăbit, se urcă într'o trăsură şi dispăru spre strada Mitropoliei. Afară de această agonie neobişnuită şi de graba-i înfrigurată, m'a impresionat şi neorânduiala îmbrăcăminţii lui. Şi-mi spuneam în gând, ce legătură putea să aibă oare scrisoarea cu hainele acelea pătate, cu pălăria pleoştită, cu cravata rău înodată?... In lumea asta vană, se vede că una din cele mai amare mâhniri e să vadă cineva deodată oameni pe care îi ştia pilde de eleganţă, neglijenţi şi oribili.

Mi-era dat să golesc paharul întreg al acestei ciudate mâhniri, ultima dată când îl văzui pe Polivios.

Trecuseră însă ani, — da, ani întregi...

Intr'un parc, într'o dimineaţă de iarnă... Nu, nu era Polivios acela, era spectrul lui... Chipul său era cu totul palid, galben; gâtu-i, subţire, slăbit; ochi-i adormiţi, stinşi; hainele-i, uzate şi cu totul prăfuite; încălţămintea-i, plesnită şi plină de noroiu; pasu-i, şovăitor şi obosit. Mă înfricoşă... Mă oprii însă o leacă deoarece îl întâlnisem într'un loc strâmt, între doi arbori, de unde nu era chip să-l evit.

Mă văzu, de sigur, fiindcă o clipă privirile noastre se încrucişară. Dar mă recunoscu oare, îşi aduse aminte de mine? Nu ştiu... Nu-mi vorbi, nu făcu nicio mişcare, nu păru să se fi trezit din somnolenţa lui. Şi cu acelaş pas şovăitor şi obosit, merse înainte, şi se depărtă... Da, fără îndoială: nu era Polivios, ci spectrul lui!

De aceea nu ştiu dacă l-am mai văzut cu adevărat sau dacă închipuirea mi l-a arătat puţin după aceea, stând pe o bancă din Zappion şi citind o scrisoare...

Intr'o zi eram cu prietenul, care-mi făcuse cunoştinţa cu Polivios în sala de lectură a marei cafenele; şi tocmai acolo, văzurăm afişat, pe dinafară, un anunţ mortuar.

Ne apropiarăm.

— *Ba!* exclamă prietenul meu. A murit bietul Polivios!... Iţi aduci aminte de el... de Zaworowsky?...

— Cum? L-am văzut chiar acum în urmă...

— Eu nu l-am mai văzut de ani de zile. Sărmanul! Şi din ce cauză o fi murit un asemenea tânăr de fier?

Incepui să tremur.

— Aproape de casa lui, spusei, e un plop înalt. In fiecare toamnă, sunt ani de-atunci, îi trecea prin cap gândul c'ar putea să atragă trăsnetul şi să-l ucidă, pe el. Ei, se vede că trăsnetul a căzut, în sfârşit!

— Ce spui? Nu te înţeleg...

— Iţi repet ce mi-a spus el... Vrei să ştii deci din ce cauză a murit?

— Din ce cauză?

— Dintr'o scrisoare... răspunsei aproape fără voie.

Trad. de MIRCEA DRAGOMIR

G.B. ANGIOLLETI

Din literatura italiană contemporană

Lagunele Veneţiei

Trebue să fi văzut Veneţia, în noaptea învierii, pentru a fi convins că de acum vechea „manieră" nu mai merge. Se apropie ziua, când veneratul tablou compus din lampioane multicolore, gondole negre, reflexe tremurătoare în apa nemişcată şi alte o sută de desfătări hărăzite de arta cromolitografiei, nu vor mai găsi pe nimeni dispus să le savureze; nici măcar pe cronicarul cel mai sărman şi mai rătăcit, nici pe domnişoara norvegiană sau pe tânărul elveţian, care, în fie care seară, îşi complectează „jurnalul" lor; şi nu pentrucă desfătările acestea vor lipsi; din contra, comitete speciale fac sforţări să le salveze de invazia mecanică, le organizează şi le prezintă cu o grijă impecabilă; dar ele nu mai spun nimic, nu mai deşteaptă nici o imagină plăcută; pentrucă în fine au căzut în domeniul celei mai obositoare şi mai meschine literaturi care poate exista. Nu trebue nimicit clarul de lună, pentru a creia ceva nou; e de-ajuns să treacă timpul, saturaţia să devină o povară şi motivele vor dispărea singure: e unica manieră, de altfel, de a nu insulta sentimentele totdeauna legitime ale mulţimii.

Pentru a avea o idee sobră despre Veneţia, va fi nevoe de acum înainte să se recurgă la două elemente puţin delicate, puţin pitoreşti, dar de neimitat: o patină negricioasă, care acoperă zi cu zi palatele de pe **Canal Grande** şi focul palid, enervant al lagunei, în timpul verii. Sunt culori de descompunere, de fermentare, stigmatele unei glorioase condamnări, ale unui destin de neschimbat.

Roasă de valurile impregnate de sare şi de umiditatea ce se ridică seara ca un nor de musculiţe şi ţânţari, marmura se învecheşte, se roade, devine întunecoasă, aproape jalnică; şi apa, care în anotimpul cald se face metalică şi tăioasă colorează oraşul şi ţărmurile de la orizont, încât de departe, casele par de ceaţă sau de văl, pe care o adiere de vânt le poate împrăştia. Câte odată pare că nu există nimic peste întinderea lichidă, afară de acea ceaţă efemeră sub formă de copaci şi de ziduri alburii.

Toată Veneţia e un oraş de miraj trecător, de Fata Morgana creiată sau distrusă de capriciul lagunei.

Poate tocmai pentru a se sustrage acestei vrăjite lâncezeli, locuitorii sunt atât de gălăgioşi şi de vorbăreţi, atât de preocupaţi de pământ sau — mai bine — de cele pământeşti. Au nevoe să simtă că trăesc.

Şi poate pentru aceasta, după ce au creiat cea mai frumoasă piaţă din lume, tolerează uneori ca nobleţea acelor marmore să fie pângărită de construcţii efemere pentru a servi spectacolelor sub cerul liber, de un gust spăimântător de nenorocit. Veneţienii, desigur, sunt conştienţi de acele orori, dar surâd ironici, pentru că şi ele sunt un mijloc care îi liberează de iluzia vrajei; şi apoi spectacolele produc câţiva gologani pentru lumea săracă, care are totdeauna nevoie.

■

Am străbătut laguna cu un **„vaporetto"**, dela Veneţia la Chioggia. E o călătorie de basm, dacă eşti atent şi recules; dacă nu, devine una din acele călătorii, pe apă, obişnuită şi plictisitoare.

In zilele senine apa lagunei are aceeaşi culoare ca marea, numai cu un ton mai jos; şi când e vânt se înfurie ca marea, numai că valul e mai scurt. Adevărata copilă a Adriaticei este, în acelaş timp, neputincioasă şi rea, cum sunt totdeauna cei mici.

Câte odată pare nevinovată, linguşitoare şi limpede; dar nu-i decât o amăgire, pentrucă îndată scoate la iveală un fund înflorit de alge lungi, îndreptate spre suprafaţă ca nişte şerpi încătuşaţi în nămol. In lungi răstimpuri pare pustie şi te face să te gândeşti că e pentru marea cea liberă ca pustiul pentru pământul rodnic.

Te aştepţi aproape să întâlneşti vre-un enorm peşte mort, plutind pe oglinda lucie, cum se întâlnesc prin dune cunoscutele schelete de cămile.

Dar lagunei îi plac izbucnirile de veselie şi petrecerile; şi iată că dintr'odată îţi ies înainte o mulţime de pânze frumoase, galbene şi roşii, pictate cu sori, lune şi stele, ca nişte jucării uriaşe ale unor giganţi nevăzuţi, şi de pe plajele ţărmului care păreau nelocuite şi invadate de febră, se aud strigăte nelămurite, cântece fericite.

Numai străinul se va îngrozi de umezeala sărată, care îi pătrunde prin haine — roade carnea şi piatra — de boarea călduţă de ceaţă care, noaptea, pare că învălue stelele ca plânsul. Numai lui, poate, acest aer vibrant, va face să-i tremure uşurel mânile. Dar cine e născut şi crescut aici e sănătos şi voios, cu toate aceste vrăji.

Observând cu atenţie, totuşi bagi de seamă că această viaţă pe apă slăbeşte spiritul de iniţiativă şi că împrăştie orice încredere în acţiune. Locuitorilor de pe ţărm li se pare că pământul a ieşit din apă pentru a respira puţin, fiind sufocat de alge şi de putrefacţii de peşti şi moluşte. E un popor aspru, gâlcevilor, flecar, care se agită, preocupat de a termina repede, de a spune tot ce are pe inimă, ironic şi leneş, risipitor şi aventurier. E un popor de femei econoame până la sgârcenie şi de pescari îndrăzneţi şi înţelepţi, un popor care a răsărit pe aceste limbi de pământ ca nişte plute aduse de vânt.

Lumea aceasta nu se interesează de loc de civilizaţia rafinată şi luxoasă, nu-şi construeşte frumoase case burgheze, nu creiază industrii, nu se închide în egoismul pe care-l procură o bună stare dobândită, cum fac popoarele nordice. Aici, pe ţărmul lagunei, toate intimităţile sunt admise, ba chiar necesare; fiecare se complace în intimitatea celuilalt tocmai pentru a-şi face din ea obiect de râs şi de uimiri sgomotoase.

■

Tipică pentru această trăsătură e **Chioggia**, capitala lagunelor, care se întind la sud de Veneţia.

Oraşul e îngrămădit pe câteva fâşii de pământ cu ulicioare aşa de înguste încât, pentru trecere, casele au fost construite cu galerii joase şi întunecoase, ca în peşteri; apele stătute înţesate de bărci pescăreşti răspândesc un miros de catran care e aproape dulce şi consolator prin miasma gunoaielor. Câte odată, în unele locuinţe sărmane de pescari, mai găseşti graţia unui balconaş de marmură, vreo broderie de feston sau bolta ascuţită a unei ferestre înflorite. Oraşul a rămas ca acum două sute de ani, când a fost, desigur, frumos. Pare o bătrânică, bunica lagunelor, morocănoasă şi prostuţă, îmbrăcată în rochie de mireasă şi mândră de podoabele sale decolorate, de mătasa roasă de molii, de pantofii care nu mai au nimic alb. E **Chioggia** bătrâna cu madonele sale la fiecare cotitură de **„calle"**, cu nenumăratele sale pisici şi nesfârşitele sale flecării.

Vorbe, vorbe, — să spună tot ce au pe inimă; lumea aceasta vorbeşte toată ziua, toată noaptea, fără întrerupere, fără odihnă. Călătorul care nu poate adormi şi ţine fereastra deschisă pentrucă îi e prea cald, află într'o noapte toate secretele mahalalei: câţi „amorezi" a avut Nina din **„calle del Malanno"** şi cu ce lacrămi, puţin cinstite, plânge văduva. Aude apoi laudele femeilor entuziasmate de frumuseţea lui Ioni, află preţul pepenilor verzi, al peştelui, ştie pierderile dela pescuit. In sfârşit aude vorbindu-se de rău lumea din împrejurimi şi cea mai de departe într'un limbaj aşa de spiritual încât nu se poate supăra, dar cu cuvinte atât de tari că îl fac să surâdă. In acelaş timp prin cârciumi pescarii fac gălăgie, cântă şi blastămă iar nevestele din depărtări de necrezut, îi strigă mereu, timp de un ceas, într'un **crescendo** înspăimântător de insulte şi blesteme.

In cele din urmă, spre zori, se face puţină tăcere; dar după vreo jumătate de oră, când abia se zăreşte de ziuă, începe zarva pieţelor şi a plecării în larg.

Pentru locuitorii din Chioggia aceste plecări sunt ocupaţia lor zilnică. Când e numai puţină „spumă" două, trei sute de bărci pescăreşti părăsesc canalele ca pentru o emigrare totală.

La primele valuri ale Adriaticei se despart, se distanţează, devenind în cele din urmă nişte pânze mici, uşoare, graţioase şi tăcute, colorate de soare şi de spaţiu, făcând pe copiii de pe plajă să ţipe de bucurie.

Câte odată însă aceste plecări sunt eroice: luate de vânt, pânzele duc departe o mână de oameni, bronzaţi şi posomorâţi, luptând cu valurile ce se ridică. Şi moartea crudă şi nemărginită, vine uneori în vârtejul ciclonului. Atunci pânzele sunt risipite, barca se răstoarnă şi oamenii înoată disperaţi către ţărmul, care îi chiamă cu urlete sfâşietoare, până ce dispar în abis.

Atunci oraşul plânge. Dinaintea madoninelor de pe **„calli"** stau prosternate, îndelung, sărmane femei îmbrăcate în negru.

. . . .

Totdeauna am visat să văd aceste lagune, albăstrii şi înghesuite pe hărţile geografice, inspiratoare de vise. Mi se părea că acolo, în întinderea nemărginită inima trebue să se piardă şi că pentru a continua să bată se reculege în sine, descoperind poate secretul vieţei noastre. Dar laguna are o frumuseţe crudă, însorită. Pentru a-i putea rezista, trebue să uiţi totul, să devii un simplu muritor, care încearcă să trăiască pe o plută, vuind de cântece şi certuri, ce se afundă încet, încet, sub apele fără de valuri.

Traducere de
FLORICA VASILIU GAVRILLA

Citiţi toţi azi
ŞANTAJUL INTRERUPT
urmat de
DOCTORUL ŞARLATAN
Două pasionante romane
de maestrul
PIERRE DOMINIQUE
în „LECTURA"
—Floarea literaturilor străine—
Lei 4, Romanul complect
La chioşcari, librari şi gări

Cronica feminină

EXPERIENŢĂ

Privind noile jurnale de modă, cu modele atât de variate, mi-am adus aminte de o întâmplare din primii ani ai căsniciei mele.

Intr'o bună zi, mă găseşte soacra mea plângând în hohote.

— Ce s'a întâmplat?

— Ne-am certat...

— Motivul?...

Eram invitaţi la o nuntă de argint şi soţul meu nu mă lăsa să-mi fac rochia cum doream eu.

— Bine, prostuţo şi pentru atâta lucru plângi?...

— Ce să fac?...

— Să-l laşi pe el să vorbească.... şi să faci tot ce ştii tu.

— Cum asta?

— Foarte bine. După ce l-ai convins că îl iubeşti şi niciodată n'ai să eşi din cuvântul lui.

— ...Şi pe urmă?...

— Las'că te'nvăţ eu!...

Ne-am dus amândouă la croitoreasă, am ales modelul; de acolo ne-am dus la un magazin de unde târguia ea de obiceiu, am pus să ne tae mătasea, s'o pus deoparte, urmând să trec adouazi s'o cumpăr.

— Din stofa asta să ştii că nu mai ai, dacă întreabă domnul, iniţia soacra mea pe vânzător. Eu m'am roşit, el a surâs...

— Am înţeles... sărut mâna...

Şi ne-am întors acasă. Adoua zi l'am convins pe soţul meu să mă însoţească în oraş, de oarece nu înţeleg să-mi fac o rochie care să nu-i placă lui. Negustorul s'a jurat că nu mai are nici un centimetru din stofa aceia, eu m'am încăpăţânat.

— Mai bine nu-mi fac rochie, decât să renunţ la ea...

De acolo ne-am dus la croitoreasă care s'a strâmbat căe

stofă puţină.... şi nu poate scoate alt model (decât cel ales de mine!)...

Eu făceam mofturi, că nu îmbrac rochie fără mâneci, aşa decoltată şi în halul ăsta de scurtă... Lamentările mele n'au putut-o convinge pe croitoreasă; soţul meu fiind grăbit şi puţin agasat de timpul pierdut, m'a rugat să mă decid... şi în fine, după multe insistenţe, cu o mutră de martiră.... am cedat!... El a rămas încântat de cuminţenia mea, eu eram fericită să-mi fac rochia pe placul meu şi soacra mea a căpătat cele mai dulci sărutări posibile.

Nu toate soacrele sunt însă atât de înţelepte şi alegerea unei rochii e de multe ori prilej de discuţii. mai ales pentru femeile tinere, lipsite de experienţă. (Acelora le-am dedicat istorioara de mai sus!)

Poate şi atunci jurnalele de mode ofereau aceaşi variaţie, însă tinereţea mea nu le ştia folosi. Nu e mai puţin adevărat însă că şi jurnalele — şi femeile — au evoluat şi se pot găsi modele pentru toate gusturile (dacă nu pentru toate pungile!)

După cum am bănuit, rochiile de seară ne aduc marea noutate: ţesături grele, care îmbracă statuar femeia, — catifele, lameuri, satin — mâneci bogate amintind renaşterea Italiană, decolteuri mici — şi mantii grele de catifea întunecată care dau femeii un farmec monahal. In rochiile acestea de seară trebue să păşeşti grav, — ca şi când ai fi coborât de pe soclu, — să faci gesturi sobre de bine cuvântare...

Tailleururile şi rochiile de dimineaţă păstrează linia simplă clasică. Bluzele tricotate îşi menţin favoarea. Ţesăturile écossaise sunt foarte căutate. Mantourile şi rochiile de după amiază sunt grele, din ţesături bogate, cu garnituri şi mâneci originale. Catifeaua se poartă mult. Blana — lutrul, foca şi tot felul de vulpi — e întrebuinţată pentru tot felul de garnituri.

O noutate sunt brandemburgurile de passementerie pe rochii şi haine de dimineaţă. La rochiile de seară vedem bogate centuri, de aur şi pietre şi multe paillette.

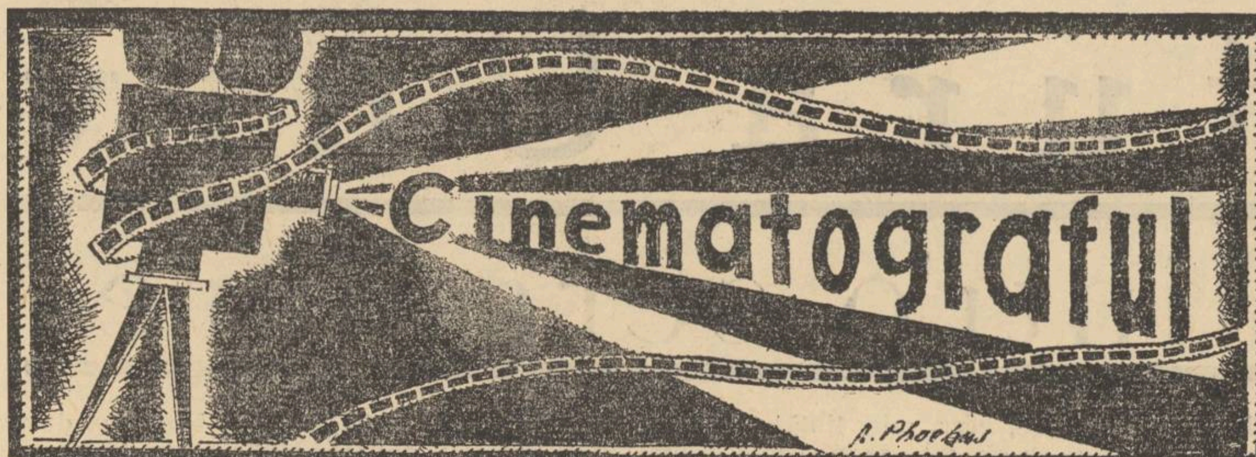
Pălăriile sunt foarte mici.

Ţesăturile moderne: catifea, taffetas, moire, lamé. Culori: verde amarante, pourpre, bleu şi aur.

Mânecile, care aduc marea noutate în tăetura rochiei, pot fi din altă ţesătură decât ea. Astfel la o rochie de catifea, mâneci de lamé (sau la un mantou de catifea mâneci de lutru), — largi, încreţite la umăr şi strânse pe poignet.

Iată deci că fiecare femee are de unde alege modelul care o va face mai frumoasă şi mai dorită.

D. B.

De Crăciun vom avea un film cu Charlot. Imi promiteam, pentru atunci, o lungă partidă de râs. Dar iată că acestei plăceri i-a fost scurtată scadenţa. Am văzut ieri un film la care am râs mai mult decât la toate comediile lui Chaplin reunite. Se chiamă „Calea Imperială" („La Route Impériale") şi reprezintă

PIERRE RICHARD WILLM

o strălucită încercare a Francezilor de a reda atmosfera de patriotism militar colonial britanic. S'a mai făcut odată un film animat de această nobilă intenţie, un film cu numele de: „Bengali". Dar nu se compară. La Bengali poţi surâde (în episoadele humoristice); nu poţi însă râde cu hohot ca în capodopera franceză.

Am văzut astă iarnă filmul francez „Poil de Carotte", care era o frumuseţe. Motivul acestei frumuseţi e simplu: ni se descriau lucruri foarte, foarte franţuzeşti. Nu ştiu însă în virtutea cărei strechi producătorii parizieni de o bucată de vreme vor neapărat să înscenze lucruri engleze, ruseşti, etc. Şi pentru ca impresia de fals să fie garantată, filmul francez cu acţiune engleză despre care vorbeam a avut ca interpretă o nemţoaică de origine maghiară. Aproape Societatea Naţiunilor. In felul acesta, Kate von Nagy, care deobiceiu joacă bine, acum joacă prost. Felicitări.

„Vanessa"

Este regretabil că ideea principală a acestui film n'a fost mai bine scoasă în relief. Căci ideea era şi originală şi foarte exploatabilă cinematograficeşte. Eroul poveştii este un tânăr intrepid, una din acele naturi generoase şi tinere făcute dintr'un amestec paradoxal de sensibilitate şi nepăsare, combinate şi cimentate cu curaj, un curaj din acelea ce se cheltuieşte pentru simpla plăcere de a se cheltui. Fireşte, un asemenea personaj care are cucerirea în sânge şi plăcerea primejdiei aproape devenită manie, trebue să fie fiziceşte foarte frumos. D. Robert Montgommery a fost deci bine ales pentru acest rol. Făptura d-sale corporală se potriveşte cu sus-descrisa psihologie. O privire de copil răsfăţat, dar copil bun şi de treabă, crud numai din când în când şi fiindcă nu poate altfel, (fiindcă adeseori în materie de dragoste trebue să sfâşiem inima unuia pentru a face fericit pe altul).

Dar iată că un accident stupid de războiu ia eroului mâna stângă. Un cuceritor integral ca el devenit ciung este, nu-i aşa,

ROBERT MONTGOMERY

o mare catastrofă. Toată semeaţa lui concepţie de viaţă cade brusc din pricina acestei simple şi idioate întâmplări.

Iată ideea principală a filmului, şi care se putea cu folos exploata. Această moarte vie, această moarte ambulantă, e ceva profund impresionant. Or, tocmai nu se insistă de loc asupra ei. Iar infirmitatea ni se înfăţişează în chip grotesc, căci este transformată într'un fel de burtă laterală. Montgommery, obligat să-i lipsească un braţ, îl ascunde pe cel ce nu trebue, îl ascunde în pantaloni, ţinându-l strâns de-alungul corpului; ceea ce-i dă o oarecare proprietate asimetrică mai mult rizibilă decât tragică.

La Hollywood, (toată lumea ştie asta) este o atât de mare abundenţă de actori gata să se angajeze, în cât s'ar fi putut uşor găsi un ciung veritabil, un ciung care să fie frumos, şi care să fi jucat cu braţ fals în primele scene ale filmului (sau să fi fost dublat de un actor care samănă cu el, chit ca în prime planuri să apară el personal; e inutil de spus că toate aceste trucaje sunt jucării pentru cinematograful contemporan american). In tot cazul, ar fi trebuit ca ciungia să fie veritabilă, nu să fie camuflată în pantaloni.

Aceste două cusururi (ne insistenţa asupra ideii de „moarte vie", şi greşala technică a cingiei simulate), la care se mai adaugă şi altele (de ex. urîciunea din cale afară de insuportabilă a eroinei. a lui Hellen Hayes), fac ca filmul să aparţină categoriei — de altfel interesantă — a filmelor „ratate", a filmelor care ar fi putut să fie şi au pierdut prilejul să fie bune.

Apropo de Tauber

Nu are nicio importanţă că mie personal nu-mi place cum

RICHARD TAUBER

cântă Tauber, şi de alt fel nu are în genere importanţă dacă un actor cântă bine sau prost, aceste chestiuni fiind străine de estetica cinematografică propriu zisă. Ceea ce însă are importanţă este faptul că atunci când un cântăreţ profesionist „turnează" în film, el rămâne cu starea civilă neschimbată, continuând, în poveste, să fie tot cântăreţ profesionist ca şi în viaţa reală. Asta încă n'ar fi cine ştie ce dezastru; decât toate istoriile cu cântăreţi profesionişti descriu mereu acelaş lucru: un geniu ignorat, care devine geniu întâmplător descoperit de un nu mai puţin genial descoperitor, pentru a deveni la urmă geniu integral, recunoscut şi furtunos aplaudat. Câteodată — şi este unica variantă — după apoteoză urmează un ultim episod, în care eroul, socotind că gloria nu însamnă fericire, dă cu piciorul la deşartele succese lumeşti, pentru a se reîntoarce la viaţa simplă, în braţele unei Solveg de circumstanţă şi în căsuţa fără etaj a unui târguşor obscur şi natal.

Acest gen de istorioară morală, cu sau fără varianta „revenirii la pământ", s'a bucurat poate de douăzeci de ori de onoarea ecranului. Şi în privinţa valorii de psihologie — deci de artă — a unor asemenea producţiuni, e mai bine să nu vorbim.

Totuşi, în filmul cel nou al lui Tauber este ceva care răscumpără toată anosteala restului, şi anume pasagiul, destul de lung, unde suntem plimbaţi cu trenul prin Austria, Tirol, Bavaria, şi unde de pe geamul vagonului ni se arată peisagii mai mult sau mai puţin alpine. Acum mi-am dat sama de ce e atât de frumoasă natura contemplată de pe portiera unui compartiment. Spectacolul cuprinde două categorii de obiecte, pe care le-am putea împărţi în obiecte mari şi obiecte mici. Din acestea din urmă fac parte casele, stâlpii de telegraf, pomii apropiaţi, etc. Toate acestea au proprietatea de a fugi, în timp ce noi parcă stăm pe loc. Obiectele mari sunt munţii, lacurile depărtate, pomi, case aflate pe planul din fund, câte un deal mai voluminos, chiar când el se află aproape de calea ferată, pe primul plan. Toate aceste obiecte au proprietatea de a sta pe loc, în timp ce noi, trenul, fugim faţă de ele. Două categorii de obiecte care reprezintă două stiluri de mişcare. diferite şi logic inverse. Obiecte de stare, şi obiecte de deplasare. Iar, ceeace-i cu atât mai curios, obiectele acestea pot să fie identice pentru ambele categorii. O casă, un pom, după cum sunt plasate, pot indica o deplasare a lucrurilor faţă de imobilitatea noastră, sau o goană a noastră faţă de neclintirea lucrurilor. Acesta e marele farmec al ferestrelor de vagon. Ne prezintă — nu zic conflictul — dar jocul a două teorii cinetice deosebite şi simultane. Henri Bataille ironiza femeile spunând că ele nu pot admira natura decât de pe portiera unui vagon de tren. Bataille era un prost. Aci ca în toate, femeile au dreptate. Este o natură foarte particulară, şi mai subtil frumoasă, aceea ce se vede pe geamul unui rapid.

Facem toate aceste constatări aci, mai întâi pentru că ele ne-au fost sugerate de un film, şi al doilea pentrucă cinematograful, cu mijloacele technice de care dispune, poate scoate nişte efecte de o rară valoare estetică din acest dans de două peisagii suprapuse şi alternând mişcarea cu nemişcarea.

D. I. SUCHIANU

Cronica mizantropului

Şcoală greşită

Profesorul îmi spune:

Din ce în ce generaţiunile care-mi trec pe dinainte sunt mai debile sufleteşte şi munca împreună cu ele e mai grea. Inchipue-ţi că în clasele mele de curs superior nimeni n'a citit pe Dostoievski sau pe Tolstoi, pe Ibsen, pe Zola şi altc de acestea. Abia câte unul a avut în mâni câte o broşurică din Biblioteca pentru toţi. Şi când te gândeşti că pe vremea noastră citeam din şcoală toate vechiturile astea şi în clasa a opta eram descoperitori. Nu-ţi mai spun că, la mine cel puţin, nu e nici unul care să mânuiască un instrument muzical. Iar noi ne împrumutam pe Mazas şi Vioara de aur şi ştiam din gimnaziu de Bach, Haendel, Vivaldi, Boccherini, etc. Când vorbesc de aşa ceva şcolarilor mei, ei holbează ochii într'un chip înspăimântător, în panică. Au aerul de a spune: aceste lucruri nu sunt în manual. Da, fireşte, nu sunt în carte. Căci băeţii sunt buni, învaţă cu hărnicie şi au o sumedenie de profesori specialişti care nu-i slăbesc până ce nu-şi pregătesc „materia". Noi mai trăgeam chiulul, eram făcuţi scăpaţi, ba chiar mi-aduc aminte că n'am deschis nicio dată Logica în şcoală. Cu toate acestea mintea ne era parcă mai sprintenă, deşi nu de o calitate mai bună decât a acestor bravi tineri. Asta fiindcă în casă la noi era un pian, era o vioară, aveam o carte, o revistă, fiindcă în clasa noastră erau laolaltă băeţi săraci dar şi unii foarte bogaţi, care veneau la cursuri înarmaţi cu o bibliotecă întreagă. Cei mai săraci se ambiţionau, cereau cărţi cu împrumut celor mai cu stare, şi împlineau astfel lipsurile lor de origină familiară. Băeţii mei sunt buni, sunt harnici, dar sunt copii de oameni săraci, în casa cărora n'a stat nici când o carte. Şcoala n'are nici ea cărţi sau are câteva fleacuri moraliste pentru clasele primare.

Cu oricâtă bună voinţă, ce vrei să iasă din capetele acestea neexercitate cu munca intelectuală, muncite de manuale seci? La 17 ani eşti filosof, te îmbeţi cu abstracţiile, dar băeţii mei nu le cunosc deloc gustul. Ei povestesc ideile ca o bătălie cu turcii din cartea de istorie. Intre ei şi mine nu e nicio punte. Ei îmi întind mânile întinzându-se şi eu le întind braţele, dar nu ne ajungem. De câte ori arunc o vorbă mai abstractă observ că ochii tuturor s'au întunecat. N'au înţeles. Mă silesc, mă sbat, cad într'alte abstracţiuni şi mai grele şi ora trece. Ce poţi face când alţi colegi caută să le explice totul pe puncte simple? Ar trebui ca copiii aceştia să facă o bae bună de cultură, să stea de vorbă cu noi nesiliţi un an de zile, să citească lucruri de soi, fără spaima notei, cu unele lămuriri ale noastre, pentruca lipsa mediului intelectual de acasă să fie împlinită de şcoală. Copiii noştri nu sunt încă făcuţi pentru şcoală. Au nevoie de o „grădiniţă" cu cărţi.

ARISTARC

Cronica sportivă

Organizatorii matchurilor de foot-ball din Capitală experimentează cu febrilitate. In fiecare Duminică se oferă spre consumaţie o nouă împerechere de jocuri. E deja un rezultat câştigat că, dat fiind timpul frumos, publicul bucureştean primeşte cu plăcere şi fără urmă de oboseală, trei ore consecutive de acţiuni, reacţiuni, faze, deschideri, incidente, accidente şi scandaluri. Materialul prim pentru formarea unui public sportiv există deci din belşug; din nefericire acest material prim este şi primar; în nomenclatura materialelor s'ar numi: brut.

La stabilirea acestui rezultat a contribuit involuntar şi vremea excesiv de frumoasă care a mijlocit vânzarea unui mare număr de limonăzi.

Perfect inofensive când sunt pline în coşurile vânzătorilor, sticlele de limonăzi devin primejdioase odată golite şi în mânile celor desalteraţi trupeşte, după cum se va vedea.

Vreo 10.000 de spectatori au renunţat la confortul prânzului dominical şi s'au oferit curajoşi şi tenaci unui intens bombardament solar, ceeace arată că organizatorii au judecat corect.

Prima surpriză a zilei a fost nu înfrângerea, ci zdrobirea timişorenilor. După victoria obţinută Duminica trecută împotriva unei echipe de clasa C.A.O, şi în excelenta formă fizică de care au dat atunci dovadă Juventiştii, se putea anticipa o nouă victorie a lor, dar nu cu un scor de 6—1! Explicaţia nu e decât comportarea neaşteptat de slabă a „chinezului".

Pentru o echipă cu un trecut frumos, cu un prestigiu încă în viaţă, matchul de Duminică a fost o lecţie umilitoare şi un evertisment sever.

Numai cu technică spectaculoasă şi indolenţă nu se câştigă un match; când se mai întâmplă ca technica să fie în eclipsă, ceeace a fost cazul Duminică, dezastrul nu mai poate fi evitat.

De partea cealaltă, nimic deosebit de analizat; nici tactică savantă, nici combinaţiuni de virtuozi; în schimb o însufleţire nealterată până la sfârşitul jocului; profitând cu promptitudine de acea greşală adversă, animaţi de voinţa de a învinge, şi menţinând jocul într'un ritm rapid, Juventiştii au câştigat una din cele mai frumoase partide ale sezonului. E util de adăugat că numai cu însufleţire şi voinţa de a învinge nu se marchează neapărat şase goaluri: mai trebue ceva, sau mai exact, trebue să mai lipsească ceva... la adversari.

Efectiv, Chinezului i-a lipsit apărarea; cu tot ajutorul mijlocaşilor care au jucat destul de bine, apărarea a fost tot timpul vulnerabilă, permeabilă şi finalmente perforabilă. Evident că în asemenea condiţii, linia de atac a înaintaşilor nu mai poate funcţiona normal şi randamentul ei tinde spre zero. Cu trei minute înainte de sfârşitul jocului tot ce se mai putea salva, onoarea, a fost salvată graţie lui Koenig. Dela învingători trebue relevaţi Zăinescu, mai bun ca niciodată, De Vittor, Maior, care au marcat fiecare câte două puncte, Petrescu şi Palmar, de asemeni fundaşii Vogl şi Dragomirescu care au făcut o partidă excelentă. D. Polfi (Arad), arbitrul, s'a dovedit a fi pasărea rară, care vede tot, spune tot, sancţionează prompt şi mulţumeşte pe toată lumea.

Era puţin probabil ca miracolul unui arbitru care obţine unanimitate să se repete în aceiaşi zi după cinci minute. Arta de a conduce impecabil un match implică un buchet foarte bogat de calităţi diverse şi d-l Milivoi s'a prezentat modest cu câteva floricele numai. Intre timp sticlele de limonadă, în prima lor destinaţie circulau intens.

Cine ar fi bănuit că era atâta „electricitate" în atmosferă, şi că faţă de această „electricitate" sticla nu mai este izolantă ci din contră!

Al doilea match al zilei începe deci, şi opune leaderilor diviziunii naţionale „A", pe universitarii clujeni. Dela început „Venus" atacă şi obţin, dar fără rezultat, un „corner" în minutul trei; reacţiunea se produce însă cu promptitudine şi în minutele următoare, universitarii atacă primejdios şi domină autoritar; se simte deja virtualitatea unui goal: efectiv Baciu, lansat de Ploeşteanu aleargă pe tuşe, se îndreaptă spre poartă şi trimite o bombă, care în drumul ei glorios. intră cu portar cu tot în goal.

Dar a vrut arbitrul să nu fie; şi în loc de un goal frumos, am avut un scandal.

Enorm scandalul şi urît! Şovăiala arbitrului şi nefericita lui concluzie, au pus în scurt circuit toată „Electricitatea" celor 10.000!

O grindină de sticle goale s'a abătut pe terenul de joc având ca obiectiv imediat arbitrul. Inutil de adăogat că în afară de această reacţiune colectivă, s'au produs în tribune o sumedenie de descărcări dela om la om, ceeace arăta între altele că universitarii din Cluj au numeroşi simpatizanţi dinamici în Bucureşti. Trebue mărturisit fără înconjur că spectacolul era degradant în sălbăticia şi brutalitatea lui; reputaţia de public sportiv a bucureştenilor a căzut ruşinos la examen; cine l-a trecut însă „magna cum laude" au fost universitarii clujeni a căror atitudine calmă şi stăpânită atât în timpul incidentului ca şi în restul jocului a fost o adevărată lecţie de purtare sportivă frumoasă. Exemplul bun nu este în general contagios, dar e sigur că atitudinea elegantă a clujenilor le-a sporit mult simpatiile şi aşa foarte numeroase.

Un lucru însă trebue reglementat cu urgenţă: anume regimul sticlelor cu limonadă în cursul unui match. A transforma terenul de joc cu cioburi de sticlă într'un fel de „glasspapier" pentru uriaşi, e deadreptul un atentat la viaţa jucătorilor, care se pot răni grav şi infecta şi mai grav!

E greu de apreciat în ce măsură a fost atins „moralul" nedreptăţiţilor, prin neacordarea punctului câştigat drept; faptul rămâne însă că bucureştenii au câştigat matchul la un scor cam aspru. Portarul clujenilor care a luptat minunat, a fost supus unui bombardament impresionant şi a salvat numeroase bombe; şi totuşi punctele, cu excepţia ultimului, nu au fost marcate vitejeşte ci mai de grabă insinuant. Pentru iubitorii obiectivi de foot-ball trebue mărturisit că jocul ambelor echipe a fost sub aşteptări: un nivel tehnic mai ridicat din partea unor echipe care figurează în prima noastră divizie, este un minimum care se poate pretinde. Scorurile masive nu trebue să adoarmă vigilenţa cluburilor învingătoare căci probele jocului românesc se fac jucând cu echipe străine şi atunci mai avem mult, foarte mult de învăţat şi de muncii.

GRIMAN

Bibliografia românească

D. N. Dașcovici pledează în „Gazeta cărților", de subt direcția d-lui D. Munteanu-Râmnic, pentru un buletin lunar al bibliografiei românești.

Cine ar putea — și ar trebui să-l facă.

Răspunde d. Dașcovici:

„Să-mi fie îngăduit să răspund imediat și fără gând de a supăra pe cineva: *Academia Română!*

„Prin experiența „*depozitului legal obligatoriu*", ca și prin funcțiunea centralizatoare ce o îndeplinește, în *România, biblioteca Academiei Române,* funcțiune întru totul asemănătoare cu a *Bibliotecii Naționale dela Paris* sau a celei dela *British Museum* (Londra), sarcina acestui buletin al tipăriturilor românești *la zi* nu poate cădea decât asupra Academiei. *Socotesc chiar că tipărirea unui asemenea buletin a constituit, totdeauna, una dintre primele îndatoriri ale Academiei noastre.*

„Dacă se găsește să-l facă altcineva, e foarte bine, dar cred că nici o altă inițiativă, ori cât de însuflețită, *nu va putea împlini lipsa aceasta, fără sprijinul imediat și statornic al Academiei Române.*

Citesc, e drept, în fiecare lună, prin ziare, o scurtă notiță despre numărul de volume noi cu care s'a îmbogățit biblioteca Academiei Române prin depozitul legal și prin cumpărări sau donațiuni, precum și numărul de cititori, cu totalul volumelor consultate. Sunt date îmbucurătoare, fără îndoială despre activitatea Academiei Române... Dar e nevoie ca lista, *cu toate* noile achizițiuni, donații, etc., *din fiecare lună, să se tipărească spre a fi pusă la îndemâna publicului cititor.*

„*Cartea* are desigur, o valoare istorică documentară; apare, adesea ca un raport despre lucruri care au fost și nu mai sunt, — dar ea nu este numai trecut, ci are și prezent și câteodată, chiar viitor. Actualitatea imediată, cu părțile ei practice, precum și viitorul, cu tainele lui ascunse, își află calea cărții tipărite, contactul necesar cu viața noastră a tuturor. *Buletinul cărților românești tipărite la zi,* trebue să ofere, în sfârșit, instrumentul necesar de informație rapidă muncitorilor intelectuali din țara întregită.

„Nu e mică mâhnirea, când vezi cum tinerii noștri, cari-și fac tezele de doctorat în străinătate sau în țară, se pun la curent cu bibliografia depe aiurea, din țări depărtate, — dar nu sunt în stare să menționeze decât foarte vag și foarte aproximativ, câte ceva din ceea ce s'a făcut și în țara noastră.

„*Tradiția culturală și legătura de activitate științifică între generațiile noastre nu sunt cu putință, fără o grabnică organizare a bibliografiei naționale române de caracter general.*

In jurul bacalaureatului

După zarva bacalaureatului, cu stăruințe aproape pentru fiecare candidat sau candidată, — iată că acum, în urma rezultatului, intervenienții școlari și-au schimbat tactica: dela rugăminți și platitudini, ei au trecut la atacuri.

Astfel, un ziar atacă pe d. prof. Const. Kirițescu.... Motivul? Nu-i nici un motiv. D-sa este atacat: pentru ce a fost... președintele unei comisiuni de bacalaureat?

Toți profesorii au dreptul să fie numiți în comisia de bacalaureat, ziarul cu pricina contestă d-lui Kirițescu acest drept. Poate fiindcă-i sever...

Ne explicăm toate campaniile de presă.

Dar o campanie de presă pentru susținerea leneșilor și leneșelor, care au căzut la examen? Asta încă n'am văzut.

Candidații, candidatele și părinții lor au o mentalitate specială.

Elevii cred că profesorii îi trântesc din pricina unei deosebiri de păreri asupra filozofiei vieții.

Elevele pun insuccesul pe seama geloziei profesoarelor, care urăsc tinerețea și frumusețea.

Părinții își explică totul pe cale de persecuție.

Dar un ziar — în loc să trimită pe școlari la învățătură — să batjocorească pe profesori? E o mare greșală.

Corespondența lui Sainte Beuve

Bibliotecarul șef al Sorbonei a întreprins publicarea a 5000 (cinci mii!) scrisori, adică întreaga corespondență a lui Sainte Beuve într'un singur corp. Unele, aproape două mii, au mai fost publicate. Dar toate, publicate sau nepublicate, au mai fost încă odată verificate și confruntate cu manuscrisele, când a fost posibil. Ele sunt dispuse după ordinea cronologică, fără paranteză când au fost datate de însuși Sainte-Beuve, în paranteză când data a trebuit să fie reconstituită, ca în cazul celui mai mare număr dintre ele.

Technica acestei publicații merită cea mai mare atenție, mai ales din partea acelora dintre cercetătorii noștri care se ocupă cu asemenea lucrări. Nici un bilețel cât de scurt nu a fost omis, scrisorile a căror urmă s'a pierdut sunt trecute la numărul lor de ordine cu o notiță arătând motivul care îndreptățește convingerea că ele există și conținutul dacă se cunoaște.

Fiecare scrisoare se prezintă cu numărul său de ordine, numele destinatarului, izvorul etc. Sunt apoi comentarii și note asupra destinatarilor, personagiilor și evenimentelor la care se face aluzie în text, precum și a împrejurărilor care au precedat sau au urmat scrisorii.

La începutul fiecărui an este: un calendar, o cronologie foarte detailată a evenimentelor contimporane, o listă cronologică a scrierilor lui Sainte Beuve în cursul anului acela și în sfârșit la fiecare volum un bogat index alfabetic.

Tomul apărut conține 110 scrisori, eșalonate în epoca dintre 1818 și 1835, adică epoca din viața lui Sainte Beuve de la 14 la 35 de ani.

Se răsfrânge în această corespondență toată fierberea romantică, debutul scriitorului, legătura cu Victor Hugo, și ruperea acestei legături.

Numele corespondenților săi sunt: Lamartine, Vigny, Musset, George Sand, Lamenais, Michelet. In această epocă el colaborează la *Le Globe, National, Revue des Deux Mondes.* Scrierile apărute în acest răstimp sunt. „*Tableau dela Poesie Francaise au XVI-ième*", *Joseph Delorme*", *Les consolations*", „*Volupté*" și schițarea operei „Port-Royal" și „Portraits Litteraires".

In ceia ce privește stilul, el se resimte de tinerețea autorului, deși nu dă impresia unui farmec spontaneu, ci mai mult a unui joc cochet cu ingenioase figuri de stil.

Fără îndoială, partea cea mai importantă a acestei corespondențe este acea privitoare la prietenia între Victor Hugo și Sainte Beuve. Această prietenie începe în 1827 printr'un bilet în care Sainte Beuve primește cu recunoștință invitația lui Victor Hugo. La această dată Sainte Beuve scrisese în „*Globe*" un articol asupra volumului „*Odes et Ballades*". Dela început însă el ține să afirme că prietenia nu va influența întru nimic judecata sa critică. In 1829, prietenia între cei doi scriitori este la culme: „Nu mai trăesc decât prin d-ta", scrie el în scrisoarea No. 85, 11, Oct. 1829) „Puținul talent pe care-l am mi-a venit prin exemplul d-tale și sfaturile pe care mi le-ai dat sub masca laudei". Apoi mai departe: „In sfârșit viața mea casnică e în d-ta, nu sunt fericit și nu mă simt *la mine acasă* de cât pe canapeaua dela d-voastră, la gura sobei". Aci e primejdia! Cinci zile după aceia, scrie d-nei Hugo o scrisoare respectoasă dar aproape duioaasă.

In 1830, după reprezentația piesei *Hernani,* însă, încep frecăturile între cei doi prieteni.

Sainte Beuve scrie scrisoarea faimoasă (No. 110 din Februarie) în care explică lui Hugo de ce nu va scrie în *Revue de Paris* articolul despre Hernani. El scrie că deși Hernani e o operă de valoare „admirabilă", totuși e desgustat căci vede pe Hugo pradă publicului și căminul său invadat de intruși. Cu un cuvânt o scrisoare bizară, nervoasă, scrisă de un om gelos care și-a pierdut orice stăpânire de sine. Neînțelegerile se înmulțesc, Hugo devine la rândul său gelos, neîncrezător.

In Decembrie (scris No. 137), Sainte Beuve vorbește de prietenia lor ca de un lucru care s'a isprăvit.

O împăcare pare a fi survenit după apariția romanului „Notre Dame". Dar în Iulie 1831, totul pare că s'a stricat definitiv. O încercare de semi intimitate, de trei luni și jumătate, s'a terminat cu o scrisoare mișcată din partea lui V. Hugo în care-l roagă pe Sainte Beuve să nu mai revină. Toate aceste explicații între cei doi bărbați iluștri sunt foarte penibile. Dar scrisorile lui Hugo, tipărite în caractere mici după scrisorile lui Sainte Beuve, sunt mai simple și mai netede ca ton. Corespondența mai continuă cu scrisori de recriminații, sau imputări acre, dar din ce în ce mai rare, până în 1835 când două bilete dintr'o parte și alta arată prăpastia definitivă „Revino la opera d-tale, după cum am revenit și eu la meșteșugul meu" zice Sainte Beuve.

„Să îngropăm fiecare în tăcere ceiace era mort în d-ta, ceia ce scrisoarea d-tale ucide în mine", scrie Hugo.

In celelalte părți corespondența, pe un ton mai liniștit, e plină de diverse și numeroase interese, mai ales că în ea încep să se desineze, personalitatea lui Sainte Beuve, dezvoltarea acelei strălucite și bogate inteligențe, care însă nu parvine să stăpânească un caracter nu tot atât de fericit alcătuit.

FOLCLOR

Din revista „Poporul românesc", reproducem următoarele culegeri din popor:

Strigături din Vâlcea

Arde-te-ar focul pădure
Netăiată de săcure
Și nevăzută de lume,
Să se facă drum prin tine
Să vie maica la mine.
Foaie verde măr crețesc
Numai să mă jeluiesc
Prin străini cum foc trăiesc.
Prin străini aș trăi bine
Nu toacă lemne pe mine
Și-mi toacă pe tocători
Eu îmi rog moarte să mori.
Rău e, maică, prin străini
Ca desculț prin mărăcini;
Mărăcinele mă'nțapă
Și dușmanul rău mă sacă;
Rău e, maică, prin dușmani
Ca desculți prin bolovani;
Bolovanul te glodește
Și străinul mă topește.
Dușmanul până la cină,
E ca sfeșnic de lumină.
Du-te, neică, ducu-ți dorul
Cum duce vântul pârjolul;
Du-te, neică, ducu-ți mila
Cum duce uliul găina,
Prin Slatină, prin Pitești
Și mi-l lasă'n București.
Du-te, neică și să-mi vii
Toamna 'ntre Sântămării
Când se coc strugurii 'n vii.

■

Foaie verde năutu'
Urît mi-a fost urîtu'
Mi l-a dăruit sfântu'.
N'o lăsat Dumnezeu bine
Ce-oiu iubi să iau cu mine;
S'a lăsat Dumnezeu rău:
Să ia urît pe frumos
Să trăiască mânios,
Să ia frumos pe urît
Să trăiască amărît.

(ION N. POPESCU,
învățător, Ștefănești-Vâlcea)]

Strigături din Mehedinți

Frunzuleană viorea
Cine strică dragostea,
Rupă-i dorul inima!
Să n'aibă altă dulceață,
Numai jale în viață.
Ardă-i casa'ntreagă'n foc,
El rămâne orb de tot:
Să ia traista în spinare
Și s'apuce drumul mare;
Să meargă din casă'n casă,
Cerșind cojile rămasă,
Dela alții depe masă.
Și la casa mea să vină,
Două coji să-i dau de milă.
(Colecția

VIRG. N. RACOVANU,
învățător)

Cartea ce nu trebuie să lipsească din nici o bibliotecă

RĂSCOALA

Roman de **Liviu Rebreanu**
Ediția II-a (11—16.000)

...„Răscoala" e o carte destinată nu numai „iubitorilor de literatură" ci și marilor mase. Este una din acele cărți, care ar trebui să numere sute de mii de exemplare, sute de mii de cetitori.

Mihail Sebastian
„Rampa"

„...Răscoala" e o carte excepțională... întrece „Taras Bulba" din punct de vedere al respirației epice și depășește tragismul romanelor lui Remarque.

Bogdan Amaru

...„Răscoala" a apărut într'o nouă ediție cu o ținută și estetică tipografică excepțională, rivalizând cu cea mai nouă și desăvârșită artă grafică occidentală.

Reporter

Opera completă într'un volum frumos legat, de peste 500 pagini.
Editura „Adevĕrul". Lei 100

Cronica literară

N. IORGA: Literatura romană necunoscută; AXEL MUNTHE: O carte de demult.

Sfârșisem cele două volume din urmă din *Opera lui Mihai Eminescu* și recapitulam în două pagini (vol. 3, p. 314 urm.) drumul creației eminesciene, când un articol al d-lui N. Iorga din *Revista Fundațiilor Regale (1 Aprilie 1934)* intitulat *Literatura română necunoscută* m'a pus în fața unui element pe care nu-l întâlnisem în studiile mele și anume că Eminescu ar fi început să publice poezii înainte de data știută adică în 1865, pe cât reiese din articol, și într'o revistă bucovineană *Foaia societății.* Iată rândurile d-lui prof. Iorga : „In „Foaia soțietății" din Bucovina, interesantă publicație periodică, pe care o desfigurează ciudata ortografie a lui Aron Pumnul, se află, la cutare pagină din primul volum, o poezie neiscălită, *La o mamă,* după care urmează versuri populare și numai după acestea o bucată a unui scriitor fără importanță, care semnează. Versurile, în metrul obișnuit atunci, dar pe alocuri cu căutarea onestă a unei rime mai grele decât a formelor gramaticale care-și corespund în verbe ori în sufixe substantivale sau adjectivale, înfățișează durerea pentru o femee bolnavă care e chemată în cer de cei doi copii, pe care i-a pierdut. Țara ei, pământul cu tot ce cuprinde și poate să dea ca mângâiere caută să oprească „muma cu durere, inima cernită", gata să zboare ca „floarea din câmpuri, ca roua din flori", și farmecele acestei lumi a noastre, care caută s'o reție, sunt așa de puternice de se coboară și îngerii, vrăjiți, spre dânsele:

Că îngerii însiși din cer se cobor
Și dau pentru ele nemurirea lor!

„Cum se vede, e însuși germenul ideii care va provoca mult mai târziu splendidul poem al *Luceafărului.* Dar atribuirea către Eminescu care nu s'a folosit doar de aceste gângăviri ale unui talent abia începător, se hotărăște prin alte două versuri, în care icoana și rima amintesc *Mortua est,* care e, cum se știe astăzi, din comparația cu manuscrisele poetului, una din cele d'întâiu încercări ale lui, făcând parte din volumul de tinereță pe care-l pregătise de tipar. Aceste versuri iată-le:

Și-ar vrea ca să treacă de-al lumii hotar,
Scuturând din aripi al vieții amar.

„Eminescu n'a publicat nimic înaintea „lăcrămioarelor" pentru marele lui dascăl Pumnul, care sunt din Ianuarie 1866, urmând îndată, apoi, înseilările de romantism după ale lui Bolintineanu în „Familia". Avem asfel aici primele pagini ieșite la lumină ale aceluia care era să se ridice așa de sus deasupra unor astfel de modeste încercări.

La o mamă

Sînt oare de jale fără mărginire,
Când sufletul simte dor de pribegire

Și-ar vrea ca să treacă de-a lumii hotar
Scuturând din aripi a vieții amar.

Dar sînt și pe lume oare fericite,
Atât de frumoase și 'ndumnezeite,

Că îngerii înșiși din cer se cobor
Și dau pentru ele nemurirea lor!...

Tu, a țării mele fiică mult iubită,
Mumă de durere, inimă cernită,

Ah! din a mea țară de ce vrei să zbori
Ca floarea din câmpuri, ca roua din flori?
Etc. Etc.

Vasăzică, d. Iorga, pe temeiuri literare, decidea că poezia de mai sus este a lui Eminescu. O astfel de ipoteză nu putea fi primită fără dovezi, mai ales că izbea dela început aerul alecsandrinian al unor expresii, asemănarea izbitoare cu *Emmi.* O poezie cu acest titlu nu avea însă Alecsandri, al cărui volum de poezii complete îl aveam totuși înainte (dovadă de orbirea respectuoasă pe care o dă prestigiul unui om de știință de talia d-lui Iorga) și mai ales nu se putea închipui cum Alecsandri, așa de vanitos, ar fi publicat la acea vreme versuri nesemnate. Trebuia dar să văd „Foaia soțietății", „la cutare pagină", ceeace n'am izbutit, fiindcă Biblioteca Academiei ia de Paști, când tipăream, o vacanță bine meritată. Neputând sta în loc pentru o chestiune cu totul secundară și neputând face nepolitețea de a ignora articolul d-lui Iorga, am amintit în treacăt ipoteza d-sale, înfruntând scepticismul unora cu privire la alte inedite din acel articol, care se dovediseră lucruri semnalate. *Revista Fundațiilor* a avut însă nenorocul în ultima vreme să primească false descoperiri eminesciene, cum sunt acele ale d-lui Ciorănescu, care ne comunica entusiasmat că *Moartea lui Wallenstein,* tradusă după știința tuturor de Emilia Maiorescu-Humpel, (v. și N. Iorga, *Oameni care au fost, II,p. 392)* ar aparține lui Eminescu, precum și o piesă „inedită", cunoscută generațiunilor din „Operile complete". Dacă aș fi avut sub ochi atunci ediția poeziilor eminesciene a lui Bogdan-Duică, acel uimitor detectiv literar, aș fi văzut în prefață chiar că Bogdan-Duică alătura *Mortua est* de poezia descoperită de d. Iorga, în revista cunoscută și aceluia și pe care o atribuia lui Alecsandri. Ediția aceasta, epuizată acum, mi-o aduce studiosul profesor, d. D. Voiculescu, care a observat confuzia. Ar mai fi fost o salvare morală. Ca poezia din Foaia societății unde o văzuse și Bogdan-Duică să-i fi fost atribuită lui Alecsandri prin socoteli literare de aceleaș fel ca ale d-lui Iorga, ca poezia în sfârșit să se aflĕ numai acolo, uitată în revistă, așa încât, eroarea să fie cu putință. Dar vai, deschid din nou poeziile lui Alecsandri, ed. Adamescu și la pag. 275, în culegerea *Varia,* N. 31, aflu poezia *Pe albumul d-nei Z. (scrisă în 1856, publ. în ed. 1875, v. III, p. 174):*

Sînt ore de jale fără mărginire
Când sufletul simte dor de pribegire
Etc. Etc.

Așa dar, prima poezie a lui Eminescu este de fapt o cunoscută compunere a lui Vasile Alecsandri. Lucrurile rămân cum au fost înainte și eu nu mă îndoesc că d. Iorga, în enorma activitate a căruia aceste scăpări din vedere sunt firești, va primi cu îngăduință această respectuoasă rectificare.

Dar fiindcă e vorba de rectificări, țin să atrag atențiunea d-lui prof. Iorga asupra unei mici scăpări din vedere, care ne surprinde în această frumoasă carte a d-sale, dintre cele mai citite. O observare făcută mai înainte n'a avut norocul să cadă sub ochii d-sale. In *Istoria Românilor prin călători, I, 1932,* d. N. Iorga ne înfățișază la pagini deosebite doi călători străini deosebiți: pe Baksici (p. 22 urm.) și pe Diodato (p. 29 urm.) E vorba aci de fapt de vizitele pe care episcopii catolici de națiune bulgară din Sofia aveau obiceiul să le facă în Muntenia din ordinul Congregației de Propaganda Fidae. De unde a luat d. prof. Iorga știrile, la acea vreme? Din cunoscuta, istoricilor, culegere de rapoarte bisericești a Părintelui Fr. Fermendziu, *Acta Bulgariae ecclesiastica (Mon. spectantia historiam Slavorum merid. XVIII) Zagrabiae, 1887.*

Insă Baksici și Diodato sunt una și aceiași persoană. Unul e numele de familie al prelatului, altul este numele episcopal. Lucrul acesta reese chiar din examinarea corespondenței lui Baksici și de altfel este semnalat la indice. După ce observasem aceasta în *Altre notizie sui missionari cattolici nei paesi romeni* a apărut o nouă ediție a cărții d-lui Iorga fără cuvenita îndreptare.

■

Ceeace ne surprinde în privința lui Axel Munthe este extraordinarul merit pe care opinia publică română i-l pune în seamă și care corespunde atât de puțin adevărului. De altfel spaima aceasta de tot ce e „din străinătate" e caracteristică nouă. N'am să cad în exagerațiunile d-lui Mihail Dragomirescu, dar nu pot să nu atrag atențiunea asupra desconsiderării pe care o aruncăm noi asupra lucrurilor noastre. Prin firea lucrurilor, occidentul e ostenit și tot ce facem noi începe să poarte pecetea vigoarei. Când te uiți câte inepții se pot citi, cu admirație aci, în cărțile și revistele apusene te întrebi dacă nu ne trebuește o școală de mândrie națională. O româncă n'ar lua *Viața Romînească* sau *Convorbiri literare* sau *Gândirea* sau *Azi* dar cumpără cu religiozitate *La Nouvelle Revue Française* în care descoperi lucruri de o platitudine, uneori, desăvârșită, pe care un redactor român nu le-ar publica. Desigur noi criticăm *Gândirea* și alte reviste mai tinere cum e *Azi,* ca să facem operă de critică, să descoperim adevărul, dar nu e mai puțin adevărat că dacă am face o comparație cu multe lucruri pe care suntem obișnuiți să le primim cu gura căscată din occident, ar trebui să fim mai îngăduitori. Cum? Găsește un Sadoveanu atâta rezistență în tineri cu romanul lui de mister arctic *Uvar,* când inferiorul Benoit a ajuns membru al Academiei Franceze?

Cititorul român trebue să mai știe că adevărata critică occidentală e foarte rezervată în ce privește gloriile actuale și că de pildă francezii se socotesc într'o zonă de decadență. Svonurile pe care le primim noi sunt reclama editorială, a cărei unealtă sunt revistele. Dar să vedem ce-i cu Axel Munthe. Acesta e un medic nordic trăit la Paris și în Italia. O omenie lăudabilă l-a făcut să prindă dragoste de umili, de animale, de saltimbanci, de artiștii ratați, specializându-se însă în italieni emigranți. Acest lucru a fost de natură să-i atragă simpatia italienilor care l-au tradus, cum am face și noi cu o carte oricât de modestă care ar vorbi despre noi. De altfel Munthe continuă un soiu de reportaj milos tipic italian. Nuvela italiană din ultimele decenii este așa cum sunt paginile lui Axel Munthe, care sunt adevărate paștișe de literatură stil italic. Nu-i vorbă și literatura franceză a cultivat odată pe umili. Coppée, Daudet și alții mai mărunți au pagini de asemenea proză. Nimic dar nou, cu excepția hotărârii de a nu face literatură (nici mijloacele nu sunt), de a atrage atențiunea omenește asupra unei lumi demne de simpatie. Axel Munthe e un autor didactic, moral, pentru copii, un fel de Edmondo de Amicis. Dacă privim lucrurile

Continuare în pag. X-a

Insemnări și polemici

O caracteristică

D. L. Straton are, în revista „Șantier", următoarea caracteristică a scrisului d-lui Mihail Sadoveanu:

„Locul d-lui Mihail Sadoveanu în literatura română ca făuritor neîntrecut de limbă românească și de compozitor epic, nu mai trebuie subliniat. Și e o simplă chestie de gust individual dacă subiectele și maniera d-lui Sadoveanu sunt sau nu apreciate. Dar mi se pare că puțini din generația noastră se vor putea sustrage acelei impresii contradictorii pe care o încerc eu decât ori deschid o carte a acestui romancier. Pe de o parte, scrisul d-lui M. Sadoveanu ne apare simplist, primitiv, fără problematica care ne frământă pe toți, plasat oarecum în afară de ritmul frământărilor noastre contimporane, departe de nevoile sufletești ale zilei. In acelaș timp, el ne atrage iresistibil prin formatul masiv al talentului, prin frumusețea limbii, prin darul neîntrecut de a evoca lucruri și oameni, și, mai ales, prin autenticitatea înrădăcinării lui în viața națiunii (și aceasta înseamnă: în viața noastră a tuturor). In această reacțiune contradictorie față de opera d-lui Sadoveanu se oglindesc, fără îndoială înseși contradicțiile omului *Sadoveanu, copil al timpului nostru, cu sufletul larg deschis ideilor generoase, deopotrivă departe de obscurantismul fascist ca și de nebunia șovină, și totuș în nici un fel scriitorul timpului nostru, ci evocatorul unui trecut față de care putem avea toate atitudinile posibile — dela prosternarea orbească în fața oricărui voevod bulgar sau fanariot, pripășit prin țările românești, până la analiza rece și critică, a faptelor, dar care este și rămâne* fatal *trecutul* nostru *— și, ca atare, ne interesează și înduioșează în mod organic".*

MIHAIL SADOVEANU

Cum a devenit Rozanov mistic

Pe când la noi în țară puțini au auzit de numele lui Vasile Rozanov, gloria sa crește și iradiază pe zi ce merge în toată Rusia.

Vasile Vasilievici Rozanov, a fost un premergător al Freudismului. Critic cu scăpărări de geniu, el era un ateu din cei mai neclintiți în atitudinea sa față de univers. Iată însă că, din întâmplare, își aruncă ochii pe o pagină din Biblie. Cele ce a citit acolo „intrau în suflet la adâncimi nebănuite", scrie el, „numai Dumnezeu putea vorbi astfel... era mântuirea, nu în înțeles moral, dar în alt înțeles mai profund".

Revelația neașteptată a înțelesului Vechiului Testament a fost decisivă pentru acest cugetător rus, căci e vorba numai de Vechiul Testament: Noul Testament n'a fost nici odată înțeles nici iubit de Rozanov. Aceasta pentru că el nu cunoștea de cât concepția bisericii rusești, care e atât de influențată de manicheism. Biserica rusă primește creștinismul ca o religie de călugări și ascetismul ca singura cale de sfințenie. Vocea lui Isus este o chemare la viața de dincolo, indiferentă la toate nevoile, la toate umilele bucurii ale omenirii, chiar bucuriile familiei și ale procreației.

Pentru natura senzuală a lui Rozanov această religie, dezlegată de lumea fizică era neînțeleasă și odioasă. Teologia Vechiului Testament cu imaginea unui Dumnezeu tată zâmbind creaturilor sale, cu voia patriarhală plină de seva umanității și atât de apropiată de hrana pământului și puterile ei generatoare, era singura care putea să-i aline neliniștea sufletească.

Din această concepție au izvorît multe din rătăcirile și greșelile lui Rozanov, dar și adânca intuiție *a caracterului profund și tainic din unele tradiții biblice, din unele rămășiți ale vechilor rituri telurice din vremurile de origină ale omenirii.*

Zicem intuiție *pentru că Rozanov nu cunoștea nimic din exegeza bibliei și din Istoria Religiilor.*

Nu citise nici pe Renan, care era totuși destul de răspândit în cercurile intelectuale din Rusia.

Era un autodidact ca mulți din gânditorii ruși, care nu avea încredere în nici o altă interpretare de cât a sa proprie, aruncându-se în domeniile cele mai cercetate cu convingerea

DOSTOIEVSKI

fermă că el este acel care le calcă întâi și le descopere.

El este azi unul din cei mai importanți reprezentanți ai generației de intelectuali ruși, care au rupt legătura cu materialismul, sub influența lui Dostoievski.

Franța, patria ideală a lui Carducci

Franța a fost una din dragostele cele mari ale naturii robuste a acestui mare îndrăgostit de idei. Cine vrea să-și dea seamă de timbrul interior al acestui suflet trebue să cunoască sentimentele sale pentru Franța.

Franța, zice Luigi Foscolo Benedeto, într'un articol din revista Pan, *a ajutat pe Carducci să ia conștiință de personalitatea sa ca artist, ca savant și ca om și l'a îndemnat să-și realizeze viziunea personală despre viață.*

Când a ieșit din tumultul adolescenței, Franța și Italia s'au unit în sufletul său pentru a-l înarma și pregăti la toate luptele viitoare.

Din practica stăruitoare a literaturii franceze a primit influențe care au cântărit mult în evoluția sa ca scriitor. Aceste influențe au fost cu atât mai prețioase cu cât marele poet plecase dela clasicismul extrem toscan și era de un academicism pedant de care s'a resimțit apoi întreaga sa operă mai târziu. Exemplul literaturii franceze l'a ajutat desigur să se elibereze.

Dar nici credința sa democratică, nici fascinația literaturii franceze, nici gratitudinea pentru binefacerile pentru conștiința italiană a dominației napoleoniene nu pot explica în deajuns dragostea lui Carducci către Franța.

Iubirea lui Carducci este izvorîtă din credința unui poet cu suflet cinstit și puternic pentru țara ideală pe care i-au descoperit-o Victor Hugo și Michelet și de care se lega cecace el însuși avea mai sfânt în propriul său trecut. Civilizația îi apărea ca un triumf promethean asupra barbariei. După Roma, din secoli întunecați de barbarie au răsărit două mari momente de glorie și lumină :Renașterea italiană și Revoluția franceză. Italia și Franța.

Pentru Carducci „unitatea latină" nu era un punct de program, nici o simplă aspirație ideală, ci un fapt real. „Un fapt natural", zice adică un fapt voit de soartă și confirmat de istorie.

Latinitatea este pentru el, nu un fapt confirmat de știință și de etnografie, ci o unitate de idealuri, ea este amintirea unor lupte comune împotriva aceluiași dușman și pentru o cauză care rămâne veșnică.

Premiul Viareggio 1935

Premiul Viareggio, estival și provincial, este un premiu tot atât de important la Italieni, pe cât e de important la Francezi premiul Goncourt, estival și parizian. Acest premiu s'a înființat în 1929 și este decernat la o serată dansantă de la Hotel Royal pe plaja toscană, deobiceiu în prezența contelui Ciano *și a d-nei Edna Mussolini.*

In anul acesta premiul în valoare de 30.000 franci francezi, a fost împărțit între Stefano Landi, *fiul lui Pirandello și* Mario Massa.

Romanul lui *S. Landi,* „Il Muro di Casa", *este evocarea sfârșitului războiului și întoarcerea prizonierilor italieni la cămin, în timpul armistițiului.*

Cât despre romanul lui Mario Massa. „Homo Solo", *el poate fi considerat ca romanul tip al literaturii contimporane italiene. E un fel de mare frescă a fascismului, cu drama care se petrece în sufletul unui refractar care nu vrea să se facă ecoul entuziasmului național pentru opera lui Mussolini.*

Eroul romanului, un anume Sghembo, *om din popor, simplu lucrător, plecat din țara sa în căutarea unei bucăți de pâne, a devenit un „anarchoid", un revoltat. Se întoarce în patrie, după ce a cercetat cercurile comuniste din Paris și cu ura neîmpăcată împotriva lui Mussolini și a Italiei create de el. Dar progresul realizat în această nouă Italie îl cucerește încetul cu încetul, mai ales că nu găsește nicăeri un răspuns la chemarea sa de luptă și la sentimentele de ură pentru Mussolini. In această nouă Italie el este singurul de părerea sa.* Homo Solo.

„Omul singur", convins, luat de puhoiul entuziasmului popular în fața Ducelui, care defilează „cu brațul întins și surâsul deschis", ridică în brațe un copil peste capetele mulțimii și cu acesta îl salută pe Duce, intrând astfel în rândurile fasciste...

După cum se vede, e romanul tip al dictaturii a cărui temă fundamentală: lupta dintre singurătatea sterilă și idealul vieții colective, a fost tratată cu fel de fel de variante în toată literatura fascistă. O dovadă mai mult că pe timpul dictaturii literatura nu poate fi decât operă de propagandă în serviciul regimului.

Paracelsus

O carte mică de Frederic Gundolf care a fost tradusă din nemțește în limba franceză, descrie opera lui Paracelsus ca o luptă desperată spre a exprima lucruri care nu au mai fost spuse, căci el a văzut *mult mai multe lucruri decât poate spune.*

Figură ciudată, Paracelsus a fost desigur mag, dar nu vrăjitor. A rătăcit toată viața din hanuri în Universități, urmat de o ceată de discipoli gălăgioși, în căutarea unor mistere, pe care dorea să le facă cunoscute tuturor într'o germană grosolană și vulgară.

Născut în Elveția germană, Paracelsus Bombast de Hohenheim, *era un savant adevărat, care dorea să-și armonizeze mica lui specialitate cu științele fundamentale care trebue să dea tonul celorlalte: astrologia și teologia. El nu a fost deci energumenul pe care ni-l arată legenda și anecdota.*

In opera sa grija care l-a dominat toată vremea: de a fi clar și folositor.

Prin limbagiu clar el nu înțelegea un limbagiu raționalist cartezian.

Dorința lui neistovită de a cunoaște îl mână prin toată Europa și poate și la Turci. Aceeași dorință îl face să fie atent la multe și variate fenomene pentru care vocabularul său sărac e neîndestulător.

Acest spirit mare, care știa să prindă corespondențele grandioase în amănuntele ciudate ale microscopului nostru, ducea o lipsă pe care vremurile noastre au împlinit-o din belșug: Nu avea conceptele necesare pentru traducerea lor în limbaj inteligibil.

Ar fi putut să se servească de metaforă, în lipsa terminologiei proprii. Dar Paracelsus socoate acest mod de expresie neștiințific. *Mai curând se servește de alegorie numind maladiile cu numele medicamentului care le e remediu „Nu trebuie să zicem că cutare stare e colerică, sau cutare melancolică, ci că e arsenicală sau aluminală, sau saturniană".*

Acest limbagiu trimite la origina cosmică a răului, unde se găsește și remediul. După părerea sa, pentru a cunoaște și a tămădui o maladie trebuie să cunoști omul în relație cu lumea întreagă, din care el nu e de cât o răsfrângere.

Astrologia lui Paracelsus nu este o superstiție de ghicitor, ci o știință de tămăduire, fundată pe principiul hippocratic similia similibus, *care e și la baza homeopatiei din vremurile noastre, a vaccinului și chiar a psihanalizei. După o lungă și întunecată epocă de materialism, medicina noastră pare a reveni azi la concepția spirituală și organică a omului, care a fost concepția lui Paracelsus. Unul din semnele vremii noastre e această revenire la Paracelsus, căci ea înseamnă că în epoca noastră omul a început să cerceteze ce este el și care e măsura sa în Universul pe care și-a închipuit că l-a conceput.*

Cărți

Nicolae Bucur Mânătorul : *Gens Bucurarum.*
(Iambi, trohei, dactile).
Ed. „Viața Literară" București, 1935.

Dr. Rappaport: *O contribuție la Studiul Pentateuhului.*
Tip. „M. Ebner" Cernăuți, 1935.

Dr. Rappaport: *Literatura ebraică prectilică în cadrul literaturilor orientale.*
Tip. „M. Ebner" Cernăuți, 1935.

Iorgu Iordan :*Miguel de Unamuno și noul spirit spaniol.*
Atelierele „Adevĕrul" Buc. 1935.

Ion Golașu: *Cronici rimate.*
Tip. „Uhrmann" Timisoara. Prețul 20 lei.

F. Ionescu: *„Sai, Ghiuvenlia", „Monografie".*
Tip. „Lucrătorii Asociați", Constanța, 1935.

Ion Breazu: *Michelet și Românii.*
Tip. „Cartea Românească" Cluj, 1935. Prețul 100 lei.

George D. Rânca: *Imagini triste.*
Tip. „Segal" Dorohoiu. Prețul 12 lei.

Reviste

Carpați: Nr. 9 (Sepembrie)
Timocul: Nr. 3—4—5 (Martie-Maiu);
Transilvania: Nr. 3 (Mai-Iunie);
Banatul literar: Nr. 11—12 (Iulie-Aug.);
Țărănismul: Nr. 25—26 (Sept.);
Ramuri: Nr. 4—0 (Apr.-Iul.);
Revista Funcționarilor Publici: Nr. 7—8 (Iul.-Aug.);
Izvorașul: Nr. 7—8 (Iul.-Aug.);
Oița: Nr. 4—5 (Aug.-Sept.);
România militară: Nr. 9 (Sept.);
Transilvania: Nr. 4 (Iul.-Aug.);
Kimondoru: Nr. 18—19 (Sept.);
Astralis: Nr. 6 (Iunie);
Cele trei crișuri: Nr. 7—8 (Iulie-August);
Insemnări: Nr. 58—60 (Sept.);
Francea: Nr. 29—30 (Sept.);
Poporul Românesc: Nr. 14 (Sept.)
Bugeacul: Nr. 1: (Sept.);
Gând nou: Nr. 3—5 (Sept.);
Scânteia: Nr. 13—14 (Aug. Sept.)
Plaiuri Săcelene: Nr. 7 (Iulie);
Revista pentru moralizarea deținuților: Nr. 5—6 Nr. 7—8 (Mai-Iunie-Iulie-August);
Banatul literar: Nr. 11—12 (Iulie-August);
Pagini literare: Nr. 2 (Sept.);
Graiul Dâmboviței: Nr. 7 (Sept.);
Vremea: Nr. 406 (Sept.);
Libertatea: Nr. 18 (Sept.);

Reviste străine

Mercure de France: Nr. 892 (August);
France les Balcars: Nr. 12 (Sept.)
Zëri i Shqipërise Nr. 3 (shtator).

Ziare

Vremea nouă: Nr. 37 (Sept.);
Nădejdea: Nr. 102—103 (Sept.);
Pământul: Nr. 109 (Sept.);
Informații Comerciale: Nr. 187—188 (Sept.);
Curentul Fălticenean: Nr. 24—25 (August);
Drum: Nr. 6—7 (Septembrie);
Monitorul Cărții: Nr. 1 (Sept.);
Buletinul: Nr. 21 (Octombrie).

A APARUT:

Tananica

Romanul d-lui
VLADIMIR CORBASCA
scriitor cu sevă, care se prezintă, pentru prima oară, ca romancier, cu girul unor autentice izbânzi trecute sub pseudonimul Simona Basarab
LEI 60
Editura „Adevĕrul" S. A.

sub această latură, nimic nu e mai sănătos pentru copii decât citirea acestor cărți duioase de doctor inimos, de tipul unui Duhamel fără talent. Cărțile ar trebui ilustrate. Dacă însă vă închipuiți că Axel Munthe e un nou geniu al literaturii, vă înșelați. E la mijloc o simplă reclamă abilă. Munthe n'are nici o legătură cu literatura. Cunosc pe traducătoare, d-na Dora Arianu, o foarte cultă și inteligentă profesoară. Știu însă cum traduc femeile și mărturisesc că mi-a fost frică să citesc cartea până acum. Din fericire însă m'am înșelat și prietenia poate să se împace cu critica. Volumul e foarte bine tălmăcit, fără silnicie, grațios, într'o undă curată și cu un bun vocabular românesc. Poate numai nu trebuiau traduse versurile în versuri, în notă. Humorul unora este înăbușit de pildă.

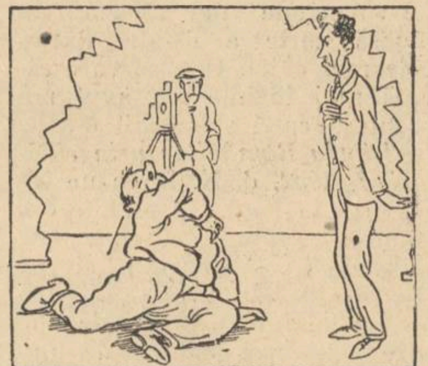
Fenesta che luciv' e mo no' luce
Segn' è ca Nenna mia stace malata,
S'affacia la sorella e me lo dice:
Nennella toja è morta e s'è atterrata,
Chiagneva sempre, ca dormeva sola,
Mo dorme in distinta compagnia!

au fost traduse așa:

Fereastra care strălucește
E semn că Nemma mea zace bolnavă;
S'apleacă surioara-i și-mi șoptește:
Nennella ta-i sub țărâna jilavă.
De singurătate se tânguia
Acum de mulți i-alăturea!

Sensul literal e acesta: „Fereastra care strălucea și acum nu mai strălucește e semn că Nenna mea zace bolnavă. Sora ese și-mi zice:Nennella ta a murit și a fost îngropată. Se plângea mereu că doarme singură. Acum doarme în „societate distinsă".

G. CALINESCU

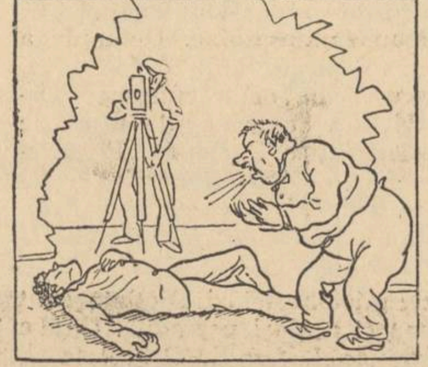

REGIZORUL: — Dumneata trebue să faci pe mortul. Hai, cazi aici și mori....

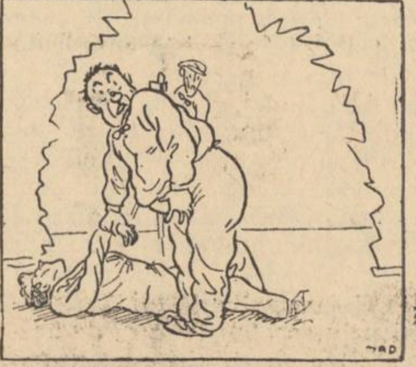
— Moale, moale falș... Nu mor așa oamenii...

— Uite cum se moare...

— Repetă!

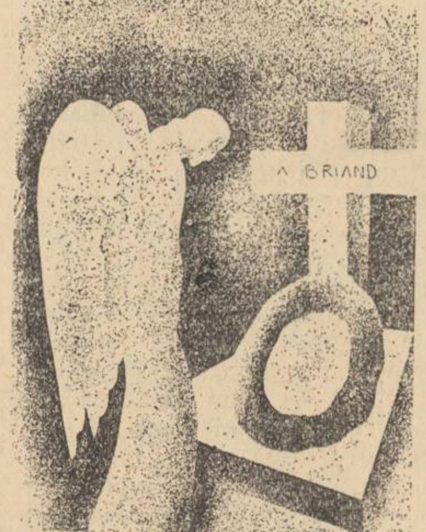

— Nu așa... Nu-i estetic... Moale... Moale!... Nu mor așa oamenii... Scoală și repetă... Da 'scoală odată!

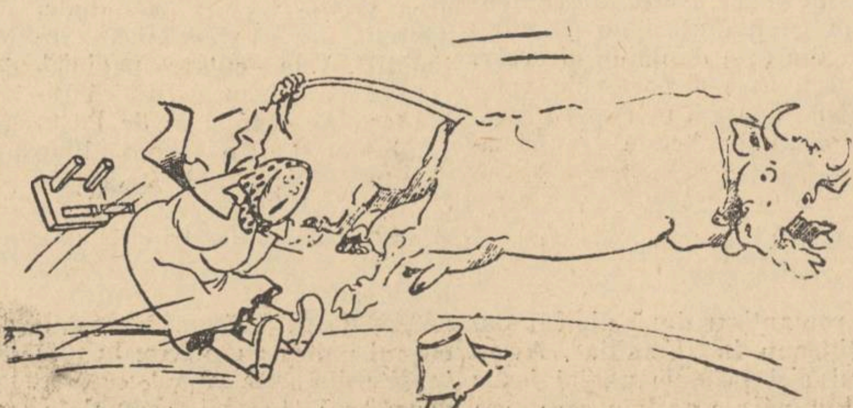
— Ce? A murit, într'adevăr...

„Singurul care a rămas fidel ideii".

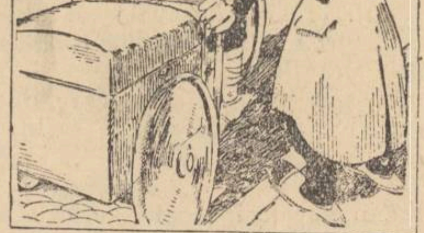

I. Anestin (La zid!)

UMOR SOVIETIC

VACA: — Vreau la colhoz. Acolo mulsul se face cu electricitate.

— De ce nu înlocuești munca d-tale cu cai?
— Deoarece caii nu pot merge pe bicicletă...

Ce ți se întâmplă, când te duci la cineva în vizită — după prima invitație.

Adevĕrul Literar şi Artistic

Anul XIV — Seria II — Nr. 776
Duminică 20 Octombrie 1935

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în ţară
10 Lei Exemplarul în străinătate

BIBLIOTECA CENTRALA „ASOCIAŢIUNII" SIBIU

LUNA IAŞILOR

de Mihail Sadoveanu

Sintem într'o lună când Ieşenii ne îndeamnă stăruitor să-i vizităm. Luna Iaşilor e în splendoare, aurie şi puţin melancolică, aşa cum se cuvine unei cetăţi domneşti în declin; cadrul expoziţiei ieşene, în frumosul parc dela Copou, are în el — însuşi o valoare statornică cu mult mai mare decât cele trecătoare cuprinse în el; căile-ferate fac avantaje care ar fi cu mult mai simpatice dacă s'ar permanentiza; primăria de acolo şi breslele vă întâmpină cu zâmbete ademenitoare; expozanţii au realizat în scurt lucrări agreabile şi de gust; însfârşit Domnul Dumnezeu a întors vara pe crângul ei cu o părtinire de tată bun pentru acest horopsit moştenitor; vă invit şi eu să vă grăbiţi cât ţine încă această feerie de toamnă; invitaţia mea n'are, însă, o alură comercială; vă poftesc desigur să treceţi şi pe-acolo unde cântă muzicile şi fâlfâe flamurile; dar, după aceia, veniţi cu mine să vă arăt Iaşii cel adevărat, pe care puţini îl cunosc.

„Nu-mi place Iaşii",— aud pe cineva, în tren. „N'ai unde dormi, n'ai unde mânca. N'ai un jazz. N'ai un varieteu. N'ai nimic din ceiace caracterizează un oraş modern".

„Nu-mi place Iaşii,— adaugă un vechiu Ieşan, care acum se bucură de toate avantajele Capitalei. A rămas neîngrijit din punct de vedere edilitar; a rămas părăsit şi trist; lumea bună dezertează din el, culturalitatea lui a intrat în legendă; petrecerile somptuoase de altă dată sînt numai o amintire; femei frumoase nu mai sînt"...

„Ce să vezi la Iaşi ? complectează, în sfârşit, altcineva. La Iaşi nu se mai clădeşte; revedem aceleaşi privelişti, care ne pricinuesc stenahorie, deoarece ne evocă propriul nostru trecut scufundat".

Domnilor, dacă vorbiţi serios, adăogând şi puţină glumă, aşa cum se cuvine, atunci mi-aşi permite să întreb ce-ar fi Iaşii dacă ar fi aşa cum poftiţi, fără scăderile pe care le constataţi ?

Vă mărturisesc sincer, nu doresc Iaşilor să se schimbe. Nu-i doresc clădiri noui şi coşuri de uzine ; atunci ar fi altceva decât ceeace este.

Credeţi c'a avut vreodată hoteluri foarte bune şi restaurante minunate? Era oare cu putinţă pentru un om cumsecade să găzduiască în Iaşii de altădată în altă parte decât într'o casă a unui prietin ? Iar mâncarea cea mai bună la Iaşi nu s'a găsit niciodată şi nu se găseşte nici acum într'un restaurant.

Iaşii, ca să fie Iaşi, trebue să rămiie cum a fost şi cum este.

Revenind în el, să te regăseşti, caşi ieri, într'o cetate a amintirii.

Cine caută jazz, varieteu şi toate noutăţile americane, să treacă mai departe, ori să se întoarcă îndărăt. In acest vechi oraş, ori intri în fugă pentru interese mărunte de comis voiajor sau avocat, ori stai pentrucă altfel nu se poate şi ai fost exilat acolo, pe când inima d-tale şi apetiturile d-tale râvnesc în altă parte ; — ori te opreşti într'o perspectivă neaşteptată, sub unghiul trecutului, şi atunci, dintr'o dată, eşti solicitat cu totul de altceva decât ceeace îţi poate oferi un oraş modern în plină expansiune, aşa cum e Bucureştii, de pildă.

In acea vedenie fără păreche pe care foasta capitală a Moldovei o oferă de pe dealurile de la Bucium şi Repedea, contururile se estompează subt o ceaţă uşoară, ca într'un trecut şi ca într'o taină. Incercaţi şi atunci când sânteţi în mijlocul lui să păstraţi acest sentiment al romantismului, pe care vi l-a dat depărtarea. In realitate, treceţi prin Iaşii dedeparte şi dedemult. Dacă încercaţi a căuta altceva, desigur nu veţi găsi. Dar dacă veţi căuta ceeace trebue, adică inima oamenilor de altădată, care au trăit pe acel pământ, adică inima părinţilor şi strămoşilor noştri, atunci veţi găsi cu prisosinţă şi vă veţi desfăta cu pietate.

Trecutul de culturalitate a Iaşilor nu e vorbă vană. Iaşii şi Moldova au stat în fruntea preocupărilor intelectuale ale neamului românesc, nu în chip incidental şi arbitrar, ci din pricini cu caracter istoric. Nu e locul şi timpul să desvolt aici afirmaţia aceasta; amintesc numai că independenţa mai îndelungă a Moldovei, legăturile ei comerciale cu ţările centrale ale Europei, depărtarea de Poarta Otomană, vecinătatea şcolilor poloneze, au înlesnit în afară de alte împrejurări, să constitue Moldovenilor, încă din veacul XVII, acea atmosferă de nobleţă în care au apărut oameni mari şi cărturari vestiţi ca Miron şi Neculai Costin, Dimitrie Cantemir, spătarul Milescu. Reînflorirea acestei intelectualităţi în veacul XIX, ne-a dat acei scriitori şi cugetători de frunte, dintre care numărăm numai pe câţiva: Costache Negruzzi, Vasile Alecsandri, Alecu Russo, Mihail Kogălniceanu. Indată după asta, în vremea „Junimii" — Mihail Eminescu, Ion Creangă. Nu mai vorbim de Grigore Cobălcescu, Maiorescu, Vasile Conta şi câţi alţii... Mormintele multora dintre dânşii se găsesc în acea grădină în care odihneşte lumea de ieri. Vă veţi sui la „Eternitate", ca să comunicaţi sufleteşte nu numai cu unii din aceştia pe care i-am pomenit, ci şi cu alţii : Nicu Gane, Dimitrie Anghel, George Tăutu, Neculai Beldiceanu. Pe mormintele tuturor înfloresc florile, ca nişte suveniruri.

Unele din instituţiile de cultură de astăzi — cum e Academia Mihăileană, adică Liceul Naţional şi cum e Universitatea, care-şi revendică aceiaşi obârşie, cum sânt şcolile normale, vin dintr'un trecut cu mult mai depărtat decât se crede: se trag din acea şcoală de învăţământ superior, institutul Vasilian, întemeiat în Iaşi acum 280 de ani.

Teatrul ieşan şi-a sărbătorit acum câţiva ani o sută de stagiuni neîntrerupte.

De şaptezeci şi cinci de ani, de când s'a realizat unirea, oraşul acesta domnesc a început a suferi de pribegiile fiilor lui. Exodul Ieşenilor către capitală de atunci începe. Toţi ieşenii au plecat la Bucureşti: funcţionari superiori, profesori universitari, scriitori şi gazetari, artişti (Millo, Hasnaş, Sturza, Morţun, etc.), pictori şi sculptori; unii au plecat în grup, cum au fost convorbiriştii; şi cu toate acestea au rămas destui, ca să marcheze alte epoci de înflorire intelectuală — cum a fost vremea „Contimporanului" şi-a „Vieţii Romîneşti". Şi „Contimporanul", şi „Viaţa Romînească" au fost absorbite de Capitală. Ieşenii au continuat să plece. Ieşenii continuă să vie la Bucureşti. Rămân destui acolo la Iaşi; vor mai continua să vie alţii la Bucureşti.

Care-i intelectualitatea Iaşilor ? Desigur, această intelectualitate nu e în cluburi, nici în adunări publice, nici nu umblă pe drum în corp constituit; ea este aceia care furnizează necontenit Ţării elemente de valoare. Nici altădată nu se manifesta altfel decât acum. Deci Iaşii decade şi moare şi iar renaşte de şaptezeci şi cinci de ani.

(Continuare în pag. II-a)

George Lövendal — Chip de ţăran

Braşovul în ceaţă

Pe munţii spâni, pe munţii suri
Şi pe schelete de păduri,
Decemvrie, n'a pus grămadă,
Ca an, podoabe de zăpadă;
Şi fără salbe de hurmuz,
Pădurea-i un arici hursuz !

Din fund de zări îndantelate,
Incepe ceaţa pe 'nserate,
Ca un păianjen uriaş,
Se ţese plasa-i pe oraş.

Bondari mecanici, de metal,
Din farurile de pe frunte
Intind vremelnic câte-o punte
Pe strada ridicată 'n val.

Ca 'ntr'o burgadă scufundată,
Răsar din ape fumurii,
Doar turnul vechei primării,
Şi cetăţuia crenelată.

Sunt porţi ce par intrări de grotă,
Şi case izolate 'n larguri,
Corăbii fără de catarguri,
Iar fabrica e-o 'ntreagă flotă!
Şi oamenii ţâşnesc de-aproape,
Ferindu-se de paşii tăi,
Ca lighioi de prin hârtoape!

Prin curţi schelălăiesc potăi,
Iar vocile te iau de piept
Ca să-ţi arate drumul drept!

Vitrinile, la prăvălii,
Se şterg confuzie şi hilare,
Şi siluete de cheflii
Se reazimă de felinare.

Prin cafenele 'ntrezăreşti,
In dosul geamurilor mate,
Un joc de umbre chinezeşti,
Şi te ajung pe înfundate
Triçtraçul zarurilor albe,
Ciocniri de glasuri şi de halbe,
Şi jazuri idealizate.

La colţul unei străzi, din ceaţă,
De-odată,
Un urs imens îmi iese 'n faţă,
Şi 'n preajma mea nu-i nimeni alt !
Să strig? să fug?... Sânt însă mută;
Imi sânt picioarele de vată
Şi încleiate de asfalt !...
Şi râd!... Căci ursul ţine 'n bot
Luleaua neamţului se pare,
Şi 'n braţe două sticle Mott !

Pe urs îl ştie ori şi care;
E împăiat şi pus reclamă
De mult în geam la o bodegă;
Şi-alături văd un blid c'o cegă
Şi-o farfurie cu pastramă!

Din văi răsar fantome pale
Ce se retrag încet spre munţi,
Şi iată, ceaţa se destramă!
Intâi tifon, pe urmă scamă!
Şi ca o mână de grăunţi,
Zvârlite 'n câmpuri siderale,
Apar şi stelele! In zori
Lumina, pasăre trezită,
Cu cioc gigantic de mărgean
Va ciuguli într'o clipită
Imensu-i prânz cotidian
De sori!

ALICE SOARE

La Mănăstire

de Otilia Cazimir

Drum de sară

Singură...

Drumul spre Pahomia urcă domol, pe nesimţite, în susul apei. Mă ameţeşte puţin bucuria inconştientă de a-mi simţi trupul sprinten şi elastic în mers, plăcerea copilărească de a sta în echilibru pe câte-o muche de piatră ce se clatină în mijlocul pârâului iute şi înspumat.

Deoparte, brazii au o strălucire rumănă şi caldă. De cealaltă, umbra muntelui coboară peste vale şi pădurea se întunecă văzând cu ochii. In urmă, Mănăstirea albă sclipeşte din cruci: parcă râde.

Un pui de mesteacăn tremură, singurel în marginea pădurii de brad, ca un abur care se sbate pe loc şi nu se poate risipi. De unde-i vine, în umbră, lumina fragedă pe care-o scutură de pe frunze, fără hodină? Deasupra, în albastrul de acuarelă proaspătă, au încremenit smocuri de câlţi, ca nouraşii pe care se sprijineau cu coatele îngerii din pozele copilăriei.

Aici, trebuie să mă opresc. La cotul pârâului, între pietrele de subt mal, e un hârb galben de oală: loc însemnat. Nu ştiu ce răsplată mă aşteaptă dacă împlinesc acest misterios ritual păgân, cunoscut numai de mine. Dar simt că *trebuie* să mă opresc aici şi să mă uit în apă. Altminteri, mă urmăreşte un fel de ameninţare vagă, impresia unei primejdii cu atât mai greu de înlăturat cu cât e mai imprecisă.

Mă opresc. Şi, ca totdeauna, în locul chipului meu oglindit în apă, văd un obraz străin. E fata care aducea, în oală de lut smălţuită cu galben, smeură culeasă tocmai din râpa lui Coroi, de pe unde umblă urşii... Aici, unde apa-i limpede subt mal, fata s'a aplecat să-şi aşeze cozile pe cap şi-o floare de cimbrişor la ureche. Şi oala i-a scăpat din mână, şi smeura a luat-o singură la vale pe pârâu, spre Mănăstire. Acum, apusul rumăn umple apa de smeură. O văd printre pietre, pe fiecare undă câte-o bobiţă, şi parcă-i şi simt parfumul răcoros şi dulce.

O codobatură cenuşie, cu boneţică şi cu plastron de satin negru, se tânguie neliniştită pe-o piatră, în mijlocul pârâului.

Pornesc înainte. Valea se îngustează şi se întunecă. Muntele Sihlei începe să mi se ridice în cale, tot mai mohorît. Cu cât mă apropii, cu atât se ridică mai mult. Din spate, Muncelul se înalţă şi el, ca să mă umilească, să mă facă să mă simt mai mică, mai neînsemnată, mai singură.

Ajung la ecou. Guri de râpi, ascunse cine ştie pe unde în munte, prind svonul paşilor, şi-l trimit una alteia, îl amplifică, îl înmulţesc. Şi doar sunt singură.

Nu sunt singură!

Decând o fi mergând în urma mea străinul? Poate tocmai din schit. Ori poate că stătea pe vre-o buturugă în marginea pădurii, când am trecut... Vine pe malul celălalt al pârâului, puţin în urma mea, în pas cu mine. Merg mai încet, să-l las să treacă înainte. Merge şi el mai încet. Grăbesc pasul. Grăbeşte şi el.

E un băiat înalt şi zdravăn. Poartă hăinuţă scurtă, pantaloni largi, ciorapi până la genunchi şi bocanci cu piroane, de parcă a pornit să facă ascensiunea Ceahlăului. Are şi-un *alpenstock*, pe care-l ţine stângaci, cam de sus, ca pe o cârjă episcopală.

Trebuie să fie vre-un nou sosit, de umblă singur. Aici nu se umblă decât în doi, — cel puţin.

O iau repegior prin iarbă, la loc neted; trebuie să-l fac să treacă pârâul pe unde ştiu eu, şi să nu fie prea atent pe unde calcă. Goana asta-i place. Il aud fredonând, din ce în ce mai tare.

Am ajuns. Pot să fiu liniştită. Nu mai e primejdie.

Aici, malul surpat intră deadreptul în pădure. Cine merge pe partea ceilaltă, trebuie să treacă neapărat pârâul. Cunosc bine bolovanii înşiraţi în apă, drept punte. Nu ştiu cine i-a aşezat aşa, în glumă. Cei din margine sunt solizi, dar cei din mijloc, acolo unde-i apa mai adâncă, se ţin numai pe-o muche. Şi dacă nu ştii...

Sgomot de pietre surpate, cântec rupt în două, apă împroşcată până cine ştie unde... Sunt iarăş singură.

Mă afund în liniştea întunecată a poienilor. Pârăul clipoceşte somnoros pe lângă mine. Ne ducem amândoi, el la vale, eu la deal... Intr'un ochiu de apă, în albastrul încă luminos, a licărit adânc o stea. O caut sus şi n'o găsesc: a prins-o pârăul în prund şi n'o mai lasă să se înalţe pe cer.

Mă sfiesc de paşii mei. O pasăre tristă, într'un vârf de brad, chiamă zadarnic un tovarăş de departe. A troznit un vreasc, apoi altul... Şi pe drumul de pietre surpate al unui torent secat, se iveşte o vacă. Ademenită de iarba vre-unei poieni de sus, a rămas, se vede, în urma cirezii. Şi acum îi e frică. Mă priveşte cu ochi calzi, întinde botul şi mugeşte tremurat. Ecoul nu-i răspunde. O chem. Rătăcita prinde curaj şi se apropie de mâna mea întinsă. Miroase a buruieni şi a lapte.

OTILIA CAZIMIR

De sus, întunericul, transparent până acum, începe să cadă greu şi ameninţător peste cele două întârziate. Pârăul negru s'a umplut de stele.

Mă întorc. Şi o luăm amândouă, cuminţi, spre Mănăstire.

Dimineaţa e plină de soare, de bâzâit de bondari şi de zbor străveziu de libelule. Imi trag scaunul lângă gard, la umbra mărului, şi mă uit cum se scutură macii. E o ocupaţie pasionantă. Eri s'au scuturat treisprezece, — număr blăstămat. Şi a fost o zi rea. Azi, numai doi. Al treilea îşi aşteaptă rândul. Cântând bisericeşte, un bondar, — boabă uriaşă de cafea prăjită, — îi dă târcoale cu eleganţa lui greoaie, de modă veche.

— Şi... v'aţi întors târziu asară?

Cine s'a aşezat pe buturuga de dincolo de gard, tocmai acum, când macul şi-a răsturnat sângele lui de atlaz peste panseluţele sălbatece de subt el?

Mă uit printre scânduri. E străinul de pe drumul Pahomiei. Ii văd doar un sfert de profil, dar îl recunosc, aşa cum am recunoscut azi dimineaţă, în învălmăşeala pestriţă a cirezii, pe tovarăşa mea de drum de sară. Stă de vorbă c'un prieten.

Continuare în pag. II-a

— De-aceea nici n'ai venit la masă, — ștrengarule!

Nu aud ce răspunde „ștrengarul". Dar știu dece n'a fost asară la masă: nici azi nu i-s hainele complect uscate...

— Și desară te duci iar la *rendez-vous?*

Tovarășul meu s'a întors cu spatele la soare. Il văd din plin. Obrazul, foarte tânăr, încearcă să-și croiască o cută desamăgită la colțul gurii și glasul îi-e plin de adâncă sinceritate:

—Nu, *mon cher*, mi-e deajuns, m'am săturat! E prea... prea capricioasă tipesa ceea...

Gligore

Cine cântă-așa, cu noaptea 'n cap?

Incă nu se vede soarele. Sus, pe munți, pădurile-s roșii. Pe vale, iarba-i brumărie. O pasăre de pradă țipă strident și jalnic în marginea pădurii. I-e foame. Abia a trecut spre poieni cireada Mănăstirii. Se aude încă, dogit și duce, talanga de la gâtul vacii celei cuminți.

Alături, la maica Olimpiada, ferestrele-s deschise, ușile date de părete, ceardacul și gardul pline de covoare, de perne și de saltele. Și sora Talița, legată la cap cu broboadă albă tivită cu mărgeluțe roșii, cu gâtul slobod și cu brațele goale, bate într'un țol de parcă și-a pus în gând să-l rupă, și cântă cât o ține gura. In locul surorii spăsite, întunecată la veșmânt și cu ochii cuvios plecați, e o fetișcană de țară, sănătoasă și veselă. A uitat de călugărie.

— Lui, dorule, lui...

— Ce te-ai hărnicit așa, soră Talița?

După ce-a făcut atâta larmă de-a ridicat în picioare toată Mănăstirea, sora Talița găsește de cuviință să vorbească în șoaptă:

— Buna dimineața, duduiță. Te voiu fi trezit din somn, păcătoasa de mine! Da 'am rămas singurică și m'am apucat să fac curat. Că maica-i dusă la târg după niște lână pentru covor, și musafirii îs plecați de cu noapte în plimbare la Sihla.

S'a apropiat, și-a sprijinit bărbia de gărduț între zorele, și râde. Ochii ei, de-un albastru de piatră, parcă-s două surori mai mari ale mărgelelor de pe frunte.

— S'o dus, — duce-s'ar, Doamne iartă-mă! S'o dus cu cei de la maica Haritina, cu cei de la maica Lisaveta și cu duduia cea din deal, care cântă frumos... S'o dus cu caru' cu boi. Cu Gligore de la noi, din Pipirig...

Sora Talița smulge pâlnia unei zorele și suflă 'n ea:

— ... caru 'i a' lui Gligore, și boii tot a' lui îs. Că tată-său o murit în postu 'mare. Și el o tras sorți...

Pe ceardacul de din dos fâșie papucii maicei mele. Sora Talița se pitește după gard și se furișează 'n casă:

— Să mă 'mbrac ca lumea. Că de m'or vedea boaitele, mă și spun la maica Olimpiada c'am umblat așa pe-afară!

Zburlită și somnoroasă, maica mea s'a ivit la colțul cerdacului și clipește mărunțel după ochelari:

— Da'ce s'aude ?... Scutură sora Talița? Bună fată și harnică... da'i olecuță cam zărghită...

■

Toată ziua a scuturat sora Talița. A scuturat și a cântat. In desară s'a astâmpărat și a tăcut.

Stă pe cerdac, se duce la portiță, se uită 'n lungul drumului, își face de lucru pe la stratul cu busuioc.

— Aștepți pe maica, soră Taliță?

Sora Talița zâmbește pieziș:

— Ei, pe maica!...

Și iar bate cărarea, de la cerdac la poartă, de la poartă la cerdac.

Pe drumul Sihlei s'a ivit un car cu boi, împodobit cu crengi de brad și încărcat cu cântece. Il mână un flăcău îndesat, cu privirea iute și neagră și c'un smoc de căline 'n pălărie. Musafirii au intrat buluc în casă.

— Soră Taliță, adă niște apă rece!

— Unde-ai pus pantofii, soră?

— Soră, fă oleacă de foc...

Dar sora n'aude. A încremenit lângă stâlpul portiții. Flăcăul s'a sprijinit de-un proțap. Râd amândoi, aiurea: ea spre pârău, el spre pădure. Și tac.

— Da 'mămuca cum o mai duce? întreabă fata, fără veste.

— Ghine... tresare flăcăul, tăind-o iute cu privirea.

— Da 'moșu' Paraschiv?

— Ghine și el.

— Da' lelița Iordana?

— Ghine și ea...

Și iar tac, și iar râd unul peste capul celuilalt, în vânt.

— Apoi, mai rămâi sănătoasă, Taliță, că eu mă duc, zice într'un târziu flăcăul.

— Mergi sănătoșel, Gligore...

— Die, boală!

In urma carului se înalță o pânză domoală de colb. Abia se mai aude, împrăștiat prin păduri, huetul hurducat. Sora Talița e tot în poartă. A ridicat de jos călinele căzute din pălăria flăcăului și le strivește între degete una câte una.

Trec pe lângă ea. Tresare și, cu toate că nu mai e nimeni pe toată valea, îmi arată cu ochii calzi în lungul drumului:

— Aista-i Gligore, duduiță....

OTILIA CAZIMIR

Actualități Științifice

Fonoscopul

Un medic francez, doctorul Clavery, a reușit să pună la punct un aparat original, care înregistrează orice alterare a tonalității vocale, printr'o analiză minuțioasă a vibrațiilor vocii. Or, s'a constatat că la fiecare individ aceste vibrațiuni sunt o rezultantă a stării generale a organismului.

Aparatul denumit „fonoscop", ne permite diagnosticarea unor leziuni, în special a celor tuberculoase, sifilitice și paralitice.

Descompunerea sunetelor, emise de un pacient și reproduse apoi „au ralenti", ne furnizează indicații foarte prețioase din acest punct de vedere.

Doctorul Clavery a hotărît să împingă mai departe cercetările sale în acest domeniu. El speră să poată astfel nu numai fonografia, ci și cinematografia diferitele mișcări ale laringelui și coardelor vocale în momentul emisiunii vocii.

Această metodă terapeutică, bazată pe analiza sunetelor, e destinată să aducă mari foloase și cântăreților, prin posibilitățile pe care le oferă pentru tratamentul laringelui.

Radio sub pământ

Un inginer vienez Franz Fritz a reușit să demonstreze că undele electrice, folosite în trasmisiunile de radio, nu se propagă numai în văzduh, ci pătrund și în adâncimile pământului, fapt contestat până acum de numeroși technicieni.

In cursul unei recente experiențe, făcută într'o mină din Carinthy, la o adâncime de vreo 300 de metri, cu ajutorul unui dispozitiv conceput de inginerul Fritz, s'a reușit să capteze emisiunile celor mai multe posturi europene.

Acelaș inventator a pus la punct un aparat foarte ciudat, bazat pe principiile radiotechnicei și care semnalează în mod automat cataclismele produse în interiorul pământului, mai ales în mine, ca de exemplu: incendii, explozii, inundații, etc.

Benzină din lignit

De curând s'a înființat în Germania o mare societate, în scopul de a fabrica în cantități mari benzină extrasă din lignit. Obiectul prezintă o deosebită importanță, în special pentru Germania, unde extracțiile anuale de lignit sporesc dela un an la altul, ajungând în ultimul an la cifra de 150 de milioane de tone.

Se știe că lignitul e folosit de multă vreme ca un combustibil, fie sub formă de brichete, fie sub formă de pulbere.

Prin hidrogenarea lui se poate obține benzina. Societatea menționată mai sus speră să poată fabrica pe această cale 3 sute mii de tone de benzină pe an.

Pe de altă parte, lignitul a fost utilizat de curând cu succes pentru fabricarea unei noui materii clasice înzestrată cu proprietăți electrice și mecanice foarte interesante, denumită „kolinita".

Aburii îngrașă pământul

Buletinul technic editat de Ministerul de Agricultură al Statelor Unite, publică în ultimul său număr un interesant procedeu de utilizare a aburilor pentru fertilizarea pământului.

Intr'adevăr, s'a constatat că obicinuitele îngrășăminte nu mai sunt eficace în urma unei folosințe repetate de pământuri vegetale, supuse unei culturi intensive.

Fenomenul este de altfel analog cu efectul medicamentelor asupra organismului omenesc. Se știe că orice consumație excesivă de droguri creează cu timpul o pasivitate a organismului.

Pământul redevine steril din cauză că în sânul lui se desvoltă într'o măsură considerabilă microbi ca protozoarele, bacteriile, mucegaiul, etc. Vaporii, care asigură o desinfectare desăvârșită, trebue să fie injectați la o adâncime de vreo 15 cm. sub pământ.

In acest sol, după ce s'a scos țărâna, se montează o rețea de conducte perforate sau tuburi de ciment, în care se injectează aburii. Cheltuiala de putință este de circa un cal vapor pentru desinfectarea unui metru pătrat de teren la adâncimea indicată mai sus și o temperatură de 100 de grade.

ING. I. S.

LUNA IAȘILOR

Bănuesc că va continua să renască, să decadă și iar să renască, deoarece acesta e destinul său. Fiecare colț de lume cu producția lui. Primiți, vă rog, acest dar al Capitalei Moldovei; nu e o marfă negociabilă, totuși nu-i veți refuza lauda.

Pășind subt viziunile acestor umbre ilustre, treceți și cercetați ceeace nu trebuie niciodată să se schimbe și să se înlocuiască: sânt rămășițele monumentale și artistice de care Iașii e plin. Lăsați-le cum sânt; nu le schimbați înfățișările; nicăeri pe pământul românesc nu există alt oraș care să cuprindă ctitorii ale trecutului nostru de așa valoare.

Iată Golia, mănăstire care își păstrează încă zidurile de cetățuie și turnul de strajă. E una din cele mai frumoase ctitorii ale orientului ortodox. E trecutul însuși rămas în mijlocul nostru, forme și steme arhaice.

Iată clădirea bizantină a Sf. Sava, unde au găsduit, în vremea domniei Alvanitului, mitropolitul Macarie și secretarul său Pavel din Alep.

Iată Trei-Ierarhii lui Vasilie-Vodă, strălucire de aur și piatră cizelată. Aici, în vremea lui Dumitrașcu-Vodă Cantemir, s'a oficiat slujba sfântă pentru alianța creștinătății, și au asistat, între generalii lor, aici, însuș Pentru Alexievici țarul și împărăteasa Ecaterina. Aici s'au întors din pribegie și au fost depuse în criptă, rămășițele marelui scriitor și Voievod pribeag.

Treceți la biserica Barnovschie-Vodă; pătrundeți pe sub elegantul turn de la Bărboiu și contemplați biserica împodobită cu plăci de marmoră, așezământ sturzesc. Aici se găsește mormântul lui Alecu Russo.

Treceți la Sfântul Neculai Domnesc, unde se încununau stăpânitorii Moldovei. Nu uitați Mitropolia veche; intrați în marea catedrală, ctitorie a lui Veniamin Costache Mitropolitul.

Ocoliți pe la Beilic, unde se află bustul lui Grigore Ghica, cel tăiat de Turci la 1777 — și veți putea vedea casa unde s'a desfășurat această crâncenă tragedie.

Lăsând alte multe și frumoase ctitorii domnești în cuprinsul Cetății vechi, osteniți-vă și până la Cetățue, ca să cercetați ctitoria lui Duca-Vodă, sala gotică și hruba osemintelor acestui domnitor.

In altă parte, pe o altă înălțime găsiți altă ctitorie domnească, din al șaisprezecelea veac: mănăstirea Galata a lui Petru-Vodă Șchiopul.

Trecând pe la toate aceste rămășiți intacte ale unui trecut zbuciumat, nu vă veți putea opri să nu admirați linia lor elegantă și măestria arhitecturală. Străinii vizitatori stau în fața lor cu uimire: în ele citesc singurele realități ale trecutului acestui popor.

Nu uitați nici biserica Armenească, clădire din al paisprezecilea veac, nici mănăstirea Sfântului Spiridon, în jurul căreia s'a întemeiat cea mai frumoasă și mai bogată danie spitalicească din trecutul Moldovei: peste zece mii de donatori și-au pus sub protecția Sfântului partea sufletului lor, pentru iertarea păcatelor și alinarea suferinții ticălosului trup în această viață trecătoare.

Odoarele, zugrăvelile, mormintele, toate ilustrează, pe lângă măreția domnească a ctitorilor, un gust deosebit și o finețe artistică în armonie cu acea intelectualitate pe care am pomenit-o.

Aveți a mai cunoaște, dacă timpul vă îngădue și nu v'ați ostenit, reședințele domnești încă în ființă: a Sturziștilor, a lui Cuza-Vodă, precum și marile case boerești dela începutul veacului XIX, în lungul bulevardului Carol care duce la Copou.

Statuia lui Ștefan-cel-Mare — operă de mare valoare a sculptorului francez Frémiet, — imaginile în bronz ori marmoră a lui Alecsandri, Eminescu, Kogălniceanu, Creangă, Asaki, Miron Costin — însfârșit, piramida curioasă a leilor din grădina Copou, monument al Regulamentului Organic. Alăturea, teiul lui Eminescu. In altă parte, casa unde se țineau întrunirile convorbiriștilor; bojdeuca din Țicău, unde stăteau de vorbă, în zile calde de vară, Eminescu și Creangă; casa conjuraților dela 48, casa romanticei întâmplări a Marghioliței Roznovanu, casa lui cuconu Ilie Kogălniceanu, tatăl lui Mihail Kogălniceanu; cabinetul de științi naturale cu sala elefantului, în aceeași stare în care se afla la 1859, când unioniștii au realizat alegerea lui Cuza, hotărînd în acest chip unirea principatelor și jertfa acestui Iași.

Călătorul în acest loc, care cercetează și privește toate acestea cu sentimentul de evlavie pentru trecut, ar putea oare să reproșeze Iașilor că nu-i dărâmat, ca să fie reclădit modern?

Pentru numele lui Dumnezeu, lăsați-l așa cum este: e un muzeu al amintirii și al sufletului nostru colectiv. Dați-i numai ce-i trebue, ca monumentele lui să se înfățișeze cuviincios și ca tot ce are să i se păstreze pentru veacul viitor. Nu faceți din Iași altceva; nu râvniți a-l pierde; cu nimic n'ar putea fi răscumpărat, deoarece e unic.

Luna Iașilor și expoziția de la Copou sunt un prilej, poate, ca să vă deplasați până acolo; grăbiți-vă și beneficiați, ca să cercetați ceeace nu s'a schimbat: bunuri nemuritoare, esență a vieții noastre naționale. Recunoașteți această Florență a Românismului, acest Erusalim al trecutului.

MIHAIL SADOVEANU

Cartea ce trebuie cetită:
TANANICA
Roman de V. Corbasca
„Tananica se citește cu interes crescând și clasează pe autor în rândul prozatorilor de mare talent.
Liviu Floda
„Cartea d-lui Corbasca contribue la mărirea materialului atât de sărac în ceiace privește cunoașterea vieței noastre sătești.
I. Drăgan
„Critica"
Editura „Adevĕrul" Lei 60

Citiți toți azi
în „LECTURA"
—Floarea literaturilor străine—
DRAMĂ JAPONEZĂ
urmată de
DRAMĂ PRIMITIVĂ
de JOHN RUSSEL
Două romane sguduitoare, pline de fior și coloare exotică.
Lei 4, Romanul complect
La chioșcari, librari și gări

● PATRONI
● LUCRĂTORI
● VÂNZATORI
● FUNCȚIONARI
● REPREZENTANȚI
● MESERIAȘI
Folosiți-vă
de
MICA PUBLICITATE
a ziarului
DIMINEAȚA
care reprezintă pentru dvs. modul de publicitate cel mai economic și mai eficace aducându-vă maximum de foloase

Alter ego

Eu n'am cunoscut bucuria
Și inima mea niciodată n'a râs,
Dar nimeni nu-mi știe tăria
Și-amarul ascuns sub surâs.

O floare-mi trezește regretul,
Un șipot nostalgice gânduri,
O surdă durere portretul,
O lacrimă gardul de scânduri.

Iar muzica-mi umple paharul
Tristeților vechi sau prezente
Și vieții îi simt tot calvarul
Uzurii la „roșu" sau lente.

Și plâng tot ce-a fost și nu este,
Și tot ce-am voit și n'a fost...
Și-adesea închег vre-o poveste,
Cu-aceste dureri fără rost.

Dar, smulse din hăuri, din mine,
Și spuse, vai, searbăd și tern, —
Imi par chiar și mie străine
Și mor, și pe suflet s'aștern...

ALEXANDRU I. PLAUR

CRONICA ȘAHULUI

Contestații

După cum am anunțat în numărul nostru trecut, contestațiile referitoare la incorectitudinea sau lipsa de originalitate a problemelor premiate, menționate și lăudate se primesc în termen de două luni, până la 1 Ianuarie 1935.

Dar rubrica noastră abia a apărut și poșta ne-a și adus primele contestații. Cel ce le-a trimis este tot talentatul nostru problemist și colaborator permanent — cititor regulat al rubricii noastre—d-l I. Ohman *din Buhuși. Contestațiile se referă la problemele „Tanagra"* de Ing. I. B. Florescu *și „Reitertod"* de R. Weigel — Germania.

Problema No. 891 — *„Tanagra"* de Ing. I. B. Florescu-*București-România are următoarea poziție: Alb: Ré5, Té4, Nd5. Negru:* Rb6, *Cf8 și g2.* — Mat ajutor invers în 4 mutări. *Soluția: 1. Rd4, Rc7; 2. Té5, Rd7; 3. Né4, Cé6+; 4. Rd5, Cé3 mat.* Gemen cu Cf8 la b4; *1. Td4, Rc7; 2. Nf3, Cd3+; 3. Rd5, Rd7; 4. Né4. Cé3 mat. D. I. Ohman a găsit următoarea* extra-soluție: *1. Rd6. Ch4; 2. 2.—, Cg6; 3. —, Cé7; 4. Té5, Cc8 mat.*

Gemen: *1. Rd6, Ca6. 2. Né6, Ce7; 3. Nd7, Cé3; 4. Té7, Cc4 mat. Este o extra soluție de toată frumusețea!* Problema No. 814. — *„Reitertod"* de B. Weigel-*Kiel*-Germania *are următoarea poziție: Alb: Ra1, Da4, Tc6 și d1—, Nh5, Pf2. Negru: Rc2, Cc3 și é6, Pb3.* Mat invers în 4 mutări. *Soluția: 1. Dh4, Cf8; 2. Dé7, Cg6. 3. Df6; C—; 4. D×C. 1... Cg7; 2.Da5, Cé8; 3. Dé7, C—; 4. D×C. 2... Cé6; 3.Df6, C—; 4. D×C. 2... Cf5; 3. Df6, C—; 4. D sau Pf2×C.*

D. I. Ohman a găsit următoarea extra-soluție: *1. Da7, Cf8; 2. Df7, Ch7; 3. Dé7, —; 4. D×C. 1... Cd8; 2. Dd7, Cb7; 3. Dc7, —; 4. D×C. 1... Cf4. 2. Dh7, C—; 3. —, b2 mat. 3. Dé7. 4. D×C.*

Din această cauză suntem siliți să eliminăm din concurs aceste două probleme — altfel foarte frumoase— și să urcăm celelalte probleme din clasificare cu un grad mai sus.

D-l I. Ohman a reușit o performanță ce-l ridică la rangul de vedetă a problemsticei românești. A reușit să găsească până acuma trei probleme incorecte, două probleme acum, iar una în numărul trecut.

Este I. Ohman, tânărul din Buhuși, care, pe zi ce trece, se apropie tot mai mult de valoarea nemuritorului Wolfgang Pauly.

Și noi — cei dela „Cronica Șahului" *— ne bucură că concursul nostru internațional a fost o nouă piatră de hotar în drumul spre consacrare a lui Ohman — concurs făcut în amintirea celui către care se îndreaptă toate gândurile și sufletele șahiștilor noștri și din toată lumea—* W. Pauly,

I. OHMAN

BIBLIOGRAFIE

Primim la redacție **Revista Română de Șah** de sub direcția d-lui **Mihail Sadoveanu.** Acest excepțional număr ,pe luna Octombrie cu un variat material este redactat de cei mai buni ziariști șahiști români și străini. Numărul este închinat **Olimpiadei din Varșovia,** căreia îi dedică un articol analitic, precum și 8 partide analizate competent de **G. Maroczy, Dr. M. Vidmar, H. Wolf,** și de maestrul român **Brody.** In continuarea seriei de partide trimise și analizate de cunoscutul șahist **Geza Maroczy** — acum arbitrul matchurilor pentru campionatul lumii dintre **Alechin-Euwe** — R. R. de Ș. publică 3 partide pe cari maestrul ungur le-a jucat cu **Taubenhaus, Marshall** și **Bogoljubow,** pe cari i-a învins succesiv în 1903, 1907 și 1922.

O pagină întreagă de partide scurte și finale de partidă este plină de numele tuturor marilor șahiști. Găsim adversari — aici pe: **Marshall-Stoltz** — o partidă câștigată de ultimul la Olimpiada dela Varșovia;

⁕

In partea destinată problemelor, d-nii **O Costăchel** (redactor la probleme în două mutări) și **I. Schlarko** (trei mutări) publică 17 probleme directe dintre cari una foarte frumoasă a maestrului **S. Herland,** una mai slabă a lui **Goșman** și **Schlarko** — pe copertă — și opt probleme premiate la concursurile internaționale din ultimii ani.

Un articol analitic al d-lui **Anatole F. Ianovcic,** sufletul revistei, este închinat începătorilor: **Problema directă în două mutări.**

In rubrica problemelor feerice — atât de admirate de cunoscători și atât de neînțelese de ignoranți, se găsesc 6 probleme de **Lazard** și **Lindner** (Paris), **Portocală, T. Feldmann, A. Gross, de Barbieri, C. Gavrilov.** Această rubrică este condusă de talentatul problemist ieșan **Paul Leibovici.** In rubrica studiilor, condusă după moartea regretatului **H. Ginninger,** de **A. F. Ianovcic** se găsesc patru studii compuse de problemiștii români **Costăchel, ing. P. Farago** — premiat I al concursului nostru internațional — **Gh. Goșman** și **I. Ohman.** Studiile capătă din ce în ce mai mare importanță în problemistica noastră, aceasta datorită numai rubricei din **Revista Română de Șah.**

⁕

După 2 pagini pline de soluții, urmează **Cronica Șahistă,** cu informații ample din mișacrea șahistă din toată lumea — și astfel Revista Română de Șah își închee numărul.

Din recenzia de mai sus se observă o vorietate de material, ce facilitează lectura Revistei și antrenează cititorul.

Din lectura Revistei Române de Șah se observă influența șahului în toate stratele sociale de pe glob captând interesul a milioane de oameni de toate categoriile.

Din lectura Revistei Române de Șah cititorul poate înțelege că a realiza o revistă lunară este nevoie înainte de mijloace technice, de suflet și dragoste pentru mișcarea șahistă. Ori — aici este cheia succesului — directorul d. **Mihail Sadoveanu,** redactorul principal d. **Ianovcic,** colaboratorii regulați și administrația revistei (d-nii **Menoiu** și **Augutstein)** sunt legați indisolubil de Revista Română de Șah.

RECTIFICARE. — Problema No. 877 de **dr. L. Lazarus:** „Anaxagoras-Anaximenes" — prima lăudată la secțiunea matchurilor ajutoare inverse din **Concursul nostru internațional „in memoriam** W. PAULY" — a apărut greșit în numărul nostru trecut. In loc de: **Gemen** cu **Cb8** la **a1** se va citi **Gemen** cu **Cb8** la **h1.**

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

TABLETĂ

Meditaţii

Să încercăm dacă vă exasperează monotonia.

Sâmbătă seara, orele 6. Mama se prezintă la cancelarie, după ce nu şi-a văzut copilul o săptămână întreagă. Marţi nu l-a putut vizita pentru că e interzis, Joi a încercat să-l vadă şi nu s'a putut pentrucă băiatul era în „meditaţie". Vineri e exclus, fiind a doua zi Sâmbătă.

Formalităţi la cancelarie. Bilet de voie... Regulamentele repetându-se indigerate, secretariatul îşi pierde facultatea elasticităţii şi liberează bilete de voie justificate şi atunci când vine mama, să-şi ia copilul. Nu cumva e cu totul inutil, domnule Subdirector? întreabă mama, nu fără un crâmpeiu de ironie. Subdirectorul se uită în gol şi e stupefiat: nimic nu-i inutil în regulament.

Şcolarul calcă pe stradă niţeluş aiurit: a stat o săptămână închis. Sâmbătă adoarme în patul lui acasă. Indată ce se luminează de ziuă un sentiment cenuşiu se strecoară în el: e Duminică, s'a făcut Duminică şi până diseară când trebue să-şi reintegreze internatul mai sunt câteva ore.

Masă melancolică, după amiază goală. La 6 e transportat înapoi. 6½: meditaţie. 7½ masa. 8½ meditaţie. 9½ meditaţie, 10½ culcarea.

Noapte de internat.

5½ dimineaţa: sculare, spălare.

6½ meditaţie. 7½ cafeaua cu lapte. 8 şcoală. 9 şcoală, 10 şcoală. 11 şcoală. 12 şcoală.

12½ masă. 1½ meditaţie. 2½ meditaţie. 3½ meditaţie. 4½ meditaţie. 5½, 6½, 7½ etc. meditaţie.

3 săli cu 3 rânduri de pupitre. Intâia sală, un pupitru individual în care se încuie toate cărţile: chee. A doua sală, de meditaţie: alt pupitru individual, altă chee: aci se aduc numai cărţile lecţiilor la zi. A treia sală: sala de cursuri.

Apare profesorul necăjit. 'A jucat cărţi toată noaptea şi a pierdut ca de obicei, după ce a pierdut toată zestrea nevestii. Ieşi Popescu la tablă. Iese Popescu la tablă: ştie, ştie foarte bine. Adu să văd caetul. Sincopă: caietul e închis în sala No. 1 sau în sala No. 2. Măgarule, ai trei!

Meditaţie dimineaţa, examen până la prânz, meditaţie după amiază, meditaţie seara: 12 ore întregi.

Sâmbătă băiatul e palid: într'o săptămână a pierdut 72 de ore, în care n'a învăţat nimic şi în care a slăbit cu 3 kilograme, câte 500 de grame pe zi. Dacă a rămas 7 ani în regim, el e unul din cei 80 la sută căzuţi la bacalaureat.

Părinţii băiatului s'au gândit să-i faciliteze învăţământul şi să-i asigure un titlu măcar de bacalaureat. Băiatul nu ştie franţuzeşte, latineşte, nemţeşte, româneşte şi cartea îi face oroare. Acasă era ameninţat că nu poate învăţa şi se alegea cu o joacă bine condusă. Dar ce te poate face joaca, magistrat, profesor, inginer? Nu. Trebue să toceşti. Cu o diplomă de bacalaureat sau de licenţă, candidatul strălucit câştigă 2—3.000 lei pe lună, cât gardistul de stradă. Dar fără pergament?

Un singur noroc îl poate trezi la realitate: eliminarea din internat şi din toate şcolile Statului. El putea să se apuce de o treabă care-i place ori de o joacă fără sfârşit.

Programul citat numai în parte, e al unui liceu din Capitală. Directorul ţine serios ca elevii lui să fie eminenţi. Intr'un singur an izbuteşte să le scoată la suprafaţă scheletul şi în şapte ani să le asigure căderea la bacalaureat.

T. ARGHEZI

Plastica

Pentru a doua oară în anul acesta d-ra *Ioana Gr. Giossan* se prezintă într'o expoziţie personală. De astă dată lucrările expoziţiei sunt înfăţişate la Fundaţia Dalles, cu cizelări şi retuşări ce trebuesc luate în seamă. Chiar pânzele cunoscute câştigă aci prin vecinătatea operelor recente, care dovedesc o temeinică înaintare.

Ioana Gr. Giossan — Flori

D-ra Giossan rămâne însă, cu tot curajul de care dă dovadă, o debutantă. O debutantă cu infinite posibilităţi, cu reale însuşiri şi cu suficientă sensibilitate.

Redând frăgezimea florilor, pitorescul naturii, armonia cromatică uneori atât de vorbitoare a lucrurilor fără viaţă, artista dă expresie viziunilor sale delicate cu o puritate şi o siguranţă de interpretare care comunică spontan cu spectatorul.

Lucrările, fireşte, nu cuceresc prin înălţimea rafinată a concepţiei şi nici prin adâncimea deosebită a realizării, ci numai prin accentul lor de vigoare personală. Drumul e abia la început. De aci încolo se deschid marile răscruci şi se pun marile semne de întrebare. Trebue studiu, adâncire, sobrietate. Exuberanţa de astăzi poate fi primejdioasă. Trebue concentrare şi spirit critic. Nimeni nu se poate realiza în artă fără să ţină seamă de toate acestea. Marele număr de rataţi pe care-i întâlnim la toate răspântiile artei noastre, e datorit mai ales încrederii nemăsurate pe care o au artiştii în mijloacele lor. Cine nu deschide ochii asupra propriilor sale cusururi îşi închide singur căile succesului. Ne gândim la succesul de durată, nu la prestigiul eftin al victoriilor de amabilitate.

Luăm în genere totul prea uşor. Rămânem adesea la aparenţe, la calităţile exterioare. Ne îmbătăm de bucuriile clipei şi nu scrutăm deajuns semnificaţiile reale ale lucrurilor.

Legăturile sociale pot îndulci raporturile dintre oameni, dar nu au posibilitatea să falsifice măsurile de valoare, chiar când aprecierile ocolesc adevărul.

Ioana Gr. Giossan — Portret

Greşesc aceia care confundă prietenia cu măgulirea vanităţilor deşarte.

Nu vom cădea în păcatul de a-i atribui d-rei Giossan — acum — maturitatea către care d-sa fără îndoială năzueşte. Operele actuale sunt simple încercări, multe izbutite, toate însă făgăduitoare, — şi ele nu au alt rost decât să justifice sâruinţa artistei şi pornirea la studiu.

Ioana Gr. Giossan — Peisaj

In palatul artelor de la Şosea, împreună cu expozanţii Salonului de Toamnă, se înfăţişează cu un interesant mănunchi de lucrări şi pictorul *D. Sevastian*.

Urmărind rezolvarea unor pure probleme de culoare, artistul neglijează voit forma. Tablourile conţin totuş teme inteligibile, tratate cu gust şi abilitate.

A apărut în străinătate o nouă lucrare a d-lui profesor George Oprescu, consacrată artei româneşti dela 1800 până în zilele noastre. Lucrarea nu ne-a fost trimisă la redacţie, dar am zărit-o pe masa unui prieten. Apariţia în străinătate a unei astfel de opere constitue însă un eveniment prea important ca să-l trecem cu vederea.

Oficialitatea noastră n'a ştiut aproape de loc în vremea din urmă să stimuleze acţiunile de propagandă. D. prof. I. Simionescu constata cu drept cuvânt acum câteva zile la Radio că nici măcar reclama cazinoului dela Constanţa nu ştim s'o folosim. N'avem cărţi de propagandă, n'avem afişe de propagandă, nu facem nimic pentru cunoaşterea valorilor şi avuţiilor noastre peste graniţă. Totul e lăsat la iniţiativa particularilor.

Să recunoaştem că în asemenea împrejurări, străduinţele izolate sunt cu atât mai preţioase.

H. BLAZIAN

GUST ŞI DESGUST

La Paris aveam odată un prieten. Era un om deştept, cu mult bun simţ, plin de spirit şi lipsit de prejudecăţi. Ii plăceau cărţile frumoase, discuţiile paradoxale şi mâncărurile bune. Un post, jumătate juridic, jumătate diplomatic, îi asigura o viaţă tihnită şi comodă, pe care ştia să şi-o împartă chibzuit între o trândăvie contemplativă şi pasiunea sinceră a lecturii. Specimen desăvârşit al burghezului confortabil, acest provincial român, dintr'un târg valah oarecare, se adaptase cu iuţeală şi perfecţiune la mediul snob şi ciocoiesc, sec şi găunos, pe care i-l oferea funcţia lui la legaţie. Superior în toate privinţele acestui mediu, prietenul meu care avea atât de mult bun simţ, se induplecase cu perfectă uşurinţă la metehnele proprii societăţei în mijlocul căreia trăia. Era, această societate, formată cu deosebire din Români parizianizaţi, specie de compatrioţi foarte bine definită şi cu solide rădăcini în trecut. Amicul meu, cum v'am spus, pe lângă dragostea cititului şi a literaturii, mai avea şi o tot atât de sinceră pasiune pentru mâncăruri bine pregătite. Ştia în Paris să-ţi spună unde se prepară cel mai bine homarul, unde sînt cele mai fine stridii, care restaurant e recomandabil pentru vânat, care pentru fripturi, în ce loc se află cel mai gustos pâté de foie gras sau cel mai suculent ostropel de iepure. Nu m'am îndoit niciodată de sinceritatea gastronomică a prietenului meu. Dar poate că se amesteca în această poftă de mâncare şi puţin snobism. Amicul meu avea o poftă de mâncare *distinsă*. Şi cu siguranţă că gura nu i s'ar fi umplut de atâta voluptate dacă în loc de: hai la Larue, la Lapérouse sau La tuor d'argent, ar fi rostit Continental, Ileana sau Carul cu bere.

Dar cum mâncarea în conversaţiile noastre nu apărea decât ca intermezzo confortabil, dis- gastronomică a prietenului meu putea trece, la nevoie, neobservată, (dealtfel aceasta în propriul lui avantaj). Mai deasă, poate, şi în orice caz mai evidentă, îi apărea insistenţa când îmi vorbea despre boala lui. Amicul meu, trebue să vă spun, era sănătos tun, optimist şi jovial, capabil să doarmă în tren din picioare, însfârşit un om în care bănuiai dela prima vedere o solidă hereditate de surtucar român şi în care stăruia încă, vlăjgănoasă, amintirea iţarilor naţionali. Şi totuş — nu. Prietenul meu avea o meteahnă. Se plângea că sufere de trânji.

Se ferea să dea boalei numele ei ştiinţific. I se părea, probabil, prea democratic. Se gândea desigur că tot astfel, pe vremuri, îşi numeau boala boerii cu bărbi şi giubele. Pentrucă în gura amicului meu aceşti „trânji", rostiţi domol şi subţire, căpătau într'adevăr o distincţie rară, un aer de nobleţe, pe care nu l-ar fi putut avea niciodată ştiinţificii şi impersonalii hemoroizi. Il întâlneai, îl întrebai ce mai face şi îţi răspundea, încurcat şi discret: „Ce să fac! Iar au început să mă necăjească trânjii ăştia", şi spunea asta ca şi cum ar fi vorbit despre o meteahnă nobilă, un viţiu distins, o patimă aleasă şi rară. Nevoia lui de boerie se afirma naiv şi de neînvins în felul cu care îţi insinua că toţi oamenii subţiri au trânji, cu un ton jumătate zeflemist, jumătate convins, ca o „butadă" amuzantă şi paradoxală.

De unde o fi scos prietenul meu că trânjii sînt o boală nobilă — n'am aflat şi n'am înţeles niciodată. Era o formă ciudată de snobism şi o realizare a unei nevoi de distincţie şi de boerie. Şi mai era, poate, ceva.

La omul acesta, cultivat, deştept, ironist şi cu o mare înţelegere a oamenilor, pomenirea insistentă şi mereu repetată a boalei lui (poate chiar închipuite) dovedea o surprinzătoare lipsă de gust. Nu era o simplă dorinţă de singularizare. Trânjii erau pentru el un simbol al distincţiei, al boeriei şi al trândăviei elegante. Vulgarii hemoroizi deveniseră pentru el emblema unei atitudini superioare de viaţă, un titlu rar, un blazon.

Lipsa aceasta de gust, care în viaţa de toate zilele se numeşte ciocoism şi de care suferă o bună parte din societatea românească numită bună, apare din nefericire destul de des şi în manifestările noastre culturale. Aspectele sub care ea apare sînt multe şi variate. O poţi prinde în tonul mieros şi „distins" cu care se anunţă programele la Radio ca şi în cuvântările pompoase şi umflate ale unor conferenţiari oficiali — se poate observa în arhitectura de Chicago valah a bulevardelor bucureştene, cu zgârie-nori nelocuibili şi neceruţi de nici o necesitate topografică — însfârşit ea îşi are loc de cinste şi predilecţie în literatură, oglindă într'adevăr dacă nu chiar a societăţii contemporane, cel puţin a unei atitudini culturale care ameninţă să devină în curând „specific naţională".

Nevoia de distincţie şi de căftăneală culturală se traduce în faptă printr'o înfrigurare specifică. Individul atins de această îngâmfare se află mereu în faţa lui însuş într'o stare de admiraţie şi de stupoare. E stupefiat de propria lui cultură, de câte cărţi a citit, de câte poate să citeze. Se învârte în jurul lui însuşi şi se cultivă nu atât din dorinţa de-a se perfecţiona cât din dragostea nemăsurată pe care şi-o poartă. Cultura pentru el nu este nevoia pură de informaţie, setea de-a şti, dorinţa de-a se întregi pentru a se putea mai bine cunoaşte. Nu face un gest, nu scrie un rând, nu scoate o vorbă fără a fi convins că ceeace face este o reuşită unică, o performanţă, un record.

Este vechiul ciocoism autohton sub forma lui intelectuală. Sânt trânjii noştri naţionali, manifestaţi în cultura noastră zgomotoasă, ţipătoare şi vană. Este o decadenţă a spiritului critic, unită cu o lipsă de modestie într'adevăr mitocănească. Literaturii noastre îi lipseşte, poate, mai mult decât orice, spiritul de analiză şi de cunoaştere. Afirmaţie care pare desigur ciudată într'o vreme când romanul de analiză se îngrămădeşte în toate vitrinele. Vom avea ocazia poate să spunem odată pe larg în ce constă într'adevăr, un astfel de roman de analiză românesc contemporan. Vorba veche că omul pomeneşte mai ales de ceeace n'are se adevereşte şi de data aceasta. A numi roman de analiză o carte în care autorul pe trei sute de pagini se măguleşte pe el însuşi, se laudă singur şi îşi face lui însuş temenele, numărându-şi aventurile de dragoste, crăvaţile spirituale şi ciorapii sentimentali — mi se pare o întreprindere menită să desguste, nu să încânte — ceeace este de fapt rostul ultim al oricărei literaturi.

Dar chiar dacă am suprima acest element al încântării (cam hulit, nu ştiu de ce, dela naturalişti încoace)... Cu ce ne poate spori o astfel de literatură capitalul nostru de cunoaştere a omului? N'am face doar decât să înregistrăm încă un ins atins de trânjii acestei ciudate boerii culturale, de meteahna acestei nevoi de distincţie al cărei teren comod de manifestare este în primul rând literatura.

Şi e de notat că oamenii deştepţi cad şi ei, tocmai ei, în această meteahnă. V'am spus doar că prietenul meu era şi el un om foarte deştept.

Dar se vede că numai aceasta nu e destul pentru a avea şi gust.

AL. PHILIPPIDE

Prin Tribunal

APRODUL

Specia cuprinde trei feluri: aprodul de arhivă, de şedinţă şi de cameră de consiliu. Intre ei, în afară de nume, nici o altă înrudire, cum nu e nici una între calea Victoriei şi calea Lactee.

Aprodul de arhivă est insul care, cu o mână strânsă pe un etern dosar, cu alta deschisă asupra speranţei unui bacşiş, circulă între arhivă şi portărei, cu lipsa de iniţiativă şi entuziasm, a unui tren local, pe o linie moartă.

In făptura lui, nicio trăsătură personală. In mişcări, nici o scântee. Fiugura fără un zâmbet; ochii lipsiţi de lumină. creerul, pustiit de gânduri. El e aprodul şi are capul profesiei. Un cap de gata; emanaţie a prafului de arhivă, miros de cerneală violetă, a scorojelli opiscelor, a rutinei.

Intreg mecanismul se pune în mişcare cu o piesă de cinci lei. Te aştepţi ca la pornire sau atunci când se opreşte, să auzi zbârnâit de arcuri, scârţâit de pârghii. Şi te surprinde, ca o inadvertenţă, lipsa etichetei: „In caz de nefuncţionare, apăsaţi pe buton".

Aprodului de şedinţă, i-se mai zice uşier. Din pricina aceasta, el închide şi deschide uşile sălilor de judecată. Dar nu aşa cum ar face fiecare din noi cu o uşe obişnuită. Ci solemn, sacerdotal. Trebue să se vadă că este vorba de o uşă a justiţiei mânuită de un om al justiţiei, că sfertul de cerc în care joacă, complectează ritualul desbaterilor şi că, numai printr'o omisiune a legiuitorului, nu a făcut obiectul unui articol în codul de procedură. Trebue să lase impresia categorică că o proastă mânuire constitue un viciu esenţial, care deschide calea apelului sau a recursului şi duce neapărat la reformarea deciziei.

Dar principala lui atribuţie este să strige numele împricinaţilor. Aci cunoaşte individualitatea lui suprema înflorire. Intr'adevăr, dacă s'ar mulţumi să difuzeze numele aidoma după cum i-le serveşte grefierul, lucrul ar fi nespus de simplu şi l-ar putea face oricine, fără vreo înzestrare specială. Aprodul însă, nu înţelege să-şi meschinizeze facultăţile de creaţie, reducându-le la mecanica pâlniei amplificatoare. El este un om cu personalitate. Şi asta trebue s'o afle toată lumea.

Grefierul lansează: „Mayer Goldschläger".

Aprodul prinde zborul sonorităţilor, le aruncă în sus ca pe mingi, le încrucişează în aer, le joacă în cerc, le prinde iarăşi, pe la spate, le disociază, le regrupează în alinieri noui şi în fine trâmbiţează: „Maior Beşleagă".

Râsul hohoteşte lăuntric şi ia, în afară, pe feţele magistraţilor şi avocaţilor, schiţa unui surâs de severitate îngăduitoare, în timp ce Mayer, măgulit de proaspăta lui avansare, îşi chiamă impresiile dela 10 Mai şi înaintează spre pretoriu, cu pasul reconstituit după amintirile dela paradă.

Aprodul de cameră de consiliu este în primul rând un personagiu grav. El reprezintă şi prelungeşte, dincolo de uşe, caricatural, demnitatea gravă dinăuntru.

Postat la periferia arcanelor esoterice în care evoluiază zeii, admis prin natura serviciului în intimitatea lor, o îngâmfare neobişnuită îi umflă personalitatea şi i-o resfiră cu trufia cozii de curcan.

Cine ar putea spune ce sete de măreţie frământă creerul lui pauper, ce gânduri aurii străbat cenuşiul materiei lui cerebrale şi-i îmbracă părerea despre el cu toate fireturile şi galoanele depe livrea.

Pe magistraţi îi tratează cu familiaritatea valetului de casă mare care l'a ţinut în braţe pe „domnişorul". Faţă de avocaţi are atitudinea condescendentă a ordonanţei colonelului faţă de sublocotenent.

In timp ce-l rogi să te anunţe, însoţeşti vorba de ritualul gest spre portofel.

Aci se întâmplă minunea. Am urmărit-o deseori, cu ochii beţi de curiozitate. Dar tehnica el tainică, de-o iuţeală uluitoare, scapă atenţiei celei mai chinuite. Totul se petrece fulgerător ca naşterea unui gând: banul trece dintre degetele dăruitoare în buzunarul excitat al aprodului, fără ca acesta să facă o singură mişcare vizibilă, parcă prin transsubstanţiere, în timp ce masca, hieratică, ignorând gestul, îşi păstrează blazonal, aerul de demnitate suverană.

VLADIMIR DIACONU

Johan Bojer în Capitală

De câteva zile se află în mijlocul nostru Iohan Bojer, scriitorul norvegian de renume mondial.

Creator epic, Bojer este, după Knut Hamsun, exponentul cel mai robust şi strălucit al literaturii nordice moderne, care a dat pe un Ibsen, Bjornson şi Sigrid Undset.

Povestitor sobru, realist, el aduce, în romanele, nuvelele şi piesele lui de teatru tot acel clocot de idei, toate principiile morale, accentele de poezie nostalgică, eroismul legendar cari situiază pe oamenii nordici într'un climat aparte, de singurătate şi visare stranie.

Iohan Bojer a venit în România, pentru a ne studia ţara.

E un lucru măgulitor ca un scriitor de o asemenea notorietate să studieze tipurile şi lucrurile de la noi. Să nădăjduim că romancierul acesta ilustru va vedea numai lucrurile bune.

Lumina în zona equatorială

In Indo-China, colonizată de francezi, copiii europeni se îmbolnăvesc imediat de anemie. Se atribuia această stare influenţei paludismului şi căldurii umede. De curând însă, s'a dovedit că adevărata cauză a frecvenţei anemiei la copii în această regiune equatorială este lipsa de raze ultraviolete în lumina solară.

Proporţia considerabilă de vapori de apă în aerul atmosferei în aceste ţinuturi determină o absorbţie a unei mari porţiuni din spectrul solar, ceeace diminuiază până aproape de anihilare, radiaţiile ultraviolete.

O vizită la Tudor Arghezi

ntâmpinare

Când, după o călătorie lungă cu mașina, prin praful Văcăreștilor, am intrat pe poarta galbenă a liniștii, printre covoare de zarzavat și butuci de vie, pe aleia lungă ne-a întâmpinat de departe stăpânul locului, cu pălăria albă de panama în cap, cu fetița lui lângă sine.

In fund, casa se ridica mare și albă, c'o semeție de turnuleț pe o latură; un balcon era în lucru la etaj; băteau în el cuie meșterii și-l pipăiau cu ciocane sonore.

Tudor Arghezi era altfel de cât îmi închipuisem: în locul imaginii mele vagi se preciza un cap cu o frunte omenească oarecare și ochi liniștiți. Venea încet, călcând chibzuit, ca un fermier mulțămit care își primește oaspeții.

— Bine ați venit! ne-a spus, nedesmințind această dintâiu impresie.

In fața personalităților puternice, ee simți de obiceiu stingherit și nu știi cum să te porți și cum să alegi cuvintele ca să nu apari idiot. Ești plin burduf de simțire entuziastă și ai vrea să ți-o reverși asupra omului admirat; frica însă de a nu fi judecat lingușitor, te oprește pe loc. Să fii conventional, nu-ți convine; ai vrea să faci o bună impresie.

Așezați la masa din grădină, în după amiaza călduță de Octombrie, cu stăpânul locului așa de prietenos și natural, ne-am simțit dintr'odată ușurați de povara aceasta a neliniștii și-am putut să fim „noi" în fața lui Tudor Arghezi.

Cartea cu Jucării

S'a adus neîntârziat dulceață de căpșune și apă brumată. Eram mai mulți, în jurul mesei, la umbra pomului pălit de cele dintâiu răceli ale toamnei. Lângă mine era „fetița tatii", duduia Domnica, sau mai bine „Mițu", cunoscută nouă din „Cartea cu jucării". Așa cum a zugrăvit-o meșterul Arghezi „cu picioare fluide și lungane", cu

Ochii ca niște dude,
Brumate negre ude,

gravă, ca o domnișoară mică, cu un început de zâmbet luător în râs în privirea cercetătoare.

Uitându-mă în juru-mi, am strâns în mănunchiu și alte jucării cu care îmi bucurasem mintea și sufletul la lectură. Atmosfera duioasă, împodobită cu floricelele de cer din sufletul poetului, se țesea pe nesimțite împrejur. Aceiași uimire pe care au avut-o toți acei care îl cunoșteau pe Tudor Arghezi numai din crudele și întunecatele icoane mânjite cu sânge și ură contra oamenilor și de-odată au deschis soarele dulce al „Cărții cu Jucării" am simțit-o iarăși, aici, în vizuina caldă a artistului.

Ochii părintelui Mițurii urmăreau cu o lumină jucăușă pisicile care se coceau la căldură, pe pajiști.

Un pui mic, negru, cu codița ascuțită și cu un cap de catifea, a și venit și s'a cuibărit nestingherit în brațele mele.

Se cunoștea că se simt stăpâne, la ele acasă.

Un motan, cu blană împrumutată dela o cucoană Cârtiță, stătea tolănit: șapte kilograme de grăsime pe patru picioare.

— Pe acela îl chiamă Grișa, mi-a lămurit duduia de lângă mine.

— E ctitorul casei, a zis cu vocea lui dreaptă, fără inflexiuni, Tudor Anghezi — Are opt ani.

Pe când stam de vorbă, o găinușă pestriță, moldovenească, a sărit pe masă. Era așa de scundă și subțirică că ai fi crezut că-i puică. Am aflat cu toții, îndată că e gospodină în toată legea, măritată cu cucoșul cel înalt din bătătură. Are și pui și ca un dar dumnezeesc, face niște ouă mari, ca de rață.

— Vrednică femeie! am complimentat-o eu. Și fără să fiu refuzat, găinușa m'a lăsat să-i alint penele de aer ale gâtului și să-mi trec în părere degetele pe căpușorul inexistent.

Personagiul așa de important sta cu labele cenușii, încălțate în cizmulițe cu pinteni și gungurea, lăudându-se se vede că a pus-o și pe dânsa undeva Arghezi, pe-o pagină ori pe-un rând.

— O chiamă Picuța, a glăsuit iar Mițu. — Și doarme cu mine în pat.

Am făcut cunoștință și cu cânele Beb, care a venit respectuos, pupând mâna la cucoane și dând o caldă și păroasă lovitură de cap la domni.

In toate părțile, vedeam jucării. Pe altele le auzeam glăsuind, nevăzute. Numai pe ursulețul cel mare, cu ochi enormi de stele negre și cu trupul dolofan nu-l vedeam încă.

— Unde-i Baruțu?

— Iosif ? a întrebat și făuritorul de lucruri minunate. Iată-l că vine, umflat cu aer.

Pe aleie, se apropia, pompând din pedala bicicletei și din plămâni, cel întrebat.

L-am recunoscut înainte de a-l vedea. M'am mirat numai că a crescut așa de mare și că nu mai stâlcește cuvintele, cu „sumos" în loc de „frumos" și „pnost" în loc de „prost". Elev în clasa patra primară, inferior și acuma lui Mițu — care e la liceu — Baruțu îmi închipui că continuă să-și dispute cu sora lui dragostea mamii și-a tatii. E serios și puțin bosumflat, plin de copilărie proaspătă, care se leagănă și se alintă în toate mișcările lui. Din când în când, surprind câte o privire între el și Mițu, oștiri în timp de pace. Dar ce spun eu, copiii sunt acuma mari și poate și Tudor Arghezi e silit să deschidă câteodată pe furiș „Cartea cu Jucării" ca să-i vadă cum erau atunci când i-a modelat el, plămădindu-i din aluat de dragoste.

Ochii Maicii Domnului

Am zărit pe masă o cărticică îmbrăcată în cojocel de carton trandafiriu. Sta acolo de mult, îmbăindu-se în soare. Nu m'am putut opri să nu-i descifrez numele: o chema Harap-Alb.

— Cetiți povești copiilor? Poate și din operele d-stră? am întrebat, stângaciu.

— Eu? Nici odată — a răspuns creatorul.

Și mi-a formulat o lege.

— Literatura — a zis — e un lucru de strictă intimitate: jumătate de rușine, jumătate de discreție.

Pe când îl ascultam, începând să recunosc în ochii răscolitori și vocea stăpânită pe Tudor Arghezi cel din cărți, dinspre casă a venit repede asupră-ne, ca un vânt vioiu, cu flori și învăluiri bogate de viață, stăpâna casei, mama lui Mițu și Baruțu.

Nici nu se putea să fie altfel. Puterea și optimismul pe care îl răspândea în jur, era tocmai ceeace lipsea ca să complecteze pe tată cu odraslele lui.

Veșnic în mișcare, soția artistului a îmbrățișat pe toți dintr'odată în sentimentul de caldă ospitalitate moștenit dela bunii ei din Bucovina.

Cineva dintre noi, tușea. Gazda, îndată, a dat un leac fără greș.

— Nevastă-mea — a spus Arghezi — e medicul casei, are un întreg arsenal de sticle rotunde, pătrate, de toate mărimile. Când un copil tușește prin somn, ca i se apleacă de-asupra să-l asculte. Pe urmă, ce-i face, nu știu, dar după farmecele ei, copilul nu mai are a doua zi nimic.

Am recunoscut, tresărind, în această mamă devotată pe ființa de care vorbește scriitorul în ultima lui carte. Știu că acolo e pusă în cadru de icoană, altă sfântă a căminului. Dar în luminile sufletești ale măicuții lui Mițu și Baruțu, am cunoscut strălucind „Ochii Maicii Domnului", plini de dragostea eternă a tuturor copiilor pentru mama lor și a tuturor mamelor pentru copii.

Palatul lui Tudor Arghezi

— Mai construiți un balcon? am schimbat conversația spre lucrul cucuiat al lemnarilor.

— A! m'a lămurit proprietarul, casa încă nu-i gata. In fiecare vară se mai găsește ceva de adăugat ori de dres.

La îndemnul gazdelor, ne-am îndreptat cu toții spre locuință, s'o cercetăm.

Am intrat întâiu jos, într'o odaie patrată, luminoasă, văruită alb.

— Asta e prima încăpere zidită — a spus Tudor Arghezi — când încă nu se născuse nimic pe acest tăpșan care e acum proprietatea mea.

Urmau un șir de camere, tot așa de vesele și sănătoase, fiecare însă având pecetea ei, fie în formă, fie în mărime, ori într'un mic amănunt.

Am aflat, cu admirație, că înșiși proprietarii au fost și arhitecții. Și cu mult sfat și chibzuință au alcătuit an cu an, sălașul lor impunător, cuprinzând nu mai puțin de douăzeci de încăperi.

Rândul de jos, care fusese de curând văpsit, era gol. Sus, unde ne-am urcat pe-o scară învârtită am dat de picior omenesc: patru odăi la șir, căptușite cu covoare și lucruri plăcut colorate, zâmbind prietenos și divulgând o viață de familie fericită, cu râsete, povestiri, haz și întâmplări intime. M'am sfiit puțin, cașicum m'ași fi uitat din stradă pe-o fereastră deschisă, atât de sinceră era mărturia scrisă în odăi.

T. ARGHEZI

Dar aici era o adevărată Impărăție, largă și îmbelșugată! De departe n'ar fi părut atât de chiabură.

— La început, în odaia pe care am clădit-o întâiu, copiii dormeau în pat și părinții sub pat, râde Arghezi.

Am trecut pe-o latură, în aripa de răsărit a casei.

— Aici s'au făcut „Ochii Maicii Domnului", a spus glasul gros al lui Baruțu.

Intrasem într'o chiliuță strâmtă ca o cutie, căptușită toată cu cărți, de sus și până jos.

Fereastra da afară pe o priveliște largă, a grădinei. Se afla și o mesuță, pe care s'ar fi putut scri.

— Copiii sunt mai cabotini de cât părinții — a spus Tudor Arghezi, protestând în contra acuzației aduse de băiatul său.— Aici scrie Baruțu, nu eu.

Cutioara de lemn a cămăruții fusese transformată dintr'un balcon de scânduri și servea de bibliotecă. Aici, nu scriitorul, ci un roiu de viespe sălășluia de cu primăvară, având culcușul între volume și hârtii. Stăpânul odăii, departe de a le alunga se gândea cum să le hrănească, ca să nu moară în timpul iernii. La ușa care da în odaia vecină, pusese sită, ca să nu poată locatarii înaripați să treacă frontiera. Gospodinele harnice ieșeau și intrau de-afară, căutându-și de treabă și netrecându-le prin minte să facă cuiva vreo umflătură dureroasă.

— Cine a spus că viespele sunt mai rele decât albinele? se mira gazda.

Pe-un raft, un cuib de rândunică.

Imi părea rău că nu spusese adevărat Baruțu, cu privire la zămislirea romanului „Ochii Maicii Domnului". Odăița era simpatică pentru lucrat.

Am trecut alăturea; aici, o cameră modestă, austeră chiar: o măsuță cuminte, un pat călugăresc și un dulap sever.

— Asta e odaia mea de lucru, a lămurit scriitorul. Am vrut-o într'adins studențească ca să se izoleze de restul casei.

N'am văzut nici o urmă care ar fi trădat că aici au fost concepute operele lui Tudor Arghezi: toate stau cu mânile strânse, înmănușate, instrumentele dosite. Cași figura nepătrunsă a stăpânului ei, care spunea numai ce gândea, dar nu trăda cu nimic procesul lăuntric.

Am mai vizitat o odaie goală, pe care călăuza noastră a botezat-o „Cimitirul jucăriilor". Acuma nu era nimic, dar de obiceiu acolo se aruncă capetele urșilor sfârtecați, picioarele și mânile păpușilor frânte, roțile automobilelor și toate rămășițele din cele ce-au fost bucuria copiilor.

Apoi, am trecut mai sus, ridicând scara și-am ieșit în vânt, pe-un foișor alb, cu grilaj de fier.

Aici, am stăpânit urbea Bucureștilor, de jur împrejur. In apropiere „Poarta Neagră" a închisorii Văcărești se înălța, ca o cetate a Smeilor. In împărăția lui Arghezi, aerul era calm, cerul mai albastru și praful lumii se tălăzuia în depărtare, la picioarele noastre.

Tablete

In curte, pretutindeni, căsuțe curate pentru ceilalți prieteni ai casei.

— Noi nu mâncăm, Doamne ferește, pasărea tăiată la noi — spune doamna Arghezi. Găinile și rațele, pe care le-am crescut, ne sunt prieteni. Fiecare își are numele ei, ne cunoaște. Cum să le ucidem?

Carnea o cumpără marfă, dela lăptar. Așa o poate considera ca materie primă, iar vina jertfei făptuite o poartă alții.

In staul, vaca pătată cu alb mugește dulce către stăpânii ei. Copiii se apropie și-o mângâie pe straiul ei de piele cu blană scurtă.

Incă dela sosire, observasem în preajma casei, un obraznic care se zbenguia și înfrunta îndrăzneț cu două coarne de sfredele lucii. Blana, în lână de struguri încâlciți îi atârna în zdrențe pe el, de atâta zbucium parcă. Ochii vioi și barbișonul de mușchetar războinic le fixa cu inteligență — ori cu încremenire de frică, poate.

— Vin' aici! l-a chemat Mițu, ademenindu-l cu degetele, ca pe un pui.

Picioarele de bețișoare uscate ale celui chemat s'au sbătut pe loc, plesnind, apoi au zbughit-o undeva, pe coclauri.

Era o oaie merinos. Se temea de străinii care însoțeau pe protectorii ei.

Se găsesc de toate la gospodăria aceia. Sub un stog de fân, o groapă neagră ascundea o ghețărie făcută după un sistem propriu. M'am plecat să zăresc ceva în obscuritate; n'am simțit decât un miros de mucezeală și de fân.

O clădire mai lungă, cuprindea un atelier, garajul și magazia.

Am aflat cu prilejul acesta că Tudor Arghezii e priceput în toate „brățările de aur" ale meșteșugurilor. Știe să tragă cu rândeaua, să manevreze nicovala, să taie, să lipească, să dreagă.

In garaj, o încăpere curată ca și odăile casei, am descoperit cunoștințe vechi: clituri clituri de „bilete de papagal", legate cu sfoară peste îngălbenitul hârtiei așezate pe rafturi, sus; Catirincă nu era însă, nici pasăre în multe culori ca să coboare de-acolo, spre noi, foițele învechite.

Flori de mucigai

In marginea de lucernă verde a grădinii, câțiva stupi de șindrilă stau la rând, așteptând alți tovarăși asemenea lor.

Pomi, de aceiași vârstă cu Mițu și Baruțu, cresc țanțoși în căldura soarelui. Tăpșănașul livezii merge drept, pieptănat și îngrijit — ca o farfurie curățată — până se rupe în vale, spre râpi în care se cultivă zarzavaturile Capitalei.

Până aici mergem, apoi ne întoarcem spre casă. Stăpânul locului ne povestește cât a muncit până a izbutit să-și dureze gospodăria.

— Știți cum era aici, când am cumpărat pământul? In fața porții se căsca o groapă adâncă în mocirla căreia se scăldau bivolii din partea locului. Când am adus-o pe nevastă-mea întâia oară aici, a început a plânge. Locul acesta era o paragină pe care creșteau bălării și putrezeau gunoaiele.

— Dar casa ? am întrebat eu, naiv.

— Care casă ?

— Trebue să fi fost măcar o cocioabă, o dărăpănătură, un grajd?

— Nu era nimic. Am făcut tot, dela începutul lumii. Indată după războiu, am început lupta. De-atunci muncesc într'una.

Ne lămurește cât a trebuit să bată războiu cu oamenii și lucrurile. Când a pus piciorul într'acoace, drumurile erau niște desfundături, pe care când începea vremea proastă, căruțele cu material se încleiau afund, fără putință de salvare. Trebuia cărată încărcătura undeva, la o așezare din apropiere, carul lăsat acolo la locul dezastrului și așteptat să treacă iarna întâiu, ca abia odată cu dezghețul primăverii să curgă la vale și el, dezrobit.

Lumină nu era. Pe întuneric, orbește, lumea se înjunghia și se deda la blăstămății. Pază nici pomeneală, ca într'un imperiu al urii și al destrăbălării. Toți considerau ca o îndrăzneală nemaipomenită, instalarea scriitorului în pustia neagră de-aici.

— A trebuit să fac ca Romanii, spune învingătorul. Intâiu să-mi netezesc drumurile și apoi să încep colonizarea.

A pavat șoseaua, a instalat electricitate, a izbutit să aducă paza. Și-acuma poate dormi liniștit.

Adică nu, mai are încă multe de făcut la gospodărie...

— Uite, acesta a fost primul paznic, aici — a sfârșit Tudor Arghezi, arătând pe Grișa, motanul cenușiu, care se umfla, dormind, în lumina roșie a asfințitului. — El, împreună cu un om de încredere, vasluian, și cu o cățea pe care mi-au împușcat-o vecinii, au fost vrednicii ctitori ai acestei așezări.

Să vie motanul.

A venit spre noi și s'a înfruptat și el din masa îmbelșugată pregătită pentru mosafiri și gazde.

In jurul ospățului era pace. Inserarea venea de departe, pe aripi negre. Cetatea învingătorului sta mărturie, că a doborît în pulbere florile de mucegaiu ale sălbăticiei.

VALER DONEA

Cronica feminină

Păpușa stricată

In curte e zarvă mare. Se desfășoară un interesant match de foot-ball. Micii jucători sunt echipați după modelul celor „veritabili" și sunt la fel de pasionați și înverșunați. Cu sunet îmbufnat, mingea sare elastic... bum... bum... când în vreun geam, când peste gard, în stradă!...

Puțin mai la o parte, doi copilași bucălați se joacă pe iarbă, dau și ei cu piciorușul într'un obiect diform, pe care nu-l pot identifica.

Deschid fereastra și întreb:

— Cu ce vă jucați acolo?

— Fațem match cu păpușa Mioarei, — răspunde mândru băețelul.

Mă uit cu luare aminte. Intr'adevăr, acum îmi dau seama: e trunchiul păpușii pe care fetița o primise dela „tanti!" (Ce idee, să-mi dea o păpușe! M'am plictisit de ele!...)

Inchid ochii și o revăd: era o păpușă mare cu cap frumos, cu păr blond inelat. Avea ochi negri și rochiță bleu...

Mie, când mi se strica vreo păpușă, eram nemângâiată. Plângeam, o îngropam cu pompă și multă vreme trecea până când „cea nouă" reușea să-i ia locul în afecția mea. Păpușile noastre aveau și ele suflet...

Generația nouă nu-și mai iubește păpușile, calcă în picioare cu surâsul pe buze tot ce făcea farmecul și duioșia copilăriei noastre.

Suflet nu mai există, ci numai trup — și în el poți să dai cu piciorul!...

Imi e dragă totuși, această generație — mama își iubește copilul cu toate defectele lui — mă simt însă foarte mâhnită de nepăsarea și setea ei de distrugere. Nu mai respectă nimic, nu păstrează. Au brutalități care dor și înspăimântă. Adoptă un langaj cucerit pe terenurile sportive, care în gura lor fragedă surprinde, uimește...

In jocurile copiilor se răsfrâng totdeauna preocupările vremii. Copiii noștri nu se mai joacă de-a „v'ați ascunselea", sau de-a „cucoanele" — ci de-a „gangsterii", de-a „Hitler" (un biet cățel jigărit e prigonit drept nearian!) sau organizează matchuri de tot felul. Pe vremuri, fetițele făceau rochii la păpuși și le îngrijeau ca niște alevărate mame. Azi, măruntaele păpușilor se transformă în proectile...

Respectul pentru cei mai în vârstă a dispărut — părinții sunt numiți „ăi bătrâni"! — făcând loc unei camaraderii de prost gust. Sfaturi nu se mai cer, nici de cum să mai fie urmate.

La vârsta „matusalemică" de patruzeci de ani, oamenii sunt decretați ramoliți și incapabili, de către această generație grăbită și neisprăvită.

Experiența nu mai contează la copiii aceștia care se nasc savanți și te măsoară cu superioritate!

Iată o stare de lucruri care pe noi mamele trebue să ne îngrijoreze cu atât mai mult cu cât privim neputincioase, cu ochii înlăcrimați.. Vina nu este nici a lor, nici a noastră. E inerentă poate progresului unei omeniri care a pătruns toate tainele universului, de unde se explică graba și înfrigurarea ce o pune tânăra generație în toate manifestările ei. Mai e poate și vina prefacerilor aduse de războiul care a călcat în picioare ideea de umanitate, de iubirea aproapelui, de milă, de bunătate, lăsând în schimb goana după senzații tari și setea unei trăiri, care înțelege să aibă numai drepturi și nici o obligație!

Fetița care nu s'a jucat cu păpușile, odată ce a devenit femee, nu va dori copilul, iar casa ei va fi rece ca o cameră de hotel locuită vremelnic. Distrugând cu atâta ușurință vestigiile duioase ale copilăriei, sufletul ei va fi sterp și nici un semtiment cald nu va putea încolți pentru suferințele sau binele altora. Lepădându-se de toate credințele, va rămâne o biată ființă egoistă, orgolioasă, ipocrită... Niciodată nu va putea fi o bună tovarășă, o mamă iubitoare. Aceste toate, însă le va înțelege mult mai târziu fetița care și-a stricat păpușa cu atâta cruzime și satisfacție — și din păcate, atunci *va fi* prea târziu!

Poate că știința va ajunge cât de curând să înlocuiască creațiunea. Omul va deveni Robot. Astfel omenirea se va distruge singură.

Până atunci însă mai e mult, fetițele mai au încă nevoe de mame — și păpuși. Iar sufletul femeii trebue să fie mai cald și mai înțelegător ca totdeauna.

Și poate grație acestui suflet de femee toate se vor schimba în bine!... D. B.

UN SUCCES MERITAT:
Pământul Ispitelor „Delta"
de **B. IORDAN**
Un roman românesc în care autorul ne înfățișează un colț de țară, DELTA și ne descrie cu talent odiseia țăranului împroprietărit.
Editura „Adevěrul" S. A.
LEI 80.—

O „vedere"... într'un orășel

Duminică de vară. Cald. La ora asta — cinci după amiază — liniștea-i deplină în micul orășel: lumea, strânsă 'n case, se odihnește încă prin odăile răcoroase, pe după storurile lăsate.

Numai în casa d-lui Marian, directorul școalei primare de băeți, e o mișcare neobișnuită.

— Ce s'o fi petrecând acolo? se întreabă unii pe alții, vecinii din dreapta cu cei din stânga... Așa-s provincialii: curioși.

Totuși în casa d-lui Marian nu se petrece nimic extraordinar. Doar e așteptat un pretendent, dela Focșani, pentru fata lui cea mare...

...

— Sanda, îmbracă-te cu rochia asta: culoarea rose te prinde de minune.

— Dacă zici tu, Tanța...

— Și mai dă-ți cu puțin roșu pe obraji; tu ești brunetă și-ți șade bine. Așa... Acum ești adorabilă și Făt-Frumos n'are decât să sosească.

— Da. Făt-Frumos! Cine știe ce monstru o fi...

— Ia lasă și tu! Adică de ce-ți închipui numaidecât că Tanti Lența o să-ți aducă un monstru?

— Fiindcă nu pot uita că sunt săracă. Cine crezi c'o să mă ia?.. Tu nu vezi că Ti...că Grigorescu nu mai dă pe la noi? Desigur c'a aflat și el că n'am nimic și...

— La urma urmei, știi ce? Dă-l încolo. Dacă s'o tranșa chestiunea cu... Făt-Frumos-ul adus de Tanti, să mai vezi tu...

Dar ușa se deschide brusc și d-na Marian intră ca o furtună:

— Hai, dați-i zor, că acum ne vin pretendenții...

— Pretendentul, mamă, rectifică Tanța.

— Ei, deocamdată-i unul, dar curând... curând vine și al doilea. Pentru tine, Tanța, o tachinează aceasta.

— Amin! blagoslovește Tanța comic; nu țin de loc s'ajung fată bătrână. Și apoi... poate că numai așa voi avea șansa să scap vreodată de mocnitul ăsta de târg. Dacă s'o mărita Sanda, numai la ea o să stau; și toată ziua o să ne plimbăm... La oraș mare e așa de bine!

— Păi sigur, replică acru d-na Marian, că ea n'o să mai aibă treabă la casa ei. Lasă că te'i mai plimba tu, și cu mama ta, ici, pe strada mare...

— Ba, asta-i vorbă, se cabrează Tanța; ca să fac vizite pe la cucoanele matale? Uff! mamă, numai supliciul ăsta nu. Sanda, zău, a fost prea bună de ți-a făcut voia. Dar eu...

— Bine... bine... o domolește mama ei. Nu găsești însă c'ai vorbit destul? Or, poate ții să vorbești și pentru Sanda, care în loc să fie veselă azi că de!... e încruntată și tace... tace...

Când își aude numele, Sanda, care stă nemișcată la fereastră, întoarce capul, gata să răspundă ceva — deși distrată n'a reținut mare lucru din convorbirea dintre mama și sora ei — dar tocmai atunci apare și d. Marian...

— Ce de găteală, domnule! glumește el, uitând că stătuse aproape un ceas în fața oglinzii. Grăbiți-vă, c'a sosit trenul: e șase și zece.

Insă privind cu atenție la Sanda, devine dintr'odată serios:

— Te rog să faci bunătatea să-ți ștergi obrajii. Ce te-ai boit așa?

— Ei, tată, și mata... îndrăznește s'o apere Tanța, văzând că Sanda — care a și 'nceput să-și frece obrajii — e cu ochii plini de lacrimi. Așa-i modern!

— Am zis! zbiară șeful familiei, vrând cu orice preț s'arate că are autoritate. Și pleacă urmat de soția sa, care caută să-l calmeze...

Dar geamurile sbârnâe prelung și toată casa se sgudue din temelie: s'a oprit o trăsură la poartă. D-na și d. Marian ies în cerdac — ca să-și întâmpine mosafirii; Sanda și cu Tanța se mulțumesc să privească din camera lor, de după perdele.

Din trăsură coboară: d-na și d. Vasiliu — sora și cumnatul d-lui Marian; și-un necunoscut, între două vârste — pretendentul. Dar ce departe-i de... Făt-Frumos!

— Vai de mine! Tare-i urît! țipă, înfricoșată, Sanda. Și vine, în mijlocul odăii, cu mânile la cap.

— Sanda dragă, nu-ți face sânge rău, o mângâe Tanța — dar îi vine și ei să plângă; n'ai decât să stai aici și... gata.

— Așa și fac, s'o știi... spune Sanda, satisfăcută de soluția pe care sora ei a găsit-o. Și'ntr'o clipă și-a scos rochia și s'a trântit pe pat.

...In timpul ăsta, în salon — după ce s'au făcut prezentările și oaspeți și gazde s'au așezat pe scaune — nimeni nu vorbește. Probabil că fiecare așteaptă ca celălalt să înceapă întâi și... tot așteptându-se unii pe alții, tac toți.

O muscă mare, care a intrat înăuntru odată cu mosafirii, se vede — d-na Marian ar putea să jure că nu era nici una înainte de venirea lor — zboară, bâzâind de colo-colo; pocnindu-se de tablouri și oglinzi și urmărită de privirile celor cinci persoane, care nu găsesc ce să-și spună. Apoi, după ce musca s'a ascuns undeva, cei cinci — tot tăcuți — se uită jenați unii la alții; și iar e liniște... liniște... liniște...

— Eu mă duc să aduc fetele, propune d-na Vasiliu, bucuroasă c'a reușit să rupă tăcerea.

Și după ce traversează antreul — înaltă și falnică în rochia-i de mătase neagră — deschide ușa din fața ei. Dar cât pe ce să cadă jos: Sanda, numai în combineson, stă pe pat și citește calmă o carte; pe când Tanța — tot în combineson și tot la fel de calmă — își schimbă pantofii de stradă cu alții de casă.

Când... în sfârșit poate vorbi:

— Ce-i asta, fetelor? le întreabă ea, în loc de: „Bună ziua".

— Grevă, Tanti, răspunde în batjocură Tanța.

— Ce facee? Se vede că nu sânteți în toate mințile.

— Dar ce? Eu sânt mama pădurii? se revoltă Sanda, ca să-mi aduci aici un... Monstru... ar vrea ea să strige, însă mătușa ei, dintr'un salt îi vine alături și — punându-i mâna la gură — îi înăbușă strigătul.

— Sanda... fetițo dragă... o mustră blând, d-na Vasiliu (care-i hotărîtă să schimbe tactica). Să-mi faci tu mie una ca asta?! și respiră încă greu de emoția prin care a trecut.

— Mata de ce mi-ai făcut... una ca asta? sare Sanda, arătând cu degetul spre salon.

— Bine. Nu-ți place, nu-l iei; nu te poate forța nimeni. Dar în casă trebuie să vii. Gândește-te numai, în ce situație l-ai pune pe bietul unchiu-tău, care-i e prieten bun.

— Probabil că mata nu pricepi, că mi-e groază să-l văd, să-i întind mâna... se apără, slab Sanda.

Dar privind la Tanța care — văzând-o că șovăe — îi face semne disperate pe la spatele d-nei Vasiliu:

— Nu, Tanti, nu mai insista, că nu merg nici în ruptul capului.

— Atunci... nu-mi mai rămâne decât să plec. Dar să știi, Sanda, că de azi înainte nu mai ești nepoata mea, spune mătușă-sa — cu tonul dramatic al unui părinte care-și desmoștenește copilul.

— Tanti dragă.... vrea s'o îmbuneze Sanda, nu fii supărată pe mine. Dar uite, mai bine mă duc în toată lumea decât... decât să-l iau.

— Dar nu-l lua, fetițo, aprobă veselă aceasta, văzând că lucrurile iau altă întorsătură. Iată, îți dau cuvântul că n'am să-ți mai bat capul. Numai vino, te rog... Tu știi că omul ăsta e în contact cu toată lumea bună din orașul nostru? Căci ca mâne o să fie șef de gară. Doar e un funcționar model și are toate perspectivele de avansare...

— Și trenuri vin și pleacă
iară.
Și nu știu rănile ce-o dor"...

recită cu emfază, Tanța, amintindu-și subit de niște versuri, citite de mult într'o revistă, și care acum i se par adecvate situației.

Dar d-na Vasiliu nu se sinchisește de dânsa, ci — tot vorbind și insinuând — o șterge pe Sanda la ochi; îi dă pantofii; o închee la rochie; îi netezește părul...

Și pe când Tanța, rămasă mofluză 'n urmă, își termină resemnată poezia:

— Nevasta șefului de gaară
S'a 'ndrăgostit de-un călător",—

ea — ducând-o pe Sanda la braț își face intrarea triumfală în salon.

...Imbrăcată în fugă și necăjită cum e, Sanda apare ca o adevărată fată de măritat; cu ochii în jos.. nefardată.... Așa că d. Marian — care habar n'are ce „intermezzo" a schimbat-o — jubilează. „Uite cum se cresc fetele, Dom'le!" pare că spune priviriae lui pe când își răsucește, cu mândrie, mustățile zburlite.

Impresia produsă asupra pretendentului e hotărîtoare. In fața lui are pe ființa pe care a visat-o toată viața: tânără, drăguță și modestă. Emoționat, se ridică în picioare, îi sărută mâna bolborosește ceva; și când — în fine — poate articula un cuvânt întreg, rostește cu glasul spart.

— Ce cald!

Apoi se reașează pe scaun, ștergându-și fața c'o batistă mare, albastră...

— Să deschid puțin geamul, se oferă Sanda, care simte în adevăr lipsă de aer; și se repede la fereastră.

„Ce-o fi făcând Titi oare?" se întreabă ea, privind cu durere spre chioșcul din grădină — acolo stătuseră ultima dată... „Dă-mi și mâna cealaltă, Sanda", îi ceruse el, la plecare. „De ce?" se mirase ea. „Ca să mă simt mai puțin singur când voi fi departe de tine". Iar azi... Și Sanda ar vrea să se ascundă într'un colț și să plângă... să plângă... Dar trebue să vină la loc și să zâmbească.

Pretendentul, pe care Sanda știe acum că-l cheamă d. Aristotel Ionescu — „iată un nume care cadrează cu persoana", constată ea cu răutate — se crede obligat să-i mulțumească:

— Merci, dudue. Duduia?... întreabă el.

— Sanda, îi răspunde d-na Vasiliu, cu'n surâs dulceag.

Insă văzând că aceasta stă mută deoparte, o trage lângă dânsa pe canapea și 'ncepe să povestească: Cum s'a cunoscut cu bărbatul său... Cum erau fetele odată și cum sunt acum...

— Și știi de ce, domnule Ionescu? Fiindcă au prea mare libertate. A! Dar Bădia... (Bădia e d. Marian) și-a crescut fetele strâns; după moda veche e drept, dar ce sănătoasă era ea.

Pe urmă, tot dând din una 'n alta — cu'n adevărat talent de pețitoare — începe să-și laude nepoatele: cum lucrează de frumos; cum merg cu rândul la bucătărie; cum își fac singure, nu numai rochiile, dar și pălăriile...

— Și cu toate astea, sânt fetele cele mai șic din târg, închee ea, bătând-o pe Sanda pe umăr.

Ascultând-o pe mătușă, nepoata examinează, cu deosebită atenție, „monstrul" pe care i l-a adus.

„E mai mult caraghios decât urît", gândește Sanda, privindu-i mânile grase, cu degete scurte, care i se odihnesc pe genunchi; ochii verzi, bulbucați; nasul ridicat ușor în sus și mustățile răsucite energic. „Da, are figură comică", confirmă amuzată, urmărindu-i cărarea perfectă — care-i retează parcă'n două capul de-o rotunjime de bilă, acoperit cu 'n păr rar — și cei doi cârlionți artistici de pe frunte. „Poate că dacă s'ar pieptăna altfel... și n'ar avea mustăți și burtă... Un început de cedare?" se cutremură ea. „Nici gând!" se liniștește apoi.

In acel moment, intră pe ușă Tanța c'o tavă mare pe care e o chisea cu dulceață de caise coapte...

„Ca în anecdota aceia", continuă gândul Sandei. „Ah! dacă ar vrea Dumnezeu să fie vreun sâmbure într'o caisă... Că numai că-l cheamă Ionescu în loc de Popescu, încolo e exact tipul descris. Și tot dela gară... tot impețit..." Și-l privește atentă să vadă doar-doar... Dar de unde! „Monstrul" a înghițit dulceața; a băut apa; a spus — plecându-se de mijloc, ceremonios: „Sărut mâna" d-nei Marian; „Sărut mânușițele" ei; și „mulțumesc" Tanței... Totuși... catastrofa nu s'a întâmplat. „Păcat!" regretă ea. Și văzând că Tanța se îndepărtează cu tava, urmată de mama ei, vrea să le 'nsoțească.

Insă d-na Vasiliu veghează: „Cine știe ce-i mai spune tartorița ceia de Tanța..." și se scoală la rându-i. Dar, amabilă, către d. Ionescu:

— Pe noi ne scuzați, nu-i așa?

— Mă rog... mă rog... ca la dv. acasă... încuviințează el; și râde încântat, fiindcă i se pare c'a spus o vorbă de spirit. Iar de politeță râd și ceilalți.

...Pe când domnii hohotesc în salon, Sanda și cu d-na Vasiliu pornesc spre bucătărie, unde Tanța — care-i hotărîtă să pledeze cauza sorei sale — și cu mama ei, pregătesc masa, ciorovăindu-se:

— Ba, băiatul e destul de bun, spune d-na Marian, turnând un sos de zahăr ars peste-o cremă.

— Și frumos... adaugă Tanța, ștergând cu furie o farfurie.

— Nu-i tocmai frumos, e drept... recunoaște d-na Marian, iritată — trebuie să cedeze asupra acestui punct — dar nici un monstru, cum îl faci tu nu-i. Și sânt sigură că: cu o haină bine croită, pieptănătura schimbată, și mustățile rase, ar părea...

— Adonis în persoană, completează Tanța, ironică.

— Ai de gând să 'ncetezi odată? se supără d-na Marian, gata-gata să scape crema din mână (n'a auzit niciodată de acest... domn). Insă eu știu ce gărgăuni are Sanda, continuă ea — fără să observe că aceasta e în prag și-o ascultă — și numai eu sânt de vină. Da, da... Fiindcă nu trebuia să primesc toată ziua 'n casă pe... pricopsitul cela de avocat dela Râmnic, nici mai ales să-i permit Sandei să facă ce-a făcut. Odată crezi că nu i-am surprins sărutându-se în chioșc? Să știe tatăl tău... Vai! ce-ar mai fi! Căci acuma, iată — mi-a spus Lența adineauri — Grigorescu s'a însurat Duminica trecută cu fata unui cârciumar bogat dela Focșani și...

— Nu-i adevărat! protestează Sanda. Nu, nu vreau să fie adevărat, se corijează ea copilărește. Și cade, plângând, în brațele Tanței, care-o leagănă ca pe-o fetiță, gândindu-se: „Sărăcuța! Prea multe într'o singură zi... Prea multe"...

— Na! c'am făcut ispravă! îngână, ca pentru sine, d-na Marian. Ia să 'ncerc s'o potolesc.

— Las-o, dragă, intervine d-na Vasiliu, care savurează cu deliciu scena — succesul d-lui Aristotel Ionescu e asigurat acum — numai așa își poate da seama că mai sânt pe lume și... vânători de zestre.

In adevăr, cuvântul de „vânător de zestre" are asupra Sanda efectul unui duș, căci se calmează imediat. Și pacea revine.

...Peste vreo două ore și după o masă copioasă — d-na Marian maestră în arta culinară, de data asta s'a întrecut pe sine — mosafirii, împreună cu ai casei, iau cafeaua în chioșcul din grădină.

La îndemnul discret al d-nei Vasiliu — care găsește că-i momentul oportun pentru ca pretendentul să-și introducă... oficial cererea — d. Ionescu, după ce aruncă o privire galeșă spre Sanda, tușește și... începe:

— Am venit azi la dv. se adresează el d-nei și d-lui Marian (care devin deodată gravi) ca să vă cer mâna fermecătoarei dv. fiice: Duduia Sanda. Cu toate că n'o cunosc decât de câteva ceasuri, totuși... (aci se pornește s'o laude, dar se încurcă, fiindcă le vede pe fete șoptind).

— Vorbește bine, spune Sanda, măgulită de elogiul pe care-l aduce frumuseții și calităților ei.

— Ba, vorbește ca un papagal, o contrazice Tanța, bănuind că și soră-sa e pe punctul să cedeze. Tu nu vezi că Tanti Lența i-a făcut lecția de-acasă?

— Stt! face d. Vasiliu, care — tăcut din fire — are admirație pentru... oratori.

— Cât privește dota Duduii Sanda, reia d. Ionescu — când liniștea se... restabilește — vă rog să nu vă neliniștiți, (d-na și d. Marian sânt numai urechi), fiindcă știu că n'aveți avere. Dar mai știu că compensați cu prisosință lipsa banilor prin numele cinstit al unuia din cei mai vrednici dascăli ai țării noastre...

— Bravo! strigă cu entuziasm d. Marian, flatat de aprecierea privitoare la persoana d-sale și scăpat de grija dotei. O să am un ginere care... Să-mi trăiască! o retează el, ridicând paharul.

— Trăiască! Trăiască! strigă și ceilalți. Și paharele se ciocnesc vesel.

Ginere?!... Luată pe neașteptate, Sanda privește cu tristețe spre Tanța, dar întinde și ea mâna, către mâna... d-lui Ionescu — nici în gând nu-l mai numește „monstrul" — care i-o cuprinde peste masă.

...Mosafirii au plecat de mult, dar în casa d-lui Marian nimeni nu se gândește la culcare, deși e trecut de 11.

Părinții, după un mic consiliu — în care au discutat chestiunile la ordinei zilei și deciziile luate de comun acord cu cei plecați: logodna peste o săptămână, iar nunta peste trei; și una și alta... „în cea mai strictă intimitate", cum se obișnuește să se spună — s'au apucat să facă lista cheltuelilor.

Iar fetele... Singure în odaia lor, stau amândouă în genunchi în fața scrinului, din ale cărui sertare se revarsă afară fel de fel de broderii și dantele — zestrea Sandei, lucrate de ea — dar amândouă tăcute. Căci fiecare pare că-și deapănă gândurile pe valul de dantele, pe care una-l desfășură de pe un carton mare și alta-l înfășură pe cartoane mai mici, separate...

— Cinci metri... zece metri... Am pentru trei cearșafuri de pat și pentru două de plapumă... se aude din când în când vocea Sandei, care măsoară și socotește.

— Eu tot nu mă dumiresc, se hotărăște să vorbească Tanța, care a privit-o până acum — neștiind dacă trebue să-i admire calmul sau s'o certe pentru asta — cum ai putut tu să spui: da. Cum? se revoltă ea, strângând cu putere mânile Sandei într'ale ei.

— Mă doare... dă-mi drumul... se tângue aceasta, scoțându-și cu greutate mânile înroșite din mânile sorei sale. Apoi, schimbând tonul: Dar ce era să fac? Să mă omor? Dacă Titi s'a însurat, eu mă mărit; e simplu.

— Și pentruca să-ți iei revanșa, trebue neapărat să te măriți c'un asemenea urs? Tu, atât de fină și de drăguță...

— Așa mă vezi tu, pentrucă ești sora mea și mă iubești... Insă eu sânt sigură că dacă n'aș lua pe omul ăsta care mă vrea azi, așa săracă cum sânt, mâne nu se va mai găsi un altul. Tu nu vezi că toți băeții aleargă după bani?... Te-am auzit spunând că nu ții de loc s'ajungi fată bătrână; eu la fel. Insă nici eu, nici tu, dragă Tanța, n'avem de ales. Dar în definitiv... nu se trăește cu dragostea pe lume, închee filozofic Sanda, fără să-și dea seama că vorbește întocmai ca mama ei.

Tanța o ascultă uimită; apoi, oftând, s'apropie de fereastra deschisă.

Parcă vede că va veni și pentru ea o zi, când va trebui să se mărite cu cine știe ce caraghios — gen Aristotel Ionescu — numai pentru c'o fi „funcționar model și cu... perspective de avansare". Și 'nduioșată de propria-i soartă, începe să plângă tăcut...

Dar din fața scrinului — unde continuă să desfășure și să înfășure dantelele — Sanda o întreabă deodată, fără nici o legătură:

— Ce culoare vrei să aibă rochia ta de domnișoară de onoare?

„Rochia? Ah! da... uitase... Rochia!"

Și eternul femenin iese la iveală, pentruca cele două lacrimi, mari și grele — cu care „îndurerata Tanța" de adineauri, se plângea cu... anticipație — să dispară rușinate, de pe un obraz strălucitor de fericire.

EUGENIA PETRESCU

Cuvinte...

Cuvinte, flăcări care-au izbucnit
Să aprindă iar aducerile-aminte,
Cu focul vieții leneș sau grăbit...
E plină lumea noastră de cuvinte.

Le port în suflet și le torc în gând,
Imi stăruesc în minte și'n urechi
Și-mi năpădesc pe buze rând pe rând,
Dând viață nouă gândurilor vechi.

Cuvinte vechi, cuvinte din străbuni
Pe care le rostim și azi ca eri,
Cu adieri de vânt sau cu furtuni
Purtați și erni cu voi și primăveri.

Corăbii mici de gând plutind spre țări
In care vor să 'nsemne drumuri noi
Și care mor acolo 'n depărtări
Și nu mai vin din lume, înapoi.

Iar astăzi când îndemn trudit-ul pas
Prin lunca amintirii să mă poarte
Simt cum tăcerile doar mi-au rămas
Ca să le-ascult, printre cuvinte moarte.

MIRCEA PETALA

TÂRZIU

Târziu când fluturi negri se fugăresc pe ape
Și stelele au rouă, ca floarea în pleoape,
Când liniștea se culcă în codri și 'n fântâni,
Inimă... ca pe-un crin bălan, te țiu în mâini.

Cu cerul și cu plopul te mlădii, te rotești,
Cu ierburile și cu pământu-mi înflorești.
Descrești cu luna veche, cu muntele te frângi
Și cu amurgul plângi.

Ce mână și ce praștii te-au doborît cu piatra,
Cine te-a stins luceafăr, cine ți-a răcit vatra?
Cu noua înverzire în primăvara nouă,
Am să te scald în rouă.

PETRE DINU

Din carnetul unui muncitor

Pastel dobrogean

Peste sat
A trecut un nor roșcat.
A trecut un nor cu vestea
Cum că 'n Dunăre 'ntre valuri
Soarele drumeț pe maluri
A căzut și s'a 'necat.

Palizi, ca să vadă mortul
Trei salcâmi și-un mărăcine
Fug pe câmp înspre apus,
Unde mai de vreme vântul
Intr'un car cu fân s'a dus.

In sat casele bătrâne
Cu bazmale reci de umbră
Triste s'au îmbrobodit.
Doar biserica pe turlă
Arde bulgări de lignit.

Pentru cuib o barză-și duce
Ultimul transport de lână
Zmuls din curți de pe frânghie
Și tăcerea somnoroasă
Cu dihori de întuneric
Vine 'n taină din câmpie.

In surdină,
Deșirată peste arbori
Plânge-o doină de la stână...
Bezna-i peste tot stăpână.
La ferești ca 'n orice seară
Infloresc lumini de ceară.
Iar în fața unei cârciumi
Un arhaic felinar
Buchisește pe-o ulucă
Manifestul
Unui nou partid agrar.

CRISTIAN SARBU

O „madamă" din Somali

Frumoasele Etiopience

Impărăteasa MENEN cu o fiică

Regina din Saba

Zorile istorice ale Abisiniei sunt împodobite de legenda domniei femeilor.

Matriarhatul atotputernic şi guvernarea Amazoanelor n'au fost însă niciodată forme „statornicite" în viaţa-i naţională. Etiopia a fost condusă de regine celebre şi puternice, până acum 3.000 de ani.

Această ordine de stat a încetat însă sub năvălirea elementelor semite, — devotate ideii patriarhatului. Bărbaţii viguroşi din Arabia şi din Palestina au invadat Etiopia, schimbându-i instituţiile şi modul de guvernare, chemând pe bărbaţii autohtoni la supremaţie în politica internă.

Una dintre cele mai frumoase legende ale istoriei universale ne redă, — cu mult romantism, — vizita reginei din Saba la regele Solomon, în Ierusalim. Biblia confirmă vechile „cazanii" abisiniene asupra acestei întrevederi extraordinare; sau, — poate, — tocmai aceste cazanii au fost create pe canavaua biblică?

In tot cazul, capitolul al X-lea din „Cartea Regilor" şi capitolul al X-lea din „Paralipomenon" ne povestesc cum această regină din Saba a apărut înaintea lui Solomon cu scopul de a-i pune înţelepciunea la încercare prin tot felul de ghicitori, — şarade şi „rebus"-uri, alcătuite cu multă şiretenie. Solomon a eşit victorios din acest duel care a devenit astfel punctul de plecare, în afirmarea superiorităţii bărbatului faţă de femee — nu numai pentru Abisinieni!...

Pentru timpurile acelea, o întreprindere în felul călătoriei reginei din Saba la Ierusalim, nu era un lucru uşor. Nici fantezia şi nici analiza istorică n'au putut preciza, — până acum, — — unde anume se afla misterioasa Saba: la vre-o 1500 de km. spre sud-estul Ierusalimului, pe locul actualului Yemen din Arabia, — sau la 3000 de km., pe locul Şebei abisiniene, la izvoarele râului cu acelaş nume, un cuib între cei mai înalţi munţi ai Africei?

Nu de mult, un istoric francez a dovedit, că epizodul biblic nu-i o simplă poveste şi că, într'adevăr, o regină a Yemenului l-a vizitat pe Solomon. Dar nu cu scopul unor jocuri cu dezlegarea şaradelor, ci pentru a încheia o alianţă vamală şi a-şi asigura tranzitul pe vestitul drum al caravanelor care plecau din Arabia, — prin Palestina, — spre porturile Feniciei: Tirul, Sidonul şi altele.

Acest savant francez n'ar putea să apară măcar în Abisinia pentru care misterioasa regină „Negasta-Azeb" din Şeba rămâne fondatoare a dinastiei împărăteşti actuale şi mama primului „Negus Neghesti" al Etiopiei — Menelic Ebn-el-Hakim, fiul lui Solomon.

Toate legendele abisiniene se iau la întrecere în a dovedi că jocul de şarade al reginei cu autorul „Cântării Cântărilor" s'a terminat printr'o stare... extrem de delicată a „Negastei", care s'a grăbit să se întoarcă în patrie, după unele legende — foarte mândră de rezultatul obţinut — după altele puţin cam ruşinată, dar fericită.

Cea mai frumoasă dintre frumuseţile lumii vechi, stăpâna unui stat foarte cult şi bogat, — regina din Saba, numită Malkida sau Balkis, — a adus lui Solomon în dar cele mai fine lucruri de aur cu pietre scumpe, fapt care l-a uimit până şi pe acest rege-artist. Astfel o zugrăvesc pictorii (celebrul tablou al lui Paolo Veronese dela Muzeul Naţional din Torino), poeţii şi muzicanţii (operele unor Goldmark, Gounod, etc., baletul lui Ottorino Respighi).

Alte legende, — din Europa, — spun că regina Balkis — „frumoasă la faţă", a devenit „frumoasă şi la trup" — numai în urma tratamentului miraculos aplicat de Solomon. O femee cu totul sălbatecă, un monstru silvestru, ea nu cunoştea nici măcar întrebuinţarea sticlei, — după cum se vede din următorul pasagiu al unei cărţi medievale, cu numele de „Palea":

...„Veni la Ierusalim o regină dinspre Miază-Zi, anume Malcoduş, spre a se închina locurilor sfinte şi a încerca înţelepciunea şi poftele regelui Solomon. Acesta o primi, şezând pe un podiş de sticlă albă, căci vroia s'o ispitească. Văzându-l stând pe sticlă şi, crezând că-i apă, merse la el, ridicându-şi tare sus fusta. El îi vedea astfel şi frumuseţea feţei, dar şi urâciunea picioarelor şi a pântecelui — acoperite de păr ca la mistreţ. Şi se gândi Solomon: atunci când un bărbat este cu ea, părul acesta trebue să-l înţelepe foarte dureros.

Şi zise regele vracilor lui: *faceţi o alifie şi ungeţi-mi-o, pentru ca să-i cadă părul.*

După care, precum spun unii cărturari şireţi, regele a petrecut cu dânsa multă vreme. Intorcându-se în ţară, regina Malcoduş a dat naştere unui băiat pe care l-a trimis apoi tatălui său spre a-l creşte".

„Cazaniile" abisiniene spun că mai târziu Menelic s'a întors la mama sa cu zece mii de ostaşi evrei daţi de Solomon. S'a proclamat şeful imperiului etiopian şi astfel a schimbat ordinea de stat, intronând domnia bărbaţilor, prin succesori direcţi — în anul 950 înainte de Hristos.

„Candacele" şi religiea

Dar, şi mai târziu, apar în istoria ţărilor de pe marginile Nilului superior succesoarele active ale „Negastei" din Saba-Şeba. Istoricii greci şi romani le numesc „Candaca", atribuindu-le aceste nume ca proprii. In realitate însă cuvântul de „candaca" e un derivat denaturat al titlului vechilor regine etiopiene: „Candacait".

O „candacă" celebră în epoca

O matronă din Tigre

Cezarului August, invadând Tebaida, a dat mult de lucru lui Petroniu, guvernatorul Egiptului. In cele din urmă, Petroniu i-a aruncat hoardele dincolo de Nil, a dat foc capitalei Napata (astăzi nici nu i se cunoaşte locul). „Candaca" a scăpat, cedând Romei, Nubia de Nord.

Când publiciştii italieni de ultima oră îşi îndeamnă poporul spre Abisinia, se referă la faptul acesta, — destul de veridic — deşi nu tocmai recent. Roma, acum două milenii, a ajuns în pragul Etiopiei. Iar despre strâmtoarea Napatei au auzit chiar aceiea care, deşi nu l-au citit pe Strabon, au ascultat „Aida" nemuritorului Verdi, în care tocmai „candaca" etiopiană îşi pune în joc graţiile cafenii pentru a obţine dela uşuratecul general egiptean Radames planul ofensivei lui contra etiopienilor...

Din „Faptele Apostolilor" aflăm că în anul 40 al primului secol din era noastră, Apostolul Filip a întâlnit în drum „un bărbat etiopian, eunuc, — demnitar al reginei Etiope Candachia şi păzitorul întregului ei tezaur, — când acesta se întorcea din Ierusalim, şezând în carul său şi citind cartea profetului Isaia"...

De unde putem trage concluzia că chiar atunci religiunea A-

O „Amhareancă" de 14 ani

bisinienilor era cea judaică. De altfel, ritualul circumciziei, introdus de Menelic, fiul lui Solomon, s'a păstrat acolo, cu siguranţă, în ultimile trei milenii).

Apostolul Filip ne spune: „văzând nepriceerea barbarului eunuc în citit, i-am tălmăcit profeţiile lui Isaia, l-am făcut să creadă în Iisus şi l-am botezat"... Abisinienii se mândresc şi acum de faptul că un mare demnitar al „Candachiei" lor a fost cel dintâi barbar învrednicit cu botezul creştinesc.

Creştinismul abisinian a avut nuanţă judaico-jacobită până în secolul al IV-lea, — când Sfânta Elena, mama împăratului Constantin al Bizanţului, a reuşit să convingă pe o „Candacă" de atunci să primească în Abisinia misiunea bisericească a Sfântului Frumenţiu. Din acest moment creştinismul Etiopiei capătă nuanţă romano-bizantină, pentru ca apoi în sec. V—VI să ajungă — sub influenţa Alexandriei — un creştinism tutichian, monophysist, formă sub care rezistă până în zilele noastre.

Timp de 15 secole, influenţa judaică a ameninţat periodic să cotropească, cu totul, acest creştinism atât de slab şi atât de îmbibat cu cele mai ciudate superstiţii (inclusiv antisemitismul feroce, bazat pe formula: „Iudeii l-au răstignit pe Domnul nostru Iisus Hristos").

Pe la anul 960, regina Ester-Essat („Focul") — cum o numesc „Tigrenii", sau Judith-Hundith („Făcătoarea de minuni") — cum îi zic „Amharenii", — în fruntea triburilor muntene judaice, a pus mâna pe putere în chiar oraşul sfânt Axum, capitala dinastiei lui Solomon. Această „candacă" a fondat o nouă dinastie legată, numai printr'o rudenie îndepărtată, de urmaşii reginei din Saba şi ai lui Menelic I.

Abisinia e o ţară a capitalelor. Ordinea feudală a făcut ca — în timp de trei milenii — să fie fondate peste 30 de capitale, care puteau să înflorească sau să decadă, după cum demnitatea de „Negus Neghesti" se găsea la o ramură sau la alta, a dinastiei. Feudalul învingător, de mod firesc—să înalţe principatul pe care se rezemase în rebe- tronând pe împărat, căuta—în liunea contra predecesorului. Dar, fiecare „ras" sau „negus", ajuns purtător al coroanei lui Menelic I, trebuia încoronat la Axum, unde se află parcă osia nemişcată a acestui imperiu trimilenar...

Capricioasele „Candace" devenite în Evul Mediu „Uaizdero" („stăpâne") excelau mai ales în înfiinţarea nouilor capitale şi în schimbarea influenţelor religioase. Ester-Essat, — de pildă, — şi-a construit două capitale: Lasta .i Hondar. Ultimul oraş a fost, timp de o mie de ani, de mai multe ori capitala ţării, iar, dela 1871 încoace, a încetat definitiv să fie centru politic, rămânâd numai „al doilea oraş sacru al Abisiniei". Numai aici s'au mai păstrat ruinele forturilor, podurilor şi palatelor clădite din piatră de către portughezi, în sec. XVI-lea, pe ţărmul lacului Tana.

„Candacele" oscilau, mai ales, între *judaism, iezuitism şi clerul copţilor* din Egipt, până când acesta din urmă a pus mâna pe Hondar. De atunci s'a intronat în Abisinia erarhia bisericească dependentă de Mitropolia Copţilor din Cairo.

Intrigile n'au încetat însă, fiindcă Hondar a fost şi a rămas centrul războiului civil permanentizat.

Un „negus" sau „ras", cu mama, cu nevasta şi cu provincia şi, o credea totdeauna că *el* ar fi fost şi mai bun şi mai inteligent în locul actualului „Negus Neghesti". Hondar a devenit locul celor mai crude răfueli „politice", încât „hienele trăiau în număr mare împrejurul oraşului sfânt şi coborau pe uliţi şi pe pieţi, noaptea, atrase fiind de cadavrele rămase pe loc în urma luptelor neîncetate".

„Candacele" secolului al 19-lea

Până şi în mijlocul secolului trecut, ultimul negus Ras-Ali, din dinastia Galla, a căzut cu totul sub influenţa femeilor. Mama lui — o adevărată „Fredegonda africană", şi nevasta — cea mai veritabilă Brunhildă,— l'au făcut să fie certat cu toţi vasalii şi chiar cu ultimul său apărător, aventurierul *Cassu*. Acesta s'a revoltat, a devenit „Negus Neghesti" sub numele de Teodor al II-lea, înecând în sânge Hondarul cu femeile lui.

Nevasta succesorului său, Ioan al IV-lea, un aventurier similar, l-a convins să restitue clerului din Hondar autonomia desfiinţată de Teodor, şi astfel s'a clădit în 1871 o nouă capitală, Samhara pe malul lacului Tana. Pe patul de moarte ea l-a pus să jure două lucruri: că nu se va mai atinge de vre-o femee şi că nu va persecuta niciodată clerul din Hondar. Altfel... i-se vor întâmpla cele mai mari nenorociri şi-şi va pierde tronul...

Nu se ştie dacă Ioan al IV-lea a ţinut morţiş să nu-şi calce prima jumătate a acestui jurământ... In ce priveşte însă a doua jumătate, — în cincisprezece ani cât a mai domnit, — nu s'a dus niciodată la Hondar...

In genere, tipurile principeselor şi reginelor abisiniene sunt parcă „duplicate" ale principeselor şi ţarinelor moscovite — bineînţeles, păstrând proporţiile.

Tot aşa Anastasia Romanovna l-a făcut pe ţarul Ioan cel Groaznic să-i jure credinţă ei şi clerului. Dar, dela această blândă şi sentimentală femee, şi până la cruda ţarina Sofia, sora lui Petru cel Mare, — câte *gradaţii* şi *variaţii* nu reprezintă istoria femeilor auguste din Abisinia şi Moscovia!!!

Numai regina Taitu, — celebra soţie a lui Menelic al II-lea, — uneşte în mod fericit calităţile de femee politică modernă şi de războinică feudală, ajutându-şi şi inspirându-şi bărbatul în întreaga-i activitate. La cucerirea dela Italieni a fortului Macalle, — acest prolog al dezastrului italian dela Adua în 1896, — Taitu conducea personal un corp select al trupelor proprilor săi vasali.

Tot ea a dejucat planurile ambasadorului italian Antonelli trecând în textul tratatului de pace, — la punctul al 17-lea, — un verb cu două sensuri, capabil să exprime şi o categorică obligaţiune dar şi un „voi face-o dacă voi crede necesar". Acest cuvânt merită să fie reprodus: „icceallacial"!

Taitu n'a admis ca Menelic să consimtă la vreun compromis cu Italia. De fapt ea a fost autoarea tragediei dela Adua al cărei desnodământ il joacă azi Italia şi Abisinia... Iar actuala împărăteasă Menen a declarat lumii întregi că va face „ceeace a făcut, altădată, marea mea predecesoare, împărăteasă Taitu".

Dela 1886 încoace, capitala Abisiniei s'a stabilit la Adis-Abeba. Văzând într'o zi această localitate, regina Taitu a exclamat:

— „Iată unde aş vrea să trăesc şi să mor!"

Ceeace a fost de ajuns ca Menelic să clădească acolo un oraş cu pretenţii de modernizare.

Epoca „Madamelor"

Când întrebi pe ofiţerii italieni despre frumoasele etiopience contemporane, primeşti unanime răspunsuri pline de admiraţie şi de recunoştinţă. Ofiţerii de rezervă sau pensionari, — orice post ar fi ocupat în trecut în Eritreea şi Somali — s'au întors astăzi acolo ca voluntari. Iată ce povestesc aceşti duşmani ai Abisiniei.

Când un tânăr ofiţer nimereşte în colonii, problema „femeii de... consumaţie" îi apare de mare importanţă. Mai întâi, nu-i rămâne la început decât să viziteze taberele de prostituate, dincolo de zidurile forturilor. Meseria acestor prostituate de care n'au nevoie autohtonii, — nu-i privită ca ceva ruşinos pe platourile înalte, din interiorul ţării. Orice fată care vrea să-şi strângă dota, e petrecută de rude până la oraşul respectiv, situat la şes ori în vale (unde se găsesc străinii!) Când aceasta se întoarce „bogată" — toată lumea o respectă şi mai ales soţul. A fost, cu alte cuvinte, o fată liberă să facă ce vrea.

Pentru un european însă, acest fel de trai pur *fiziologic* devine în curând plictisitor, umilitor şi chiar primejdios. In taberele prostituatelor, numite „potcoave", se întâmplă uneori ciocniri scandaloase... Atunci, intervine concubinajul, întreţinerea, un fel de cămin familial, cu o slugă obligatorie sau o sclavă pentru muncă grea. Uneori, această formă trece la cea mai autentică dragoste şi stimă mutuală.

Astfel s'a ivit — şi s'a înmulţit — în coloniile Africei Orientale, tipul „nizero" sau „madama". Nu e prostituţie ci o formă inferioară de căsătorie la Etiopieni — „dumoz", după un contract scris sau nescris, încheiat în faţa martorilor. Nimic ruşinos. Pur şi simplu, — „s'a găsit un domn bun", etc...

Mai sunt două tipuri superioare de căsătorie: „Kidan" al clerului şi „Berki" (căsătorie sancţionată de stat) — amândouă cu o foarte mare răspundere. Soţia necredincioasă, — după „kidan" — se pedepseşte cu moartea. Soţii, — după „berki",—sunt egali în drepturi cu soţiile lor, iar acestea tind şi reuşesc, foarte adesea, să fie înconjurate de un profund respect nemaiîntâlnit decât la matroanele romane.

Divorţul de „berki" e foarte uşor şi, deci, naţiunea adulterului aproape că nu există. Ce interes poate avea femeia să facă dragoste secretă, când poate deveni „liberă" şi să se recăsătorească cu cine vrea? Această uşurinţă a divorţului legal duce însă la consolidarea familiei în Etiopia, unde la 100 de bărbaţi, sunt numai 85 femei. Intr'adevăr, pentru un bărbat e uşor să se despartă de nevastă, — dar mite să-şi găsească alta?!...

In modul acesta, tribunalele n'au de judecat procese de adulter — ceeace-i o fericire, pentru ţară, în care o astfel de crimă e pedepsită, teoretic, — conform Bibliei, — în mod barbar! „Tue-la!" — proclamă dictonul francez al lui Dumas-fiul. Din atavismul său etiopian? In tot cazul, la Etiopienii reali şi moderni, adulterul provoacă cel mult procesul de divorţ, — de daune cauzate cinstei şi de „folosinţa ilegală a averii altuia"...

In unele provincii, soţia îşi poate avea un „cicisbey", la care se duce odată pe săptămână. — (atât de „liberale" sunt obiceiurile pământului!) La Adis-Abeba, s'a încuibat în ultimul timp o mare depravare sub influenţele străine, „europene" şi orientale...

In aceste condiţiuni, „madama" sau „nizero", contractând legătura „dumos" cu un alb, nu se simte umilită ci înălţată la gradul de cucoană, *signoră*. Aceste legături au contribuit mult, — în Eritrea, de pildă, — la apropierea autohtonilor de rasele colorate. Pentru Englezii care simt un suveran dispreţ faţă de altă culoare a pielei, aşa ceva e de neconceput. Dar Etiopienii nici nu sunt măcar „o rasă inferioară", sunt numai o naţiune rămasă în urmă, medievală în sensul european, în condiţiile naturii ecuatoriale.

Coafura fetiţelor somaliene

„Madamele" sunt pline de tact, prietene comode în viaţă. Un proverb abisinian zice: „soţia e sluga soţului, dar nu trebue să uite că e regina lui". Niciodată „madama" nu permite soţului alb s'o trateze ca pe roabă, dar nici n'are pretenţii de egalitate. Ni-i obraznică sau mofturoasă. Bărbatul alb rămâne pentru dânsa o fiinţă superioară, fascinantă. E îndrăgostită de calităţile, reputaţia şi serviciul lui!

Lux şi impresionabilitate

Păcatul „cel mare" al frumoaselor Etiopience e — luxul. Nu pentru ele însă, ci pentru situaţia bărbatului. Şi deoarece luxul se exprimă, în Abisinia, prin numărul slugilor — în urma fiecărei „madame", atârnă o coadă de femei inutile. In Orientul,Negru sau Galben, meseriaşii sau sclavii bărbaţi ştiu să facă orice, să coaes, să brodeze. Femeile etiopiene au numai trei talente: să gătească, să ducă gospodăria casei cu ajutorul slugilor, şi să... bocească după morţi.

Femeia care pisează abil grăunţe în piuă şi care ştie să bocească bine la înmormântarea primului ei bărbat — găseşte repede pe al doilea! Fiindcă a fi „bine bocit" — e visul fiecărui Etiopian.

In stradă, „madama" apare cu două-trei slujnice, care-i poartă umbrela. In cazuri de mare elegantă ea e însoţită de un om înarmat dela cap până în picioareş Nu-i, de fapt,— decât o *maimuţărie* rămasă din timpurile pur feudale. Cu toate acestea, maimuţăria dăinueşte iar acum abia şapte ani, prinţii rivali şi-au întrebuinţat suitele înarmate pentru a lua parte la lupta dintre garda împărătesei bolnave Zeoditu şi regentul Haile Selassie, actualul Negus. Lupta a fost scurtă şi garda împărătesei a cedat în faţa învingătorului Ras-Tafari (astfel se numea pe atunci Negusul actual!)

Degenerarea acestui obicei,— de a apărea în stradă însoţită de un om înarmat, — ajunge repede până la figura de servitor cu sabia de lemn. O figură bolnavă de lacheu — paznic decorativ — dar care n'a dispărut nici în Europa decât la începutul secolului al 19-lea! Citiţi comediile lui Goldoni, pentru a vă convinge...

„Luxul" acesta — o mulţime de slugi — e plictisitor, dar nu şi costisitor, având în vedere fabuloasa ieftinătate a vieţii şi îmrăcămintei în Etiopia. „Madamele" însă nu sunt risipitoare ci foarte econoame, nepretenţioase şi cinstite. O imitaţie de diamant le bucură ca şi briliantul. O brăţară de tinichea e admirată ca şi una de argint.

Singura excepţie e parfumul sau apa de colonie — faţă de care nici-o „madamă" nu rezistă şi e gata de crimă.

Cineva povesteşte cum, văzând că apa de colonie scade în flacon, a făcut un semn. Atunci „nizero" voind să-şi ascundă „furtul", — a adăogat apă până la semn. Lichidul devenise alb ca laptele. „Hoaţa", — fără a se gândi mult, — şi-a făcut un ştreang şi s'a npânzurat...

Femeile abisiniene nu ţin la viaţă şi nu se tem de moarte. Tratate bine, sunt gata să primească orice pedeapsă, fără nici un murmur. Dar o cât de neînsemnată neîncredere, un cuvânt brutal — le duce la disperare pe aceste „*Aide*" sau „*Selice*" (cele mai răspândite nume!)...

Nu sunt isterice şi-s perfect

Continuare în pag. VIII-a

ENACHIȚA VACARESCU

Orient și Occident

Există în viața fiecărui popor momente hotărîtoare pentru desvoltarea și viitorul său, răspântii tragice la cari se încrucișează drumuri ce duc la destine diametral opuse. Neamul nostru, de pildă, trăia în jumătatea doua a veacului al optusprezecelea unul din aceste momente și se afla la una din aceste răspântii.

Două drumuri se deschideau într'adevăr în fața lui: era drumul plin de pâclă care se înfunda în Orientul sclaviilor, al lenei și al voluptăților; și mai era drumul luminos, dar aspru, care ducea către Occident.

La depărtare de 150 de ani, ne întrebăm: datorită cărei minuni, țara noastră s'a îndreptat pe calea spre libertate? Minunea s'a datorit câtorva, puține, personalități eroice.

Această minune s'a întâmplat într'o mare măsură, datorită lui Enăchiță Văcărescu, omul de Stat, legistul, diplomatul și poetul pe care doresc să-l evoc aci.

ENĂCHIȚĂ VĂCĂRESCU

Strămoșii Văcărescului

Român de baștină și boer din vechi, așa era Enăchiță Văcărescu. Familia lui coborîse din Făgărașul Ardealului împreună cu Radu-Negru, la descălecătoare: istoricii noștri par a fi de acord cu privire la această origină. Acest întâi Văcărescu din Muntenia era, zic tradițiile, chiar rudă a lui Negru-Vodă, și din el s'a tras o numeroasă descendență, ilustrată din timp în timp prin faptele de laudă ale câte unuia din membrii săi. Așa de pildă, cronicele vorbesc de un Radul Comisul Văcărescu, dăruit de Dumnezeu cu averi mari și cu inimă tot așa de mare, și căruia lumea îi zicea *Belșug*, iar sărăcimea îl binecuvânta pentru dărnicia lui fără hotar. Se mai știe, de asemeni, de un Pătrașcu Văcărescu, agă sub domnia lui Pătrașcu-cel-Bun. viteazul vitejilor, doborîtor de dușmani fără număr, ban al Craiovei și tovarăș de război al lui Mihai Viteazu.

Iată însă că din aceeași familie se nasc rând pe rând doi martiri ai credinței către Dumnezeu și către neam: în 1685, Neagoe Spătarul Văcărescu, sol al lui Șerban Cantacuzino la Constantinopol, muri acolo trudit de Turci; iar sub domnia lui Constantin Brâncovan se ivi cumnatul său Enache Văcărescu, vel-agă, ambasador la Constantinopol, care în 1716 pieri sub sabie turcească împreună cu domnul său.

Din fericire, destinul acestor boeri credincioși a vrut ca ramura lor să nu se frângă înainte de a rodi cu adevărat. Incă alți Văcărești purtară în cuprinsul Munteniei faima numelui și tradiționala voință, de bine a familiei. Ei suferiră surghinuri și uneori muriră de moarte năprasnică. Iar când, către 1740, văzu lumina Enache Văcărescu, ursitele hotărîră ca el să ducă la împlinire ceiace viața dureroasă nu îngăduise strămoșilor săi martiri să împlinească. Lui Enăchiță, înzestrat cu daruri complexe, îi fu dat să trăiască o viață, deși nu tocmai lungă, dar atât de încărcată de fapte, de gânduri și de onoruri, încât nu vă pot povesti dintr'însa decât ce mi se pare esențial și semnificativ pentru personalitatea personagiului cât și pentru rolul său precumpănitor în evoluția neamului românesc.

In slujba țării

Enăchiță Văcărescu a fost un mare și neostenit slujbaș al țării sale. Iată-l vistier sub domnia lui Alexandru Scarlat Ghica; sub Alexandru Ipsilante, îl vedem vistier, apoi spătar, și mai târziu vornic. Dar domnii se succed fără să-și semene. Vodă Mavrogheni era un aventurier incult și sălbatec: cu el, Enăchiță Văcărescu nu s'a putut înțelege și în loc de mare demnitar în vedem în vremea aceea surghiunit la Rodos. Se întoarce de-abia după moartea lui Mavrogheni și reluându-și funcțiunile, le păstră până aproape de moarte, care îl surprinse în plină vigoare de sexagenar îndrăgostit de toate darurile vieții.

Acest sumar al unei vieți bogate și zbuciumate trebue completat prin adăugarea câtorva informații indispensabile. Enăchiță era om umblat prin lume. El călătorise la Constantinopol și răzbise până la Viena. Pentru vremea aceea era mult și cu atât mai mult cu cât ochiul ager al călătorului nostru știa să observe, iar memoria lui știa să reție. Experiența adunată astfel din lume, dar, precum vom vedea, și din cărți, a înălțat pe Enăchiță la rangul de sfetnic ascultat al Domnilor țării și al întregii boerimi. Nu se ivește eveniment amenințător fără ca îndată să se facă apel la înțelepciunea Văcărescului. Iar îndată ce țara se află la cumpănă, îndată ce e vorba de vreo negociere diplomatică ceva mai delicată, cine altul decât Enăchiță Văcărescu știa să le ducă la bun sfârșit? El era cu adevărat nădejdea dintâi și din urmă. Iar spre învederarea acestei păreri, voi cita trei fapte.

Caracterul Văcărescului

In 1769, armatele rusești conduse de polcovnicul Karamzin ocupau Bucureștii și arestând pe Scarlat Ghica îl trimiteau captiv la Petersburg. Pe cine vor delega boerii către Ruși să le expună păsurile țării? Pe Enăchiță. Dar acesta își dădu seama că intențiile rusești nu pot fi combătute prin argumente și renunțând la zadarnice demersuri, îl vedem luând drumul Brașovului, unde va petrece cu durerea în suflet până ce Rușii vor părăsi țara în 1774, odată cu pacea dela Kuciuk-Kainargi. Aflăm în această conduită a lui Enăchiță Văcărescu una din trăsăturile caracteristice ale vieții sale politice: neîncrederea față de Ruși. Niciodată boerul muntean nu s'a înduplecat să admită o apropiere cu împărăția țărilor. Alții puteau fi azi cu Turcii, mâine cu Rușii: dar personalitatea lui Văcărescu nu-i îngăduia asemenea tergiversări.

Al doilea fapt pe care doresc să-l semnalez este fuga în Ardeal a celor doi feciori ai lui Ipsilante: dornici de libertate și de aventuri, beizadelele porniseră în lume. Mare perplexitate a fost în sufletul lui Ipsilante. Nu numai că era umilitor pentru el ca feciorii lui să-i părăsească curtea domnească, dar fuga lor tocmai în țara austriacă putea să pară suspect Turcilor. Ce era de făcut? Singur Enăchiță păru capabil să dea de urma beizadelelor și să le vorbească după cum cereau împrejurările. Il vedem astfel în fruntea unei delegații luând din nou drumul Brașovului, tratând cu căpeteniile austriace, și ajungând până la Viena, unde împăratul îl primi cu mare prietenie și fast, îl introduse în cercurile elitei curtizanilor săi și în cele din urmă îi dădu completă satisfacție. Dar despre viața lui Enăchiță la Viena și despre tratativele sale cu Impăratul este cu cale să vorbim mai târziu.

Al treilea fapt este în deosebi revelator pentru caracterul demn și tare al lui Enăchiță. Vodă Alexandru Moruzi care domni între 1794 și 1796 era un om tânăr și de altminteri destul de învățat. Dar mai presus de toate era stăpânit de o asemenea trufie grecească încât nu suferea în jurul lui decât capete plecate și cuvinte umilite. Iată însă că năpustiră peste țară două mari nenorociri, adică ciuma și foametea. Locuitorii satelor se nutreau până și cu făina de coaje de copac, vătămătoare sănătății și favorabilă molimei. Boerii se sfătuiau cu Vodă în zadar: nimeni nu afla remediul viguros cerut de asemenea stare de lucruri. Și toți cereau cu glas mare sfatul lui Enăchiță. Dar Enăchiță, pretextând o durere de măsele, dădu răspuns lui Vodă că el nu se poate înfățișa Măriei Sale decât cu islicul pe cap *. In cele din urmă, Moruzi, amenințat să-și piardă tronul, primi umilința dela Văcărescu, primind în acelaș timp și sfatul care trebuia să-l aducă la liman: acest sfat era simplu, prea simplu și tocmai de aceea mai presus de mințile turburi ale celorlalți. Văcărescu propuse să se ceară dela Turci, care țineau hambare pline în dreapta Dunării, grânele necesare pentru îndestularea populației, rămânând ca în anii de belșug să se întoarcă împrumutul cu vârf și îndesat.

Un portret

Aceste câteva fapte ne arată un om prudent, isteț la minte, tare la caracter și pornit către acțiune. Dar Enăchiță era stăpânit de un suflet cu mult mai complex. Priviți portretul lui, păstrat astăzi la Pinacoteca Statului. Nu vă opriți la contemplarea monumentalului gugiuman care-i acoperă capul și-i brăzdează fruntea cu o dublă semilună; neglijați și anteriul *chamois*, și brâul bogat de mătasă din care însă se ivește un hanger solid cu mâner de smalț și de pietre scumpe; neglijați în sfârșit contășul de coloare verde ca jaspul și împodobit de scumpe blăni de samur; neglijați toate aceste podoabe vestimentare, mărturii ale vremii și pline de coloare locală. Considerați însă îndelung ovalul palid al figurii, fruntea boltită ca o catedrală, sprâncenele abundente ce se arcuesc până la tâmple, adăpostind ochii mari căprii. Ochii, icoana sufletului! Ce nu citim în ochii lui Enăchiță! Ochi blânzi și în acelaș timp vioi, larg deschiși asupra lumii; ochi iscoditori, dornici de a ști, dar în acelaș timp întorși parcă sre interior ca și cum ar medita la cele văzute. Tristețea unei experiențe bogate, înțelepciunea nițel resemnată a omului care a înțeles că destinul e mai tare ca omul, subtilitatea unui gând subțiat de reflexiune și mai presus de toate voința de a persevera și de a învinge. Toate acestea le citesc eu în ochii lui Enăchiță și tocmai contrazicerea aparentă a unora dintre aceste trăsături mă interesează. Căci aceste contraziceri aparente dovedesc bogăția unui suflet multilateral, boltit asupra unei lumi de contraste, de antinomii și de mister și capabil s'o îmbrățișeze în toată diversitatea ei. Priviți acum mânile: mâni mici și aroape feminine, cu degete lungi, subțiri și totuși voluntare. Și aici întâlnim acelaș contrast între voința bine afirmată și subtilitate meditativă. Mânile lui Enăchiță erau mâni de artist și în acelaș timp mâni de șef autoritar. Priviți în sfârșit rotunjimea cărnoasă a buzelor. Buzele lui Enăchiță trădează dragul lui de viață și de darurile ei. Buze nițel sensuale de om bine ancorat pe acest pământ și care nu desprețuia bunurile și plăcerile lăsate de Creator.

* Insă Enăchiță Văcărescu s'a căsătorit cu o domniță Moruzzi.

Liceul Enăchiță Văcărescu din Târgoviște

Un om al Renașterii

Să nu se creadă că m'am întins asupra acestui portret de dragul unei simple descrieri. Căci din cele constatate eu trag o concluzie ce mi se pare luminoasă și revelatoare a firii eroului nostru: Enăchiță Văcărescu, cu complexul său de calități, de apucături și de atitudini, mi se pare a realiza în chip perfect un om al Renașterii italiene. Căci toate calitățile lui, chiar contradictorii, se împlinesc una pe alta, se ajută și dau naștere unui admirabil echilibru interior. Intocmai ca oamenii Renașterii, Enăchiță s'a bucurat de o vitalitate extraordinară și cheltuită fără preget în toate sensurile. A fost Enăchiță un om vânjos la trup și la suflet. El știa prețul unei mese bune și cunoștea mai ales prețul dragostii. Era un cuceritor de inimi femeiești cum rare ori se întâlnește. Un zâmbet de femee frumoasă i s'a părut totdeauna un dar dumnezeiesc, pe care muritorii trebuiau să-l privească recunoscători. Și câtă gingășie alături de această putere! Câtă suferință, de asemeni! La mai bine de 50 de ani, el izbutise să se facă iubit de tânăra Domniță Zoe a lui Alexandru Moruzi. A fost între ei un lung schimb de priviri înfocate, de scrisori melancolice, uneori în versuri, pe care lăutarii le răspândeau în tot orașul. Enăchiță nu era deci un ascet: el era stăpânit de doruri aprinse și de simțiri gingașe, la fel cu gentilomii de pe vremea Renașterii italiene.

A fost „un om cât un brad", cum spunea legenda populară cântată de lăutari. Așa a fost în viața lui intimă, dar tot așa s'a arătat în viața lui publică. Ați văzut cât de multiple preocupări i-au fost date ca om de acțiune. Vistier, Spătar și Vornic, nimic nu-i rămăsese necunoscut din necesitățile țării, nici finanțele, nici administrația interioară, nici armata. Un om de Stat, un om de guvernământ în toată puterea cuvântului, care a purtat pe umerii săi puternici destinul și răspunderea unui neam dealungul a mai multor domnii. Sfatul lui era ascultat și solicitat nu numai de Domn, ci chiar de boeri, care se înclinau față de superioritatea lui. Doresc însă să pun în deosebită lumină talentele și cunoștințele sale de legist și de jurist, așa de puțin cunoscute astăzi. Cine dintre dumneavoastră știe că Enăchiță este principalul autor al celui dintâi cod civil care s'a promulgat și s'a aplicat oficial în Muntenia? Ipsilanti, domn cu mintea deschisă și pornit la bine, *adunase într'adevăr* o comisiune care trebuia să întocmească o așa numită *Condică pravilnicească*, adică o serie de legi civile, pravile destinate să reglementeze administrația interioară și magistratura. In această Comisiune, cuvântul lui Enăchiță a predominat întru totul. Lui i se datorește în deosebi Precuvântarea care precede formularea legilor și care constitue o adevărată expunere de motive, un fel de justificare filozofică a conținutului. Vederi noi, vederi moderne și cu totul revoluționare pentru vremea aceea, iată ce găsim în Precuvântarea lui Enăchiță. El dovedește acolo că luminile Occidentului, și toate cuceririle Enciclopediștilor îi erau cunoscute și că le aprecia, după cum se va vedea mai jos.

Diplomatul

Poate însă că cea mai de seamă calitate a lui Enăchiță ca om de Stat a fost darul lui diplomatic. L-am văzut negociind fără succes cu Rușii, dar cu deplin succes cu Austriacii și cu Impăratul lor, Iosif al II-lea. Căci nu ușor era de obținut ceeace venise să reclame Enăchiță la curtea vieneză, adică concursul oficial pentru aflarea și întoarcerea în țară a odraslelor lui Ipsilante. Această chestie punea într'adevăr o gravă problemă de drept internațional. Cancelarul Von Kaunitz, precum și Iosif II întâmpinară cererea lui Văcărescu cu mare îndoială. Li se părea că împedecând pe fiii lui Ipsilante să rămână în cuprinsul Imperiului ar însemna o gravă abatere dela drepturile de azil care făcea parte din însăși Constituția statului austriac. Enăchiță știu să convingă pe convorbitorii săi că trebue făcută o excepție și că această excepție e justificată de o nuanță pe care legea n'o prevăzuse, anume că în cazul de față nu era vorba de refugiați politici, nici de condamnați de drept comun, ci de o simplă plimbare aventuroasă a unor adolescenți atrași de mirajul unei alte vieți, cum fluturii sunt atrași de flacără. Care dintre boerii noștri ar fi putut discuta așa de liber și de lucid cu Impăratul? Care ar fi putut opune unui refuz imperial argumente suficient de lucide pentru ca acest refuz să se transforme în acceptare?

Adăugam că succesul lui Văcărescu în această misiune se datorește atât diplomației sale, cât și farmecului persoanei și conversației sale. Căci Enăchiță cucerise cu desăvârșire pe Iosif al II-lea. Se cunoșteau încă de la Brașov, pe când Enăchiță se refugiase acolo, împreună cu alți boeri, pentru a nu trăi sub ocupația rusească. Sosind pe vremea aceea Iosif al II-lea la Brașov, Enăchiță i-a servit de interpret cu atâta talent și grație, cu atâta finețe și voioșie, încât Impăratul nu-l putuse uita. De aceea la Viena, Enăchiță a fost imediat introdus în viața de societate, cunoscând tot ceeace Viena avea mai de frunte. Invitat de ambasadorul Spaniei și de cel al Franței, sărbătorit prin banchete și recepții, amabasadorul nostru a cucerit cu desăvârșire inimile frumoaselor doamne și iscusiților cavaleri, atât prin vorba cât și prin manierele sale. Il vedem în această împrejurare sub un aspect de gentilom occidental care care contrastează în chip violent cu apucăturile orientale ale boerimii noastre de atunci.

Omul de cultură și creatorul

Aceste daruri neașteptate ne vor mira mai puțin când vom ști că Enăchiță Văcărescu se bucurase de o educație extrem de îngrijită și că era un intelectual, un învățat în toată puterea cuvântului. Dela dascălii săi el învățase de mic limba, retorica și istoria grecească. Un profesor german, Weber îl introdusese în arcanele gramaticei latine. Enăchiță mai știa italienește, franțuzește și puțin nemțește. Adăugați că totodată el studia limba și istoria otomană, cunoștinți pe care le perfecționă mult în călătoriile sale la Constantinopol, și veți înțelege că o asemenea formație intelectuală chiar astăzi e greu de căpătat. Această vastă pregătire i-a permis lui Enăchiță să-și formeze o personalitate modernă, cu idei pe care nici nu le visau contimporanii și cu preocupări de mare înălțime. Scriind, în 1788, la Nicopole, *Istoria Impăraților otomani*, Enăchiță dovedește cunoștinți adânci despre istoriografia din Apus și își înscrie numele alături de numele înaintașului său Cantemir. Dar mai presus de toate ne interesează aici *Gramatica* lui Enăchiță.

Pentru noi astăzi, Gramatica limbii nu prezintă decât un interes didactic și utilitar. Limba ni s'a format, regulile ei s'au stabilit și nu ne trebue decât numai o modestă străduință pentru a învinge dificultăți reduse la cea mai simplă expresie. Gândiți-vă însă la ce se întâmpla către anul 1787, când Enăchiță Văcărescu își compunea *Gramatica*. Gândiți-vă că atunci nu se știa ce e românesc și ce nu este, că fiecare vorbea și scria din instinct un grai moștenit care amenința să se conrupă sub presiunea limbei grecești, turcești sau a limbilor occidentale, din care Românii erau obligați să împrumute pentru noțiuni noi, termeni noi. Trebuia un zăgaz și un îndreptar, trebuiau reguli fixe și o disciplină severă. Toate acestea Enăchiță a încercat să le aducă și să le impună. Firește încercarea lui timpurie este uneori insuficientă, alteori greșită. Dar nu atât reușita încercării ne interesează astăzi cât încercarea înseși, prin impulsul pe care-l va da în curând altor cercetători inimoși.

Oratorul și poetul

Făuritor de limba româncască și premergător al splendidei mișcări filologice la noi, așa ni-l arată pe Enăchiță Văcărescu Gramatica lui timpurie. Se înțelege dela sine că un om așa de preocupat de principiile limbei, nu se putea opri de a ilustra el însuși principiile formulate. Enăchiță le-a ilustrat în două chipuri: ca orator și ca poet. In proza lui, și mai ales în amintirile pe care le-a însemnat în Istoria Impăraților otomani, aflăm pilde de limbă bogată, bine ritmată și plină de noutăți de expresie. Iată, de exemplu, cum se adresa Enăchiță Impăratului Iosif al II-lea, explicându-i păsul lui Ipsilante:

„Sfinte Impărate, un voevod plin de întristare și o țară plină de jale mi-au dat lacrimile lor în pumni, rugându-mă să le aduc și să le vărs la picioarele Măriei Tale, și să pot astfel deșerta din comorile cele nedeșertate ale milostivirii tale o îndurerare nemaiauzită!"

Poetul se arată tot atât de bine inspirat în puținele poezii care ni s'au păstrat dela dânsul. Dar și aici, înainte de a da pilde, Enăchiță a încercat să fixeze principiile. Ii datorim astfel cea dintâi încercare de prozodie care s'a făcut în românește. Fiecare element al poeziei, adică ritmul, măsura și rima fac rând pe rând obiectul cercetărilor sale. Considerațiile lui Enăchiță se dovedesc pline de bun simț luminat și documentat, căci nu odată i se întâmplă să facă aluzie la poezia latină, greacă, franceză sau italiană.

De aceea, exemplele de poezie ce le avem dela Enăchiță ni se par de două ori interesante: ca valoare intrinsecă și ca inovație revoluționară. Când l-am comparat cu un om al Renașterii, ne-am gândit și la această latură a personalității sale, care ni-l prezintă ca un Ronsard al nostru, în lipsa căruia poezia românească ar fi întârziat încă și mai mult să se manifeste.

Dați-mi voe să citez și să analizez două strofe:

Intr'o grădină
Lâng'o tulpină
Zării o floare
Ca o lumină.
S'o tai, se strică
S'o las, mi-e frică
Că vine altul
Și mi-o ridică.

Nu este, după cum vedeți, decât un simbol al frăgezimei feminine și al tinereții trecătoare. Dar câtă sensibilitate fină învălue acest simbol! Și mai ales ce admirabilă, ce impecabilă versificație! Armonia și ritmul și rima acestor versuri, totul e perfect rotunjit și definitiv cristalizat. Ne întrebăm cu uimire cum a putut răsări o asemenea floare timpurie și primăvăratecă în solul nelucrat al literaturii românești de pe la 1790. Această creație, chiar dacă ar fi unică în opera lui Enăchiță, îndreptățește de ajuns pomenirea lui eternă ca întemeietor al literaturii noastre moderne.

Sunt însă și alte poezii în opera lui Enăchiță, care întăresc această convingere. Cine nu-și amintește de *Amărâta turturea*, în care îndrăgostitul își plânge atât de sfâșietor dragostele defuncte? Imagini noi și perfect conturate, închise într'un vers curgător și simplu, iată ce ne-a dăruit Enăchiță în acest poem. Originalitatea lui mai stă însă și în faptul că își caută inspirația la cele mai adânci izvoare ale neamului, la izvoarele nesecate ale ritmului și imaginației populare. Și făcând aceasta, Enăchiță se arată odată mai mult un premergător genial.

ELENA VĂCĂRESCU

Din cele arătate, o concluzie se impune: Enăchiță Văcărescu ni se înfățișează drept cel dintâi reprezentant la noi al culturii și mentalității occidentale. Intr'o ambianță de pasivitate orientală, și de împrumuturi ne asimilate dela Greci și dela Turci, vorba și fapta lui Enăchiță deschid orizonturi și perspective adânci către gânduri luminoase și către o civilizație veritabilă. Aflăm la dânsul presimțirea precoce a unei viitoare desrobiri sufletești și naționale și înțelegem că pentru desvoltarea neamului nostru, apariția lui Enăchiță înseamnă o totală și binefăcătoare răsturnare de valori.

Să nu uităm însă că influența hotărîtoare pe care a exercitat-o el se datorește faptului că deși occidental și cunoscător de culturi străine, Enăchiță a știut să rămână credincios firii lui românești, și să altoiască pe această fire toate bunurile străine. Mai mult chiar: Cunoașterea Occidentului a permis lui Enăchiță să definească adevărata fire etnică și l-a ajutat s'o desăvârșească. Numai grație acestei vaste culturi perfect asimilate a putut exprima Văcărescu concepția unui patriotism în sensul modern al cuvântului. El știa că descindem din Romani și că în fond, rasa noastră stă mai presus decât rasele ce-o asupreau. In aceeași vreme cu latiniștii ardeleni, Enăchiță e singurul în Muntenia care să întemeieze pe conștiința latinității noastre un întreg program de realizare patriotică.

Și pentru toate aceste binefaceri netăgăduite, bustul ce i s'a închinat în curtea liceului din orașul Târgoviște, înseamnă recunoașterea unei datorii seculare și a unei activități geniale, fără de care noi am fi departe să fim astăzi ceeace suntem.

Urmașilor mei Văcărești,
Las vouă moștenire
Creșterea limbii românești
Și-a patriei cinstire.

Așa glăsuește testamentul literar al lui Enăchiță. Porunca lui de dincolo de mormânt i-a fost ascultată. Fiecare din urmașii lui Enăchiță a lucrat după puterea lui, spre împlinirea impe-

Urmare în pag. VIII-a

Frumoasele Etiopience

Urmare din pag. VI-a

sănătoase. Nici o manieră falsă; nici o „femee fatală", „demonică" sau „vampir" —nu veţi găsi printre etiopience. Intre ei, Abisinienii „mint cu fiecare respiraţie". A spune însă o minciună — unui om superior — e o ruşine de moarte pentru femeile lor. In schimb, — cer şi ele încredere absolută. La o cât de slabă neîncredere, nu reacţionează prin *explicaţiile* atât de obişnuite la Europeni, — ci sunt cuprinse de deziluzie şi tristeţe, care le duc adesea la sinucidere... Şi sunt doar atât de tinere! La vârsta lor, fetiţa albă încă se joacă cu păpuşile; iar etiopiencele, la 15 ani, au câte trei copii!

„Madama" se închină bărbatului alb ca unui Dumnezeu viu. Pentru el, — renunţă la coafura tradiţională: codiţe subţiri împletite şi unse cu unt de vacă! Nu se îmbracă însă europeneşte. Simte că veştmântul naţional o face mai interesantă şi mai atrăgătoare. In ultimul timp chimonoul japonez îi convine de minune.

Devotamentul contra patriotismului

Se afirmă că şi Abisiniencele din clasele mijlocii sau de jos sunt naţionaliste entuziaste. Patriotismul regional, — de trib, de neam, — e foarte desvoltat, într'adevăr.

In ce priveşte însă sentimentul pentru statul unitar — acesta e încă în formaţie, fapt explicabil prin dăinuirea ordinei feudale şi prin luptele fratricide — tradiţionale, — între provincii.

Ura contra străinilor există, dar, departe de a fi patriotism, e numai superstiţie, mai ales la femei, care-s atât de îndepărtate de viaţa politică şi intelectuală. Fanatismul de rasă se poate însă naşte sub forma invidiei negrului Ham, faţă de albii Sem şi Iafet. In fond *Ham* e conştient că e om de mâna a treia şi că n'are cu ce să se mândrească. Cât de mult ar vrea să fie măcar galben!

— Aşterne-mi pe portret nu faţa mea neagră, ci sufletul meu alb, — spunea, unui pictor european, puternicul Ras-Ahula, tatăl negusului Litta-Iassu, detronat şi întemniţat de actualul negus.

Pictura veche abisiniană proceda astfel: înfăţişa pe Abisinieni, cu feţe albe — *en-face,* — iar în profil şi cu feţele negre, cafenii sau albastre — numai pe duşmani (musulmani, păgâni, europeni şi... draci!).

Toate „madamele" — cu rare excepţii — sunt parcă duplicate ale Moavitei Ruth, când spun Wooz-ilor negri sau albi: — „unde mergi tu, merg şi eu. Poporul tău va fi şi al meu. Dumnezeul tău îmi va fi Dumnezeu"...

„Dumos"-ul a atras la catolicism, „cu ajutorul dormitorului" mult mai multe femei autohtone decât ar fi putut atrage toate predicile misionarilor.

Totdeauna „madamele" furnizau ofiţerilor coloniali informaţii de mare importanţă. Ordinea din opera lui Verdi s'a pervertit: astăzi Radamesii se folosesc de ştirile aduse de Aide.

In infernul dezastruoasei retrageri dela Adua, acum 40 de ani, „madama" lui Alessandro Sapelli a venit călare cu trei slugi. Intrebată de ce şi-a riscat viaţa, a răspuns:

— Pentru a te înmormânta — dacă mureai; pentru a te scăpa, — dacă te-ar fi luat prizonier...

Femeea aceasta a adus conservele, cutia cu medicamente, banii, într'un cuvânt tot ce a putut strânge în casă, când a aflat despre dezastrul Italienilor. Alte „madame" au venit apoi noaptea — prin liniile de foc, cu câte un copil în spinare — la Golgotha generalului Baratieri, spre a aduce apă. Multe au şi pierit.

Când asculţi pe ofiţerii italieni lăudând astfel pe „frumoasele Etiopience", îţi vine fără voe să bănueşti: nu cumva oare aceştia întreprind cucerirea Abisiniei pentru a încerca acolo crearea unei noui rase afro-latine din amestecul producătorilor fascişti cu incomparabilele femei etiopiene?

Ce părere au asupra acestei probleme, — mamele şi nevestele italiene, urmaşe ale Sabinelor răpite pe vremea lui Romulus, — nu se ştie!...

ALEXANDRU AMFITEATROV
(Prelucrat de A. N.)

ENĂCHIŢĂ VĂCARESCU

rativului părintesc. Fiii lui, Alecu şi Nicolae, au stăruit cu mai mult sau mai puţin succes în realizarea de cântece frumoase şi armonioase. Chiar dacă nu ne-ar rămâne dela ei decât numai câteva strofe perfecte şi tot ar fi de ajuns să le păstrăm amintirea. Daţi-mi voe să vă citesc câteva din strofele lor, şi cred că-mi veţi da dreptate:

Am hotărît cu jurământ sub
prea slăvita-ţi mână
Pân-oi muri să fiu supus şi
tu să-mi fii stăpână.
Nu mai mă poate deslipi în viaţa
mea de tine
Nici moarte, nici năcaz, nici
chin, nici frică, nici ruşine.

Aşa se adresa Alecu Văcărescu iubitei sale. Ascultaţi acum o altă strofă de dragoste:

Oglinda când ţi-ar arăta
Intreagă frumuseţea ta,
Atunci şi tu ca mine
Te-ai inchina la tine.

Nu vi se pare că în aceste versuri atât de armonice şi de perfect închegate răsbate un fel de ecou anticipat al poeziei eminesciene? Şi gândiţi-vă că Alecu a murit cam pe la 1800, puţin după moartea tatălui său. Cine altul, la această dată, se putea mândri cu asemenea versuri care ar părea scrise în vremile noastre? V'aş putea cita şi alte versuri ieşite din pana lui Alecu Văcărescu sau din pana fratelui său Nicolae. Aşi putea mai ales să evoc figura luminoasă a lui Iancu Văcărescu, fiul lui Alecu, şi cea mai desăvârşită întrupare a nădejdilor româneşti şi poetice pe care le-a formulat Enăchiţă. Dacă într'adevăr, Enăchiţă ar merita numele de strămoş al literaturii române, apoi Iancu a căpătat titlul de nimeni contestat, şi anume titlul de Părinte al literaturii noastre. Pe toată linia, şi mai ales în domeniul poeziei, Iancu desăvârşeşte sau realizează ceeace Enăchiţă a conceput şi a pus la cale. Inventator de ritmuri noi, de forme de expresie inedite, de imagini cu totul personale, Iancu Văcărescu a închis în opera lui o lume de virtualităţi pe care s'a întemeiat întreaga poezie românească. Gloria lui Iancu Văcăresu, mai actuală decât aceea a lui Enăchiţă, vă este însă perfect cunoscută şi am credinţa că strălucirea ei va trece cu mult dincolo de epoca noastră.

Vorbind astfel despre înaintaşii mei, am încercat să vorbesc cu nepărtinire. Am vrut ca propria mea personalitate să se eclipseze în faţa personalităţii lor. Am arătat ceiace cred că neamul nostru datoreşte acestor eroici premergători. Dacă însă aşi porni să spun ceiace le datoresc eu însumi, aşi fi năpădit de emoţie, de emoţia unei recunoştinţi infinite. Iar emoţia este rău privită în vremea noastră de fier şi de maşini.

Voi mărturisi doar că am rămas credincioasă testamentului intelectual şi patriotic al lui Enăchiţă. Intreaga mea acţiune naţională în străinătate, întreaga mea operă poetică, deşi scrisă în altă limbă, ilustrează voinţa înaltă a părinţilor mei. Eu am făcut după cum mi-au permis puterile, cu mai mult sau mai puţin succes. Dar puţinul pe care am izbutit a-l face spre binele neamului nostru, l-am făcut din plină inimă şi deplina convingere că din mormântul lui de la Bellu, bătrânul Enăchiţă mă priveşte cu duioşie şi cu satisfacţie.

ELENA VACARESCU

Cinematograful

Poveste

In general am un dinte împotriva filmelor cu Shirley Temple, şi asta dintr'o mulţime de mici motive.

Mai întâi sunt contra cânilor savanţi. Simt un fel de fior în şira spinării când mi se arată animale dresate şi puse — după multă chinuire prealabilă — să „facă pe omul".

Al doilea, sunt contra şantajului în artă. Shirley Temple este copil şi întâmplător un copil foarte drăguţ. In această dublă calitate, ea ne farmecă în mod garantat, fără ca regisorul să mai aibă nevoe să-şi bată capul cu filmul. Graţie sensibilităţii aproape fiziologice pe care orice om o are faţă de un copil drăguţ, spectatorul este — cum se zice în româneşte — „luat la sigur". Ceeace în viaţa socială admit bucuros, dar în chestiile de artă nu pot să sufăr.

FRITZ KOERTNER

In sfârşit, chiar când autorii filmului îşi dau oarecare osteneală, ei se căsnesc a face astfel încât toată acţiunea să graviteze în jurul copilului-minune devenit personagiu principal. Asta dă poveştii ceva fals căci în viaţa reală copilul e totdeauna personaj secundar.

Se întâmplă, ce-i drept în unele familii, ca adulţii să-şi subordoneze acţiunile lor plăcerii şi confortului progeniturii. Dar atunci tot părinţii rămân personagiile principale. Copilul e doar obiect de pasiune — exact aşa cum ar fi jocul de cărţi, politica, etc. Copilul nu are rol principal decât într'o singură categorie de poveşti, în acelea care se numesc, în adevăratul şi mai restrânsul sens al cuvântului: poveşti. *Poveşti de genul basmelor totuşi nu basme, căci caracteristica acestora din urmă e supranaturalul, care poate perfect lipsi dintr'un roman de aventuri pentru copii. Principalul, într'o poveste, este să permită ca unul sau mai mulţi copii să fie în centrul interesului, diferiţii adulţi rămânând reduşi la rangul de simpli colaboratori la evenimentele în curs.*

Acesta este trucul. Filmele cu Shirley Temple trebue făcute exact ca o poveste. Şi este tocmai meritul „Micului colonel" de a fi urmat această estetică foarte particulară. Toate conduitele oamenilor prezintă psihologia aceea totodată superficială şi excesivă, atribuită oamenilor în teoria cunoaşterii a unui copil. In deosebi servitoarea negresă şi bunicul arţăgos sunt perfect puşi în scenă; din ei atmosfera de poveste se degajă la fiecare gest. Şi asta face ca mica Shirley Temple să se poată mişca în toată voia dealungul oamenilor şi lucrurilor, fără a risca să ne mai dea acea penibilă impresie de căţel savant de care vorbeam la început.

Drumul vieţii

In contrast cu această „pink story", cu acest „basm roz", — putem vedea pe ecran o altă poveste cu copii, o poveste care nu mai e trandafirie, ci trece de la roş la negru şi dela negru la roş. Negrul noroiului, al murdăriei şi turpitudinii; roşul entuziasmului revoluţionar, care vrea să prefacă ignominia în virtute.

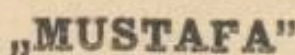
E vorba de filmul sovietic „Drumul vieţii", reportaj pedagogic al încercărilor făcute de agenţii bolşevici pentru a reeduca turma de „copii abandonaţi", sutele de mii de deliquenţi minori recrutaţi din orfanii războiului civil şi întreţinuţi în foamete şi besnă spirituală.

La începutul filmului, tabloul unor bestii între opt şi cincisprezece ani.

Pe la mijlocul filmului, tabloul unor copii care lucrează şi se simt „cineva". La sfârşit, tabloul unor eroi, unor fanatici care cred în muncă şi societate. Veţi socoti poate că toate astea fac foarte „carte de citire" şi foarte „istorioară morală"? Ei bine nu. Nimic neverosimil, nimic idealizat. Cum au izbutit autorii filmului să facă asta? E uşor de răspuns. Meritul nu e al lor, ci al realităţii pe care o descriu, şi care e realitatea istorică dintr'o ţară unde ori şi ce este cu putinţă.

Boyer, Morley

Un film franţuzesc e aproape totdeauna prost. Când într'însul avem vedete de vetustă manieră corneliană ca Gaby Morley, putem chiar să nu mai avem nici o îndoială. Sau, dacă mai avem vreuna, ea dispare aflând că filmul e făcut după o piesă de Bernstein care, la artificialitatea inerentă teatrului parizian, mai adaogă şi o vocaţie personală pentru falşitură şi

„MUSTAFA"

dramatism de „papier-mâché".

Decât, când cu toate aceste inconveniente, citim pe afiş numele lui Harry Baur sau al lui Charles Boyer, devine totuşi inadmisibil să nu mergem să vedem filmul.

Aceşti doi actori sunt cea mai sigură dovadă că detractorii sistematici ai ecranului franţuzesc nu sunt părtinitori, — căci atunci nu le-ar plăcea nici cei doi sus-pomeniţi artişti. Or, se întâmplă că — cel puţin pe mine — aceştia mă emoţionează considerabil. Tot ce fac ei este aproape genial. Sunt capabili să reabiliteze frazele cele mai tâmpite şi, prin felul cum le pronunţă să le reîncarce de înţeles uman. In ultimul film al lui Boyer, „Le bonheur" mă uitam înmărmurit cum ceeace spunea Boyer avea valoare şi semnificaţie, în ciula eforturilor lui Bernstein de a prezenta exclusiv situaţii psihologice rare menite să epateze pe semidoctul entuziast. (Adică „rare" e prost zis, căci toate chestiile care se întâmplă în „Le bonheur" nu s'au întâmplat niciodată în viaţa reală).

Şi, fiindcă vorbim de ireal şi neverosimilitate, vom face o scurtă observaţie generală, care ar trebui să figureze pe prima pagină a unui tratat de estetică cinematografică.

Autorul unei poveşti (roman, nuvelă, dramă, film) dispune

CHARLES BOYER

de enorme puteri. Printr'o convenţie socială şi un consimţământ tacit care ţine de fenomenologia artei, noi, publicul, îi dăm voe autorului să dispună cum vrea de biografia personagiilor. Ii dăm voe să ne facă fericiţi ori nenorociţi, să ne omoare mama sau să ne nască gemeni, să ne trimită la ghilotină sau să ne facă miniştri, să ne înnece în Marea Nordului sau să ne treacă la examenul de bacalaureat. Dar, cu toate astea, puterile lui au şi ele o limită. De pildă autorul n'are dreptul să ne oblige să ne placă cum cântă Galey Morley; n'are dreptul să ne arate întâi ca duşmani de moarte ai lui Gaby Morley, pe urmă, de îndată ce o auzim cântând, ca cei mai definitiv cuceriţi dintre amanţi. De sigur, are dreptul să scrie, cu litere imprimate: „Philippe o aude cântând şi este înmărmurit de frumuseţea vocii ei". Asta da. Il putem crede pe autor pe cuvânt. Dar atunci să se interzică d-şoarei Morley să-l desmintă pe autor cântând pardon aevea. In cazul acesta puterile autorului de a dispune de biografia personagiilor îi sunt subit retrase.

Amphitrion

Trebue să pomenesc de fermecătoarea farsă mitologică, vag inspirată din piesa lui Giraudoux, şi jucată în nemţeşte (Willy Fritsch, Paul Kemp, etc.) Există şi o versiune franceză cu Henry Garat care cred că e mai puţin bună. Actori nemţi, actori bine cunoscuţi de publicul bucureştean, actori care au adesea haz dar care uneori pot fi ei de o cumplită anosteală, — joacă în „Zeii se amuză" cu o vervă şi cu un simţ al humorului în totul remarcabile. Chiar şi ideea de a pune textul în versuri tragi-comice a fost excelentă.

D. I. SUCHIANU

Gazeta Medicală

Mai există antropofagi? Ţinuturile unde oamenii se mănâncă între ei. — Ce şi cât să mâncăm? de dr. I. Teleman. — Guta şi reumatismele gutoase. — S'a găsit leacul cancerului? D. prof. dr. G. Marinescu despre sănătatea la sate. — Cabinetul sexual: Cum se răspândeşte sifilisul de dr. S. Goligorschi. Beţia în viaţa sexuală de drd. Sam. Watts. „Sexul neutru": Ce faci dacă te înşeală soţia. — Pagina femeei: Ingrijiri corporale zilnice. — Cura de aier în tratamentul tuberculozei pulmonare de dr. Mişa Şaim. — Arta dentară în vechime. Vâjiiturile în urechi. — Consultaţiuni medicale şi grafologice.

Naufragiaţii dragostei

Citiţi ediţia II-a din „Naufragiaţii dragostei" studiu psiho-sexual de dr. H. Martin, o lucrare care deşi ştiinţifică, tratează în mod literar nevrozele amorului. Autorul înfăţişează cititorilor o sumedenie de îndrumări, pentru cunoaşterea problemelor sexuale în lumina ştiinţei actuale şi a observaţiunilor personale. In capitolele Higiena morală sexuală, Educaţie, Reformă, autorul preconizează cele mai bune mijloace pentru realizarea sănătăţii şi fericirii înainte şi după căsătorie.

Cronica sportivă

Sfârşitul săptămânei trecute şi matchurile jucate în Duminica următoare au adus o nouă „conturbare" în clasamentul diviziei naţionale „A". Prin vrednicia feroviarilor, cavalerii negri au pierdut vremelnica lor întâetate trecând în rândul al treilea, iar oborenii de-abea au acceptat să împartă punctele cu Ripensia, pe care au frânat-o în locul al doilea. Cu drumul astfel netezit, şi, graţie unui goal unic înscris la sfârşitul unei partizi în care adversarii lor au dominat mai tot timpul, C. A. O. se află astăzi în fruntea clasamentului. Distanţa însă de cei următori pe listă e mică şi surprizele jocului mari. După cum s'a văzut până acum, locul întâi e foarte lunecos şi cadrilul cluburilor pe lista clasamentului are toate şansele să continue încă multă vreme.

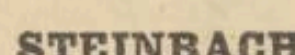
Matchul de Sâmbătă între „Venus" şi C. F. R. a fost probabil ultimul din „vara" aceasta, căci trei sferturi din cei 4000 de spectatori l'au privit în cămaşă şi alegerea locului de către echipe avea în vedere exclusiv soarele; a doua zi însă, vântul decidea avantajul tactic. Venus câştigă toss-ul şi alege terenul cu soarele în faţă; amănuntul are importanţa lui, dar nu se concretizează. Chiar dela început venusiştii iau ofensiva şi Fredy dă mingea lui Vâlcov care o trece lui Sepi; acesta lui Gruiu care shootează peste bară. Ceferiştii contra-atacă dar atacul lor se destramă în offside. Minutele trec şi mingea circulă de pe un teren pe altul fără a lăsa să se întrevadă încă cine va fi învingătorul. Se trage totuşi la poartă şi extremul venusist Gruiu se dovedeşte foarte periculos: demarând extrem de rapid şi shootând puternic el a pus deseori poarta adversă în primejdie. Dar Conrad are o zi mare şi apără impecabil totul. Către sfârşitul reprizei se poate constata o uşoară superioritate a feroviarilor şi o scădere destul de sensibilă a calităţii jocului: efectul scorului nul.

A doua repriză începe într'un tempo mai vioi şi se simte că în curând echilibrul, răspunzător de lâncezeala jocului, va fi rupt. Efectiv, în minutul 55 Fredy dă lui Sepi care trece precis lui Petea... şi goalul nu mai poate fi evitat. Minutul următor aduce cu el complectarea aşa de dispensabilă şi de regretabilă a oricărui match jucat pe terenul Venus: scandalul! Portarul venusist blocase pe pământ: în învălmăşala din faţa porţii e lovit în cap pe când ţinea mingea; capul a rămas pe loc, dar mingea s'a dus în plasă. Vigilenţa arbitrului intervenise însă cu fluerul, şi goalul nu a fost, bine înţeles, acordat. Dar o bună parte din public, care nu era în măsură să aprecieze detaliile acestei faze, a „protestat". Toată lumea ştie ce ascunde acest cuvânt când e vorba de un match de foot-ball. Detaliile sînt deci inutile; unul însă, poate fi relevat: un protestator limonagiu a fost pe loc sancţionat de publicul din imediata apropiere; în câteva secunde obrajii viteazului aruncător de sticle goale erau ceva mai roşii decât limonada pe care o băuse.

Jocul îşi schimbă acum caracterul şi dominarea ceferiştilor se accentuează tot mai mult şi se precizează în minutul 65 când Barbu egalează. Nervii încep acum să-şi aducă contribuţia; jocul agresiv al lui Albu indispune o bună parte din public, care se descarcă prin sunete guturale; aceştia la rândul lor indispun pe Albu cu rezultatul că Barbu dintr'o pasă a lui Atila, marchează al doilea punct. Tensiunea nervoasă şi greşala lui Albu, care nu-şi ţine locul, persistă. Consecinţele vor fi deci identice şi fericitul Barbu înscrie al treilea şi ultimul punct. Descăunarea Venus-ului e consumată, şi ultimile minute de joc nu mai pot schimba nimic.

Intreaga echipă a învingătorilor a jucat bine, cu specială menţiune pentru portarul Conrad care a jucat o partidă mare. Dela învinşi Gruiu a fost extrem de agresiv; linia de mijlocaşi şi înaintarea au jucat deasemeni mulţumitor; în schimb apărarea, mai exact Albu, a făcut greşeli care au costat matchul. Arbitrajul, cu excepţia unor uşoare scăpări, bun şi cinstit.

Al doilea match al săptămânii, aşteptat cu multă curiozitate, s'a disputat între technicienii dela Timişoara şi tricolorii oboreni. E plăcut de spus dela început chiar, că jocul a corespuns în totul aşteptărilor şi că merită să fie privit de cei 8000 de spectatori care se îngrămădeau până la refuz în tribunele neîncăpătoare ale terenului. Dela o zi la alta timpul se schimbase şi un vânt puternic care s'a menţinut tot timpul jocului avantaja alternativ cele două echipe. Avantaj nominal dealtfel, fiindcă cu tot avântul protivnic Unirea Tricolor deschide scorul în minutul 8: Cârjan trage la poartă, Pavlovici respinge căzând şi Ionescu reia trimeţând în plasă. Totuşi Ripensia domină; Dobay şi Bindea se cheltuesc mult dar numeroasele lor centrări se topesc în indolenţa combinată a lui Ciolac şi Covaci. Aripile însă lucrează intens şi în minutul 20 Dobay trage la poartă: portarul Rădulescu ezită un moment,

STEINBACH

preferă să joace numai cu piciorul şi deci Covaci care urmărea faza, trimite confortabil în plasă.

Câteva minute mai târziu echilibrul e din nou modificat în favoarea oborenilor, din întâmplare: în faţa porţii, Deheleanu vrând să degajeze, alunecă şi trimite involuntar în poartă. Egalizarea nu întârzie prea mult şi în minutul 32, Bindea, reluând o minge respinsă de Rădulescu, marchează.

In a doua repriză, vântul e de partea oborenilor, care trec în ofensivă. Mijlocaşul centru, Steinbach alimentează precis şi abondent linia de atac care luptă cu multă însufleţire. Atâta trudă nu rămâne nerăsplătită şi cu toată apărarea dârză a Ripensiei, în minutul 58, Ionescu bine lansat de Cârjan marchează al treilea punct. Timişorenii centru atacă cu desnădejde; Deheleanu trece mijlocaş centru şi atacul este mai bine servit acum. Mai sînt câteva minute de joc numai, suficiente însă pentru a aduce egalarea. O neînţelegere între Sucitulescu şi Rădulescu e fericita ocazie de care profită Ciolac pentru a echilibra scorul a treia oară. Mingea se mai plimbă puţin pe teren după care arbitrul flueră sfârşitul jocului şi toată lumea se declară mulţumită: oborenii pentrucă oricum au avut victoria morală, Ripensia pentrucă n'a pierdut matchul, arbitrul nu a avut de sancţionat abateri nesportive şi publicul pentrucă a privit un joc frumos, curat şi perfect arbitrat. Semnele timpului: exemplul bunelor purtări ne vine din obor.

GRIMAN

A APĂRUT IN EDITURA „ADEVERUL"
CONST. GRAUR
Cu privire la Franz Ferdinand
Un volum de 576 pagini cu numeroase fototipii şi desenuri.
Exemplarul Lei 100
LA TOATE LIBRĂRIILE

REVISTE STRĂINE

Ilustrierte Zeitung

(19 Sept. 1935)

In acest număr, d. Alfred Kremer scrie despre pictorul Carl Spitzweg, cu ocazia împlinirii a 50 de ani dela moartea maestrului, care desigur, la noi este prea puțin cunoscut. Iată cum caracterizează d. Kremer pe acest artist, cu nume atât de simbolic: „Spitzweg era o personalitate pentru el însuși, având o sensibilitate și o lume de imaginații cu totul aparte. Sufletul lui era ca o insulă plină de păduri, în care bătea vântul fanteziei. Ca autodidact, Spitzweg a mers dela început pe drumul său propriu și a creiat în cinci decade un lucru fericit în toate acele mici, dar pline de vraje, picturi și desenuri, care sunt în acelaș timp mistice și romantice, intime și depărtate de lume, deși lucrate într'o manieră cu totul neacademică". D. Kremer ne oferă și câteva reproduceri dintre care remarcăm maestoasa poezie a naturii din „Idila în munți", apoi interesantul „Navigator aerian", sau ironia din „Politică sub clar de lună", „Alchimistul", etc.

Despre Artur Schopenhauer scrie un mic articol d. B. R. Friedrichs, în care ne dă câteva relații despre aptitudinile tânărului filosof și apoi asupra contribuției aceluia pe care, astăzi, Hitler l-a denumit „unul dintre cele mai mari spirite ale omenirii".

Pe lângă numeroasele clișeee și fotografii, sunt de remarcat acele „impresiuni artistice din Westul Germaniei" de prof. Karl Storch și Erich Kux.

La Nouvelle Revue Française

(1-er Oct. 1935)

In primul rând semnalăm eseul lui Paul Valéry *„A propos de Degas"*, în care observațiile și încântarea ideilor abundă. Cuvintele evocatoare ale lui Valéry ne înfățișează un tip de artist specific, în care originalitatea și spontaneitatea formau caracteristica lui. Intre altele cităm critica nudului, care „era mai înainte, un lucru sacru, adică impur. Nudul era permis statuilor, și acestora uneori cu anumite rezerve. Persoanele serioase care aveau oroare de el în viața de toate zilele, îl admirau în marmură. Nudul nu avea în definitiv decât două semnificații în spirite: când simbol al Frumuseții, când simbol al Obscenului".

Jullien Benda continuă să publice, sub titlul „Sporades", cugetări și reflecțiuni într'un ton original. Redăm aceste trei modele: „Femeile nu-și pierd timpul. Ele pierd timpul bărbaților"; „A se sacrifica, înseamnă a deveni sacru"; „Un gând al Dumnezeului lor: în ziua în care omul va suprima războiul, va fi Dumnezeu. Nu vreau ca el să devină Dumnezeu".

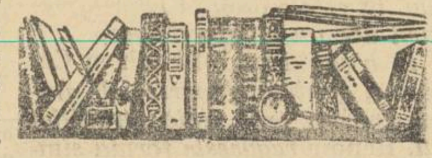
Sub titlul „Ce-mi mai lipsește" (Que me manque-t-il encore) ni se oferă o nuvelă de T. F. Powys (trad. H. Fluchère). Un subiect interesant, în care instinctele apar, sub masca oamenilor, redate într'un stil impresionant.

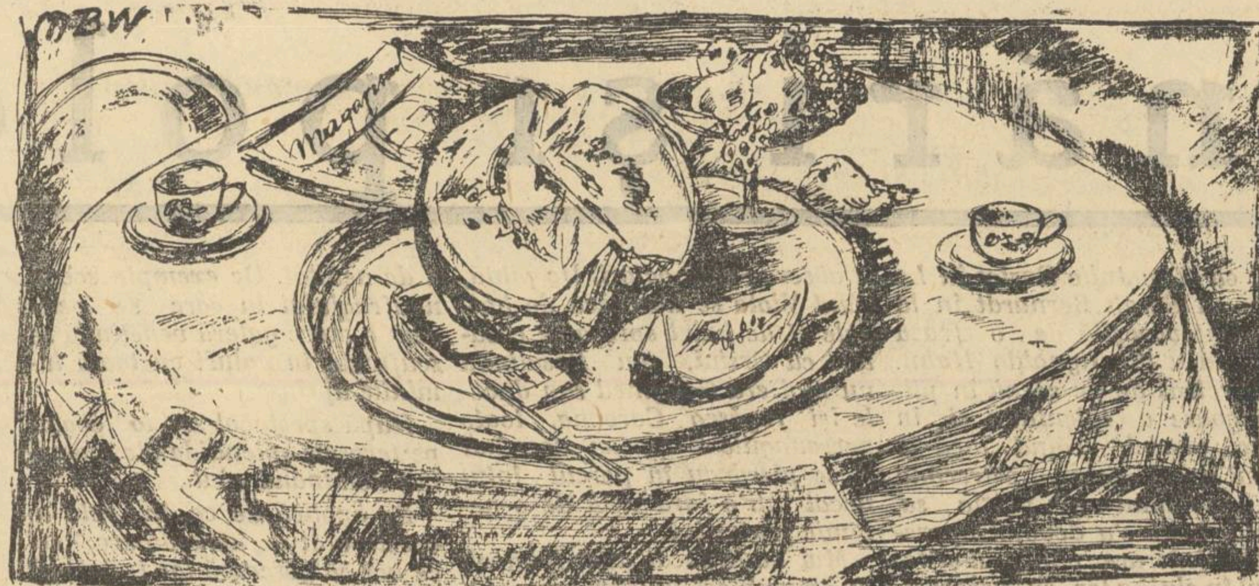
Marie Laurencin publică niște acorduri poetice intitulate „Le Carnet des Nuits", care — deși nu sunt lipsite de frăgezime, — sunt străine de arta poeziei.

D. Henri Lefebvre are un suculent studiu despre Dialectică, în care analizează fazele dialecticei, ajungând la următoarea concluzie: dialectica materialistă pare că răspunde exigențelor actuale. Ea aduce o sinteză, o unitate totală a cunoașterii și a acțiunii, o determinare a esenței omului, nu ca o ființă ideală și depărtată, ci ca o ființă vie și într'adevăr „mai umană".

Jean Grenier are un sipiritual esseu intitulat „Cu ușa închisă", în care elogiază esența poetului, amintind această comparație a lui Shelley: „Intre o istorie (sau poveste) și o poemă există diferența că istoria este un catalog de fapte detașate, — pe când poema este expresia formelor de neschimbat ale naturii umane. Timpul, care distruge frumusețea faptelor istorice, o mărește pe aceia a faptelor poetice. O poveste deformează ceeace reflectă, poezia dimpotrivă înfrumusețează".

ALEX. CARRUSY

Portrete de Femei

Emile Henriot publică sub titlul *„De Héloise à Marie Bashkirtsef"*, douăzeci și șase de portrete de femei, articolele sale din *„Le Temps"*, *courrier de Mardi.*

Cu talentul său bine cunoscut el ne redă în acest volum o galerie de portrete feminine, dintre cele mai interesante.

Héloïse, surorile Mancini, La Champmelée, Călugărița Portugheză, d-ra Aissé, d-na Du Deffand, Julie de Lespinasse, Julie Talma, Maceline, Marie Bashkirtsef și alte multe încă, evocate, cu personalitatea lor particulară. Alături de cele rezonabile, eroice, duioase, nu ne putem opri de a nu se interesa cu pasiune și de cele romantice, ușuratece, glumețe, spirituale sau galante. Toate, oricare ar fi rangul și locul lor în societate, împărătese, femei de teatru, poete, artiste intelectuale subtile sau pur și simplu nenorocite, ne fac să meditām asupra destinului lor cu simpatie și cu acel ușor regret de a nu le fi cunoscut, mulțumindu-ne să le urmărim cel puțin umbra cu o iubire cu totul spirituală.

Literatura scandinavă

In decursul anului 1935, revista *„Nouvelles Litteraires"* a întreprins o amănunțită și documentată anchetă asupra literaturii scandinave, din care reiese o interesantă caracterizare a sufletului acestor popoare, încă destul de puțin cunoscute pentru noi.

Se desprinde în primul loc, un caracter deslușit comun tutulor popoarelor grupate sub acest nume generic: primatul geografic și meteorologic în literatura scandinavă. Poezia sufletului scandinav este un imn măreț veșnicelor forțe cosmice păgâne și creștine manifestate în natura lor excesivă, cu rigorile și uimitoarele sale frumuseți, în singurătăți nemărginite, orizonturi imense și luminozități neînchipuite de cei ce nu le cunosc prin propria lor experiență.

In acest mediu un climat moral eșit din practica îndelungată cu un simț al datoriei, un respect al individualității și al responsabilității umane până la intransigență. Totuși, sub această poruncă riguroasă a moralei, s'a păstrat frescheța și naivitatea firească a sentimentului și o parte de veselie și de râs a caracterului, spontaneitatea unui temperament vesel, special omului de nord, oglindit și în moravurile și tradițiile poporului.

Acest suflet al nordului ne-a dat pe *Brand*, dar și pe *Peer Gyant* și pe *Gösta Berling*, ne-a dat folklorul acela bogat, atât de asemănător, nu numai cu al Franței vechi, dar și cu al nostru, acea păgânitate cu nopți de danțuri și focuri aprinse, nopțile S-tului Ioa; apoi muzica duioasă, dar și de un îndrăcit elan, în pornirile sale pătimașe, ca bătutele și sârbele noastre, acele motive de artă din crestăturile, olăria și broderia lor națională, cu armonii în colorit și fantezie în crearea și combinarea motivelor, de o asemănare izbitoare cu ale artei noastre populare. Chiar și humorul lor, pe care ancheta din „Nouvelles Littéraires", îl asemuește cu „Merry England", din vechile basme, este foarte apropiat de humorul unui Creangă și al strigărilor și cimiliturilor noastre țărănești.

Alt caracter comun literaturilor, zise scandinave este gustul pentru zugrăvirea moravurilor populare, mai ales în literatura produsă în perioada celor cincizeci de ani din urmă, după cum observă și Iohann Bojer. Iar în romanele recente, preocuparea de viața lucrătorilor, în redarea căreia este un accent de adevăr și o valoare ca mărturie fără comparație cu alte literaturi.

S'ar putea zice că aci este caracterul cel mai semnificativ al literaturii nordice, pentru că în acest fel de romane s'au produs scriitorii cei mai de seamă.

In romanul contimporan se observă aceiași preocupare de a redă în toate nuanțele senzibilitatea și mentalitatea întregii vieții sociale ca și a celei individuale, din literatura universală a vremii. Dar pare că romanul nordic întrece în privința multiplicității formelor, a varietății cadrelor, și intențiunilor, pe multe dintre cele mai bune ale altor literaturi. Totuși pare că romanul de analiză precumpănește în țara misticului *Kirkegaard* și dă prelungirea tradiției intelectualiste și humaniste în operele lui *Otto Rung*, de pildă, al cărui roman „Cortège d'ombres" se poate citi în limba franceză, ca și acel danez al lui Marcus Leusen *„Așteptăm un vapor"*.

Romanul norvegian e mai mult un roman de acțiune, plin de mișcare, dramatic în toate manifestările sale literare, în tablourile de moravuri, ca și în psichologiile variate și în romantismul unui Knut Hamsun sau în povestirile lui *Kinck*, *La tentation Brosmé* (trad. în franceză), romanul lui *Vinsnes*, „Le Carrefour" (trad. în fr.) sau al lui Sigurd Christiansen *Deux vivants et un mort*" (trad. în fr.).

Literatura suedeză este mai bogată în romane sociale, dintre care romanul *„Dieu nourrit l'épervier"*, este considerat ca o capo d'operă (tr. în fr.).

In romanul finlandez Sipâä introduce cele mai aspre manifestări ale moravurilor țării sale, precum și aspectele cele mai mărețe ale solului său păduros.

Printre romanele lirice trebue să cităm în primul loc pe acele ale puternicului humorist suedez, H. Bergman, dintre care s'a tradus în limba franceză „Les Markurel. Vin apoi romanele scrise de femei. In Danemarca, *Karin Michaëlis, Marie Bregendahl*, în Norvegia, Siegrid Unset, premiul Nobel, *Nini Roll Anker*, Barbara Ring; în Suedia Selma Lagerlöf, despre care nu e nevoe să mai spunem nimic, Marika Stiernstedt, Agnes Krusenstierna, a cărei serie de studii freudiene a stârnit discuții furtunoase.

Populiștii din Franța au fost depășiți în valoare și în timp de o serie de romancieri scandinavi, care au deja o lungă și bogată tradiție pe acest teren. Romane: socialisto-comuniste, cu danezul *„M. A. Nenö"*, romane realiste și obiective de norvegianul Peter Egge, din care s'a tradus *„Hansine Solstad"*, romane dramatice, dintre care cele mai sguduitoare, mai pline de furtună și mai încărcate de fulgere, sunt acele ale marelui norvegian *Olaf Dunn*. Arta aceasta culminează într'un roman cumpătat, strâns, concis, de un realism halucinant în romanul *„C'etait"* din 1914, al scriitorului suedez *Eyvind Jonson* care încă n'a fost tradus.

Aportul acestei literaturi nordice în spiritul european este dintre cele mai importante și poate nu fără dreptate crede Selma Lagerlöf că el ar putea crea o politică literară care să fie un legământ al sufletelor pentru pace șiarmonie.

Cronica mizantropului

Fabule

Fabula nu mai este cultivată și e păcat. Azi poezia caută să fie gratuită, fuge de elementul didactic. Totuș voiu îndrăzni să spun aci două fabule în proză, care au acest factor comun cu poezia pură, că sunt gratuite, că nu au nicio învățătură.

Agresiune:

Intr'o zi câțiva indivizi săriră gardul unui cetățean pașnic dar trăind într'un colț singuratic al orașului, și, cu gândul de a-i lua banii, se opintiră în ușă. Când clanța se rupse și indivizii se năpustiră în casă, cetățeanul făcu instinctiv gestul de a pune mâna pe topor.

— Ticălosule, ziseră tovarășii, vasăzică ne ataci. Suntem în legitimă apărare.

Arbitraj:

Lupul și oaia s'au învoit odată să nu-și mai rău unul alteia și pentru orice diferend (cum ar fi cel clasic cu apa turburată a izvorului) să se înfățișeze unui tribunal arbitral prezidat de leu. In curând diferendul se ivi, întrucât lupul declară că e înfometat și oaia, fiind un animal inferior, e făcută să fie mâncată. Ceru dar tribunalului, conform pactului, să i se facă dreptate. Cele două teze fură dar acestea: lupul susținea că trebue să mănânce oaia, iar oaia pretindea că pactul ei cu lupul nu avea un înțeles decât întrucât exista și ea ca vietate. Oferea însă spre împăciuire lână, lapte. Lupul nu voia însă de loc să renunțe la „dreptele lui cereri", încât spre a-i face pe plac cineva din juriu propuse această soluție: fiindcă lupul ca aliat nu se cădea să mănânce oaia, și fiindcă nu se mulțumea decât cu consumarea ei, urma, spre respectarea pactului, ca juriul să înjunghie oaia și s'o dea spre mâncare lupului. In felul acesta oaia era ferită de agresiunea lupului, iar lupul mânca totuș oaia.

Tribunalul rămase însă la punctul de vedere al oaiei că alianța între cele două animale presupunea dela sine existența lor, și că prin urmare lupul putea cere orice fel de compensații afară de viața adversarului. Atunci lupul își arătă amărăciunea și neîncrederea lui în ce privește eficacitatea tribunalelor pașnice și regretă că încheiase un pact cu o ființă așa de puțin „conciliantă" ca oaia. ARISTARC

Cronica literară

Cezar Petrescu, Luceafărul

Nu am intențiunea aci de a face o critică literară a romanului d-lui Cezar Petrscu, din care n'a apărut până acum decât întâiul volum. Numai lucrarea întreagă ne va da măsura să judecăm valoarea lui estetică. Imi îngădui aci să continui o discuțiune pe care am început-o oral cu d. Cezar Petrescu, pentru a-l pune în curent cu punctul de vedere al unui critic față de asemeni întreprinderi. D. Cezar Petrescu nu părea convins de argumentele mele, pe care nici n'am avut atunci prilejul să i le expun într'o formă organizată, dar am avut favoarea să observ onestitatea artistică a omului, buna lui calitate sufletească. Sunt unii care cred că d. Cezar Petrescu scrie cu intențiuni comerciale, că face cum s'ar zice concesiuni gustului public. Așa îmi explicam eu însumi odată hotărîrea de a scrie o *Greta Garbo*. Insă d. Cezar Petrescu are atâta spirit comercial cât se îngădue oricărui artist. Mi s'a părut chiar că d-sa alege o temă cu înfățișare senzațională tocmai pentru temeiuri artistice. Vrea cu alte cuvinte să lupte cu materia, să arate mijloacele sale de creațiune în teritoriu ingrat. Scriitorul nu confecționează ci se împarte în cărțile sale, suferă și se bucură pentru ele, și de aceea opera lui trebuește judecată ca ieșită dintr'o conștiință literară. Foarte mulți cronicari nu mai recenzează romanele sale cu acest aer de a spune că autorul a scris pentru a vinde, nu pentru a crea. Iată însă că un articol al d-lui Cezar Petrescu deplânge, de altfel cu justețe conspirația tăcerii pe care o practică o anumită critică. Nu e greu să vezi aci nemulțumirea creatorului de a nu ști cum se oglindește opera lui în conștiințele cititorilor mai luminați. De altminteri se poate observa în privința d-lui Cezar Petrescu acest fenomen curios. Tinerii încearcă să-l repudieze cu o violență în care dacă se găsește un adevăr, este totuși, în cadrul literaturii noastre, o doză de exagerațiune, în vreme ce anumite medii, în lipsa oricărei sentințe a criticei, admiră pe d. Cezar Petrescu până la adorațiune. Chiar în ce privește *Luceafărul*, am observat o tăcere a cronicei mai statornice, dar exclamațiuni de fericire literară, fără o documentație serioasă, în revistele de provincie. Literatura d-lui Cezar Petrescu e un fenomen social și trebuește definită. Numai astfel adevărul va rectifica exagerațiunile și'ntr'o direcție și într'alta. Deocamdată, cu privire la romanul *Luceafărul*, fără să ne ocupăm încă de valoarea lui intrinsecă, putem scoate această formulă a atitudinii artistice: d. Cezar Petrescu își pune piedici pentru ca reușita să-i dea mai multă satisfacțiune ori poate nu are viziunea piedicilor unor anumite întreprinderi. Căci oricât de mare ar fi puterea de creațiune a unui autor, valoarea lucrului său este determinată în principiu și de elementul material. Este deprimantă dela început încercarea de a face sculptură în unt, așa cum citim în cartea Părintelui Huc că se obișnuia în anumite împrejurări sacre în Thibet.

Untul acesta thibetan în materie de roman, care opune tocmai prin moliciunea lui o rezistență creatorului, este *viața romanțată*. In această direcțiune am discutat cu d. Cezar Petrescu, care îmi arăta intențiunea sa de a face un roman eminescian, și am emis această părere, pe care o susțin și acum, că viața romanțată e un lanț greu pentru un scriitor. Știu ce ni se poate răspunde: „reușita", atâtor autori occidentali: Maurois, Ludwig, Zweig. Ne-am îngădui să întrebăm aci: e vorba, pentru ochiul desinteresat, perspicace, de o reușită artistică serioasă sau de o simplă lovitură de librărie? Nu cumva, lăsând la o parte spaima stupidă a noastră de tot ce e din străinătate, numiții autori sunt niște simpli reporteri și conferențiari volubili? Putem afirma fără teamă: viața romanțată, așa cum o înțelege cronicarul nostru, nu putea și n'a dat nici o operă de valoare. Și dacă e ceva în „viața romanțată" occidentală care să impresioneze și pe omul de gust, atunci acel merit nu vine să confirme valabilitatea genului, ei confuziunea cronicarului român asupra calității a ceeace se numește de obiceiu, fiindcă e la modă, cu acest nume. Intr'adevăr, ce este „viața romanțată?" Există realmente acest gen nou, în cât numirea să fi fost utilă? *. O examinare oricât de superficială ne arată că sub această denominațiune se ascund o sută de moduri fără nici o legătură organică între ele. Când am scris *Viața lui Mihai Eminescu*, un lucru atât de simplu și îndreptățit, am rămas uimit de insistența îndărătnică a unora de a vedea în ea o viață romanțată, de a o compara cu altele de acest fel, de a privi lucrurile în sfârșit în lumina acestei formule de librărie și de publicație tip *Candide*. Doamne! O clipă nu întrevăzusem această primejdie, fiindcă nu-mi luasem asemenea modele. Un om cu o pregătire scolastică mai temeinică ar fi știut că biografia există de când lumea, că anual lumea academică universală aruncă în librărie astfel de lucrări. Iar dacă se va zice că încercarea de a formula după un anume tip moral figura unui om mare, ese din cadrul biografiei obiective, atunci cităm *Viețile* lui Plutarch. Prin urmare o pretinsă viață romanțată poate fi o simplă, clasică biografie, aruncată sub un titlu nou, care s'o facă mai atrăgătoare, deși faptele totdeauna au fost plăcute cititorului. In cazul acesta tot trebue să rămână în marginea adevărului, cu excluziunea oricărei invențiuni literare. Să luăm acum cărțile lui Ludwig, aceste pretinse „vieți romanțate". Genul există și aci de când lumea. Autorul, păstrându-se mereu în marginile adevărului, dar lucrând cu instrumente de abstracțiune critică, definește un om, emite judecăți asupra lui, judecăți care sunt citabile.

Cărțile acestea sunt cărți de critic portretist, de Sainte-Beuve mai truculent, mai teatral, dar fapiul este că totul aci vorbește intelectului, cu respectul cel puțin formal al adevărului. Dacă un român citește pe Ludwig ca pe un autor de senzație, face aceasta, cum am zis, sub impresiunea reclamei și a autorității lucrului „străin". Viața romanțată poate așa dar să mai ascundă modul vechi al criticii, tratată monografic, dar totdeauna în spiritul adevărului. Dar sunt totuși vieți romanțate, cu element inventat, cu înfățișare de adevărate romane cu subiect din viața unui personagiu istoric. E acesta un lucru nou? Nu. Este romanul istoric, romantic. Luați de pildă *Cinq-Mars* al lui De Vigny și-l veți găsi împănat de note și documente istorice, fiindcă romanticul poet avea o teorie *sur la vérité dans l'art*. Insă un asemenea roman nu se susține decât dacă adevărul e folosit în linii generale, supus în totul legilor desvoltării ficțiunii. Cu alte cuvinte elementul istoric rămâne un simplu decor și valoarea romanului n'ar avea de suferit fundamental prin înlocuirea numelor. De aceea romanticii n'au luat figuri prea familiare publicului, n'au făcut de pildă un roman sau o dramă a lui Napoleon. Firește: purtarea, ideile, faptele aceluia erau cunoscute în amănunțimi fiecăruia și orice manevrare a ficțiunii devenea dificilă. In deosebi romanul istoric n'a cultivat viața scriitorilor, din cauză că opera lor luptă cu viziunea autorului. Rostand a putut să facă un Cyrano de Bergerac fals, precum Remy de Gourmont dovedește cu dreptate, dar fiindcă nimeni nu citește ceva din opera acelui Jules Verne mai bătrân. Ar fi putu face acelaș lucru cu Victor Hugo? Se ascunde așa dar în viața romanțată posibilitatea de a scrie roman istoric, după normele ficțiunii. In aceste trei moduri arătate până aci, biografie, portret critic, roman istoric, sunt căi de izbândă pentru un scriitor. Dar viețile romanțate mărunte care circulă din rațiuni comerciale sunt variante și adulterări ale acestor tipuri. Sunt bunăoară naive biografii patetice, cu dialoguri inventate, portrete critice cu situațiuni fictive, romane istorice cu aparat critic, și alte comedii de acestea.

D. Cezar Petrescu a evitat biografia și studiul critic și s'a hotărît pentru roman, pentru romanul cu personajul istoric Eminescu. Este aci o stâncă pe care numai îndrăzneala d-lui Cezar Petrescu putea s'o înfrunte, și care e în afara condițiilor technice enumerate mai sus. Eminescu e o figură populară, fixată prin tot ce știm despre el și din versurile lui despre el. Noi știm cum vorbește Eminescu, cum face versuri. Atunci e greu, foarte greu să-l faci pe Eminescu, să spună propoziții pe care putea să le spună dar nu le-a spus. In ele se strecoară fără voie felul de a gândi al autorului și Eminescu e primejduit să iasă alterat într'un chip straniu. Ce mai vorbă? Eminescu cași Isus nu mai are voie pentru noi românii să iasă afară din legenda sa, nu mai are voie să vorbească decât cu versurile sale. După cum nu poți imita arcușul unui violonist celebru tot astfel nu poți nimeri fraza justă în care ar fi vorbit Eminescu sau Caragiale. Asemenea continuări de existență prin imaginația cronicarului se aseamănă grozav cu comunicările spiritelor prin medium. Citim într'o revistă declarațiuni și versuri de Hajdeu, Eminescu, Napoleon Bonaparte, Briand, dar în toate sar în ochiu vocabularul și unghiul de vedere al spiritistului. Să vedem însă dificultatea de ordin technic. Romanul biografic este în primul rând invenție literară, prin urmare trebue să aibă toată libertatea de mișcare pentru ficțiune pentruca să se nască verosimilul. De aceea romancierul istoric în genere alege, ca și dramaturgul, numai un moment tipic, evitând să se supună abundenței și absurdului vieții adevărate. Insă luându-și depline libertăți interioare, scriitorul nu se poate elibera cu totul de condiția adevărului exterior. Din clipa în care romanul se intitulează *Luceafărul* și vorbește de Eminescu, cititorul urmărește faptele nu în generalitatea lor ci în calitatea lor particulară, istorică, de a fi ale lui Eminescu. Dacă cititorul observă discrepanța între adevăr și ficțiune, se naște pe dată nemulțumirea de ordin informativ a inexactității. Un romancier cu ambiția zugrăvirii tipurilor generale nici nu și-ar fi luat pe cap aceastā belea ar fi desprins note dintr'un personagiu istoric și le-ar fi ascuns sub un nume închipuit. D. Cezar Petrescu, ca romancier biografic, nu putea face acest lucru pentrucă intenția sa e de a zugrăvi pe Eminescu, de a da (iată-l critic, fără să bănuiască) o interpretare a lui Eminecu. Ca această neapărată respectare a adevărului să se concilieze cu libertatea de ficțiune a romanului e nevoie a se alege din adevăr numai atât cât e necesar spre a înlătura bănuelile de invenție totală și a inventa numai atât cât poate deveni *probabil*. Operațiunea este grea și desigur onorabilă pentru întreprinzător. Toată izbânda e în dependență de echilibrul între elementul istoric și cel fictiv. D. Cezar Petrescu face însă ceva cu totul surprinzător. Distruge acest echilibru din capul locului, propunându-și să facă două lucruri pe care numai un anume peste le înfăptuește: să sboare în aer și să înoate în apă, adică să facă un roman, cu rațiune fictivă, dar totuși o biografie cu rațiune informativă. Intr'adevăr, precum arată și prospectul cărții, vrea să ne aducă în chip de roman „viața poetului din vârsta copilăriei până în ceasul când cugetul s'a clătinat lunecând în marele întuneric", să fileze faptele istoricește, să evoce epoci și medii, să reconstituiască existența lui Eminescu. Iată un lucru îndrăzneț. Distribuirea cronologică a faptelor deșteaptă în cititor interesul informativ, nevoia adevăru-

Continuare în pag. X-a

* *Histoire de Marie-Antoinette, Madame de Pompadour, La Du Barry*, etc. de Frații Goncourt nu sunt oare vieți romanțate?

Insemnări și polemici

Glorii de altă dată

Anul trecut, la 16 Noembrie, a murit în vârstă de 76 de ani, Adeleine Dulait, una din cele mai bune artiste ale Comediei Franceze, care a ținut roluri importante sub numele de Dudlay, *jucând ca parteneră a dui Mounet Sully și înlocuind pe Sarah Bernardt.*

Fiică a unui înalt magistrat, ea a arătat de tânără o vocațiune pasionată pentru teatru, și cu toată împotrivirea familiei a intrat la Conservatorul din Bruxelles, studiind arta

ADELINE DUDLAY

dramatică cu Jeanne Tardeus, care după aceea, a avut ca eleve pe Berthe Bady și Berthe Bovy. După ce a terminat Conservatorul, venind la Paris tocmai în clipa când Alexandre Parodi căuta o interpretă pentru tragedia sa, „Rome vaincue" *tânăra artistă a debutat în rolul Vestulei, alături de Mounet Sully și Sarah Bernardt.*

Duday avea atunci numai 18 ani, era o fată frumoasă, înaltă, bine făcută, cu o voce sonoră și expresivă. O cunună de păr blond încadra fizionomia sa fină, însă cu trăsături accentuate, pline de inteligență, de curaj și energie. Brațele ei superbe de statuie antică păreau anume făcute pentru gesturile vehemente și atitudinile nobile ale repertorului tragediei antice.

Succesul debutului a întrecut orice așteptare și Dudlay a fost imediat angajată pensionară în 1876 Octombrie.

Publicul o denumise o „Rașel blondă", și tânăra artistă își însuși din succes în succes toate rolurile prime ale tragediei, în scurt timp, așa că după zgomotoasa retragere a Sarei Bernardt, în Ianuarie 1883, fu numită societară în locul acesteia.

Trei ani după aceea, cu prilejul reînoirii contractului său, o furtună se petrecu la Comedia Franceză. Comitetul administrativ refuză să-i semneze contractul, dar ministerul Instrucțiunii și directorul Artelor frumoase de pe atunci, o menținură ca societară printr'un decret valabil pentru zece ani. Febvore și Worms își dădură demisia din comitetul administrativ, iar Coquelin demisionă chiar dela Comedie.

Publicul o susținea, căci vehemența ei blondă, mai ales în Camille din Horace, izbutea să înflăcăreze sala.

Jocul ei cam declamator, dar violent și plin de o neistovită ardoare, plăcea și criticii, căci însuși Sarcey vorbește astfel despre ea în Ianuarie 1889: „Are mersul, demnitatea cerută rolurilor de tânără tragică. Trăsăturile sale sunt delicate, tenul său alb ca laptele și părul blond fac să strălucească mai mult ochii ei negri îi dau adevărata expresiune a pasiunii tragice.

Vocea sonoră și gravă e adevărata voce de tragediană. Personal o găsesc cam uscată și mi se pare că e lipsită de farmec. Dar imprimă rolurilor mari pe care le joacă un ton ciudat de modernitate, încercând să exprime, sub nume antice, pasiuni contimporane". Renumitul critic închee: „nu e decât desăvârșită, dar e!"

In 1909, a apărut pentru ultima oară pe scena Comediei Franceze, în matineul de retragere. A fost aplaudată în două din cele mai mari roluri ale sale: rolul Camillei în actul al IV-lea cu Mounet Slly și Paul Sully și rolul ei preferat, Regina Ioana, actul al V-lea numai cu Mounet Sully și în „La Nuit de Mai" cu d-na Julie Bartet în Le Poete cu Sarah Bernardt în la Muse întovărășită de o frază muzicală a lui Rynaldo Hahn.

S'a retras de pe scenă în plină vigoare a talentului și în culmea gloriei, trăind încă 25 de ani după aceea, petrecând anii războiului în patria sa, Belgia, unde s'a devotat operelor de ajutorare, punându-și talentul în slujba lor cu gererozitate. Restul vieții și l-a petrecut la Paris, în apartamentul său din Rue de Rivoli, împodobit cu sculpturi în lemn orientale și vechi flamande și cu stofe prețioase. Acolo a și murit în Noembrie 1934.

Nopțile spectacolelor de vară engleze

Noaptea și grădinile aparțin lui Shakespeare, la Londra. Teatrul de verdeață din Regent's Park este un circ de iarbă puțin înclinat, înconjurat de pomi.

Scena e un strat și stufișurile îi sunt culisele. Spectatorii stau întinși în pliante lungi, așa numitele „deck-chair", întrebuințate de Englezi pe puntea vapoarelor.

Se pot închiria și pături. Pe cer se răsfrâng curcubeele și fâsciile de raze ale reflectoarelor ascunse în crengile pomilor și iluminând feeric scena. Microfoanele răspândite prin arbori orchestrează zgomotele.

Se aud huruind porumbei, bâzâind avioane, iar „Noaptea Regilor" se împacă foarte bine cu aceste ornamente muzicale, precum și „Cum vă plăcea" cu decorul pădurii. Scena era de două-trei ori mai largă și mai mare decât scena obișnuită așa că puteau manevra foarte bine cortegiile, vagabondajul și intrările muzicale ale pastoralelor și feeriilor. Scenele de interior se improvizau foarte lesne cu două paravane în unghiu drept. Nefiind cortină figuranții aduceau și luau mobile și accesoriile ceia ce-i amuza foarte mult.

Aceeași însuflețire tinerească se observa și la actori. De pildă, când Viola se dezbrăca de hainele ei de băiat spre a se căsători cu Orsini, sau Rosalinda nu mai era Ganymed sau ducele își regăsea Coroana, toate personagiile se apucau de mână și se pierdeau în parcul întunecat într'o farandolă de o nebunie fantastică.

Mai mult decât atât. Englezii au improvizat la Glyndebourne, în fundul văii Susexului, la opt cincizeci de mile de Londra, la

Blazonul lui Shakespeare

kilomerti de orice gară un mic salzburg.

Timp de șase săptămâni, trei sute de persoane, tixite într'o mică sală de teatru au aplaudat cântăreții veniți din Germania, Finlanda, Italia și Cehoslovacia, în ariile cântate în limbile originale ale fiecăruia, din „Tempesta" și „Fluerul Fermecat".

Ca să asculți pe Mozart la Glyndebourne ai nevoe de șase ceasuri. Iar ca să mergi la Stradford să asiști la un matineu din „Shakespeare Memorial Theatre", *o zi întreagă e necesară, afară numai dacă nu e vorba de cetățenii din Birmingham, căci Stradford e la porțile acestui oraș.*

Stradford este ca un sat reconstituit într'o expoziție universală, anume spre a se reprezinta acolo „Femeile vesele din Windsor" sau „Mejera domesticită".

Totul este aci în stilul epocii, ulițele, hanurile pitite. Casa natală a poetului este un mic muzeu încântător. Se găsește și școala unde a învățat să citească și casa ginerului său, chiar și fântâna care poartă data reconstituirii, 1887. Mai sunt încă 200 de alte locuințe, garantate a fi din epoca shakespeariană și în care se vând vederi și cărți ilustrate.

Nu mai vorbim de firme și de reclame : barul Falstaff, tea room *Rozalenda, etc.*

Iată însă un colț minunat și în afară de acest mic bâlciu literar, Avonul, râul acoperit de bărci albe, cu țărmurile înflorite, cu copaci bătrâni și peluze de un verde fraged cum nu se găsește decât în Albion.

In apa liniștită se resfrânge un edificiu măreț, din cărămidă trandafirie: Memorial Theatre.

Sala foarte modern amenajată, poate conține 1200 spectatori.

Vin spectatori din toată lumea, aduși de așa numitele „Charabangs". *Unele din acestea sunt încărcate numai cu școlari și școlărițe, mai ales când se dă o piesă ca „Tempesta", în care Ariel și Caliban amuză și pe copii. Punerea în scenă e de o bogăție fantastică și de neuitat. De exemplu scena naufragiului în care se vede cum o mare galeră venețiană se scufundă în valuri cu toate luminile aprinse.*

După spectacol se ia ceaiul pe terasele splendide ale teatrului, dominând râul.

Se explică de ce, în sala aceasta atât de încăpătoare, cei ce vor să găsească loc trebue să cumpere biletele la Londra, cu mult înainte de reprezentație.

Toată vraja lumii învăluie Anglia în timpul verii.

Impresionismul în Imagini

Când „fovismul" și „cubismul" erau la modă și puseseră stăpânire pe gustul publicului, impresionismul era hulit și împovărat de toate greșelile făcute de mediocrii și banalii care nu lipsesc din nici o mișcare artistică.

Expoziția Impresionismului francez, *din palatul „Artelor Frumoase" de la Bruxelles este nu numai un fel de verificare a valorilor din această epocă, ci și o panoramă de artă, dintre cele mai autentice, care se desfășoară dela Monet la Cezanne. Această panoramă exprimă o parte din sufletul unei Franțe cu totul lipsită de oficialitate, afirmându-și limpede și tare libertatea creațiunii, înflorirea tem-*

Portret de Cezanne

peramentelor diverse ale unor mari coloriști în triumful viziunii lor, care au știut să redea, fiecare în felul său, relațiunea specială dintre senzibilitatea artistului și viața mobilă și concretă.

Prima sală expune tablouri din epoca Manet-Monet, singura în care impresionismul se poate identifica cu o technică și o estetică. Dar însuși Manet, părintele spiritual al impresionismului, este în „Portrait de ses parents" *încă foarte apropiat de* Couture, *își amintește în* „La Broche" *de Chardin și în* „Le Balcon" *de Gova, se convertește la* „plain air" *cu tablourile:* „Argenteuil" *și* „la Famille de Claude Monet dans le jardin". *Iar când este în apogeul gloriei sale, în posesiunea deplină a talentului și a mijloacelor de realizare, el nu este* impresionist, ci uman, *cu totul* uman ca în *tabloul lui* „Berthe Morizot au manchon", *tablou figurând pentru întâia oară într'o retrospectivă și care nu are nimic „modern", afară poate de expresia dureroasă și umilă.*

Cât despre ultimele sale tablouri, succesiune de vederi din Argenteuil și Vétheuil, *printre care renumitul* „Effet de vent dans les Peupliers", *despre care el zice că le-a pictat cu „sentimentul de a-și face rugăciunea în fața naturii" ce pot avea ele comun cu „luminiștii și atmosferiștii", cum s'au denumit* discipolii săi?

In a doua sală Degas *cu patru portrete, iluminate de spiritualitate (M-lle Rouartiex) cu* „Les Danseuses", „La Femme au bain" *etc. arată temele favorite în care artistul și-a exprimat amărăciunea și chiar cruzimea, fără a-și sacrifica technica inspirațiunii, dar fără a pierde din vedere pateticul și drama vieții de toate zilele.*

A treia sală de la Toulouse-Lautrec la Gauguin — *conține tablourile lui Degas și Lautrec, impresioniste mai mult prin desemn, prin linia biciuitoare a conturului, sinteza siluetei și a tipului.* (Chilperic, En place pour quadrille, Moulin rouge etc). *Arabescul lui Gauguin în vasta și misterioasa compoziție din operele tahitiene, intitulate* „De unde venim, cine suntem, unde mergem ?" *este însă cu totul altă ceva. In această operă și în largele sinuozități ale curbelor și contra curbelor, muzicale, din pânza* „Te-Poi-poi" *sunt prefigurate operele lui Matisse și ale tuturor foviștilor de mai târziu.*

In a patra sală cu Van Gogh, *privitorul nu știe dacă este încă* în epoca simbolismului *sau la începutul* expresionismului. *Tablourile sunt o orgie de culori, o scânteere de nuanțe încântătoare, adevărate poeme ale ploii și lapoviței, figuri neuitate* (Pére Tanguy, Van Gogh au chapeau de paille, etc.) până la *acele în care simte vântul nebuniei* (Orage, Chemin aux cypres).

A cincea sală Pissaro, Seurat. Pissaro *după minunea coloritului Van Gogh, pare cam sarbăd și întunecat.* Seurat *pune o problemă și o rezolvă cu „Circul" său. El este o dată în Istoria picturii dar nu o capo d'operă.*

In a șasea sală, Renoir și Cézanne, *suntem departe de impresionism pe linia tradiției vii.* Renoir *regăsește forma simplă și plenitudinea armonioasă în* „Grande Baigneuse blessée". *Douăsprezece pânze ale sale ni-l arată în afară de academism ca și de orice manierism, indiferent la orice limitare impusă de un program...*

Cu Cézanne *începe altă epocă.*

In a șaptea și ultima sală numai Sisley și Berthe Morizot, *care expun pânze de o artă mai modestă și mai intimă* (o haltă pe marginea Seinei, canotaj și pescuit cu undița, etc.).

Mărunte

In editura Fundației Regale Regele Carol II, va apărea în curând lucrarea d-lui Tudor Șoimaru „Constanța", — monografie pitorească în care vor defila tipuri locale caracteristice. Va fi o versiune modernizată a celebrei opere ta lui Ovidiu „Arta iubirii".

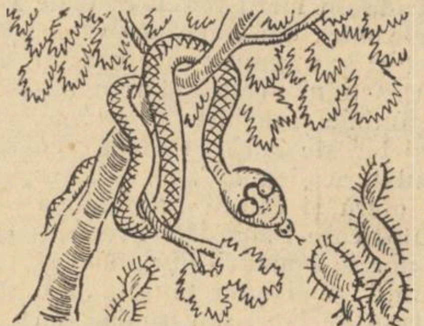
— In nr. trecut, dintr'o eroare de paginație, la schița d-rei Otilia Cazimir „La mânăstire" s'a pus clișeul unei alte colaboratoare.

Facem cuvenita rectificare.

ANIMALELE AFRICANE DESPRE RĂZBOI (Interview)

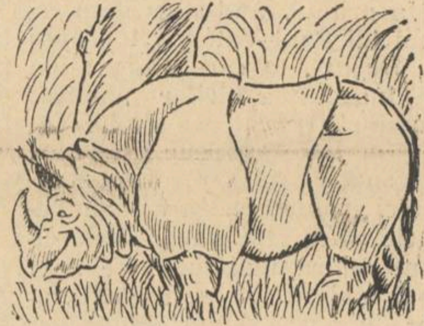
— Cui i se pregătește mormântul, cui? intrebă, neliniștit, dromaderul.

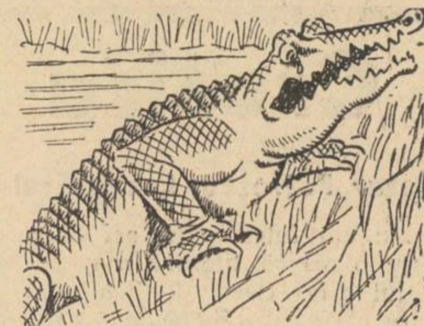
Şarpele își puse ochelarii și declară: Mussolini m'a împuternicit să vă declar, că el e împotriva războiului... E plin de dragoste pentru toți, gata să îmbrățișeze întreaga lume, și s'o înăbușe în îmbrățișări.

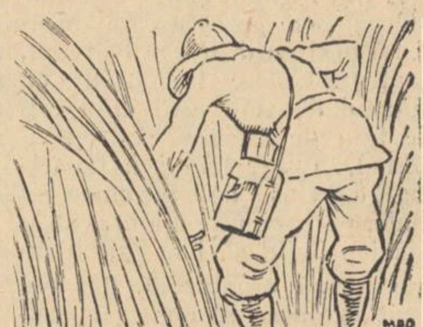
— Nu va fi război, nici vorbă de războiu, — zise struțul și își ascunse capul în nisip.

RINOCERUL: — Eu știu una și bună: când îți vâri nasul undeva, nasul trebue să fie înarmat.

Crocodilul zise, cu accent englez: — Nu vom tolera să fie robită biata Abisinia.
Şi lacrimi îi căzură din ochi...

O pasere striga: — Port în cioc o ramură, aduc pacea, pacea veșnică. Era porumbelul păcii? Privirăm în stuf. Măcăia o rață mincinoasă...

lui. El poate crede că lucrurile sunt autentice (ceeace din punct de vedere cultural e detestabil, fiindcă trebuie acum să luptăm cu școlarii care spun comedii despre Eminescu sub cuvânt că le-au citit în d. Cezar Petrescu) sau să fie izbit neplăcut tocmai de neautenticitatea faptelor. Tratarea de roman a faptelor stârnește în cititor tendința contrară de ordine epică și psihologică și în acest caz e de-adreptul chinuitor să te oprești la fiecare etapă a existenței istorice a omului. Când prin urmare citești o pagină cu interes biografic te izbești de neadevăr, când citești romanul nu-i găsești logica. Discordia e cu atât mai mare cu cât scrupulozitatea cronologică pe deoparte și imaginația romanțioasă pe de alta sunt mai intense. Iată câteva pilde. Noi știm că Eminescu avea o soră Harieta, un frate Șerban, un altul Iorgu și celelalte.

Dar atât. D. Cezar Petrescu începe astfel:

„Copila cu fustiță albastră și cu părul prins în pieptene zimțat, a răsărit a treia oară în pridvor. A treia oară a rotit privirea îngrijată, sus, la funinginea nourilor; jos, la hambare, la grajdul cu ușile în lături, la nuc și la scrânciobul gol dintre tei. A treia oară a făcut palmele corn la gură și a prins să cheme cu glas subțiat:

— Mihaiii!... Mihaaai...

Etc. Etc".

E de prisos a spune că niciun document nu ne spune că Harieta avea o fustiță albastră și că ar fi strigat vreodată pe Mihai. Aceste rânduri, și pagini întregi care urmează, sunt pură invenție, adică roman curat în care numai numele sunt, în parte (căci autorul inventează personagii) adevărate. Te aștepți atunci să întreveziz un eveniment central care să dea măsura oamenilor, dar al doilea capitol revine la un fapt cronologic din biografie, la adevărul că tatăl lui Eminescu era administrator de moșie.

— „Costache! Ioane! Măi, Pintilie, măi!

Un argat năvăli cu chica sbârlită. Se prăvălea spăimântat ca la un strigăt de foc.

—...'ndată coane Gheorghieș, îndată...

—Dormeai, haidăule, hai? De asta vă hrănesc și vă plătesc eu simbrie, ca să vă faceți vacu'n paie, mișăilor?

— De unde se află una ca asta, boerule..."

Toată lumea își dă seama pe dată că situația și dialogul acesta sunt inventate. Prin urmare avem de aface cu un roman. Dar capitolele de mai încolo sunt conduse după ordinea informativă a biografiei. Suntem siliți să renunțăm la orice așteptare a vreunui eveniment și să urmărim studiile lui Eminescu la Cernăuți. La școală Eminescu scrie pe tablă, vorbind astfel:

— „Fie de esemplu să luăm triunghiul ABC și MNP, care au ipotenuza NP egală cu BC și cateta MP egală cu AC..."

Apoi se încurcă. Intâmplarea aceasta e firește născocită ca să se realizeze din biografie afirmația că Eminescu era slab la matematici. Pagină cu pagină d. Cezar Petrescu inventează cu o libertate nemaipomenită, încât afară de numele proprii și unele mici anecdote nimic nu e adevărat, dar purtându-se ca un romancier, scrie cu fiecare pagină alt roman, renunțând mereu la o posibilă închegare a vreunei istorii, deoarece biografia pe care o are înainte trebue executată cronologic. Astfel mai târziu când Eminescu ajunge a cunoaște pe Eufrosina Popescu, d. Cezar Petrescu inventează asemenea dialog:

— „Dece te miri? O știi doar. Orice femeie o știe și o înțelege aceasta, fără să mai aștepte mărturisire... Am uitat cărțile colbăite, știința și poezia, idealurile mele. Le-am uitat toate. ...Dece te miri?... Dece mai întrebi, Efrosis? Tot ce e frumos azi pentru mine, în tine se întrupează: floare și pasăre, primăvară și basm de iarnă, albeața Nordului și flacăra Sudului, toate...".

Nu e greu de văzut că, adevărat spiritist, d. Cezar Petrescu vorbește în numele lui Eminescu. Cineva ar putea spune că în baza intuiției „poeților și artiștilor", d. Cezar Petrescu a putut crea un portret posibil al lui Eminescu, pătrunzând procesul lui sufletesc și origina operei sale. Insă acest lucru e greu în critica propriu zisă pe document, necum în materia celei mai arbitrare invenții. Bunăoară autorul pune pe poet să povestească colegilor povestea din *O mie și una de nopți* a lămpii lui Aladdin. Anecdota spune într'adevăr că Eminescu povestea. Am avut impresia o clipă că dintr'o cunoaștere atentă a operei lui Eminescu d. Cezar Petrescu a ghicit legătura dintre basmul oriental și *Frumoasa lumii*. Acest basm pe care Eminescu l-a auzit poate din popor și pe care l-a desvoltat și în versuri (v. Opera lui M. Em. v. III, p. 205) nu e decât o variantă a *Istoriei lui Aladdin*, și în roman poetul ar fi putut începe să povestească din capul lui, făcând variațiuni. Totul nu era însă decât o coincidență.

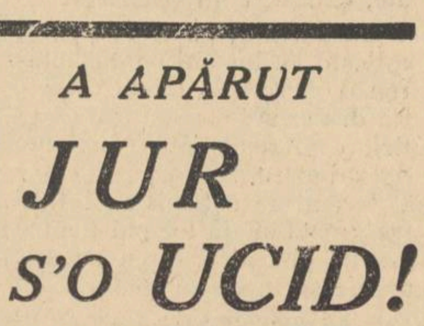
Aceste lucruri sunt de spus teoreticește. Firește de aci reiese numai că d. Cezar Petrescu și-a pus piedici mari, nu însă și inutilitatea sforțării sale. Căci din tot romanul, când îl va sfârși, se va ridica poate un sens general epic, așa încât această ficțiune pe câteva date reale să poată trăi ca orice invenție fără adevăr istoric și, mai ales, împotriva adevărului istoric.

G. CALINESCU

Teatrul Shakespeare la Stratford-sur-Avon

A APĂRUT

JUR S'O UCID!

de FRANK R. ADAMS

Romanul dramatic al adorabilei Anna Harkness, marea năpăstuită. — Milă, groază, îndoeli!

in colecția „ROMANELE CAPTIVANTE"

280 pagini = 15 lei

— La chioșcari, librari și în gări —

Adevĕrul Literar și Artistic

Anul XIV — Seria II — Nr. 777
Duminică 27 Octombrie 1935

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în țară
10 Lei Exemplarul în străinătate

GIB I. MIHAESCU

Mă pregăteam tocmai să scriu câteva rânduri lui Gib Mihăescu, la un sanatoriu din Sibiu, unde mi se spunea să se află în convalescență. O lene ciudată, ca un sens de inutilitate a lucrului, mă îndepărta de hârtia de scris. Când iată, deschizând ziarul, aflu grozava știre. Gib Mihăescu murise și nu la Sibiu ci aci în București, la câțiva pași de mine. Cea dintâi durere a unui intelectual este să constate ticăloșia ființei noastre omenești, sterilitatea. Odată lucrul aflat, mintea se obișnuește, se risipește, nu e în stare să cultive tristețea. Ceeace ni se părea cu neputință înainte, acum e făcut, depășit. De unde acea tristă indiferență care ne jicnește intelectul, singurul credincios. Pe Gib Mihăescu l-am cunoscut personal, acum câțiva ani când în urma reprezentării piesei lui de teatru prietenii l-au sărbătorit. Atunci mi-am dat seama de firea lui simplă și bună, de modestia lui fără umilință, de încrederea lui în sine, potolită. Era un om pe care nu putea să-l urască nimeni. Rostul lui nu era însă în societatea sgomotoasă. Locuiam acum în acelaș cartier și îl întâlneam adesea. Ședeam de vorbă câte puțin pe drum, în pragul porții, uneori în casă. Era prietenos și blând, spunându-și cu simplitate proectele, povestindu-și subiectele viitoarelor scrieri. Nu vorbea pe nimeni de rău și se vedea că nu face nicio sforțare tactică. Gib Mihăescu era dintrei acei oameni blânzi care nu pot înflori decât în umbra prieteniei și așa-mi explic legăturile lui dela început cu d. Cezar Petrescu, care, ca om, trăește din cultul prieteniei, din afecțiune. Deși în aparență așa de deosebiți, pe cât mi-am dat seama, și d. Cezar Petrescu și Gib Mihăescu sunt din categoria acelor scriitori, care spre a crea, au nevoe de încredere. Iar când n'o au, se ascund. Gib Mihăescu nu lucra cu principii estetice, ci cu experiența căpătată carte cu carte, așa încât n'ar fi putut învăța nimic dela un critic, dar, modest cum era, ar fi găsit cele mai bune îndemnuri într'un prieten. Mi-aduc aminte că spunându-i sincer că *Femeia de ciocolată* nu-mi place, încredințat că nu punea mare temei pe această nuvelă, s'a adumbrit fără să se supere, aș spune chiar, s'a întristat. Ii răpisem încrederea măcar pentru o clipă, îi amărâsem cu această răutate critică un suflet de meseriaș optimist. Unii ar putea să învinovățească de îngustime anumite cercuri de prieteni. La noi sunt folositoare fiindcă scriitorii între ei nu se iubesc, și spiritele nu se întâlnesc, rănite de cea mai mică ostilitate ideologică. In cartierul acesta simbolic, în care a murit Gib Mihăescu și în care locuesc și eu, pot fi văzuți aproape zilnic d-nii Tudor Vianu, Corneliu Moldovanu, D. Nanu, uneori A. de Herz. Toți trec abstracți, necunoscuți unul altuia, ca veniți din lună și plecând spre soare. Aci a murit bunul, nefericitul Gib Mihăescu, mângâiat de cărțile și de cei doi copii ai lui, dintre care Mironica, trecând și ea în generația ei necunoscută printre fiii atleți ai d-lui Herz, începuse a căpăta întâiele linii subțiri ale unei mici domnișoare.

Scriitor român! I se dăduse o slujbă și chiar o decorație, atunci când unii bacalaureați cu nas frumos au frumoase slujbe decorative și îmbelșugat plătite. Avea o casă cu chirie și de mâncare. N'avea ce trebuește scriitorului. O fărâmă de lux, putința de a nu te îngriji de ziua de mâne, de a huzuri puțin. Din această cauză Gib Mihăescu a trebuit să grăbească confecționarea cărților, mai ales că o piesă, pe care punea atât temeiu bănesc, i-a fost respinsă. Asta i-a ruinat un trup predestinat la anume slăbiciuni. De doi ani îl vedeam îngrijorat și obosit. Inima lui bătea în neregulă. A început atunci goana costisitoare la Esculapii moderni. Unii ziceau că e de vină cordul, altul că stomacul apasă asupra inimii, alții că e reumatism. Orice putință de liniște și de călătorie undeva în străinătate, unde merge cel din urmă tânăr politician, îi era refuzată. A mers când i-a îngăduit slujba, pe toamnă, în interesul copiilor, la mare unde a căpătat marea inflamație care a încleștat pentru totdeauna în mână-i condeiul cu care a scris *Rusoaica*. Are el destui ani de slujbă încât o pensie onorabilă să înlesnească buna creștere a copiilor lui, pentruca Mironica să nu treacă umilită, când va fi mare, prin fața vitrinelor cu cărțile tatălui său? Iată care trebue să fie grija prietenilor și e de dorit ca durerea lor să nu se oprească la simple necroloage.

G. CALINESCU

ROMA

Legendă druidică

Druzii știau de 'mpăratul Max Vledig, roman
Venit să vâneze'n pădurile lor ancestrale,
Și 'ntreaga poveste de sbucium a lui și de jale
Pe urmele visului lui urmărit spre ocean.

Crezuse că vede sub pleoapele-i pline de somn
O tânără, caldă și sveltă bretonă domniță,
Și poate să smulgă pământului vechea lui viță
Și'n brațe cu ea să se'ntoarcă 'n Bretania domn.

Armata lui însă'n vedenii de-argint s'a schimbat
Prin țara de morți a Litaviei pline de ceață
Si Roma'mpreună cu-ai lui duși în sus de viață
In inima codrilor galici treptat i-a uitat.

Bătrânii țin minte și-acum dela el că „un om
„Dator să cinstească pe zei este față de sine,
„Că josnică faptă nu face, și-apoi că e bine
„Să crească dintr'însul curagiul ca fructul din pom".

Oștiri, totuși, încă, la granițî, sub acvilă grea
Intind iarăș mâna spre Galia veșnic comata;
Druzii știu însă că însăși Max Vledig e gata
Si umbrele celor ai săi să se apere'n ea.

N. DAVIDESCU

A. MURNU — ȚARANCA

SCRIITORUL ȘI OPERA

Născut la Drăgășani în 1894, Gib I. Mihăescu a murit în seara zilei de 18 Octombrie 1935, în vârstă abia de patruzeci și unu de ani, într'o epocă de maturitate literară care era departe de-a fi dat toate roadele. O scurtă dar fecundă carieră de scriitor a luat sfârșit. Cât de beteagă și cât de neisprăvită apare biata țărână umană când un asemenea suflet dispare!

Intr'una din cele mai bune nuvele ale lui, în „Vedenia", se găsește un pasaj care apare ca o ciudată proorocire. E vorba de coloanele de soldați români care înaintează în Bulgaria în 1913, și pe care îi pândește holera: „...Și tuturor, urechea le era atentă înăuntru: acolo era inamicul. Acolo, sub pielea fiecăruia se pitise, de când intraseră în țara blestemată. Și ei pășeau înfricoșați și neînțelegători, părându-li-se nebunesc să se afunde tot mai adânc în împărăția necuratului, în căutarea cu orice preț a unui dușman cu chip omenesc; când adevăratul dușman deschisese demult lupta și nimic nu-l putea face să dea îndărăt".

Se pare că un dușman nevăzut îl pândea și pe Gib, de mult. Nimeni nu-l bănuia. El cel dintâi era gata oricând să alunge ideia și imaginea morții cu o vorbă de haz, cu o tăcere la timp, cu un gest. Avea o ridicare din umeri atât de decisivă când era vorba de moarte! Spiritul lui analitic și cercetător nu suferea o imagine sentimentală a morții. Dealtfel, moartea era pentru el o cunoștință veche. Avusese prilejul s'o vadă de-aproape în război, pe frontul din Moldova. Și o evocase de-atâtea ori, fără patetism dar cu atât mai puternic, în nuvelele și romanele lui!

După ani de gazetărie la Cluj și de avocătură la Drăgășani, Gib Mihăescu se fixase în 1930 la București ca referent la Direcția Presei. Inainte de aceasta dată își adunase nuvelele, publicate în „Gândirea" și în „Viața Românească", în două volume: „Vedenia" și „La Grandiflora". Cele treisprezece nuvele cuprinse în aceste două cărți clasează pe Gib Mihăescu printre marii nuveliști ai scrisului românesc de după război. Se poate chiar spune fără șovăire că multe din nuvelele lui Gib sunt capodopere ale acestui gen dificil și care cere atâta cumpănire, atâta proporție și atâta alegere.

GIB I MIHAESCU

Calitățile acestea se regăsesc, amplificate și intensificate în romanele lui Gib Mihăescu, apărute în ultima perioadă a vieții lui: „Brațul Andromedei", „Rusoaica", „Zilele și nopțile unui student întârziat" și „Donna Alba".

Toată opera literară a lui Gib Mihăescu are la temelie o adâncă și tragică experiență de viață. A fost un scriitor care prețuia mai mult decât orice exactitatea sufletească, fiind chinuit până la obsesie de adevărul psihologic al personagiilor. De aici stilul lui câteodată întortochiat și meditat, fără inflorituri zădarnice, cu imaginea mereu justă și izvorâtă din necesitatea interioară nu din dorința de-a surprinde. Gib Mihăescu își cântărea mereu expresia, preocupat de fidelitatea realistă, mergând chiar până la sacrificarea podoabelor de stil. Prin aceasta, însă, partea de adevăr omenesc filtrată în volumele lui compacte și temeinice, nu face decât să apară și mai evidentă.

Orice literatură poartă în ea ecoul împrejurărilor sociale în care se produce. Din acest punct de vedere literatura lui Gib Mihăescu este un autentic document sufletesc al vremii noastre. Plutește în nuvelele și romanele lui Gib un fior tragic, o atmosferă de furtună latentă, ceva frământat și deprimant. Este literatura unui om care a văzut și a trăit războiul, literatura unei generații blestemate și lucide. Ceiace determină acțiunea personagiilor lui Gib Mihăescu este o ciudată și puternică neliniște. Oamenii lui Gib trăesc înfrigurați și obsedați, urmăriți de un destin diabolic și crud. Ei nu se realizează decât pe jumătate și sufăr mai toți de o boală a personalității. Cetiți „Vedenia", această extraordinară proecție a geloziei izvorîte din neputință; cetiți „La Grandiflora", cea mai completă evocare a atmosferei provinciale din lliteratura noastră; cetiți oricare din nuvelele lui și, înainte de toate, acel admirabil și halucinant studiu de obsesie care este „Rusoaica" și veți avea impresia de definitiv pe care o dau operele trecute dincolo de hopul actualității imediate.

In Gib Mihăescu se sbăteau două râvne deopotrivă de puternice. Una era aceia a unui om de știință exactă, de cunoaștere obiectivă, — alta era aceia a povestitorului pornit pe destăinuiri și pe snoave. Ce minunată împerechere de însușiri la un scriitor: pe deoparte nevoia de a convinge, pe de alta nevoia de a vrăji!

Gib Mihăescu ascundea toată această svârcolire de talent, de pricepere și de cunoaștere a naturii umane sub o înfățișare tihnită și tacticoasă, domoală și simplă. Deabea cine ajungea să-l cunoască stând ani de zile în preajma lui afla câtă viață, câtă putere și dragoste de viață se frământa în dosul chipului său calm și bun în care doar ochii sclipeau, deștepți și mobili, cu luciri de ironie și de haz. Avea întotdeauna o amintire de povestit, o întâmplare ciudată de evocat, un gest sufletesc de explicat. Ca scriitor, Gib nu exprimase nici a zecea parte din ceiace avea într'adevăr de spus. Avea un carnet în care de ani de zile își notase o mulțime prodigioasă de personagii, de fapte și de subiecte. Deja, cu „Donna Alba", ultimul lui roman, se putea bănui o direcție nouă în preocupările romancierului și o înoire a cadrului și a personagiilor. Plănuia acum încă alte două sau trei romane. Iși îngăduise doar o lună de odihnă — o vacanță care l-a dus în mormânt, pe cel care de multă vreme nu-și mai îngăduise, dela scris, nicio vacanță!

Dispariția unui astfel de om, caracter drept și vrednic, îndrăgostit de scris și stăpânit de demonul sublim al creațiunii literare, ne îmbătrânește cu un nemăsurat regret. Moartea lui lasă prietenilor care știau să-l prețuiască deopotrivă ca om și ca scriitor, o crudă și adâncă sbârcitură pe suflet.

AL. PHILIPPIDE

IOHAN BOJER

Iohan Bojer, scriitorul norvegian, celebru acum în lumea întreagă — a luat și premiul Nobel — ne este cunoscut nouă din cele patrusprezece traduceri în franțuzește, care au apărut în ultimii douăzeci de ani. Romancier puternic, psicolog subtil, poet al fiordurilor și al pădurilor țării sale, e fără nici o îndoială unul dintre cei mai mari scriitori ai literaturii universale.

Venit pentru două săptămâni în România, ca un simplu călător, s'a întâmplat să răcească puțin și ușoara congestie pulmonară căpătată să-l reție câteva zile în casă.

Viking al Nordului

Ești aplecat întotdeauna să întruchipezi într'un scriitor suflul și caracteristica operelor sale. Pe un poet liric îl vezi delicat și eteric, cu fruntea mare și ochi visători; pe un romancier realist drept un om pozitiv, tare și bine legat.

Lui Bojer, fără voe îi împrumutam în minte figura de zeitate a lui Kristaver Myran, eroul celebrului roman *„Cel din urmă Viking"*: mândru, voinic, cu umblet sprinten, cu barbă roșcată scurt retezată și plete bălae, crețe. E Făt-Frumosul eternelor povești — alesul cerului cu părul de aur creț — transformat în nordul depărtat drept semizeul mărilor, eroul legendar, rămășiță a vechilor Vikingi, pirați și nobili ai țării.

E drept că văzusem odată o fotografie a scriitorului: o figură modestă, cu ochelari, cu bărbuță și cu creștetul pleșuv; dar o uitasem îndată, de parcă voise cineva să mă înșele și să-mi deie piatră falșă în loc de mărgăritarul dorit.

La ora patru și jumătate mă aștepta. Cu inima emoționată, am urcat scările și am intrat.

M'a întâmpinat un om subțire, părând de statură înaltă, blond compact. N'am băgat de seamă că e în vârstă — se pare că are peste șaizeci de ani — și sprinteneala atitudinii și a mișcărilor m'a surprins. Fața pârlit gălbie, părul cenușiu blond, ochii albaștri verzui, de culoarea mării schimbătoare.

Nu era nici omul din portretul meschin, nici Vikingul Nordului. Era adevăratul om Iohan Bojer, de care m'am simțit îndată aproape și cu care am putut sta de vorbă, nestingherit, ca vechi prieteni.

Cum a ajuns la succes

Pe caetul cu care venisem, aveam însemnate multe întrebări, unele referitoare la scriitor și opere, altele la viața intimă, altele la felul lui de a gândi. Aș fi vrut, în sentimentul meu de admirație pentru romancierul celebru, să-l pot cuprinde puțin, să-l înțeleg și să-l sculptez; căci nimic nu-i mai interesant decât să privești de aproape o personalitate.

— După cum vedeți — i-am spus, arătându-i foile mele scrise mărunt — sunteți amenințat de o baterie de întrebări, unele poate îndrăznețe. Nu știu cu ce să încep.

Iohan Bojer se așezase în fața mea, își pusese ușurel picior peste picior și mă privi cu ochi vioi, puțin luători în rîs.

—Să te ajut eu. Vrei poate să știi întâiu, care au fost începuturile mele literare?

— Intocmai, m'am grăbit să adaog. Ați putea să-mi spuneți la ce vârstă ați început a publica și care a fost primul dumneavoastră roman?

— Am început a publica târziu — m'a lămurit scriitorul. Tocmai pe la două zeci și doi de ani. Asta nu însamnă însă că până atunci nu m'am ocupat cu arta. De mic, aveam o plăcere grozavă pentru versurile religioase; scriam nenumărate, uneori stând zile și nopți concentrat asupra lor.

IOHAN BOJER

— Nu le-ați publicat — îl întrerup eu.

— Cum? A! Nu!... zâmbește romancierul. Eram prea conștient de lipsa de valoare a producției mele literare, pentru a dezonora scrisul norvegian. Nu. Am publicat abia după două zeci de ani.

Primul meu roman a fost *Helga;* pot să-ți spun că era o carte slabă; parte din materialul de aici l'am întrebuințat refăcut în *Cel din urmă Viking.*

In afară de acest roman, care n'a avut succes, am mai scris două volume de povestiri poetice. Apoi, am publicat un nou roman *Cruciada poporului,* studiu politic, care a plăcut și a avut un frumos succes de librărie ce mi-a permis să pot lucra în liniște alte cărți pe care le aveam în minte.

Cel din urmă Viking

— Care e romanul dumneavoastră cel mai cetit, în Scandinavia? l-am întrebat eu iar, când scriitorul a isprăvit lămu-

(Continuare în pag. II-a)

Actualități Științifice

Un tanc în serviciul științei

In localitatea Horgen din Elveția se lucrează actualmente la construirea unui tanc, care va fi pus la dispoziția unei expediții științifice, ce urmează să pornească în curând în Brazilia.

La prima vedere e greu de înțeles rostul unui tanc — armă esențialmente războinică — pentru scopuri științifice. Dată fiind însă imposibilitatea de a explora pădurile ecuatoriale din Brazilia numai cu echipamentul obicinuit folosit de expedițiile științifice și ținând seamă de vegetația prea deasă și fauna specială a acestor ținuturi exotice, exploratorii elvețieni cred că singurul mijloc de a întreprinde o operă utilă este folosirea unui automobil blindat.

Tancul exploratorilor va fi înzestrat cu un turn, adăpostind un aparat cinematografic și cu dispozitive speciale, destinate să învingă dificultățile terenului.

Nou dispozitiv pentru avion

Căpitanul danez Robertson a descoperit de curând un mijloc de a apăra avioanele de stratul de ghiață, care se depune la suprafața lor, atunci când se fac sboruri la înălțimi mai mari.

Robertson preconizează folosirea unui soi de căptușală de piele, montată în partea anterioară a aeroplanului pe un țesut spongios, în care un sistem de tuburi străbate toată suprafața aparatului. Presiunea aerului împinge în această rețea de conducte o cantitate de glicerină conținută într'un rezervor, ascuns în interiorul avionului. Glicerina împiedică astfel formarea stratului de ghiață, înlăturând un neajuns, de care se plângeau întotdeauna piloții aeriani.

Lungimea capilarelor

Se știe că vasele sanguine, cele mai înguste sunt așa numitele „capilare". E greu să ne formăm o imagine exactă de cantitatea și densitatea acestor vase capilare în interiorul organismului nostru. Pentru a da o idee aproximativă, e suficient să spunem că într'o fibră mușchiulară, având secțiunea unui ac de gămălie, pot fi plasate nu mai puțin de 700 conducte capilare.

Fiziologul englez Krogh, care s'a ocupat în special de studiul acestor elemente ale corpului uman, a calculat că lungimea totalizată a capilarelor din mușchiulatura omului, se ridică la 100.000 de km., adică o lungime de două ori și jumătate mai mare decât aceea a ecuatorului terestru.

Suprafața capilarelor umane este de 6.300 de km. p.

O rază misterioasă

Publicația americană „Popular Science", într'un număr recent, relatează anumite experiențe, care au avut loc de curând în Statele Unite, în apropierea farului marin din New-Jersey.

Aceste experiențe, executate în fața reprezentanților armatei americane, se referă la un nou procedeu de apărare împotriva invaziei inamice, prin utilizarea unei raze misterioase, capabilă să repereze un vas dușman la o depărtare de 50 de mile de coastă.

Acelaș aparat poate sluji și la reperarea avioanelor în sbor.

Pentru moment lipsesc amănunte asupra acestei senzaționale inventiuni. Tot ce se știe este că în cazul când un grup de radiațiuni paralele sunt proiectate spre cer prin dispozitive adecvate, iar o serie de posturi receptoare sunt dispuse în anumite poziții, orice avion, care întâlnește raza, o reflectă spre sol, reperând pe această cale poziția sa în spațiu.

De altfel, în Statele-Unite, aparatele pentru reperarea avioanelor după sunet, au fost în timpul din urmă considerabil perfecționate. Un ecran izolează acest tip de detector împotriva sgomotelor exterioare, așa încât instalația poate fi utilizată chiar în mijlocul sgomotelor orașelor. Nici chiar pe vreme de furtună, când atmosfera e sguduită de tunete, funcționarea aparatului nu e stânjenită.

Planeta Jupiter încălzește sistemul solar?

Familia noastră, compusă din cele nouă planete, trăește în imensa casă a sistemului solar, în care soarele reprezintă focarul central. Căldura radiată de acest focar suferă variațiuni, care au fost măsurate, cu preciziune grație unui instrument special, inventat de savantul american, doctorul C. G. Abott din Washington.

Diagrama variațiilor de căldură solară arată că perioadele mai calde se reproduc la fiecare 10-11 ani și coincid aproximativ cu epocile de intensă activitate a petelor solare. Intrucât aceste pete sunt în realitate vârtejuri imense, care brăzdează adevărate prăpăstii pe suprafața soarelui, putem presupune că activitatea prodigioasă în interiorul soarelui, în cursul perioadei maxime de pete solare, explică și căldura maximă difuzată în acel moment.

Din ce cauză însă sporește această activitate după 11 ani? Pentru ce focarul solar funcționează regulat timp de 11 ani, devenind excesiv în mod periodic odată cu erupția desordonată a petelor?

Răspunsul la aceste întrebări îl dă o ingenioasă ipoteză a savantului american Edward Godfrey, inginer și astronom. Acesta face responsabil de variațiile excesive ale temperaturii în „apartamentul" familiei solare, pe unul din... locuitori.

Planeta Jupiter este învinuită că nu dozează destul de bine căldura solară. Această planetă ridică temperatura focarului ori de câteori se apropie de el. Deformarea sferei solare, pricinuită de enorma forță de gravitate exercitată de Jupiter, dă naștere unei călduri considerabile, prin fricțiunea moleculelor solare. Când Jupiter, pe orbita sa se găsește la maximum și minimum de distanță față de soare, avem temperaturile extreme.

Această ipoteză e confirmată de faptul că maximele și minimele petelor solare, în decursul ultimilor 50 de ani, corespund exact cu periheliile și afeliile lui Jupiter.

Ing. I. S.

Nina Arbore — Gravură în lemn

IOHAN BOJER

Urmare din pag. I-a

ririle cerute și și-a încrucișat brațele, zâmbind, așteptând alte pretenții din parte-mi.

— Cred că *Cel din urmă Viking*, mi-a răspuns, întocmai cum mă așteptam. Au fost trase 58 de mii de exemplare. S'au tipărit trei ediții de lux, cu portretul lui Kristaver Myran, la începutul cărții.

— Cum? am întrebat eu, nedumerit. Portretul lui Kristover? Ce voiți să spuneți?

— Ascultă, mi-a spus zâmbind amuzat, Johan Bojer. Kristaver Myran a existat, întocmai așa cum l-am descris eu. Coliba lui pescărească există și astăzi, pe malul mării. Era un om într'adevăr frumos, înalt, puternic, cu trăsături pure. A murit anii trecuți, în vârstă de optzeci și patru de ani. Au fost adevărate pelerinagii la căsuța lui modestă, iar la moartea sa a fost doliu mare, ca la stingereu unui erou național. Eu, scriind această carte, nici nu mi-ași fi putut închipui că voiu ridica atâta vâlvă și voiu face astfel celebru un biet pescar.

Emigranții

— Dar atunci, am prins eu firul, dumneata desigur că ai

FAMILIA LUI JOHAN BOJER

pus realitate și în romanul *Emigranții*, care pare a fi o observație directă a vieții?

— In adevăr, a încuviințat artistul, e experiență proprie, observație directă, cum spui. Am fost de mai multe ori în America. Ascultă, că-ți spun un lucru interesant: pe când aveam numai zece ani, mă impresionau adânc doi vecini ai noștri, care erau atât de săraci că abia aveau cu ce-și ține zilele și trăiau în niște biete colibe de pământ. Pe vremea când a început exodul enorm al norvegienilor în America, au plecat și ei, spre țara făgăduinții. I-am revăzut acolo, în America: își construiseră cabane simple, cărora le dăduse aceleași nume ca celor părăsite în patrie. Munceau crâncen, titanic, cu nădejde oarbă, în efortul depus. După un timp, trecuseră patruzeci de ani, i-am văzut iarăși. Emigranții necăjiți, aveau acum adevărate palate, făcute după modelul celor mai aristocrate case din Scandinavia.

Foamea cea mare

— Care e romanul cu care v'ați făcut cunoscut în străinătate? am sondat eu mai departe terenul.

— *Foamea cea mare*. Această carte a avut și în Norvegia un mare succes. In străinătate, John Galsworthy e acela care mi-a introdus cartea în Anglia și în America. Mai cu samă în America, a avut un tiraj impozant. E volumul care mi-a adus cei mai mulți bani și lui îi datoresc în parte faptul c'am putut trăi în voie.

Dealtfel, acest roman, e și cartea mea preferată.

Dacă se poate să fac o nedreptate celorlalți copii sufletești ai mei, alintându-l numai pe unul. — E aproape o autobiografie, ași putea spune. Problema sufletească și spirituală de aici, am trăit-o.

„Trebuia numaidecât aflat, dacă știința duce la aceiași impresie de psalm, prin care tot ce e încurcat apare deodată limpede, — ești cuprins atuncea de o fericire neexplicabilă care dă aripi spiritului să cuprindă spațiul infinit..."

Mi-am adus aminte de acest citat din carte, unde îndoiala și întrebarea autorului caută mulțumirea și adevărata fericire sufletească.

Cum au luat ființă operele sale

— Ași îndrăzni să vă rog să-mi spuneți, dacă se poate, ceva asupra felului cum lucrați?

Desigur, știam că o carte așa de puternic construită cum e fiecare din romanele lui Iohan Bojer, nu se poate să nu fie mult gândită și lucrată. Ani de-arândul o poartă desigur în minte, o construește, o înjghebă. Apoi, când subiectul e definitiv pus la punct, începe a scrie. Și-aici e altă cizelare și muncă. Autorul se ocupă de fiecare amănunt, de fiecare cuvânt.

— Un lucru interesant, îmi confirmă toate acestea romancierul, e că nu mă pot așeza la scris, până nu știu precis finalul. Și nici odată nu schimb nimic din ce mi-am propus să realizez.

Nici nu se putea altfel. Romanele lui sunt ca niște probleme de psichologie, în care datele sunt perfect puse și deslegarea nu se poate să fie decât una.

— Simțiți vreodată nevoia să comunicați, să citiți ceeace ați scris? am mers eu mai departe.

— N'am citit nici odată cu voce tare. In ce privește comunicarea nevastă-mea mi-a fost confident literar, iar de când am pierdut-o — vocea scriitorului a șoptit înecat — fiicele mele îmi sunt prietene și sfătuitoare.

Viața la țară

— Aveți așadar copii?

Da. Iohan Bojer are trei copii, două fete și un băiat. Mi i-a arătat într'o fotografie veche, împreună cu mama lor. Pe un carton separat, figura frumoasă și distinsă a soției artistului, m'a privit surprinzător de-aproape, cu ochi dulci și triști, din trecut.

Trăește la țară, în afara orașelor, pe care nu le iubește, unde și-a construit o casă gospodărească. Fetele lui au aceleași gusturi cași el. Cărți multe. Muzică, mai ales clasică. Un peisaj larg, deschis spre fiorduri.

Romancierul iubește vânatul. Acuma, de când sălbăticiunile s'au împuținat în Norvegia, s'au rărit și expedițiile lui. Ii place călăria, sport pe care îl practică și-acum.

Are chiar o fermă în munte, unde se retrage vara și unde obișnuit își scrie cărțile sale.

Lumea cea de pe urmă

— Vara aceasta, îmi spune confidențial Iohan Bojer, am lucrat la un nou roman. L'am intitulat *Lumea cea de pe urmă*. Am tratat o problemă, veșnic nouă și prezentă: problema religioasă.

— Tocmai vroiam să vă întreb, m'am grăbit să intervin, ce răspundeți la întrebarea divinității și a creștinismului? Se spune că sunteți credincios.

— S'a spus asta? s'a interesat scriitorul. Poate s'a svonit că mă duc cucernic la biserică în fiecare sărbătoare? Nu!

Apoi grav:

— Eu cred că creștinismul încă n'a pătruns în Europa. Numai atunci când războiul va fi abolit și când oamenii vor înceta să se omoare unii pe alții, numai atunci se va putea spune că a pătruns pe continent.

In cartea mea *Lumea cea de pe urmă*, e vorba de un inginer, inventator de arme. Vine războiul; invenția sa de mitralieră îi aduce un venit imens. Iată-l capitalist și în aparență fericit. După războiu, într'un spital întâlnește pe un vechiu prieten, fără o mână, lipsit de amândouă picioarele și complect desfigurat. E opera invenției lui și a războiului. Imaginea victimei fără față și a milioanelor de jertfe asemenea începe a-l persecuta în nopți de nesomn Armata nevinovată, hidoasă, remușcarea sufletului său, îi distruge viața și-i îneacă spiritul.

Mama sa, femeie simplă, țărancă, nu vrea decât buna stare a fiului său, pentru care se roagă fervent.

Soția sa, femeie sensibilă și bună, nu visează decât fericirea soțului său, în realizarea invențiilor sale.

— E curios, nu-i așa, creștinismul acestor suflete, poate mai bune decât altele? sfârșește Bojer. Nu! Creștinismul nu a pătruns în Europa.

Fiecare avem un Crist în noi, altfel pentru fiecare. Divinitatea e forța morală, care e singurul adevăr.

In *Foamea cea mare*, același sfârșit pecetluește credința romancierului: „omul trebuie să se ridice de-asupra puterilor oarbe care cârmuiesc viața; chiar în nenorocirea sa, el trebue să vegheze ca divinul să nu piară.

Și când Per, călăuzit de luminosul adevăr, samănă viață pe ogorul săcătuit al dușmanului care-i ucisese copila, același imn se intonează:

„Cașicum și ea, mama sfâșiată, s'ar fi ridicat de-asupra oceanului de suferințe, ca să ajute, aici, în răsăritul noiei dimineți, a creia pe Dumneezu..."

Rămas bun

Cu bunăvoință neașteptată, romancierul Iohan Bojer îmi pusese la dispoziție toate răspunsurile la întrebările mele. Acum, trebuia să ne despărțim.

— Ași vrea să vă întreb un lucru, înainte de a vă spune bun rămas. Mi-e teamă și n'ași vrea să vă întoarceți acasă cu o ideie proastă de România. Și noi avem lucruri frumoase, specific naționale, care pot egala pe ale altor popoare. Nu știu ce ați putut vedea în puținele zile cât ați stat la noi.

— Fiți liniștit — a zâmbit Bojer. Corespondentul unui mare ziar norvegian, care a plecat chiar eri spre Nord, a scris câteva articole în care vorbește cât se poate de elogios de ospitalitatea și lărgimea de suflet a Românilor. Iar eu, voiu fi condus cât de curând în Deltă, voiu vizita Sinaia, Predealul și Bucovina. Știu că aveți un frumos folklor, o muzică importantă populară. Poți fi liniștit; vor avea grijă cei ce mă au în pază, să văd ce este interesant.

Cu-acest cuvânt liniștitor, Iohan Bojer și-a luat rămas bun dela mine.

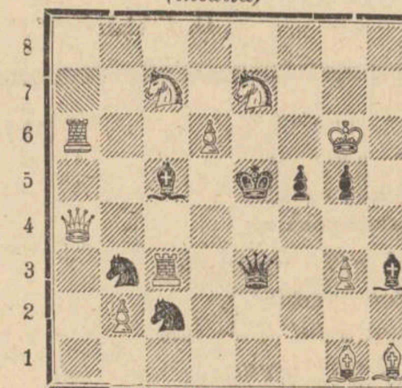
VALER DONEA

CRONICA ȘAHULUI

Adresa redacției acestei rubrici:
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21. București I.*

PROBLEMA No. 936

de **A. Piatési**, *Imiola*
(inedită)

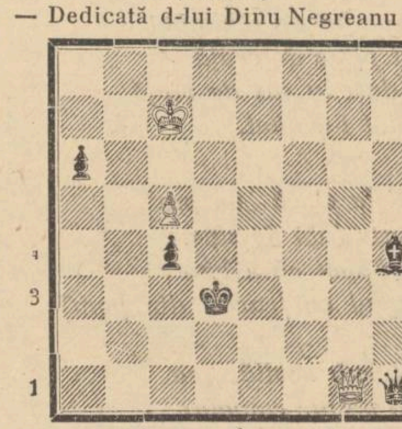
11 + 8 = 19

2 ‡

PROBLEMA No. 937

de **P. Leibovici**, *Iași*
(inedită)

— Dedicată d-lui Dinu Negreanu —

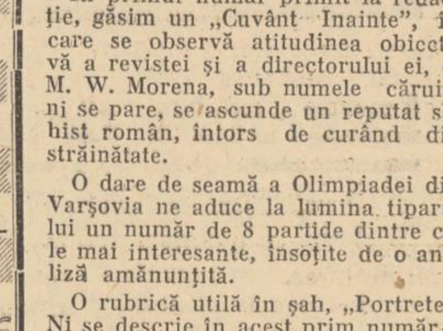

3 + 5 = 8

Maximal invers 3 ‡

BIBLIOGRAFIE

In luna Octombrie a apărut o nouă revistă de șah. Se numește „Strategia" și apare regulat la începutul fiecărei luni. Are formatul exact al Revistei Române de Șah, conține 16 pagini bogate, cu un material extrem de variat.

In primul număr primit la redacție, găsim un „Cuvânt Inainte", în care se observă atitudinea obiectivă a revistei și a directorului ei, d. M. W. Morena, sub numele căruia, ni se pare, se ascunde un reputat șahist român, întors de curând din străinătate.

O dare de seamă a Olimpiadei din Varșovia ne aduce la lumina tiparului un număr de 8 partide dintre cele mai interesante, însoțite de o analiză amănunțită.

O rubrică utilă în șah, „Portrete". Ni se descrie în acest prim număr al „Strategiei" pe marele maestru internațional Dr. Em. Lasker. Tot în legătură cu acest articol sunt publicate 3 partide celebre jucate de maestrul german (alungat de național socialiști din țara sa) cu W. Steinitz Dr. M. Euwe și Capablanca.

O cronică șahistă destul de puțin informată este urmată de un interesant „Dicționar enciclopedic de Șah" tradus după un volum al maestrului Tartakower.

In rubrica problemelor găsim 3 studii ale Dr. Tarrasch, Troitzki și Cordes, și 6 probleme directe de Bertrand, Fred Lazard, Winter-Wood, Kainer, Marn și O. Nemo.

In general *Strategia* este o revistă bună, cu colaboratori aleși, în fruntea cărora stau redactorii permanenți: Erdely, Tartakower și Snosko Borowski, toți trei în fruntea șahului european. Cu asemenea analiști „Strategia" se impune în publicistica românească șahistă și capătă un loc de frunte alături de „Revista Română de Șah".

Felicităm pe conducătorii revistei „Strategia" pentru interesanta prezentare a primului număr din această excelentă publicație.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

TABLETĂ

Regimul lui „care"

Incontestabil se scrie în general mai bine, mai frumos și mai substanțial — mai ales, după război. Insă frazeologia care vine dela superstiția voluminosului, domină cu deosebire cartea: conținutul unei singure pagini bătut cu nuiaua face clăbucul necesar pentru măcar un capitol. Se cere — și autorul trebuie să trăiască, nădăjduind răgazuri și cărți mai bune. Nu trebuie să fim excesiv de pretențioși cu scriitorii, care experimentează pe limbă, pe un material nesimțitor, dacă facem concesii nelimitate miniștrilor, primarilor, inginerilor, experimentatori pe materie costisitoare și pe carne vie.

Subtitlul de roman se acordă de minune cu facultatea într'adevăr stupefiantă a unora de a înmulți fărâma de săpun monstruos, fără să se fi căpătat conștiința dacă e o indicație de belșug sau de patologie. Se spune, de pildă, despre cancer că e un elan de prolificare al celulei, excitată de dorința de a fi, într'un moment de pierdere a vitalității reale. Unui bolnav atins de o maladie inexplicabilă, cunoscut nouă, i se întâmpla să-i crească un deget pe care și-l rănise în apă, cu câte un centimetru săptămânal. Un material mort, de felul celulozei îi lungea continuu falanga unguIară și bolnavul și-o tăia cu foarfeca mare în fiece Duminică, fiind o zi mai liberă pentru înplinirea acestui ceremorial. Te doare? Nici decum. Autochirurgul nu simțea nici atâta durere cât ar fi simțit dacă și-ar fi retezat piciorul dela scaun — și mai găsea în el o stare morală care-i permitea să glumească și să râdă.

In literatură nu prea știi dacă obezitatea textului se poate chema producție sau degenerare — și până una alta suntem siliți să răbdăm: totdeauna va fi până una alta, viața dovedindu-se mai scurtă decât tirada și noțiunile disolvându-se odată cu intelectul care le agonisește. (S'ar putea face un joc de cuvinte suportabile, apropiind epigramatic agonisire și agonie).

E curios de constatat cu câtă înlesnire se achită de rolul de scriitor oamenii taciturni și gângavi. Impleticiți la toată vorba, nimerind cu greu în conversația cursivă cuvântul propriu și învârtindu-se de jur împrejurul unei idei din cap, facilitatea lor de-a scrie o sută de pagini în loc de cinci se desface ca un ghem de sfoară, pe dată ce s'au așezat la masa de lucru și scriu. Ceeace făcea noduri și gogolari devine neted și alunecă lin, ca firul undiței pe unde. N'avem o stimă personală remarcabilă pentru asemenea dexterități, din pricina unei preferințe bolnăvicioase a lucrului răscolit, țepos și aspru și a unei aparente dezordine a peisagiului intelectual scăpat de monotonie. Și suntem încredințați că tot metoda strângerii copacului întreg într'o sămânță minusculă, desprinsă toamna dintre frunzele pierdute, e mai artistică și mai compatibilă cu varietatea înțelesului. Stilul rămâne încă, împotriva prozei descriptive, analitice și construite, expresie firească a gândului deslipit de lume.

Dar numai nevoia de a lungi o redactare, ca un exemplu despre cele afirmate mai sus, ne-a determinat să ajungem aci. Chestiunea, ca întotdeauna e mai simplă. Se scrie mai bine scurt de cât lung și se scrie mai bine după război acest scurt de cât lungul acesta.

Autorii își acordă însă comoditățile interzise pe vremuri, vrem să spunem interzise loruși prin actul de disciplină. Ca să nu se împiedice de nicio dificultate, ei le suprimă cu o candoare augustă. Ceeace s'a numit cacofonie pare, afară de excepții tot mai rare, definitiv înlăturat. Era o rămășiță a unui timp de om în plenitudine, care, râgâindu-i gâtlejul după masă și stomacul dându-se în vorbă prin ventrilocie, cu prelungirile lui, răspundea când se ivea accidentul, că este ceva al firii omenești și constitue una din condițiile sănătății. Ciocnirea silabei *că* și *ca* terminală de silaba întâia *ca* și *că* următoare, era — orice s'ar spune, trivială. Are și cuvântarea nasturi care trebuiesc încheiați de sus până jos și auzul e tot atât de decent cât și ochiul.

Ne-am jucat câtva timp să numărăm în frazele unor foarte respectați scriitori, de câte ori relativul care le cade între două puncte de text subt condei. E probabil o manie din familia obsesiei numerale: când îți este cu neputință să te gândești la ceva, ți se pomenește conștiința numărând pașii, pietrele, oamenii, automobilele și arabescurile din zugrăveală. A repeta un cuvânt de două ori într'o pagină e deja nițeluș cam plictisitor. Ce naiba! dacă practici meșteșugul caracterizării ideilor prin expresii, par'că se cuvine și grija respectivă de cititor, care nu e mai imbecil decât scriitorul. Odată ce și utilitarele industrii de balamale, cuie, și motoare, își fac o regulă din căutarea stilului și lustruiesc fierul brut, îl alămesc și îl nichelează, cum să ne placă oare ca scriitorul să-și toarne fonta cum se nimerește?

Dar să repeți pe *care* nu de două ori ci de patru și de cinci ori nu într'o pagină, dar într'o frază, cu niște amabilități față de tine pline de o bunăvoință fericită, e aproape intolerabil. Mai ales că acest *care* nu e independent ca vorba *tutun*, și nu începe el, decât într'un singur caz, foarte special, nici propoziția nici ideia. De cinci ori *care* într'o singură frază e obligat să stea în raport cu un obiect unic și nu cu cinci substantive bătute cap în cap. E adevărat că atunci nu mai poți să scrii atât de lesne și de iute. E nevoie să dai târcoale sensului, acordat cu o frază gătită.

Licența nu este făcută desigur pentru pisici: oamenii au găsit-o ca să o întrebuințeze și să fie emancipați de constrângeri. Dar fără o severă inspecție a propriului său vocabular și a căilor de comunicație ale unui text, pe care îți face plăcerea să-l semnezi cu majusculele groase, a scri nu mai însemnează atât de mult a scri și seamănă mai repede cu a te afla în treabă pe albul inefabil al hârtiei.

T. ARGHEZI

Prin Tribunal

Avocatul

O gură deschisă haotic, din care se înalță, ca un fum, stoluri de paragrafe în spirală.

O servietă boltită cu dosare și coduri, ca un pântec la limita gestației.

Mâni în delir de gesticulație.

Circonflexul larg deschis al picioarelor grăbite, care foarfecă distanțele, frământând ca un acordeon vidul triunghiular dintre ele.

Iată cum îl reduce fiecare pe avocat, la atributele sale exterioare.

Și într'adevăr, avocatul vorbește, așa cum peștele tace: biologic.

Dimineața deschide pleoapele... și gura. De atunci, până târziu seara, el aleargă, vorbește și gesticulează; gesticulează, vorbește și aleargă. Intre gură, picioare și mâni, s'ar părea că există o corelație de ajutor reciproc. Un dispozitiv tainic, necunoscut încă de fiziologie, face ca mișcarea picioarelor să răsucească arcul fălcilor, care la rându-le acționează mecanismul mânilor în goană neodihnită după două năluci: Dreptate, onorariu.

Odată însă cu ultimele pâlpâiri ale zilei care se duce, dinamica aceasta cade, ca umbra pe un cadran solar. Toată energia cheltuită în afară, se ridică în zori de gândire. Scăpat de hărțuelile condiției sale, avocatul se retrage în tăcerea densă, dintre pereții acoperiți cu cărți, a cabinetului său de lucru.

Acolo, împrejmuit de alambicuri și retorte nevăzute, după formule de magie culese în in-folii zbârcite de vremi, el distilează raționamente și argumentări. Cu ajutorul acestei alchimii el va reuși miracolul de a face să-i crească, clientului asasin, aripioare de heruvim, debitorului rău platnic, cunună spinoasă de mucenic. Aplecat pe aburii acestor decocții savante, uluit de virtutea propriilor lui farmece, sfârșește prin a fi tătrit el însuși de sabatul ideilor stârnite.

Dar într'o altă cameră de lucru poate în aceeași clipă, un alt vraciu, adversarul, prepară în fiole tainice, otrava potrivnică care-i va nimici vraja filtrului.

Lupta va fi mai crâncenă, biruința mai mare. Argumentele definitive îi răsar în minte și se înalță drept, cu fruntea sigură, ca brazii pe culmi. Dreptatea, cu cel mai mare D, nu poate fi decât de partea lui. Își apare în apoteoză finală, cu genunchiul cuceritor pe pieptul colegului răpus...

Adouazi, în incinta Justiției, ca într'o academie de magie neagră se dă lupta hotărîtoare. La rând, fiecare din adversari își pledează cauza. La început, privirile sânt azurii, frazele pastelizate, unghiile tăinuite în mănuși suple. Pe nesimțite însă, atmosfera începe să se îngreuieze de trăsnete încă ascunse, care se cer plesnite. Deodată, o apostrofă șueră din biciu și cade pocnind. Din tabăra vrăjmașă ironia țâșnește ca o rachetă și se sparge în grindină usturătoare de schije. Ochii se însângerează; colții apar. Argumentele se încrucișează, scăpărând, în spațiu, și se trântesc în luptă corp la corp. Pe viață și pe moarte...

In timpul acesta, undeva, pe sus, seninătatea judecătorilor, lucește majestoasă și indiferentă, ca un astru rece deasupra unui câmp de bătălie.

VLADIMIR DIACONU

Nina Arbore — Gravură în lemn

Plastica

O nouă *expoziție a nudului* — la Mozart.

Mărturisim că nu prea înțelegem rostul estetic al unui salon anual consacrat nudului, de vreme ce majoritatea lucrărilor sunt cunoscute din alte expoziții colective sau individuale.

Infățișarea unor opere inedite, concentrarea laolaltă a unor artiști legați prin aceleași aspirații ori prin afinități de școală, prezentarea unui grup eclectic reprezentativ, cu intenția de a da o imagine sintetică a momentului artistic românesc actual, — iată criterii care ar îndreptăți aceste manifestări de ansamblu.

Vizitatorul ar fi astfel inițiat și, în oarecare măsură, educat.

Cu *artiști* ca d-nii Becu, Kimon Loghi și Panteli Stanciu, organizatorii nu pot pretinde că urmăresc educarea estetică a maselor. Aglomerările arbitrare de forme schiloade și de vopsele crude au mai de grabă o acțiune contrară.

Am desprins totuși din ansamblu câteva lucrări în care teama dificilă a nudului a fost rezolvată cu toată delicateța și expresivitatea cuvenită: un bust viguros și cald interpretat de d. Constantin Baraschi, o mișcare tratată inteligent de d. N. Enea, o compoziție de ritm decorativ a d-nei Mina Byck-Wepper, un Moscu bun, un Vasile Popescu, Ciucurencu, Iordache, Leonida... nida...

Tot la Mozart expun și artiștii grupați în jurul revistei *„Arta și Omul"*. Și de aci lipsește omogenitatea. Dar tinerii expozanți afirmă calități de stil și de viziune care compensează cu prisosință absența unei armonii între panouri.

D-na *Lya Dimitrescu* prezintă într'o sală vecină un copios și foarte variat ansamblu de vase pictate. Sunt forme stilizate cu gust, ornamente vioae, ingenioase uneori, dar și decorațiuni nefericite, ca defilarea dinastiei noastre pe patru fețe ale unui vas dintre cele mai inestetice.

Chipul omenesc se poate adapta armonios într'un obiect utilitar numai ca motiv decorativ. Pentru portret există pictura de șavalet și panoul în genere. Oamenii de seamă, nu trebuesc bagatelizați în imagini lipite pe scrumiere, farfurii, abajururi și vase de ceramică.

Altminteri, d-na Lya Dimitrescu nu pare lipsită de posibilități.

H. BLAZIAN

Grumți

— Eu zic că-i șoarece...

— Ași, soro, a scârțâit scrinul...

Și îmi continuai lectura ziarului.

Am și eu plăcerile mele mărunte: seara, după masă, mă întind în fotoliu și citesc jurnalul cu voluptate.

Dar parcă nevasta știe să respecte micile mele plăceri...

— Sigur...! Dumnealui, când îl prinzi e cu nasu 'n jurnal... O să se dărâme casa peste noi din pricina șoarecilor, da' cui ce-i pasă? Dumnealui îi dă zor cu politica!

— Așa e nevastă-mea, exagerează. In primul rând nu-i nici un șoarece. Al doilea, chiar dac'ar fi vreunul, trebue să fie un șoricel mititel; și-al treilea, cine-a mai văzut casă dărâmată de șoareci?...

Cel mai bun lucru e să nu-i răspund.

Dacă-i răspund, se irită și nu-și mai dă seama la cuvinte.

— Și-acum, vrei să zici că tot scrinul a scârțâit, musiu...?

Când îmi zice ea „musiu" e semn de furtună.

Intrerupsei prețioasa lectură, — tocmai pe chestia Maglavitului! — și trăsei cu urechea.

Ei, comedie ca asta!... Intr'adevăr, s'aude clar un scârțâit sub garderob: grunț, grunț...

— Da — zic — ai dreptate, trebue să fie un șoricel... și încercai să-mi reiau ziarul.

— Păi bine, omule, ce fel de gospodar ești? Apleacă-te, caută-l, omoară-l, că șoarecii ăștia se 'nmulțesc nevoe mare și-mi potopesc casa!

Mă aplecai sub garderob c'un chibrit aprins, căutai pe dedesubt, dar nu se vedea nimic. Era praf mult și păenjeniș. Șoricelul continua să ronțăe cu dințișorii lui, pardoseala camerei. Mi-l închipuiam pe dedesubt, mic, cu ochii sperioși, gata să fugă la prima mișcare.

Dacă l-ași fi găsit acolo, i-ași fi spus blajin să treacă alături la Niculescu, că acela-i burlac și n'are nevastă cicălitoare ca a mea, care s'aprinde din temiri-ce. Intr'un cuvânt, l-ași fi rugat să-mi dea bună pace să-mi pot ceti jurnalul în liniște.

— Nu se vede... — zisei.

— O fi, dar se aude! glăsui ea.

— Da.. se aude... grumț grumț...

— Deocamdată, — rosti ea strategic — hai să mutăm garderobul. Dacă ronțăe pardoseala, cu siguranță c'o s'o găurească. Atunci, ori îi turnăm sticlă pisată pe gaură, ori îl pândim cu satârul și, cum o scoate capul, jap!

Logica ei de fer, era indiscutabilă. Mă proptii în garderob și după repetate smucituri și opinteli, reușirăm să-l deplasăm în dreptul ferestrei.

Scârțâitul dispăru, dar când casa reintră în tăcere, ronțăiala enervantă începu iar.

— O să ție mult, întrebai...?

— Până-și face loc de eșire... In orice caz, nu te mișca de-aici, Firică! Uite și satârul, să-l ai la îndemână. Cum îl vezi, poc! să scăpăm odată de el!...

Ați văzut vreodată un muschetar? Nici eu n'am prea văzut, decât la cinematograf, dar cred că seamănă grozav a așa ceva.

In cămașe de noapte, cu scufița 'n cap și cu satârul în aer, trebue să fi fost tare fioros. Șoricelul lucra de zor dedesubt, de parcă-l tocmise cineva cu ziua. Grumț, grumț... Eufrosina se culcase, iar eu tot mai stăruiam la miez de noapte, să-l aștept să iasă și — călău improvizat să-i tai capul.

Către orele trei, căzui doborît. Grumți lucra mai dihai ca înainte, dar nu reușea să-și arate botișorul mustăcios sub lama satârului meu. Adormii într'o rână, obosit, cu satârul subțioară.

Ronțăiala lui Grumți ținu câteva zile, în care timp eu executam acelaș program nocturn: așteptare, satâr și... — cum îl vezi, poc! dă-i la cap că ne surpă casa!

„Obișnuința e a doua natură" — a zis nu știu care filozof antebelic. Așteptarea lui Grumți zi de zi, ceas de ceas, secundă de secundă, mă familiarizase totalmente cu el. Grumți îmi devenise necesar. Noaptea el îmi apărea în vis, Micky-Maus fantomatic și năzdrăvan, iar ziua, la birou, printre proecte și dosare voluminoase de studii, gândurile-mi pribegeau spre noctura mea îndeletnicire, halucinante, amăgitoare, promițătoare de vagi satisfacții: Doardoar s'o ivi!

— Poate vine azi noapte, — răspundeam distrat vre-unui coleg care mă pisa.

— Cine, domnule Andronescu?... Vă vorbeam despre proectul acoperirii Dunării...

— Da, el... El, mult așteptatul...

Acela mi se băga atent sub ochelari:

— Proectul să vie, azi noapteee?...

— Desigur. A ronțăit destul. Dacă găurește dușumeaua, îmi pică sigur în palmă...

Nu mai mănânc, nu mai dorm. Nopțile de veghe mă surmenează, iar Grumți nu vrea să se arate. Și-l simt, îl simt în suflet pe acest mic bandit, care mi-a devenit dureros de drag. Parcă-mi circulă prin sânge... Il văd aevea cum se plimbă agitat sub pardoseală și ronțăe. Il regăsesc în visurile mele nostalgice și 'n farfuria cu supă; mă urmărește imaginea lui neliniștită. Mi-l conturez precis în orele de slujbă ca și 'n Duminicile patriarhale: mic, sperios, vânăt, isteț: grumț, grumț...

Dar nu vrea să se arate, tâlharul!

Eufrosina mea, șef de stat major al gospodăriei, mă boscorodește cotidian:

— Tot nu l-ai prins, Firică?... Bărbat ești tu, ori fleac! Ei bravo, asta-mi place!...

Apoi, interogativă:

— Ori poate —aștepți să se surpe casa din temelii?...

Pot să zic ceva? Nu, nimic. Să-i spun Eufrosinei că Grumți a devenit unicul scop al vieții mele, că ronțăitul lui sonor ca o placă de pathefon zdrențuită mi s'a intipărit în nervi și de îndată ce nu-l aud devin trist, mă posomorăsc, am idei negre? Nu pot să-i spun... Ea e o femee practică și n'ar înțelege romantismul meu de adolescent.

— Grumț... grumț...

Haide, ivește-te odată, șoricel iubit. Vreau să te văd în carne și oase, să te simt aproape, să te admir...

— Ce, Firică, ai început să vorbești singur, ca lunatecii...?

Nu puteam lipsi dela conferința Comisiei Europene a Dunării. Inarmat cu servieta, depusei în plenul adunării, vastele proecte ale electrificării bazinului dunărean. Erau acolo deputați, senatori și arhitecți de renume mondial.

Problema ce se pusese era de-o importanță capitală: Trebue — da sau nu — să cedăm străinilor aceste lucrări de miliarde?

Șeful meu își isprăvise tocmai perorația, clamând patriotic:

— Nu, nu, niciodată! De altfel domnul Firică Andronescu, eminentul meu subșef, vă va documenta cum și de către cine trebuește executată această magnifică operă.

Mă sculai demn și, după introducerea de rigoare, spusei:

— Ronțăe... toată noaptea ronțăe dușumeaua, ronțăe stâlpii, ronțăe grinzile...

O să se prăbușească imobilul peste noi...

Grumți, domnilor, Grumți, dac'ar eși din întuneric și s'ar ivi...

Conferința a fost amânată.

Șeful e un om cumsecade, care ține la poziția mea socială. Chiar în acea seară, rând pe rând, de par'că s'ar fi vorbit cu toții, Unchiul Tase din Episcopiei, văru-meu Pandele, ăl cu block-hausul și nea Jenică Oprescu, medicul Sanatoriului Central, s'au invitat nepoftiți acasă la mine și, între o țuiculiță și-un sandviș cu icre, fiecare se grăbi să mă povățuiască:

— ...Ai face bine, Andronescule, să-ți ei așa... un concediu... mai... nelimitat.

— Natura, — spunea poetic

Continuare în pag. IV-a

Pandele — este un lucru foarte mare! Ție îți trebue odihnă, Andronică, undeva, la munte, în poezia naturii...

— Și nimic nu e mai plăcut, decât să guști farmecul Naturii dela geamul unui sanatoriu, — grăia părintește nea Jenică, doctorul.

Pricepeam cam unde băteau dumnealor și, fără nici o introducere, m'am răsucit pe scaun ca un burghiu, holbând doi ochi vulcanici spre ei:

— Dar Grumți — zisei — pe Grumți cui îl las?

— N'ai nici o grije, Andronescule, — îmi zise doctorul, îl ei cu tine pe Grumți. I-am amenajat o cușcă mică la pat-vagon, unde n'are să fie supărat de nimeni. Uite și biletele. Unul pentru tine și altul pentru el cu 50% reducere.

In fața acestui argument, toate bănuelile mele căzură. Oamenii îmi vroiau numai binele.

...Vă scriu acum dela Sanatoriul Central de Boli Nervoase din București.

Grumți se simte mai bine.

IULIU LAZĂR

Puvis de Chavannes

Puțini vor fi, printre mulțimea cetitorilor de astăzi, acei care să știe cine a fost Puvis de Chavannes: un mare pictor, cu care s'a mândrit Franța de acum jumătate de veac în urmă.

A fost un mare artist, cum îl considerau contimporanii lui, dar căruia „moderniștii' desigur că nu-i recunosc niciun merit.

Modernismul se modifică, în concepții, la perioade de câte zece ani, — așa că mereu se succed serii de moderniști, ce se consideră superiori acelora care, cu zece ani în urmă, disprețuiau ei pe acei care, cu zece ani înaintea lor, erau și ei moderniști, față cu ruginiții dela care învățaseră și ei meșteșugul, cu alți zece ani mai înainte.

Așa a fost totdeauna, și așa va fi cât va fi pământul. Istoria, însă, înregistrătoare a valorilor din toate timpurile, va păstra și pentru Puvis de Chavannes, câteva rânduri despre viața și activitatea lui.

Pentru noi, Românii, are o importanță deosebită un gest din viața acestui artist, pentrucă el a fost căsătorit cu o moldovancă.

▬

La 24 Februarie 1868 a murit, în Folticeni, Aga Dimitrie Cantacuzino, fiul lui Neculai Cantacuzino și al Profirei.

Mort în etate de 57 ani, însemnează că a fost născut în anul 1811.

Nu am nicio cunoștință despre ascendenții acestui Dimitrie Cantacuzino, pe care nu-i găsesc în lucrarea d-lui Octav George Lecca: „Familiile boerești române", și despre care nu știu nimica puținii care mai trăesc dintre acei ce l-au cunoscut, sau au auzit despre el.

In Folticeni au trăit mai mulți Cantacuzini, până prin anul 1870, când au dispărut cu toții din localitate. Pentru cercetătorii de genealogii, îi voiu aminti.

Acești Cantacuzini folticineni au fost:

George Cantacuzino, colonel în Rusia, căsătorit cu Elena Gorceacov, și mort în 1857, a căruia una dintre fete, Aspasia, a fost căsătorită cu Kotzebue. Această înrudire ar explica pentru ce Kotzebue a trecut prin Folticeni, în călătoria în care descrie și iarmarocul vestit într'o vreme din acest oraș:

Grigori (Grișa) Cantacuzino, cu soția sa născută Crupenski;

Léon Cantacuzino, cu soția sa Emilia de Koskull;

George Cantacuzino, fost guvernator al Basarabiei, fiul lui George, cumnatul lui Gorceacov. Acest George Cantacuzino a fost căsătorit cu Elena Bașotă;

Alți doi fii ai lui George, acel mort în 1857, au fost: *Neculai* și *Mihai*, acest din urmă căsătorit cu Elisa Donici;

Cnezii dela Baia: *Dimitrie Cantacuzino*, căsătorit cu Sofia d'Armansberg și *Alexandru*, căsătorit cu Maria Cantacuzino, ambii fii ai lui Alexandru Cantacuzino, șambelan la curtea din Petersburg, căsătorit cu Elisabeta Daragan.

Probabil că Dimitrie Cantacuzino, Aga, despre care vreau să vorbesc, era înrudit cu toți cei de mai sus, dar despre această înrudire nu am nici o informație.

Acest Dimitrie Cantacuzino a fost proprietar al moșiei Folticeni, pe care s'a întins orașul întemeiat în baza hrisovului domnesc din 1780, și a fost căsătorit cu Profirița, fiica lui Petru Rosetti Bălănescu și al Smarandei născută Lazu, aceasta o folticineancă de baștină.

Dimitrie Cantacuzino, Aga, a fost om ciudat.

In 1846, Eforia târgului Folticeni, sau consiliul comunal, cum se zice astăzi, aprobase proectul vel Căpitanului Dimitrie Suilgiu, din târgul Huși, pentru captarea izvoarelor dela Buciumeni, de pe moșia lui Cantacuzino, și aducerea apei în Folticeni. Vel Căpitanul încheiase chiar contract cu Eforia, ca în primăvara anului 1847 să aducă apa din aceste izvoare, și să facă trei ciușmele în oraș.

Aga Dimitrie oferise, în mod gratuit, izvoarele de pe moșia sa, dar când s'a dus suilgiul să înceapă lucrarea, el l-a oprit.

Eforia intervine, și Cantacuzino răspunde: „La adresul acestei Eforii No. 209, pentru aducerea apăducăi de la izvoarele aflate pe moșia mea Folticenii, răspund că așa precum întru acesta chip s'au făcut alcătuire, nimine nu m'au încunoștiințat, apoi nici pot îngădui tragerea izvoarelor cu care săpându-se mai mult loc, mi s'ar pricinui o simțitoare pagubă".

In zadar apelează Eforia la bunele sentimente ale Agăi, amintindu-i că făgăduința de a-i da izvoarele a făcut-o către „Excelenția sa domnul Ministru la prilejul vizitației Eforiei", că suma de bani ce a primit-o suilgiul, la facerea contractului, „s'au făcut iarăși prin știrea D-voastră, precum adeverește întărirea contractului și *cfitanția* de numărătoarea sumelor, urmare ce dovedește nobila *interesatețǎ* ce însuși D-Voastră ați avut pentru împodobirea orașului cu cișmele, spre asigurarea și cu această *glurioasă* măsură despre întâmplătoarele primejdii de foc".

Aga nu se înduplecă, și apa din izvoarele lui n'a fost adusă în Folticeni.

▬

Cu ciudățenii de acestea trebue să fi indispus Dimitrie Cantacuzino pe soția sa, ceiace a provocat divorțul lor.

▬

Dimitrie Cantacuzino mai avea trei frați, care au trăit și ei în Folticeni:

Iancu Cantacuzino, căsătorit cu Catinca Cantacuzino-Pașcanu;

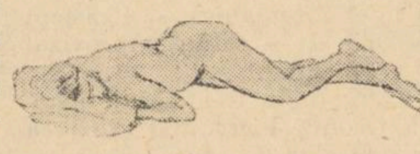
Nicu Canta, căsătorit cu o Filipească, și

Vasile Canta, proprietarul moșiei Fântâna Mare de lângă Folticeni.

După ce Dimitrie Cantacuzino s'a divorțat, fosta lui soție, Profirița, fata lui Rosetti Bălănescu, s'a măritat cu fostul ei cumnat, Vasile Canta dela Fântâna Mare.

Acești Cantacuzini au avut și o soră, Maria, căsătorită cu Stratulat, de care s'a divorțat și a plecat la Paris, unde s'a măritat cu marele pictor Puvis de Chavannes.

ARTUR GOROVEI

Gazeta Medicală

De ce se nasc copii gemeni? — Străzi... erotice de drd. Sam. Watts. — Cum se poate opri răspândirea sifilisului de dr. S. Goligorschi. — O faptă divină: Anestezia. — Strugurii și mustu ne pot lecui de boli de dr. D. Pașcanu. — Masa: Boli de nutriție: Obezitatea de dr. I. Teleman. — Alimentația tuberculoșilor de dr. Mișa Șaim. — Răspunsuri la ancheta: Medicul care v'a salvat viața? — Câteva cuvinte despre Pleurozie. — Un glonte care a stat 18 ani în inimă. — Sportul și femeile. — Când se produce hemoptezia. — Constipația copiilor. — Consultațiuni medicale și grafologice.

Primii Pași

RUGA

O noapte! lasă inima-mi sărmana,
Atât de mică și de sfâșiată,
Subt larga ta aripă înstelată,
O clipă să-și ascundă rana.

S'o 'ngâne vise albe și senine,
S'o legene și 'ncet s'o culce;
Și s'o sărute liniștea, mai dulce
Ca sărutarea dulce-a unei zâne.

Să plângă glas de ape fermecate,
De sus să-și despletească luna firul;
Și 'n somn să mi-se pară că zefirul
E mângâierea mânii adorate.

DICA RADO

Aspecte provinciale

Biancăi Br.

Cum eși din gară te întâmpină, bosumflate și somnoroase, viile, care, jignite că le-ai surprins prea matinal — în acest început de primăvară — nude și nefardate, nu îndrăznesc să te însoțească până'n „centru", ci cu priviri nostalgice, se opresc în apropierea lui, mulțumindu-se să-l jinduiască dela o distanță ce nu trece de câțiva pași.

Cu landoul ante-deluvian, cu posibilități de autofragmentare, poți ajunge la destinație sau aproximativ la destinație.

Atât miraculosul scizocar cât și tu, fatidic pasager. Și dacă ești atât de hain încât să lași în drum birjarul soios și totdeauna beat, rostogolit din exercițiul funcțiunii din cauza unui deficit de echilibru, ajungi unde ți-i vrerea — metamorfozat. Adică oficiind tu nobila-i slujbă, cu care fericită ocazie îți descoperi cu stupefacție și cu mândrie reținută, aptitudini muscălești.

Străzile — afară de cea principală — umilite de aspectul lor prea rural, nu au curajul să se ofere în toată lungimea lor, ci, cu o grabă, deplin justificată, se așează sinuos spre dreapta și spre stânga, și într'un ultim suspin se'neacă în râu, iar cele mai disperate se isbesc cu capul în dealuri.

Pe când strada principală coboară elegant și impetuos din munți, se îmbăiază în râu, trece închircită pe lângă ocolul de vite și, mirosind încă a băligar, parfumează sgârie norul urbei (2 etaje), trece pe lângă instituțiunile publice, urcă atsmatică și concavă la moașa comunală și, ușurată, aleargă grăbită printre vii.

Grdina publică impuberă — nici trei ani — se lăfăește vis-à-vis de poliție, ca să nu fie probabil ademenită de rău-voitori. Se comportă cu o naivitate și o pudicitate exasperantă: nici alei întortochiate, nici lumină difuză, nici boschete parfumate, nu are nimic din atmosfera și decorul celorlalte surate întru destinație și maternitate.

Grădina are trei alei și numai trei: aleea dragostelor refulate, aleea iluziilor spulberate și aleea unicului sărut.

Pompieria se compune din câteva poloboace pe roate, o tulumbă cârpită, care în mod normal servește la căratul vinului și un comandant șef. Pompierii, prin ocupațiile lor multiple constitue o continuă sfidare a legii cumulului și o permanentă provocare a timpurilor actuale de șomaj universal.

Patrioți și cazoni, ei duc torțele la retragerea de 10 Mai, iar de bobotează poartă cuvioși și pocăiți sfintele icoane. Duminica, grijulii și afectuoși, plimbă odraslele d-lui primar. La întrunirile publice ale regimului, manifestează convinși și însuflețiți, iar la acelea ale opoziției ostili și indignați.

Lugubri și elegiaci, îndeplinesc funcția de ciocli oficiali, (dricul aparținând primăriei); încrunțați și socialiști, pe aceea de măturători. Din când în când sunt și pompieri propriu ziși.

Odată, pe când erau în exercițiul lor macabru, asistând un mort destul de respectabil, s'a anunțat un incendiu. Atunci, spre hazul unanim, au deshămat prompt și energic caii dela dric și au alergat mândri, grozavi și curioși, dela pompa funebră la celelalte pompe.

Asistența s'a deplasat și ea la locul sinistrului, iar mortul, părăsit, regreta probabil că a murit într'un moment atât de palpitant, — un incendiu ivindu-se aici odată în zece ani.

Ajunși vijelioși și în sutane negre la locul cu pricina, au constatat perplexi că au omis să aducă cu ei un element destul de necesar în astfel de ocazii: tulumba. Cioclului pompier trimis s'o aducă, i-a fost imposibil să se achite conștiincios de însărcinare, deoarece n'a găsit-o. S'a aflat apoi că tulumba fusese luată de d. perceptor cu câteva zile mai înainte la vie, pentru oarecare trebuințe personale.

Urbea noastră are și armată. Armată adevărată, cu soldați adevărați și cu ofițeri autentici. Cât sbucium, câte frământări, câte intervenții la centru, până când guvernul, înduioșat, în ajunul unor alegeri parlamentare, a materializat idealul cel mai înalt al urbanilor noștri. Până acum oficialitățile și populația erau nevoite ca, de 10 Mai sau de Ziua eroilor, să primească defilarea unei armate *sui-generis*, formată, în primul rând din cetățenii conștienți și pătrunși de însemnătatea acestor zile, care se ofereau voluntar; din cetățenii mai puțin coștienți, dar cu soții amatoare de parăzi naționale, impuși de acestea; din muncitorii rechiziționați mai cu promisiuni îmbietoare, mai cu forța dela viile din împrejurimi; din pompierii urbei și din muzicanții lui Toma Țiganu, care compuneau fanfara.

Toți aceștia, îmbrăcați în haine militare împrumutate dela garnizoana capitalei de județ și cu comandantul pompierilor în frunte, călare pe un ducipal magnific, defilau eroic și cadențat, în aplauzele admirative ale mulțimii entuziasmate și în zâmbetele de satisfacție și superioritate, ale edililor și celorlalți invitați din tribuna oficială. Să fi fost cel puțin un ofițer în fruntea lor!

Farmacistul, colonel în rezervă, declinase modest această cinste, dar acceptase, important, să primească în uniformă defilarea și să arboreze *ad-hoc* un zâmbet încurajator.

Și faptul aducerii în orășel, a unui batalion de soldați, nu a avut repercusiuni numai asupra cetățenilor conștienți, asupra celor însurați și inconștienți, a muncitorilor, pompierilor și muzicanților țigani, ci în special asupra duduilor, asupra imaculatelor și transcendentalelor dudui ale urbei noastre.

Cred că ați ghicit: ofițerii simpatici și irezistibili... Sosirea lor a adus perturbări aproape nemaiuzite în viața atât de patriarhală, puritană și închisă a orășelului nostru.

Din cauza lor s'au distrus prietenii și s'au răscolit dorințe adânc zăvorite. S'au creat ideologii și s'au desagregat credințe.

Primul efect ale descălicării lor a fost chemarea telegrafică a tuturor fetelor plecate cu intenții matrimoniale, pe la rude, în alte garnizoane.

Al doilea efect a fost împărțirea lor în trei tabere: războinicele, pacifistele și militaristo-pacifistele.

Militaristele sunt acele domnișoare care speră la ceva inefabil dar în legătură cu ofițerii. Drăguțe, mussoliniene și emancipate (se plimbă până la 11 noaptea fără *mamă*, numai cu frățiorul cel mic sau cu un copilaș împrumutat dela vecini).

Pacifistele sunt acele ocolite de ofițeri. Pe neașteptate au devenit cele mai habotnice admiratoare ale Ligii Națiunilor, și, îndoliate încă de moartea lui Briand, nu pot suferi nimic cazon sau în legătură cu armata, deci nici pe bunele lor prietene de altă dată.

Militaristo-fascistele alternează în ideologie în raport direct cu potențialul ochiadelor celor în cauză.

Părinții urmează ideologia odraslelor respective.

Cei fără fete încheie alianțe temporare și perfide cu o tabără sau cu cealaltă.

Tineretul e în unanimitate antirăzboinic.

Ofițerii — în unanimitate misogini.

Orășelul mai este străbătut și de alte evenimente de mai mică sau mai mare importanță.

Evenimentul cotidian cel mai important — în afară de sosirea trenului — este întoarcerea turmei dela păscut, precis la ora 6, oră care este luată ca punct de reper în timp, pentru toate manifestările care interesează urbea.

— Cât e ceasul, dragă?

— Șase, că a sunat uzina!

— Uzina? Imposibil, căci n'a trecut încă cireada dela marș.

Probabil că cel însărcinat cu sirena confundase două vaci răslețe cu întoarcerea turmei în completul ei, așa că a dat semnalul mai devreme decât trebuia.

Dintre evenimentele ocazionale spicuesc o alegere la comună, o nuntă sau o înmormântare. Cel mai senzațional din ultimii ani a fost prinderea unui hoț asupra faptului. Hoțul a fost însă eliberat a doua zi, pentrucă în bugetul poliției nu era alocat un fond pentru hrana unor astfel de specimene. Delicventul ar fi fost altfel amenințat să fie condamnat fără judecată la moarte prin inaniție.

Printre evenimentele-comete se numără un divorț, și un flagrant delict de adulter.

Printre cele mohorîte — grindina și procesele literare. Iar printre cele care apar când înflorесc nuferii contează un turneu teatral sau o crimă pasională.

M. ROS RAMURA

AMURG...

Se lasă seara.

Apusul își cerne umbrele lui violete deasupra caselor albe, ca niște imense pete.

Violet și alb, armonie discordantă în care se reliefează siluetele cenușii ale copacilor.

Pe strada tăcută și singuratecă pași cadențați de tânăra dănțuitoare pun singura notă de viață în decorul acesta de tablou învechit.

Ferestrele încep să se lumineze timid în umbra tot mai deasă a înserării.

Dintr'o casă mai răsărită o siluetă feminină se ivi încadrată de rama întunecată a porții și un glas plăcut timbrat întovărăși pașii ușori ce se depărtau.

— „Marta, să vii de vreme acasă!"

Și glasul se pierdu îndărătul porții grele, estompată de umbra pomilor.

...Să vii de vreme acasă... ultimele cuvinte rămaseră fixate în aer par'că, urmărind ca un ecou obsedant pașii tineri ce înaintau visători pe asfaltul străzii.

Marta întoarse de odată capul; i se păruse că în spatele ei mergea cineva.

...Nu-i nimeni, doar foșnetul frunzelor ce cad și par'că deodată întristați ochii cătară lung în jos.

...Nu-i nimeni și plimbarea ei de seară se urmă înceată ca totdeauna având drept tovarăș firul încâlcit al gândurilor.

Ochii mari, ușor pierduți spre tâmple privesc absenți înaintea lor și decorul obișnuit al caselor și curților pustii se desfășoară mai departe în aceeași monotonă filmare.

I se părea Martei că doar trupul ei mergea, manechin automat, sufletul rămăsese în umbra tăcută a odăii din care plecase.

Ii era dragă odaia mare, spațioasă, în care mobilele vechi, moștenire dela bunica, puneau o notă gravă și profundă în decorul familiar, modelându-i întregul ritm al vieții.

Ii era dragă pentrucă acolo se înfiripaseră primele vise de copilă, prea inteligentă și simțitoare pentru vârsta ei.

Și îi era dragă, pentrucă nici un pas străin nu profanase tăcerea de sanctuar a odăii, în care fetița cu lungi cozi gele își făcea lecțiile.

Inainta încet pe gânduri cu mersul ei ușor cadențat de dansatoare sacră, și, în acelaș ritm icoana gândurilor de totdeauna se perinda pe dinaintea ochilor ei melancolici.

Se vedea elevă în ultimele clase ale liceului, cu dorul de a urma mai departe, liberându-se de monotonia lecțiilor ținute de vre-o profesoară îmbătrânită în vechi reguli pedagogice, ce amorțeau sufletele dornice de altceva în afara programelor meticuloase și aride.

Și când bacalaureată pornise spre Universitate, sufletul ei simțitor, vibrant și idealist se dăruise tot cu ce avea el mai de preț.

Muncise mult. La început îi era dragă viața sgomotoasă de „cămin", atât de diferită de viața ei tăcută, petrecută printre cărți și mobile învechite.

Ii era dragă viața de studentă prin libertatea ei, prin poezia orelor petrecute în biblioteci sau la cursuri unde se desvoltau probleme vaste, de care sufletul ei era de mult dornic.

Dar curând orele dela Facultate se schimbară în ore aproape școlare, prin monotonia lecțiilor ținute dela catedră de acelaș profesor străin de sufletele auditorilor, debitându-și cursurile din aceiași datorie devenită obișnuință sau poate nevoe de bani.

Sufletul ei dornic de muncă, dornic de a se reliefa printr'o contribuție mai activă se închise sfios.

Era atâta depărtare de la profesorul distant și pedant la catedra lui și până la umila studentă din fundul clasei, că nici odată nu îndrăsnise să se ridice pentru vreo critică sau pentru cetirea unei lucrări la care nopți întregi se străduise.

Se ducea tot mai rar la cursuri; tot conținutul lor era litografiat la sfârșitul anului mulțumindu-se să-l cetească odată înaintea examenelor.

Timpul și-l petrecea ca și altă dată în biblioteci, citind lucruri de care imaginația ei mereu în fierbere era dornică.

Călătorii prin Extremul Orient, descrierea civilizațiilor vechi, arta mistică și sobră a Orientului formă câtava vreme obiectul cercetărilor ei.

Și apoi veni primăvara. Voioșia străzilor însorite, bogăția de viață ce se desfășura în jurul ei îi dete dorul plimbărilor singuratece dealungul străzilor. Trăia ceva nou, plin de farmec pentru neștiința și naivitatea ei.

I se părea că vreme îndelungată fusese o plantă de seră ce abia acum simția căldura soarelui adevărat, de abia acum se putea bucura de aerul curat și miresmat de afară.

Și tot atunci îl întâlni pe acela ce avea să-i stăpânească sufletul, zdrobindu-i-l pentru totdeauna.

I se părea că aude pașii lui mari, elastici, mlădioși, alături de care pașii ei micuți abia se încumetau să meargă.

In ureche era svonul vorbelor lui. Și erau atât de reale, atât de puternice evocările de altă dată, încât ridicând ochii ei enigmatici se așteptă să-i întâlnească pe ai lui.

O clipă inima-i bătu năvalnic și brațul slab căută sprijinul cu care se obișnuise, dar nu întâlni în gestul lui de rugăminte mută, decât răceala zidului gol.

Se sprijini de el, închizând ochii peste viziunea ce-i apăruse o clipă. Iși trecu mâna pe frunte și răceala ei o deșteptă.

Unde era? Pierduse cu totul simțul realității și sforțarea făcută de mintea ei, ca să-și aducă aminte, o obosi și mai mult.

Sub lumina felinarelor strada prinsese altă înfățișare.

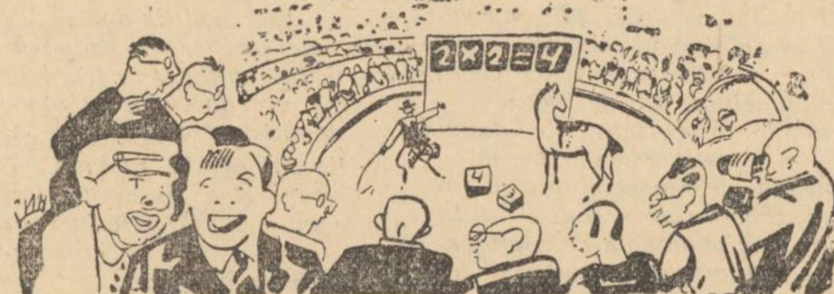
Jucau lumini de bal sărăcăcios și umbrele caselor păreau travestiri în vederea aceleiași serbări nocturne.

Iși reveni încet și înțelese că visul trăit odată era prea puternic pentru a încerca o evadare.

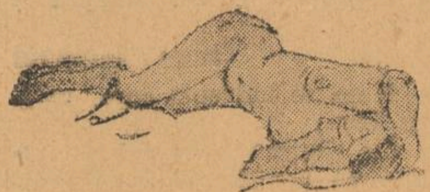
Și tăcută, încovoiată parcă sub povara amintirilor, se întoarse spre camera ei unde o așteptau poate aceleași vedenii triste ale trecutului și aceleași lungi tăceri.

MAGDA STĂNESCU

UMOR SOVIETIC

— De ce-au venit atâția elevi la circ?
— Să vadă calul, care știe tuspatru operațiile.

Dragostea, la bara justiției

Je puis aimer, aimer de toute mon âme et laisser bruler dans mon coeur le feu dévorant de la passion, sans cependant prendre l'être aimé, pour autre chose que pour l'aliment de ma passion, aliment qui l'aiguise sans la rassaer jamais.

MAX STIRNER

Elicea avionului, ca un puternic ventilator, purifica boarea transparentă a dimineţii. Beteala părului îi răcorea fruntea, cu sărutări de ploae.

Nedeslușirea zilei, ce abea se contura, îi pătrundea în suflet în presimţiri sinistre. Speranţele parcă orbiseră şi acum dibuiau în ceaţă. Nu mai avea putere să creadă în fericirea ei.

Fiora şi dimineaţa pluteau în vag.

El îşi pusese ochelarii. A mai privit-o odată, prin solidul transparent al cauciucului, duse mâna la buze şi cu veşnicul salut al amanţilor, rupţi de legi superioare îi trimise petalele unei sărutări fierbinţi.

Ea n'a mai avut timp, decât să-şi fluture mâna ca o batistă şi cristalele i-au inundat transparenţa opaciată de meduză a obrazului.

Avionul, în inconştienţa destinului, patina pe aburii dimineţii. Se deplasase de pământ şi acum îi pătrundea înălţimea în aripi.

El nu avea nici o presimţire, nici o teamă, nici o bucurie. Nici un sentiment omenesc nu-i înăbuşia claritatea cu îmbrăţişări de iederă. După cum lăsase jos pământul, lăsase pe el şi tot ce-l lega de dânsul.

O iubea pe Fiora cât era jos, ca un nebun.

Acum nu mai simţea nimic, vedea numai, de sus.

Nu numai că era deasupra tuturor, dar se simţia peste ei.

Toată dragostea lui pentru Fiora, se limpezise acum. Din torentele clocotitoare de jos rămăsese claritatea nisipurilor marine.

Mergea pe aer, cu o nouă voluptate. Acum îşi iubea pasărea. Era cu totul altfel de amantă. Nu se sătura de ea. Era un instrument, ce-l ajuta să savureze o viteză care-i pătrundea prin toate fibrele corpului.

Nici o oboseală, nici o mişcare nu-i tulbura integritatea senzaţiilor.

El pătrundea în aer şi aerul pătrundea în el.

Toate simţurile aveau atribu-

tele tuturor celorlalte. Simţia cu ochii şi mânile îşi auziau muzica lor.

N'avea nevoe să se uite în jos. Nici nu voia.

Fiora

Acolo, e drept, era Fiora. Ea îl iubea mult şi el o iubea. Şi atât. Aici era satisfacţia, care se prelungea la infinit. Nimic nu avea margini. Nici el parcă, nu avea. Sbura. Patina. Îşi jongla viaţa. Se indentifica, cu tot ce-l înconjura. El, doar, era un fiu al aerului. Dacă s'ar fi întâmplat să cadă, îl cuprindeau tot braţele aerului, care-l iubeau.

Frica e un sentiment, chiar o senzaţie, terestră.

El nu o încerca.

Orizontul era de sticlă. Înaintea lui, ochii nu se puteau opri. Avea senzaţia universului, fără margini, fără vre-o dimensiune, numai univers. Nimicul şi totul, care fugea spre el şi prin el. Dela început se lăsase în voia lui. Nu purta nici o grijă amantei. Pasărea era acum sus, un fluture. Se juca. El credea că se joacă.

Nu-şi putea închipui că zenitul se distra cu jocul lui. Nici odată, până atunci, nu i se întâmplase nici cel mai mic defect la avion, care i-ar fi putut sdruncina încrederea. Parcă toate acestea ar fi fost o raţiune!

Ce clar era aici sus! Dacă ar fi luat-o şi pe Fiora cu el? Dar ea nu putea să vină.

Plecaseră împreună dela bal, în zorii zilei.

El ducea poşta, tocmai la ora aceea şi era exclus să lipsească. Ar fi fost în joc, viitorul lui. Dealtfel simţea nevoia să sboare şi îi făcea aşa bine, goana aceasta matinală!

Fiora venise singură, la bal. Îşi lăsase soţul şi pe mica Delice, păpuşa ei, dragă. Menajul lor, de mult era şubred, în tot ce avea şi convenţional şi sentimental. Lipsa atracţiunii senzuale, dintre ea şi soţul ei i-a îndepărtat, mai repede decât s'ar fi aşteptat.

Singura trăsătură de unire, era o bomboană vie. Era copila lor iubită cu aceeaşi intensitate de amândoi.

Tot ce nu-şi dăduse unul altuia, dăduseră unicei lor fiice.

Fiora o iubea anormal, cu o dragoste nu numai maternă, dar o dragoste senzuală. Era o aberaţie, o deviere, dar simţia nevoia să strângă în braţe o fiinţă, pe care o adora. Nici ea nu ştia dece s'au căsătorit. Nimic nu i-a unit, nimic nu-i uneşte, decât o simplă formalitate. O convenţie încadrată într'un text de lege, care nu o înţelege.

Se despărţise de ea în dimineaţa aceea, cu ferma hotărîre să divorţeze. Să deslege o legătură, care nu-i lega. Să trăiască deacolo fără cadre, a căror utilitate nu o vede. Fără cununie, fără biserică, fără primărie.

Gonea mereu prin pulberea transparentă. Începuse să ningă culorile nuanţate ale răsăritului.

Atunci ea va fi liberă. Parcă acum nu era liberă? Nu se puteau vedea oricând? Sigur că da. Dar au avut eri, o neplăcere. De atunci Fiora nu se mai dusese acasă. A stat la dânsul toată ziua şi seara s'au dus la un bal. Ziua venise un agent de la poliţie — ce cuvânt odios — şi a dresat un proces verbal, cum că ei trăiau împreună, că ar fi flagrant-delict de adulter, că n'ai voe să iubeşti pe cineva care te adoră, când ai iscălit nişte hârtii, silită de împrejurări. Sigur că soţul a trimis agentul acela. De mult dădea semne de vădită enervare.

I-ar fi vrut copilului, o dragoste exclusivă.

Să-l ia cu el, să-l iubească numai el. Dar atunci ce are să facă cu dânsa? Ştia bine legăturile dintre Raul şi Fiora, unde se întâlnesc. Nu-i făcea nici o observaţie. N'avea puterea să o facă, sau în subconştientul lui se simţia la fel de „culpabil"? Dacă poţi vorbi de vre-o vină, ce ţi se poate atribui, atunci, când — în afară de cadre rigide, păenjenişul juridic — îţi permiţi să te laşi în voia simţurilor. Iubirea e sancţionată, dacă nu e ştampilată cu eticheta căsătoriei!

Nu văzusese nici odată până acum aşa de clar.

Şi pasărea lui blândă sbura mereu.

Da. Aşa este. Iubirea e condiţionată de ei!

Ea însăşi n'are legi şi ei caută să-i aplice legile lor! Poate pentru că e fără de lege! Dar acestea sunt numai avânturi lucide. Poate şi pentru că sbura în vânt. Elanul material îi înălţa concepţiile de viaţă.

Fugea mereu.

Ce plăcut e să fii tăiat de săgeţi imateriale! Să te plouă vântul rece! Să patinezi pe ghiaţa aerului!

Mai bine ar fi luat-o şi pe Fiora. A lăsat-o să se ducă să-şi ia copila dela soţ. Va putea oare? Cunoştea bine, opunerea brutal de perversă, cu care o va întâmpina, după cele petrecute şi puse la cale de dânsul. Ca să o înjosească şi mai mult în ochii fetiţei, sigur că i-a spus păpuşii vii, lucruri urâte.

Îi va explica pe înţelesul ei, grozăvia paşilor greşiţi. Va şti cu răutatea ce-l personifică, să găsească destule epitete vulgare, cu care să pecetluiască o proscrisă a societăţii.

O sărutase mult, îndelung pe

obraz, înaintea decolării. Buzele-i erau uscate de nesomn şi nelinişte.

Ea bănuia parcă ceva. A făcut rău că a lăsat-o singură să se ducă acolo. Şi acest cuvânt îi era odios.

Şi el iubea pe Delice. Nu ştia prea bine dece.

Dar sigur pentru că era o mignetă a Fiorei. Avea gustul aromei ei. Aceeaşi carne. O jucărie vie a Fiorei. De câte ori o vedea, o săruta cu aceeaşi voluptate, ca pe Fiora. Nu făcea nici o deosebire. Decenţa sărutărilor copilăreşti era absentă. Era o Fioră crudă. Alb de crudă. Sunt unele flori, la care staminele sunt viitoarele petale. Şi toate o singură floare.

Începea să regrete că n'a luat-o în avion. A lăsat-o fierbinte, în răcoarea dimineţii. Începea să fie neliniştit. Subconştientul lui îl îmbătase cu nectar şi-i deviase presimţirile.

Un gol de aer

Dar ce este asta?

Nu mai putea repira. Intrase în vid. Un gol de aer.

Ah! Mereu aceleaşi gropi aeriene. Sigur că greşise drumul.

Dar asta ce mai este? Şi elicea se rupsese.

Avionul se apleacă în jos, ca o pasăre ucisă de vid.

Fără cap. Nu mai avea cine să-l tragă înainte. Cine să-i facă loc prin pânza vântului.

Era sigur că-l va putea redresa. Nici el nu ştia cum. Dar pasărea lui, nu-l va lăsa.

Încerca o senzaţie nouă. Întocmai ca o rachetă care-şi lasă toată materia sus şi se dematerializează, cu cât cade în abizul terestru.

Fugea în jos, vertiginos.

Acum voia să ajungă undeva, repede. Mai repede. Parcă nu mai rămăsese nimic dintr'ânsul, decât conştiinţa.

Nici să încerce frică nu mai avea timp. Însuşi timpul se dematerializase. Avea senzaţia că-i suflă cineva în flacăra vieţii.

Fugea mereu în jos. Voia să se termine odată, oricum. Îl chinuia această nesiguranţă. Obosise într'o certitudine acută.

Acum vedea bine iuţeala cu care fugea spre el pământul.

Îl aşteptase destul şi acum venea cu braţele deschise spre el.

I-a intrat în dinţi, în ochi, în creer....

...Ca un ultim omagiu amantului iubit, pasărea lui, dragă, se aprinse singură într'o candelă la mormântul lui.

Îl săruta cu buze roşii de flacări şi-i acoperea cu purpură, un trup înfrigurat de ger şi nemişcare.

Procesul de divorţ

E primul raport.

În negru. Toate nopţile tristeţii sale, plânsese pe ea. Era o simplă frunză cenuşie, dusă de convenienţe. Fără nici o putere. Cu o nemişcare de mormânt, aştepta o formalitate, care nici nu mai avea putere să o enerveze.

Acum era aici un număr de ordine al procesului şi un altul de dosar. Implacabile inelo-quenţe!...

— D-nul...

— D-na Fiora...

Primele formalităţi.

— Stăruiţi în divorţ?

Nici vorbă că da. Doar el intentase acţiunea.

Cu dispreţ de procuror, îşi privea viitoarea ruină.

Nu-şi putea închipui dece tot legea nu-i interzice aceste manifestaţii personale. Acest doliu, care, după flagrantul delict de adulter, jicneşte însăşi aparenţele. Care l-ar putea, dacă nu acoperi, cel puţin a nu-l crija.

Ea poate s'a îmbrăcat în negru, ca să lezeze flagrant însăşi acuzarea de flagrant delict. Treaba ei! Dar ar fi fost bine ca Justiţia să-i interzică. Poate s'ar fi putut pe cale graţioasă. Începuse şi el, să se familiarizeze cu termenii Palatului de Justiţie.

— Termenul în cunoştinţă, la toate părţile...

Supărătoare muzică pentru ea

Scobora treptele palatului, alene troenită de desnădejde.

Nici o speranţă nu o mai lumina. Ba avea una singură. Poate Justiţia în rigiditatea de oţel, a Cumpenii, îi va da ei, fetiţa.

Mergea fără nici o ţintă, fără nici un interes. Mergea pentru că trebuia să meargă. Nu putea să stea pe loc.

Îşi amintea, prin ceaţă, cum plecase depe câmpul de aviaţie, acasă la fetiţa ei. A găsit peste tot închis.

Servitoarea i-a spus că Domnul plecase cu o zi înainte cu Duduia mică, cu toate bagajele ei, la un pension, la un internat, sau un Azil. Nici ea nu ştia cum îi spusese.

Şi că atunci dimineaţă, a plecat şi Domnul, cu tot ce avea el, cu două cufere mari.

Ea a rămas un punct convergent de unde porneau semne de întrebare. Parcă se dăduse atunci jos din Montagne Russe, ameţită, sau după o piruetă fără sfârşit, se oprise învârtindu-se singură, pe loc. I se învârtea literalmente, creerul în cap. Nici o adresă, nici o indicaţie, nici un drum chiar incert nu era posibil să înceapă. Nimic. Sau pentru ea era totul. I-a smuls fetiţa, un soţ nesuferit, un tată care crede că-şi iubeşte copila dacă o rupe dela mama ei. Era aceeaşi carne. Le-a sângerat pe amândouă.

N'avea alceva de făcut decât să se ducă la Raul acasă şi să telefoneze avocatului ei. Îi va spune absolut tot. Să facă el ce va şti. Avea mare încredere într'ânsul.

Un om întreprinzător, care i-ar putea găsi copila.

Nici ea n'a ştiut când a ajuns acasă. Şi a şi telefonat.

A anunţat-o că vine peste jumătate de oră.

Radio era deschis. Era ora informaţiunilor.

Şi acum îi pătrunde în urechi, acea voce stereotipă de gropar, aceleaşi scântei auditive, care-i întrerupeau o inimă strânsă de emoţie. Dece n'a înăbuşit haut-parleur-ul? Dece n'a închis aparatul?.

— Allo. Allo. Ni se comunică din... că acum zece minute, s'a prăbuşit, lângă... avionul poştă, care făcea cursa de dimineaţă. Aviatorul a fost complect carbonizat. Avionul a fost complectamente distrus. Cauzele nu se cunosc. Se crede că elicea s'a rupt în plină cursă.

Amănunte lipsesc...

Ultimele cuvinte nu le-a mai auzit.

Avocatul

A trezit-o avocatul ei.

... Nimic de făcut decât să termine cât mai repede divorţul şi ţuoi va vedea ce e de făcut.

Copila o va căuta el. Ea nu mai avea nevoe să introducă acţiune. Soţul o şi introdusese cu o zi înainte, înarmat cu acel infam proces-verbal de flagrant delict.

Va trebui acum să canalizeze toate forţele pentru a obţine un rezultat satisfăcător pentru ea, o pronunţare în favoarea ei. Nu va fi tocmai uşor, acum, când ai deaface cu un om, cu manifestări atât de ingrate. Dacă s'ar cerceta trecutul lui, nu s'ar putea să nu se găsească vre-o culpă, capabilă să contrabalanseze o acuzare aşa de gravă ca adulterul, când singurul lor scop, acum este obţinerea legală a copilei. El va cerceta toate şi va găsi şi fetiţa.

Ea rămăsese în casa lui Raul. N'avea în situaţia ei, unde să se ducă. Puţinii bani, pe care-i avea personal, de abia dacă i-ar fi ajuns până la obţinerea unei pensiuni alimentare. Şi aceasta numai dacă i-ar acorda-o şi în ce măsură.

Tribunalul, după lungi desbateri, dacă poate fi acordată unei pârîte, mai cu seamă în acest grav caz de flagrant delict de adulter, care urma să se judece aparte, i-a acordat pensia, cu îngăduinţa de a părăsi domiciliul conjugal, iar fetiţa, a lăsat-o, până la pronunţare soţului.

Tribunalul nu ştiuse unde se află copila.

În urmă, după lungi investigaţii, cu peripeţii de roman, cu travestiri, s'a putut introduce în azilul Sf. Geneviève.

Soţul, în dragostea lui sălbatecă, pentru fetiţă a dus-o la azil! Poate să fie mai în siguranţă de dragostea mamei, sau de propria lui dragoste!

Acum mergea spre aceeaşi casă, unde a petrecut clipe de adevărată fericire, unde a cunoscut tot ce poate da pământul mai minunat: O iubire cu parfum de liane sălbatice. Toată seva tinereţii ei îşi găsea loc pe cupa buzelor unui amant excesiv de exigent.

Îi venea să plângă. Le vedea toate. Le simţea aproape cu aceeaşi intensitate. Mirosea aceleaşi arome de plăceri satisfăcute, acuma, veştejite într'un cavou de suferinţă.

O prăpastie o despărţea de propria-i amintire.

Singura punte care s'ar mai putea de acum arunca, ar fi fost fetiţa ei, Delice. Avea încredere în avocatul ei, dar nu avea în ea, în norocul ei. Prea încercase atâtea sinuozităţi şansa de care se bucura, sau mai degrabă de care era lipsită, pentru ca să mai aibă curajul să spere.

Nu ştia dacă în regretul ei, pentru dânsul erau mai multe dorinţi orbite, sau mai multe păreri de rău?

Îl iubise mult. Prea mult, poate şi deaceea îi este acum dor, de dorinţele lui. Îi iubise carnea lui, poate numai carnea, dar pentru ea era totul. Buzele lui cărnoase de piersică, odată de o maturitate răcoroasă!

Îi plăcea să-i sărute genele, s'o înţepe senzual, ghimpii de măceş ai ochilor. Şi acum îl mai vrea încă.

Pentru ea, pentru conştiinţa ei, el nu mai este.

Dar simţurile ei ţin încă braţele deschise şi-l cheamă. Dorinţele ei nu mai ştiu că el nu mai poate veni. Strigă mereu.

Pe Delice o iubea. Şi aşa de mult! Ea i-a unit atunci. Acum vede că-şi revarsă toată dragostea senzuală pe propriul copil.

Căuta să îndepărteze posibilitatea unor amintiri, care îi trezeau chiar dureri fizice. Prea erau săpate adânc, ca să poată fi uşor pudrate de timp. Prea erau calde, ca să-şi poată pierde aroma lor de realitate. Numai rău i-ar fi făcut.

Va trebui să-şi găsească o deviere a interesului, dacă nu chiar un punct de sprijin.

Ea mai credea în puterea ei de a sesiza obiectul, de a impune lumii exterioare, o curiozitate!

Poate şi-ar mai putea reface ceva din tinereţea ei, copleşită în negru. Clocotia mereu seva tânără, în trupul ei de sidef.

Vibra după un sprijin. Presimţia că nu-i va fi de ajuns fetiţa. Simţurile ei erau prea antrenate, ca să se mulţumească, cu un paleativ.

... Bătăi în uşă.

Nu aştepta pe nimeni. Ar putea să nu deschidă, devreme ce începuse să se complacă într'o

separaţie voluntară de restul lumii, în mijlocul ei.

Totuşi deschise.

Era avocatul ei. Da. Venise să-i dea rezultatul de azi, sau mai bine zis s'o pună în curent cu evoluţia prea înceată a unor formalităţi, care începuseră să o plictisească.

Vor mai fi câteva înfăţişări. Vor cere martori, cu care să dovedească îngrijirea paternă, de care dă, sau mai degrabă, de care nu dă dovadă soţul.

Şi apoi, punctul culminant, judecarea procesului. Lupta decisivă. Poate foarte grea, pentru obţinerea divorţului în favoarea ei.

Găsise el, prin actele unei instituţii publice, la care făcuse înainte soţul serviciu, prin care se constata uşor, pentru el o culpă destul de gravă. O fraudă săvârşită, în dauna acelei instituţii şi mai ales o condamnare — aceasta era principal — o condamnare de câteva luni, care-i pecetluise moralitatea şi aşa nebulos de şubredă.

Le va depune toate, la Tribunal şi bazat pe ele, avea de gând, să desvolte o pledoarie de poezie.

Interesul lui trecuse marginile profesionalului.

Era vădită, atenţia lui faţă de ea.

Nu era de loc un bărbat urît, presat de pliurile profesiunii. Era un bărbat adevărat, care se afirma.

Era o voinţă, care avea toată puterea să evolueze implacabil. Ştia ce vrea şi îşi convergea toate sforţările spre un ţel, acum puţin precis, dar mult întrevăzut.

Ea îşi dădea seama că avea faţă de el, o atenţie nedeslușită. Nimic din stridenţa presimţirii, mai mult din siguranţa lentă, a eroziunii picăturilor de apă.

Ea nu mai voia martori. Să facă el tot ce va şti ca să nu mai fie nevoe de termene în plus. Totul cât mai repede pentru ea. Începuse să se traseze un final interesat.

El abdică dela machivelismul lui juridic, obişnuit, şi-i promise o urgentă rezolvare, cât va putea de favorabilă.

Îşi confundau parcă, interesele perfect.

Avea un nume frumos

Acum Fiora şi-a adus aminte că el avea un nume frumos, cu sclipiri de briliant, Ery. Nu prea ştia bine din ce-ar putea deriva, acest diminutiv cu scintilaţii de stele. Ea ar fi vrut să fie Eros. Poate chiar acesta era numele lui. Dar nu voia să-l întrebe. Între ei era acum o afacere, un serviciu pe care i-l ceruse.

Ar fi fost o sondare a intimităţilor, o sublimare a posturii ei de simplă clientă a avocatului ei, să arboreze cu dânsul deviaţii.

El o privea fără scrutări de interes profesional, absent de superioritatea lui inevitabilă.

O îmbrăţişa cu privirile. O obseda chiar.

Erau la el, priviri, care chemau fără glas, aceleaşi priviri de raze penetrante, întrebătoare, avide să-i cunoască sufletul, trupul. Ochii lui îi sărutau toată carnea.

Câteva secunde nu schiţase nici o mişcare, nici o vorbă, nici un gest, ori cât de puţin elocvent. Numai ochii lui ardeau. Pe obrazul ei, roşu, se revărsase toată acuarela zorilor. Nici ea nu ştia ce să facă, ce să spună. Avea, vag, o teamă, dar o voalase perdeaua transparentă a dorinţei lui, nemanifestată şi mai ales o trezire a superiorităţii ei, de femee, care se ştia frumoasă.

S'a ridicat conştientă, de puterea ei de fascinare. I-a întins mâna mică şi moale, ca o privire leneşă. Buzele lui s'au lipit prelung pe carnea dorită, la încheietura mânii şi au sărutat-o senzual.

I-a spus când trebue să mai vină la Tribunal şi a plecat. A spus să-l scuze căci era aşteptat acasă, la birou.

De atunci l-a mai văzut de câteva ori, după şedinţele anoste, plictisitoare, de repetate întrebări stereotipe.

L-a văzut iarăşi pe soţul ei, adică l-a zărit, căci nici n'a voit să-l vadă bine. O enerva acut, prezenţa lui.

Pe Ery îi plăcea să-l vadă ori cât de des. Dar el era extrem de ocupat. Nu-i putea spune să vie la ea. Ar fi dat de bănuit, căci ca avocat nu mai era nevoe. Şi nu voia ea să fie prima, care începe...

Divorţul era în ritmul lui, normal, încet şi insipid. Inutil.

Pe Delice, a mai văzut-o o singură dată, la azilul Sf. Geneviève.

Când a zărit-o intrând, i-a sărit de gât şi nu s'a mai deslipit de ea, o după amiază întreagă. Nu-i spunea decât că vrea la mămica ei acasă şi o săruta mereu.

Şi Fiora o săruta. Copila se simţia atât de bine în braţele ei, la pieptul ei, drag.

Ar fi vrut s'o ducă cu ea. S'o fure de aici. Să vină acasă. Să n'o mai părăsească o secundă.

Toată ziua ar sta de gât amândouă şi i-ar povesti lucruri frumoase, basme cu aur, cu zmei, cu fete de împărat, cu vrăjitoare. I-ar face tot ce ar dori ea.

Va dormi numai cu ea.

Nu mai puteau să se despartă. Delice îşi înfipsese mânile mici de jucărie de gâtul ei şi nu voia să o lase să plece.

A trebuit să se despartă.

Primăvara

...Trecuse toată iarna. Pudrase de câteva ori tristeţea zilelor reci. De tot atâtea ori se topise, îmbrăţişată de căldura care vibra după zăbrelele anotimpului friguros.

Dar soarele neputincios atunci, începuse să-şi reverse parfumul de raze calde.

Primăvară.

Natura începea să te iubească, să te sărute cu buzele ei verzi de voluptate.

Se plimba adesea singură pe bulevarde. Rătăcea prin parcuri.

Lăsa frâu liber gândurilor. Amintirile se ciocneau cu vagi planuri de viitor.

I-ar fi plăcut să-şi refacă o viaţă fără posibilitatea de a mai trece prin ce a trecut.

Să fie ferită de nişte accidente care au sdruncinat-o atât de puternic. Gânduri de copil. În definitiv tot copil era.

Plutea în fiecare dimineaţă pe adevărate iluzii.

Începea să-l iubească pe Ery, fără să ştie cum.

Credea că şi el o iubeşte. Poate va fi acum, mai mult timp fericită.

Cât doria să mai fie odată cum a fost. Fără nici o preocupare de meschinăriile vieţii, inevitabile. Să trăiască numai după ea. Singurul scop să-i fie dragostea, celelalte numai decoruri.

Compara Place de l'Etoile cu însăşi dragostea ei:

Toate străzile, toate bulevardele converg în centrul stelei, în arcul dragostei.

Celelalte lucruri pentru ea, în viaţă, n'aveau nici un farmec. Nimic nu o interesa, dacă nu avea legătură cu ce iubea ea, cu ce adora fiinţa ei, cu tot ce cereau simţurile ei. Agonizate un timp, acum se deşteptau, cu primăvara. Lianele îşi chemau trunchiul.

Dragostea ei pentru Ery patina. Nu avea putere să staţioneze, să se oprească mai mult timp pe obiect.

Era indecisă. O ghicea mai mult, decât se desvăluia. Prevedea inevitabila ei evoluţie. Mai iubise şi îi plăcea atât de mult să iubească!

Continuare în pag. VI

Nu era dintre acele femei, care cred că în prima lor dragoste s'au epuizat toate resursele unei adevărate iubiri.

Ea iubea mai mult senzual şi sexual. Nu exista la ea acea iubire contemplativă, în intimitatea ei subiectivă, fără prezenţa obiectului, fără contactul vreunui simţ cu exteriorul adoraţiei.

Era numai femee. Mai mult, femee animal, chiar sălbatec. Civilizaţia, mediul în care trăise, nu făcuse dintr'însa decât să-i rafineze senzualitatea avidă. Numai atât Nimic nu era sublimat la ea. Fără multă imaginaţie, adora amantul, cum iubea cristalul izvoarelor, când îi era sete, cum dorea patul lichid şi răcoros al mării, când se încălzise pe plajă, cum aştepta grindina de pulbere aurie a zorilor când rătăcia într'o noapte fără stea polară, cum dorea clopotele de puf ale somnului într'o noapte de insomnie, cum ar fi vrut să trăiască când nu mai avea speranţa. O impulsie care-şi caută obiectul preferat.

Dar câtă intensitate, avea această expansivitate, înlănţuită numai de decenţa nesiguranţei! S'ar fi putut spune că era prada voluptăţii, care-şi caută vânătorul.

Avea nevoe de dragoste ca de propria-i hrană.

Acest intermezzo în care se complăcuse, mai degrabă care-i fusese impus de o fatalitate oarbă, departe de a-i fi colorat puterea senzaţiilor dorite, departe de a-i fi obişnuit coardele trupului cu absenţa arcuşului sublim. Intocmai ca o vioară unică, ce, după concerte celebre repauzează, acumulase în cavitatea ei sonoră ecoul melodiilor dispărute. Şi acum, atinsă, vibra de nerăbdare.

Toate nenorocirile, care se abătuseră peste ea, alunecaseră, patinaseră pe luciul de cristal al nervilor ei, îngheţaţi de aşteptare.

Avea o viaţă intimă senzuală şi sexuală, purificată în cel mai înalt înţeles al cuvântului, de alte elemente străine. Tot ce îndurase dela soţul ei, îşi săpase amintiri proprii, cu dalta ascuţită a neplăcutului. Dar totul era aparte, compartimentat. In esenţa ei, era pură sexuală. Tot atavismul ei, cu şnurul neîntrerupt de drame sufleteşti de reticenţe senzuale impuse, toate dorinţele nesatisfăcute ale înaintaşelor ei, închise ca nişte perle în cupele scoicilor, împodobise fiinţa ei, mai mult carnea ei, cu o diademă de voluptate clară.

Din tot acel aluat de tragedii intime, se cristalizase în ea, un diamant roz, care cerea să fie dorit.

Nimic din idealul vag sublimat, al unor cerinţi pur animalice, din corpul atâtor femei, din epoci trecute. Turul civilizaţiei era complect. Lumea plecase dela natura sălbatică, al cărui domestic era, se deslipise de tot, voind să cucerească totul, neglijând legăturile primordiale, care se continuau prin ea. Acele cerinţi, care sunt înseşi elementele naturii.

Civilizaţia voise să mărească confortul. Pentru ce toate acestea? Am deviat în inconştienţa noastră, scopul acestei civilizaţii.

Noi trebue să ajutăm natura, suntem doar simplele ei instrumente.

Instinctul sexual blamat de toate erele! Se poate calcula caraghiosul acestei posturi, în care ne-am bălăcit în barca moralei?

Ei vor răspunde că ne întoarcem, în loc să înaintăm, că suntem la fel cu celelalte animale, — par'că a pretins cineva sincer, că e altceva decât un animal, — chiar perfecţionat! N'are importanţă.

Numai în acest instinct se poate vedea singularitatea legăturilor animalice cu restul turmei vieţuitoare?

De când cuvântul animal, pentru ei e o blamare?

Să admitem că suntem perfecţia fiinţelor terestre.

Ne civilizăm. Cum şi dece? Această muncă titanică, colectivă pentru ce o depunem? Care-i scopul, idealul intim, nemanifestat, dar avid dorit de fiecare din noi?

Dece această pudoare impusă faţă de o cerinţă atât de legitimă a noastră, a trupului, a cărnii noastre?

Atracţia, simbioza aceasta în care trăim şi [illegible] vrem să o negăm, vrem să o acoperim cu murdăria unei civilizaţii, fără nume şi fără scop?

Câtă aberaţie!

O nedumerire fără posibilitate de edificare.

Sunt situaţii în care ne-am complăcut, care-şi caută calificativele, fără a şi-le putea găsi...

Ultimul termen

Ultimul termen. Pronunţarea divorţului.

Şedinţa în care Ery va trebui să-şi depue tot talentul, pentru a câştiga pronunţarea Justiţiei, în favoarea ei.

Venise îmbrăcată într'o rochie albastră, cu un swetter alb, — răspândea aroma zilelor alpine.

Ploaia de soare a părului contrasta plăcut cu purpura obrazului. Un lan de grâu copt, stropit cu maci.

Lume multă în faţa uşii unei secţii de Tribunal.

Şedinţa era secretă.

Intrau pe rând, victimele unei quadraturi juridice, care a vrut să încadreze cercul perpetuu mobil, al dorinţelor animalice, oarbe.

Venise rândul ei.

— D-nul...

— Fiora... Aprodul strigă un nume, la auzul căruia Fiora a avut o senzaţie neplăcută, ca la vederea unei reptile.

I se dă cuvântul avocatului soţului ei. Unul din maeştri, care-şi făcuse un nume dintr'o specialitate.

Cu elocinţa-i obişnuită, ca maleabilitatea firului de mătase, a disecat întreaga crimă de lés-convenienţe a soţiei.

A cetit cu grandilocvenţă, de incoruptibil Robespierre, după o înălţime ameţitoare, a unui avocat din oficiu a societăţii, care fiind şubredă, avea nevoe de apărare, — imbecilitatea procesului-verbal, redactat de un necunoscut, — un erou al necunoscutului, un trup de pae cu hăţuri, un receptor de ordine ierarhice.

Erija în argumente, vulgaritatea obişnuită a agentului redactor. Celebrul maestru se scoborâse la mentalitatea necunoscutului, pentru a blama fapta incalificabilă a soţiei.

...Cum trăise ea. Cum îndrăznise să se ducă regulat în casa unui bărbat, care n'avea calitatea de a-i fi soţ. Care era altul de cât acel de care-şi legase viaţa, căruia îi jurase credinţă în faţa unui altar, — un jurământ imoral de angajare a unui viitor orb!

Care avusese curajul, să-şi lase fetiţa, pe care spune că o iubeşte şi să se ducă în casa unui tânăr, unde o găsise agentul, într'o îmbrăcăminte, mai mult de cât sumară. Credea că intimidează o Justiţie, cu perseverenţa! Acesta era chiar scopul lui.

A cetit apoi, detaliile jenante, când se violează o intimitate, în care pătrunsese acest impostor. Aceste amănunte sâcâitoare, aceste cuvinte, care murdăreau amintirea pură, a unui alcov bruscat.

A adăogat apoi, că dacă îşi rezervă dreptul, separat, pentru acţiunea flagrantului delict de adulter, totuşi nu se pot neglija constatări care dacă n'ar intra ca dovedite încă, în elementele necesare unui adulter, totuşi sunt incontestabilele cerinţe exprimate de alte articole de lege, care le proclamă ca motive de divorţ.

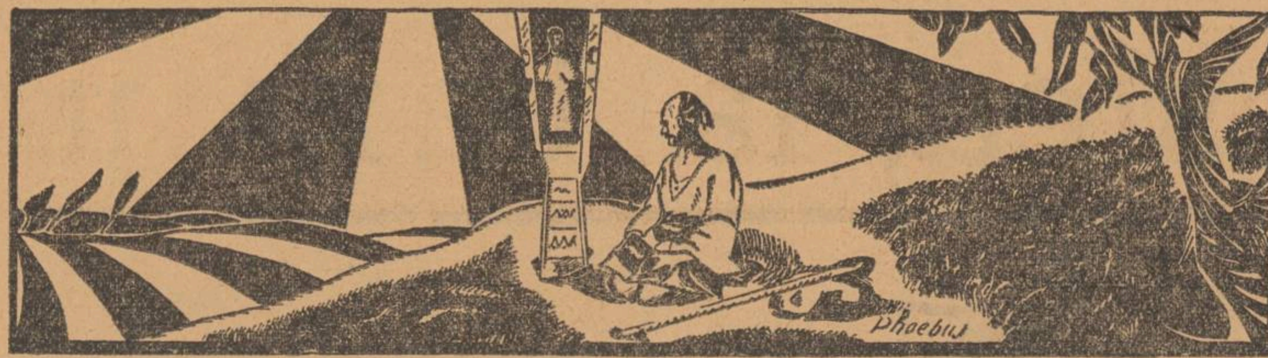
Cu alte cuvinte a urmărit crearea unei atmosfere neplăcute, cu care să învăluie o soţie, bănuită adulteră. Rămăsese mereu, avocat. Mai ales în procedee, decât în pledoarie.

A încheiat cu o frumoasă peroraţie demnă de un adevărat profesor de morală găunoasă. Exact ca un sfânt părinte din epoci trecute. Aceluia, cel puţin, face să i se bănuie, o puritate de caracter.

Peroraţia

— Pentru a nu mai răpi timpul onoratului Tribunal voi conchide în două cuvinte.

— Acum, Domnilor Magistraţi aveţi de hotărât dacă Justiţia poate acorda, copila aceasta, — ceruse soţului o fotografie,— zic, acest înger care nu mai are de mult o mamă care să-l iubească, această jucărie vie, pe care destinul a aruncat-o în braţele singurului părinte cu adevărat, după ce i-a fugit mama adulteră, această carne fragedă, care, de acum încolo are nevoe de toată iubirea ce nu o

poate găsi la o femee necinstită, această fetiţă crudă, încă, ce nu-şi mai poate întinde mânile mici după ajutor, fără să se păteze, decât spre tatăl ei, care o iubeşte, zic, Domnilor judecători, nu se pot şterge cu buretele toate aceste considerente, pentru a o arunca în braţele murdare ale unei femei, care a strâns cu ele un amant, când avea un soţ şi o copilă.

Unde este acea dragoste de mamă, acea duioşie de sentiment, acel caracter desăvârşit, cântat de poeţii tuturor timpurilor?

Vrea ea, oare, să distrugă familia, nucleul singurei solidarităţi cu putinţă? Vrea oare, ea să spargă instituţia vremurilor, cu o faptă condamnată de toate popoarele şi în toate epocile?

Să admitem că veţi da copila soţiei. Ea creindu-şi un precedent, mai bine zis, impulsiv adulteră, o va lăsa pentru a se duce la iubitul, care o aşteaptă.

Va necinsti, pentru a doua oară, nu un soţ, pe care nu-l va mai avea vre-odată, dar o copilă pură.

Căci, Domnilor Magistraţi, dacă uşor se poate spune de o soţie că e adulteră şi căsătoria se desface, dar ea pătează mai rău ceva ce nu se poate spăla atât de uşor, cu o sancţiune juridică. Este umbra ce a lăsat pe crinul copilei.

Trebue să înfieraţi exemplar, o femee nedemnă de a face parte dintr'o familie.

Dacă pentru ea aceste legături sunt transparente şi atât de uşoare ca să le poată rupe oricând un gest condamnabil, atunci există o Justiţie, care trebue să-şi apere instituţiile, pe care se sprijină, nu numai ea, dar întreaga societate.

— O întreagă evoluţie a format familia cu dragostea membrilor, nu poate să o distrugă o Jurisprudenţă absolut izolată, pe care, sincer, cred că nu o veţi da.

— Dacă veţi acorda copila soţiei, veţi trece peste evidenţe, peste realităţi, care ar condamna acest procedeu.

— Toate mamele, toate soţiile, de acum încolo îşi pot înşela soţii, îşi pot călca nu numai obligaţiile civile, dar propriile lor obligaţii naturale, cu ferma convingere, cu certitudinea, chiar, că Justiţia le va acorda, chiar în şanţ, sau pe stradă fiind, copilele lor.

— Acum avem nevoe, de o societate pe care să o formeze actuala generaţie, la căldura dragostei materne curate. Nu avem nevoe de adulter, de triunghiuri conjugale, de promiscuitate voalată.

— Repet, Domnilor Magistraţi, nu cer nimic pentru clientul meu, cer numai Justiţiei, să-şi îndeplinească rolul ei, de menţinerea organizării sociale.

— Daţi copila unui tată, care o cere cu braţele întinse, nu unei mame, care ţine totuşi mânile întinse, dar cheamă altceva, decât propriul ei copil.

Şi cu această frază memorabilă, termină concluzia de două cuvinte.

Cuvântul apărării

Are cuvântul avocatul pârâtei.

Ery se sculă cu siguranţa argumentelor irefutabile, lucindu-i în ochi.

După ce îşi arătă mirarea că un om, cu o moralitate pecetluită, mai poate vorbi cum a îndrăznit să acuze. Un om care departe de a avea caracter, dar nici cel puţin buna credinţă necesară acum, ci numai cutezanţă. Un om asupra căruia s'a pronunţat oprobiul societăţii, când l-a condamnat, n'are acum nici pudoarea unui pocăit, ci se erijează în procurator. Un om care, în dragostea lui nemărginită îl trimite la azil pe unicu-i copil. Un om care nu numai a fost lipsit de o fineţe, pe care nici n'a avut-o vre-odată, nici nu i-a fost pretinsă, dar cel puţin, elementarul cavalerism. Care s'a pretat la ce s'a pretat, mai are acum curajul, ca să nu spun impertinenţa, să ridice mănuşa?

— Să asvârle piatra?

Şi după ce îşi susţine afirmaţiile cu dovezi irefutabile, după ce persiflează cu avocatul adversar, care şi-a sprijinit pledoaria, pe grosolănia celui mai ordinar agent instrumentor, începu să desvolte o pledoarie, în care Fiora nu ştia dacă a pus mai multă pasiune, poezie, fineţe, sau subtilitate.

Ceea ce era mai pasionat, era adevărul, — acea claire voyance, care îi canaliza atenţia, îi dădea aceeaşi senzaţie, pe care o avea când se spăla dimineaţa pe ochi, cu ghiaţa izvoarelor de munte. Făcea impresia că avansează, că împinge o evoluţie greoaie. Fiorei îi făcea impresia că este cu el, pe o culme, depe care orizontul îi chema privirile ca să se piardă în el. Incontestabil că el vedea mai bine şi mai departe în negura viitorului.

Trecutul şi prezentul este ca un aluat, dacă îl plămădeşti iese ceva bun. Şi sigur că ştii ce va ieşi, doar tu l-ai preparat. Tot aşa se face şi viitorul. El este evoluţia unui trecut. Uită-te înapoi şi vei vedea înainte. Uită-te în jurul tău, caută şi înţelege ce este şi nu va mai fi nevoe de prezis. Vei putea pune în locul pronosticului, certitudinea.

Işi însuşise cele ce spunea, cu atâta uitare de sine, încât părea că nu mai rosteşte el frazele, ci curge singură, o ploae de cristale.

El nu mai era acel om care-şi avea timpul să cântărească, un efect pe care-l va produce. El însuşi era un tot identic cu tot ce vorbea.

Nu mai pleda...

Acum nu mai pleda. Vorbea numai pentru el şi poate şi pentru Fiora.

Indirect, sigur că pentru ea. Dar el încerca încă odată, să se convingă de ceea ce se convinsese de mult.

— Domnilor Magistraţi, nu poate fi stigmatizată o femee care nu mai iubeşte, în numele unei Justiţii superioare, aceleia ce o pune în discuţie, partea adversă.

— Trebue să vedem o realitate. Şi singura realitate e dragostea.

— E paradoxal că unica evidenţă căutăm să o drapăm, când ea e aroma întregii vieţi, când ea e cel mai înalt ideal al fiecăruia din noi. Când toţi suntem, nu sclavi, căci şi ei au drepturi, dar pure hoarde ale arbitrariului. Când trăim prin ea, când această pasiune ne înăbuşe o aşa zisă cugetare, mai e nevoe să o apărăm?

— Imi pare rău că dau impresia unui apărător al iubirii, dar aş dori mai mult să exteriorizez postura de acuzator al actualei societăţi.

— Dragostea e singurul Dumnezeu real. Adevăratul panteism aici e.

— Dacă am avea posibilitatea, căci curiozitatea există, să descifrăm imaginile subconştientului şi chiar conştientului fiecăruia, am găsi o întreagă pinacotecă sexuală. Cine, din noi n'are veşnic, în ochi, un nud dorit?

— Noi o îngrădim. Dar nu sunt posibilităţi de descătuşare cu vigoarea, cu forţa ei înmărmuritoare?

— Iubirea e vibraţia universală, e viaţa vieţii. Nu există moarte, există morţi. Nu există vieţi, există viaţă. Nu există moarte pentru că nu o văd. Ceea ce văd, ceea ce simt e numai viaţa.

— A spus odată un poet uitat, atât de frumos:

...Corola ia sbor
Pe pieptul tău creşte
Căci vieţile mor
Dar viaţa trăeşte...

— E legitimă impacienţa D-voastră. Voi reveni imediat la ceeace numiţi obiectul procesului. Reiau.

— Această pulsaţie care-şi trăeşte universul, această atracţie unică, ce ne strânge, ne înăbuşe, ne ia puterea de conştiinţă independentă. In iubire recoltează tot. E singura raţiune a vieţii singulare, scopul ei. Vieţile plurale, nu sunt decât instrumente, dozate cu acest ţel al totului.

— Şi ca să nu fac impresia că jonglez o metafizică stearpă şi inutilă în această judecată, mă voi întoarce acum la o instituţie seculară. Căsătoria cu corolarul ei, familia.

— Nu trebue să o privim prin prisma actualei organizaţii sociale. Să nu uităm că ea este numai o simplă etapă a unei evoluţii.

Orice început, orice încercare de a stabili o durabilitate în societate, este supusă la prefaceri.

— Orice reacţiune din partea noastră ar fi integral condamnabilă, dacă ne-am sili să violentăm, prin opunere, un curs normal. Să-i lăsăm realităţii dreptul de a se pronunţa. Nu-i nevoe să o sugrumăm, cu argumentele trecutului, pe care ea însăşi le-a părăsit.

— Ar fi o comparaţie riscantă, dacă n'ar avea în acelaş timp verosimilul, — unitatea de legătură a oricărei metafore veridice. — Mai bine decât să punem instituţiilor beţe în roate, i-am pune la spate, o rachetă.

— Să dăm cuvântul evidenţei.

Toţi ne complacem în impreunări sporadice.

Să mă explic.

— Fiecare din noi dorim, peste legăturile actualelor instituţii, făcând abstracţie de convenienţe, de obligaţiile impuse de lege, de aşa zisele obligaţii naturale, să avem raporturi sexuale, — cuvântul e brutal, dar e purul adevăr, — cu orice femee ne place, din ori şi ce categorie şi ori care ar fi natura raporturilor care ne leagă de ele.

— Dece sunt acum aşa de multe cazuri de adulter, de incest, de concubinaj? Acum, mai multe ca oricând.

— Scuticele convenienţelor s'au deslegat singure. Azi oprobiul unui adulter e inexistent. De aceea i-au trebuit părţii adverse argumentele unei istorii, pentru a ne sili să credem, că suntem încă în epoca, de care ne-au îndepărtat atâtea secole, chiar milenii...

— S'a susţinut că familia e singură capabilă să poată afirma o solidaritate. Imi permit să cred că e o profundă eroare.

— Cu totul opus este acest atribut, ce-l dăm instituţiei familiale.

— Ea e însăşi contrazicerea oricărei solidarităţi. E întronarea egoismului organizat.

— Căci, domnilor, solidaritatea, cu toate atributele ei, altruism, abnegare, este prin esenţa ei universală. Trebue să fie faţă de toţi, ca să poată fi sinceră. Nu există solidaritate când iubesc pe unii şi nu şi pe alţii. Şi aici e toată eroarea secolilor, acestea au fost impuse de legi.

— De aici decurg toate aberaţiile, la care au dat naştere, această deviere a organizării sociale. Toate drepturile, toate favorurile şi această monstruozitate, — nu spun juridică,—căci juridicul nu e numai istorie e şi ideal, nu e numai trecut, ci mai cu seamă, viitor, — moştenirea. Deaceea e grea, acum, lupta de întoarcere la matca adevăratei organizări sociale, căci ce este acum e organizare personală sau de persoane. Deaceea e nevoe de atâta lux de argumente, astăzi, când în inconştienţa noastră ne-am lăsat cramponaţi de o instituţie vitregă, creiată şi susţinută de argumentele racului.

— Dragostea familială e numai o autosugestie impusă de subconştientul mediului.

— Să ne întoarcem la natură. Ea a scris în noi preceptele ei, pe care noi, nu numai că nu le respectăm, dar le denigrăm.

— Se va răspunde că ne întoarcem în epoca de piatră, la promiscuitate, la viaţa pur animală.

— Nu e adevărat. Unde suntem animale, să fim numai animale; de-ajuns cu compromisurile.

— Ca să ridicăm această obiecţie, ar fi un rechizitoriu pe care l-am aduce unui viitor. Să-l lăsăm să se pronunţe. El are drept să nu fie discutat.

„Speţa noastră"

— Şi acum să ne întoarcem la speţa noastră.

Această femee n'a făcut decât să se întregească în totul din care face parte. Unde a trebuit să fie, a fost o pură animală. N'a colorat-o nici un compromis convenţional. De altfel înseşi convenienţele sunt compromisuri.

— I se aduce acuzarea că n'a respectat obligaţiile, pe care ea însăşi le-a luat, dar a respectat instinctul implacabil. N'a înăbuşit o cerinţă a cărnii, care nu are nimic, nici din moral, nici din imoral. E amorală dar sinceră.

— Şi acum să acuzăm un animal pentru că a fost numai animal, acolo unde toţi suntem la fel, e cel puţin o lipsă de comprehensiune, dacă nu o gratuitate.

Să ne lăsăm conduşi de instincte pur animalice, atunci unde este superioritatea noastră?

— Domnilor, să afirmăm, — eu o afirm cu puţină convingere, că suntem superiori întregului ordin de vieţuitoare. Dar suntem acolo unde putem fi, nu acolo unde ne este imposibil, prin însăşi natura lucrurilor.

— Veţi avea de ales între moralitatea, să nu zic inexistentă, dar totuşi destul de transparentă a tatălui, şi actele unei femei, căreia i se poate imputa singura greşală că a neglijat nişte obligaţii superflue instinctului ei de sexuală pronunţată.

— Intensitatea cu care s'au manifestat la ea instinctele cărnii, nu se poate spune că a fost anormală.

A fost numai nevoalată de autosugestii inutile, de obligaţiile unei societăţi care pentru ea, are altă menire.

— Câte odată aceste dorinţi sunt cătuşe sufocante, câte odată evantae răcoritoare, de cele mai multe ori aripi de eter.

— Veţi avea de hotărât dacă unei femei ca aceasta, căreia nu i se poate imputa vre-o culpă socială, ci cel mult o crimă de lés — convenienţe, poate — şi cu siguranţă că merită, să i se acorde copila cu care s'a identificat.

— Nu mă pun pe tema banală a fiicei, care trebue acordată mamei de care e mai mult ataşată prin însăşi concepţie, pentru că sunt aici termeni, care-mi repugnă, dar, susţin numai din punct de vedere al iubirii.

— Două fiinţe care se vor alături, care se doresc şi îşi doresc tot, să fie rupte una de alta. Şi aceasta în numele unei Justiţii care ar apăra o instituţie putredă!

— Nu merită să fie sacrificată dragostea lor.

— Justiţia trebue să fie o aripă, nu o ghiară... şi cu aceste cuvinte termină.

S'a ridicat procurorul, un tânăr.

După ce a rezumat pledoariile şi a accentuat argumentele sancţiunii adulterului, a încheiat cu următoarea frază:

— Dumneavoastră aveţi de apreciat, în Onorata D-stră judecată, moralitatea ambelor părţi. Unul a înşelat Statul, celălalt, soţul...

Pronunţarea s'a amânat a doua zi.

Desnodământul

Fiora se îndrepta spre casă, cu Ery.

L-a chemat la ea să-i mulţumească pentru frumoasa apărare, căreia i-a dat toată admiraţia.

A fost pentru ea, o surpriză. De unde se aştepta la o banală pledoarie anostă în argumentări juridice, a fost sinceră, caldă. A făcut-o de atâtea ori să vibreze toată.

De unde, până atunci nu ştiuse dacă el, în intimitatea lui sufletească, o aprobă sau nu, îşi făcuse acum deplină dovadă, de convingerea lui nestrămutată.

Era satisfăcută că se ştia iubită de el, căci nu putea fi altceva, această pasiune transparentă, cu care îmbrăţişase apărarea. Era indirect, căldura cu care ar fi îmbrăţişat-o pe ea.

Şi ea îl iubea. O câştigase definitiv.

Se cimentase pentru multă vreme, o legătură strânsă intre ei. Trebuia pecetluită material.

...Au ajuns acasă.

Nici n'a aşteptat-o să se desbrace bine şi Ery i-a apăsat buzele, cu o sărutare grea, nesfârşită.

...Ea îl enerva. Ii încerca insinuant buzele cu gura, cum savurezi o linguriţă de îngheţată. De abia le atingea şi repede le lăsa pradă aşteptării, care-l chinuia.

Şi el o săruta pe ochi, pe gură, pe dinţi. Buzele erau prea mici ca să-i ajungă.

In timpul pledoariei, nu băuse apă, acum sorbea cupa otrăvii dulci. Ii înroşise buzele cu sânge. Curgea din gura ei de otrăvită sexualiceşte.

Nici unul nu simţea vreo durere. Plăcerea îi făcuse inconştienţi.

Işi făcuseră din buze, un hamac şi se legănau împreună.

Erau goi. Nici frunza biblică nu le voala pudoarea. Buzele, pe trupul lor, aveau senzaţia plăcută, a catifelei. Formele acidulaseră intensitatea simţurilor.

Sânii ei, de opal, luaseră forma cupelor de şampanie. Pline, se cereau băute. Părul ei, spumos, se revărsase în gura lui Ery.

Tot parfumul amforelor din Orient, îi electriza nervii....

...O adiere simfonică în gamele dorinţelor — a aplecat uşor, staminele şi-a scuturat o ploae de polen...

■

Singura lui nedumerire, de propria-i inconsecvenţă, era că această posedare e injustă.

Intr'adevăr, îi era imposibil să admită, el, care era om de lege, că poate avea vre-un drept de proprietate, asupra Fiorei, asupra ei, care fusese obiectul litigiului. Dar perspicacitatea lui, juridică, repede i-a dat o dublă mângâiere.

Asupra ei, avea totuşi un privilegiu legal, pentru cheltueli de judecată şi această posedare era o simplă posesie cu titlu precar, în nici un caz nu era proprietatea lui.

Era nudă...

Fără a fi proprietate.

NOTA. — Autorul acestei nuvele este acelaşi care a scris „Parfumul cărnii tale" — bucată publicată mai demult în „Adevărul Literar".

El ţine să-şi păstreze mai departe anonimatul — chiar faţă de noi.

Arta afişului în U. R. S. S

Manifestările secundare ale artelor plastice sînt poate cele mai interesante în U. R. S. S. — Gravura, ilustrarea cărţii, desenul, afişul, caricatura, au cunoscut şi cunosc o viaţă intensă şi produc opere remarcabile. Se pare că albul şi negrul convine foarte bine ruşilor pentru a se exprima plastic şi unii artişti cum sînt de exemplu Favorschi, Gonciarov, Kravcenko, sânt indiscutabili maeştri ai gravurii. Inteligenţa grafismului lor şi simţul sintetic al compoziţiei au făcut minuni în operele destinate să glorifice evenimentele revoluţiei. Afară de aceasta, în ilustrarea cărţii, de exemplu, atât prin fantezia lor cât şi prin calităţile expresiei, ei se situaiază alături de cei mai buni artişti ai Occidentului.

Afişul, care rămâne influenţat de arta abstractă, păstrează un caracter cu totul aparte, singurul cu adevărat sovietic din toată arta U. R. S. S.-ului, fiindcă el poartă marca imperioasă şi particulară a epocii. Dedicându-se faptelor de agitaţie, de propagandă, artiştii afişeuri au ştiut să găsească elementele plastice care trebuiau să atragă mai mult atenţia mulţimii. Fără îndoială, unii au imitat dela început stilul deplorabil al afişelor cinematografice ale Occidentului, dar majoritatea a utilizat admirabil o manieră eliptică, foarte expresivă, care se modifică astăzi într'un sens din ce în ce mai realist. Montajul fotografiilor a fost întrebuinţat ca nicăeri în altă parte în acest domeniu, şi sînt unii artişti care nu văd în acest fel de expresie o manifestare secundară, ci un mijloc de a reînnoi principiile marei decoraţiuni. Satira a fost deseori introdusă în afiş şi caricatura trebuia, fatalmente, să fie în floare, într'o epocă revoluţionară. Caracterul ei nu este totuşi aparte. Sînt procedeele în vigoare pretutindeni în Occident şi desenul poartă marca unei sigure influenţe franceze.

Literatura Universală

Literatura Olandeză

Pilotul

JOB STEYNEN

O clipă amurgul însemnase o dâră de sânge pe zidul negru al cerului; apoi zarea deveni în întregime întunecoasă. Marea urla, vântul bătea nebun. Puțin mai pe urmă, cerul în întregime cenușiu, luă înfățișarea unei cupole zidită de-asupra apei; iar norii, de jur-împrejurul orizontului, păreau niște stânci ascuțite pe care se sprijinea această cupolă.

Deși tot furios, vântul bătea acum mai regulat, însă marea rămase orbitor de brutală.

Vaporul „Gaulois" sosise în apropiere de țărm. Sus pe bord fluera semnalul chemând pilotul. Asemenea unor vulturi care urmăresc prada, vaporașele celelalte soseau cu pânzele umflate, iar unul chiar izbutise să-și coboare șalupa.

Pe bordul vaporului, toți călătorii erau urcați pe punte. Ca niște turme speriate în timpul furtunei, oamenii se îngrămădiseră în grupuri în lungul bastimentului, privind cu sete, cu nerăbdare spre barca ai cărei mateloți lopătau din toate puterile fără să poată înainta pe apa neliniștită; iar bărcuța, cu șiragul ei de lopeți și pe dreapta și pe stânga ca niște labe în veșnică mișcare, părea un gândac înnotând cu greu și în zadar. Fără întrerupere, valurile își lunecau repede spinările pe sub fundul bărcuței și de fiecare dată șalupa aluneca pe întinsul apei; din timp în timp, câte o clipă, își fixa echilibrul pe coama unui val, afară din apă și atunci nu s'ar fi putut spune dacă merge 'nainte sau 'napoi. La răstimpuri regulate, lopețile se cufundau în apă, alteori lunecau în gol, mișcându-se atunci fără folos. De pe bordul vaporului, călătorii urmăreau cu ochii mari de spaimă această încercare neputincioasă. Bărcuța sălta ca o jucărie, înainte, de-asupra, cufundându-se de-odată, invizibilă în dosul unui val înalt, luptând, înaintând cu greu, foarte puțin, pentru ca îndată aceleași valuri s'o arunce cu câțiva pași înapoi. Nebuni de spaimă, oamenii se îngrămădiră 'n lungul bastimentului, uimiți de spectacolul acestei șalupe care nu mai ajungea până la ei. Ici-colo, câte unul vorbea, alții tăceau gânditori, cu gura strânsă, cu obrazul palid. In momentul acesta, toată mulțimea n'avea decât o singură dorință: să ajungă pilotul la bord. Abia scăpați de furtuna îngrozitoare din timpul nopții, văzuseră vântul sbucnind din nou într'o furtună groaznică tocmai când vaporul era la gura fluviului. Vederea atâtor bărci de ajutor le dăduse curaj; cel puțin una dintre ele să-i fi ajuns. Dar acum, strânși unul lângă altul ca niște bieți oameni degerați, ei priveau fix spre bărcuța bătută de valuri care lupta cu desnădejde împotriva lor. Pe acest lucrușor, aruncat ca într'un joc de rachete, era pilotul, salvatorul, fără care ei erau pierduți în iadul acestei mări furioase.

Mateloții șalupei lopătau într'una și în adevăr, se apropiau, dar într'o măsură abia simțită. Pe bordul vaporului toate dorințele erau încordate, toți ochii ardeau de speranță măsurând înaintarea șalupei care aducea pilotul: pe a-tot-puternicul pilot care trebuia să-i ducă teferi în port, după rătăciri de mai multe săptămâni pe desolantul pustiu al oceanului.

Părea că șalupa se apropie mai repede; lopețile se mișcau regulat. Deja vaporul manevra ca să îmbarce pilotul. Spaima dispăru, nimeni nu pricepea bine ce era cu el, dar fiecare credea că primejdia a trecut. In câteva clipe *el* va fi pe bord.

Vaporul năvăli furios, helicele bătură puternic apa. Șalupa se opri lovită de vânt, călătorii se grăbiră să vadă corăbioara de nimic care țopăia nebună pe valuri, ținută de lopătari la o oarecare depărtare de vapor.

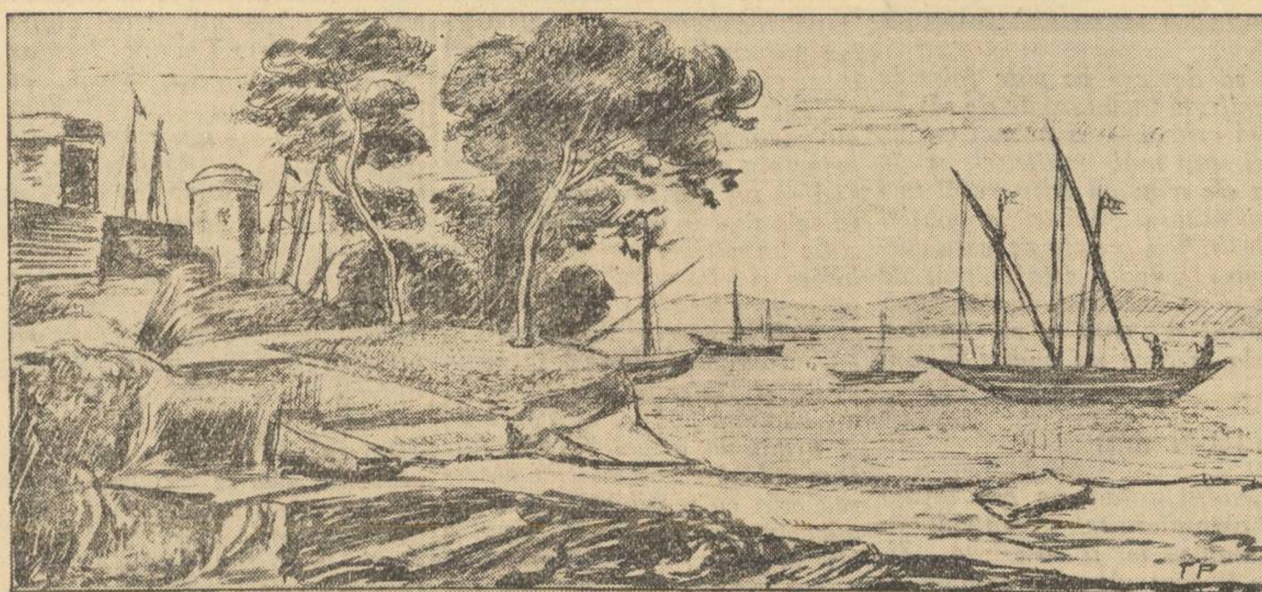
Se grăbiră să-l vadă pe el, pe acest pilot admirabil, curagios, brav, pe acest căpitan care în curând, de-acolo, de sus de pe punte, cu un gest, va conduce vaporul sigur, fără șovăire, printre stâncile trădătoare și printre canaluri.

Voiau să vadă pe acest om care le apărea ca un zeu, ținând în mâna lui destinele tuturor. Il priveau cu ochii scânteind de admirație; el stătea pe o bancă în șalupă, scurt de trup, îmbrăcat c'o bluză largă, cu o șapcă veche pe cap, cu picioarele încălțate în ciubote de mare. Sub cozorocul șepcii, i se vedea fața arsă, încadrată de-o barbă stufoasă. Nici nu se mișca; nu da atenție la nimic până când i se aruncă de pe vapor o scară de frânghie. Atunci se pregăti să urce. Răcni o poruncă lopătarilor, care se apropiară cu băgare de seamă de vapor: pumnii lor strânseră cu furie cozile lopeților; marea părea că fierbe. Pilotul era gata, cu ochii țintă spre scară. Se pregătea să sară...

Dar șalupa se oprise la o depărtare prea mare și el nu putea risca un salt și nici mai aproape nu putea veni de teamă să nu se sfarme de coasta vaporului.

Pilotul își sălta capul, strigă ceva și călătorii îi văzură ochii care aveau culoarea și strălucirea mării. Indată un matelot se acăță de cea dintâi vargă de care legă o macara cu frânghie lungă; deoparte se așezară șase mateloți, ținând frânghia, gata să tragă; la celălalt capăt făcură un laț, apoi o aruncară peste bord înspre pilotul care privea cu băgare de seamă, cu fruntea ridicată. In momentul când el prinse frânghia, comandantul vasului strigă „Sus!" și cei șase mateloți traseră pe pilotul care semăna în aer cu o îngrozitoare gânganie. Când atinse puntea vaporului, sbucni o furtună de strigăte bucuroase. Dând din mâni, fâlfâindu-și pălăriile, șepcile, batistele, călătorii se strânseră în jurul lui strigând „Ura!" și toată spaima din timpul nopții fu uitată, pentru că în sfârșit el era pe bord, el, salvatorul care-i va scăpa de furia mării, de bestia asta flămândă care urlase 'n jurul lor atâtea zile și atâtea nopți. In sfârșit!...

Dar omul atât de sărbătorit nu părea că observă bucuria mulțimii; el abia ridica fruntea, nu saluta pe nimeni, ținând îndărătnic mânile în buzunarele bluzei. Nimic nu se clintea pe fața lui. Tăcut și posomorît, el urcă puntea...

Thys Huibers* locuia într'o căsuță pe țărmul mării. Cu șase luni înainte îi murise nevasta și durerea acestei pierderi îi lovise atât de mult viața, încât devenise un alt om. Fusese unul dintre cei mai veseli oameni ai orașului. La cafenea, acasă, oriunde se ducea, era iubit pentru glumele lui și pentru felul lui de a povesti, hazliu ca nimeni altul, dar știind s'asculte cu drag și povestirile altora. Fiecăruia îi plăcea să-l vadă la el, să schimbe cu el câteva vorbe amicale; stăpânul cafenelei se bucura când îl vedea venind, căci el pricinuia veselie prin veselia lui și clienții întârziau mai multă vreme ca de obicei în jurul numeroaselor consumațiuni. Cercul prietenilor lui se mărea, zi cu zi. Dacă eșea un minut, îndată întâlnea un tovarăș de drum. Cei veniți de curând îl salutau ca pe o veche cunoștință. El era mulțumit, le zâmbea cu ochii lui limpezi, ridicându-și cu voioșie șapca și dându-le porecle hazlii. Nu putea fi sărbătoare fără Thys Huibers. Când toți tăceau, el începea un cântec, povestea una din minunatele lui povești care purtau pecetia copilăriei; și aceasta nu o făcea cu greu căci firea lui era așa. Era omul cel mai cunoscut din tot orășelul; chiar copiii îi spuneau bună ziua.

Ii murise acum femeia și odată cu durerea, îl cuprinse și scârba pentru viața dinainte.

— Să mă fi pedepsit tare D-zeu pentru că am înveselit pe toată lumea?

Inainte nu se gândise niciodată la faptele lui; dar, nimicit de marea lui durere, toată viața, tot trecutul îi apăru ca o ticăloasă ușurătate. N'ar fi trebuit să prevadă o așa cumplită lovitură? Ea era ftizică; în lungul anilor, zăcuse într'una micuța și frageda lui femeie ursită unei morți atât de timpurii. Și el, în timpul acesta, făcea pe caraghiosul, totdeauna dus de-acasă, jucând șah la cafenea „ca să mai petreacă". Pe el nu-l durea suferința ei. Femeia murea cu încetul, el știa, vedea, însă tocmai această încetineală îl obișnuise și-l făcuse nepăsător. El era unul dintre acei oameni cari asistă fără emoție la o mizerie liniștită, chiar când e foarte adâncă și care sunt nimiciți de o cutremurare subită, de acel „nu se mai poate face nimic". Când nevastă-sa muri, el, înebunit de-o durere animalică, șovăia ca și când ar fi mers pe puntea unei corăbii ce se leagănă, și răcnea ca și furtuna mării.

De-atunci el simțea crescându-i dragostea și-l cuprindea o furie mută când se gândea că n'a prețuit-o în deajuns în viață. Acest sentiment îl împovăra și era sigur că pentru toată viața; știa că chinul acestor remușcări nu-l va părăsi niciodată. Și dintr'o dată deveni omul morocănos și aspru de acum.

La început toți încercau să-l mângâe dar el îi înjura cu brutalitate; mai pe urmă nu-i mai spuse nimeni, nimic. Când trecea cu aerul lui greoi și posomorît, cu gura strânsă într'un rânjet crud, oamenii se întorceau dând din cap. Prea fusese vesel și oamenii atât de ușuratici erau totdeauna pedepsiți; și nici el nu putea isprăvi altfel. Și oamenii aveau un ton disprețuitor când vorbeau despre el, imputându-i că i-a făcut să petreacă.

Dar el nu știa nimic, nu vorbea cu nimeni, nu se ducea la nici unul dintre prieteni. Ii ura pe toți; nici nu-i mai saluta, nici nu-i mai vedea. Când nu era pe mare, rămânea în odaia lui tăcută, se gândea, în aceeași atitudine, cu capul aplecat pe coate, cu ochii țintuiți spre un lucru pe care nu-l vedea. Părea că privirea ochilor lui se întorsese spre lăuntrul minții lui prin care trebuiau să treacă lucruri grozave. Se gândea mereu, mereu, și înțelegea din ce în ce mai puțin; se întreba cum și pentru ce aceste lucruri și nu găsea nici un răspuns. Viața era un pustiu; puteau oamenii să-i dea orice înțeles; ei nu știau nimic, nimic, căci nimic nu 'nseamnă să aprinzi o biată scânteie în această noapte de păcură care este viața.

Gândul îi era prins de desnădejde și simțea cum totul se prăbușește în fața dorului lui de a ști toate. In toată viața lui, crezuse în D-zeu, într'un Atotputernic care făcea totul ca și noi, însă mai mare, îndrumat de o minte orânduită ca și a noastră, dar mai largă, înfăptuind toate cu mâni tot așa de mari ca și norii, ca mările, ca munții, și care îndruma o voință conștientă ca și a noastră. Se gândea mereu la acest D-zeu, știind că credința e o mângâere pentru milioanele de oameni, și încercă să-l regăsească. Dar durerea care strivea toate aceste vieți omenești, îl înebunea; arunca departe de el pe un asemenea D-zeu hain și cum la altul nu știa să se închine din tinerețea lui, rămase fără D-zeu, cu sufletul gol.

Dar lucrul acesta îl neliniștea adânc și încercă să-și clădească un obiect de închinare. La ce bun însă? Pentru ce marea care strălucea aurită sub razele soarelui sau ale lunei, era verde deschis? Pentru ce stelele, zarea nesfârșită, pământul și munții, și pădurile, și fluviile, și orașele, și popoarele? Pentru ce îngrămădirea asta de milioane și milioane de ființe, când fiecare, pentru sine, poartă o lume de durere, sau de bucurie, de dragoste sau de ură, de știință sau de îndoială, de credință sau de căutări zadarnice? Pentru ce durerea lui, atât de grea de dus? Și tristețea vecinilor lui, a oamenilor din oraș, din toată țara, de pe tot pământul? Nici unul nu simte în întregime durerea celuilalt și pentru ce această lipsă de dragoste? El însuși disprețuia pe oameni; ce vroia el? Ii ura. Ce însemnau toate astea? Pentru ce să existe bine și rău? Pentru ce?

De când pierduse credința, gândurile i se învârteau în acest cerc. Incerca în zadar să înțeleagă rostul vieții. Apoi avu impresia că mintea i se isprăvise. Crezu că înebunește; găsi deschise ușile pe care le închisese cu câteva clipe mai înainte și în casă nu era decât el.

Intr'o zi văzu chipul nevestii-si în rama ceasornicului, și ea râdea. I se păru de mai multe ori că-l chiamă un glas de aproape de el, însă nu era nimeni în odaie. Dormea cu greu, rămânând nopți întregi cu ochii deschiși. Ura patul din pricina visurilor urîte. Se deștepta uneori scăldat în nădușeală; într'o zi se bătu cu plapoma, crezând că un dușman s'a năpustit peste el. Altădată se trezi în mijlocul odăii, cu mâna întinsă spre clanța ușei, căci bătuse parcă cineva, dar nu era nimeni. Vedea strigoi, auzea suspine și șoapte, sughițuri, de plâns și râsete, adesea ori atât de deslușite încât îl cuprindea spaima. Voia să se roage și nu știa cum și rostea jurăminte neînțelese.

Astfel trecu o jumătate de an și Thys Huibers se înstrăină din ce în ce. Totuși, la lucru nu-și pierduse nimic din istețime. De îndată ce se afla pe mare, chipul relua înfățișarea de altă dată, fără ca cineva să mai bage de seamă ceva neobișnuit. Și, la drept vorbind, nimenea nu-i bănuia rana sufletească. El ocolea pe oameni ca pe niște ciumați; tot urându-i, ajunse să-i fie frică de ei. Locuitorii orășelului urmau să se mire de ce un om atât de vesel, atât de voios, să devină atât de sălbatec și hursuz. Dar el însuși simțea, cu o mare limpezime, că totdeauna fusese, cu toate glumele lui, un om tăcut și trist. Nu putea suferi amintirea acestor ani de voioșie.

Intr'o zi își dădu seama că toată durerea pricinuită de moartea femeii sale, se risipise, ca și toate spaimele ce avusese după asta. Dintr'o lovitură, el era aruncat într'o altă existență; toate emoțiunile erau schimbate; nimic din trecut nu mai exista și credea că starea asta este aceea ce se cheamă nebunie.

Intr'o noapte, — trecuseră șase luni dela moartea femeii sale, — avu un vis înfiorător. Parcă se acăța de pereții unui mare vapor ca să-l conducă în port. Când își săltă capul de-asupra bastimentului, călătorii, în loc să strige „ura!", îl înjurară și amenințară.

— Pilotul ăsta e un nebun, vrea să ne arunce în valuri, — strigă unul.

— Uită-te, uită-te! strigă un altul. N'are carne pe el, mânile îi sunt numai oase; e un schelet, are cap de mort!

— E moartea care vrea să ne conducă! țipă o femeie. In mare! In mare! Având-ul pe el la cârmă, ne vom îneca!

— In mare, în mare! strigau toți. Unul îl scuipă în obraz, un altul voi să-l lovească, dar nici unul nu-l atinse. Timp de-o clipă mulțimea rămase amenințătoare în jurul lui, însă îndată toți fugiră și el simți apăsarea unei mâni pe umăr care-l împingea înspre punte. El auzi pași înăbușiți în urma lui. Se întoarse: nimeni. Pe scară, auzi încă pași și respirațiunea cuiva care urca cu greu. Se întoarse: nimeni. Pe punte, auzi de-odată un glas al cărui sunet îi făcu rău; niciodată nu auzise o voce ca aceea. Ii fu o frică grozavă, nu îndrăzni să se întoarcă și vocea îi vorbi, îi comunică încet dar stăruitor o însuflețire ciudată:

— Toți oamenii te urăsc și tu urăști pe oameni. De ce le faci plăcerea de a-i conduce printre stânci și canaluri? Ce fac ei pentru tine? Te-au înjurat, te-au amenințat. Nu este unul care să nu te urască. Pentru ce, pentru ce îi scapi tu de stânci și de valuri? Un pilot știe mai bine ca nimeni să ocolească stâncile, dar el știe de asemenea mai bine ca nimeni să facă un vapor să se înece. Inţelegi tu? Inţelegi? Eu te voi răsplăti; eu pot tot ce vreau. Eu sunt a tot puternic. Tu însuți nu vei pieri căci îți voi trimite îngerii mei care te vor purta pe de-asupra valurilor. Te voi răsplăti. Nu-ți făgăduesc toate regatele lumii, căci acestea nu sunt mai trainice ca alte bunătăți pământești. Dar știu cea mai arzătoare dorință a ta: să găsești pe D-zeu. Ei bine, te voi face pe tine însuți D-zeu, un D-zeu pentru toate veșniciile, puternic, sălbatec și neîmbătrânit, care îndrumează soarta oamenilor numai după pofta lui. Gândește-te o clipă, apoi spune-mi ce-ai hotărît. Nu te gândi prea mult căci nu e nevoie; îți voi reda mintea atât de limpede, atât de ascuțită, încât o secundă de gândire îți va ajunge. Cugetă!"

Atunci vocea tăcu, și Thys Huibers crezu că intră în împărăția morții. Vântul și marea urlau ca niște demoni, cerul căpătase culoare de sânge; din apă răsăreau monștri îngrozitori care râdeau și-l trăgeau de limbă.

— Voi face cum vreți, zise el și veni un înger, îmbrăcat în albastru, îi dărui o cunună de aur pe care el o primi. Apoi se deșteptă.

Era ars de friguri, sudoarea îi curgea pe obraji. Iși privi mânile: cununa nu mai era acolo. Simți o nevoie cumplită de a plânge, dar această nevoie dispăru îndată. Auzi un râs ascuțit, i se păru că are gura deschisă larg, dar nu înțelese că el însuși a râs. Și își pierdu cunoștința.

In aceiași seară, un locuitor al târgușorului îl văzu lunecând în lungul unui drum singuratec. Râdea într'una, purtând peste pletele răvășite o cunună de hârtie poleită. Cu mișcări mărețe își ținea bluza ca și când ar fi fost o manție strălucitoare a unui rege. Câte odată, oprindu-și râsul, părea că vorbește.

Omul nu înțelegea vorbele, dar vocea răsuna înfiorătoare pe drumul pustiu, în amurg. Omul înaintă cu băgare de seamă și auzi aceste vorbe foarte lămurit:

— Voi face! Voi face!

Atunci omul, pătruns de milă, voi să se apropie, să-l ia pe bietul nebun și să-l ducă acasă; el se întoarse, îl privi cu ochii lui strălucitori ca două stele verzi, apoi o rupse de fugă.

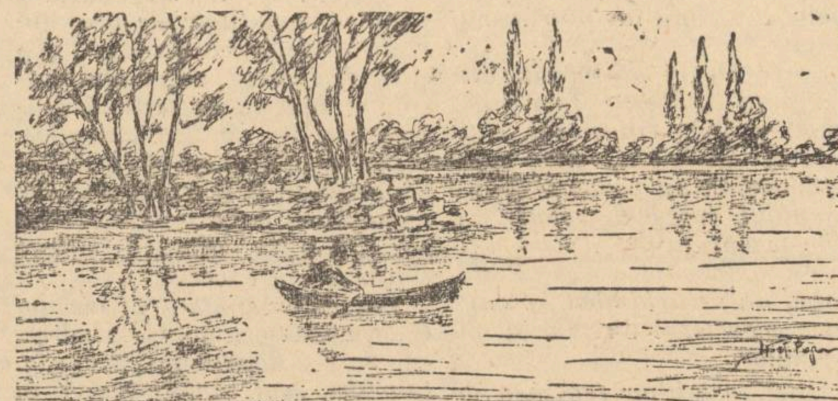
■

Asta a fost prima și ultima oară când Thys Huibers a părut nebun. A douazi, posomorît și aspru, se urcă pe bordul vaporului-pilotă, ascunzând în creerul lui nesimțitor planul lui ucigător, necunoscut de nimeni.

El era pilotul acesta, așteptat ca un salvator și primit cu urale pe bordul vaporului „Gaulois".

Trad. G. M. VLĂDESCU

*) Citește *Tis Haiber*.

Din carnetul unui muncitor

Inmormântare periferică

Potăi de crivăț schiaună 'n hârtoape
Și de sub streșini pline de zăpadă
Privesc mirate casele mioape
Spre-un dric pustiu ce trece 'ncet pe stradă
La „trei coceni" cu ultima lui pradă.

Pe capră cioclu-și curăță de ghiață
Mustățile cu vârful ruginit
Și drept decor se vede lâng' un înger
Pătruns de frig, un leandru desfrunzit.

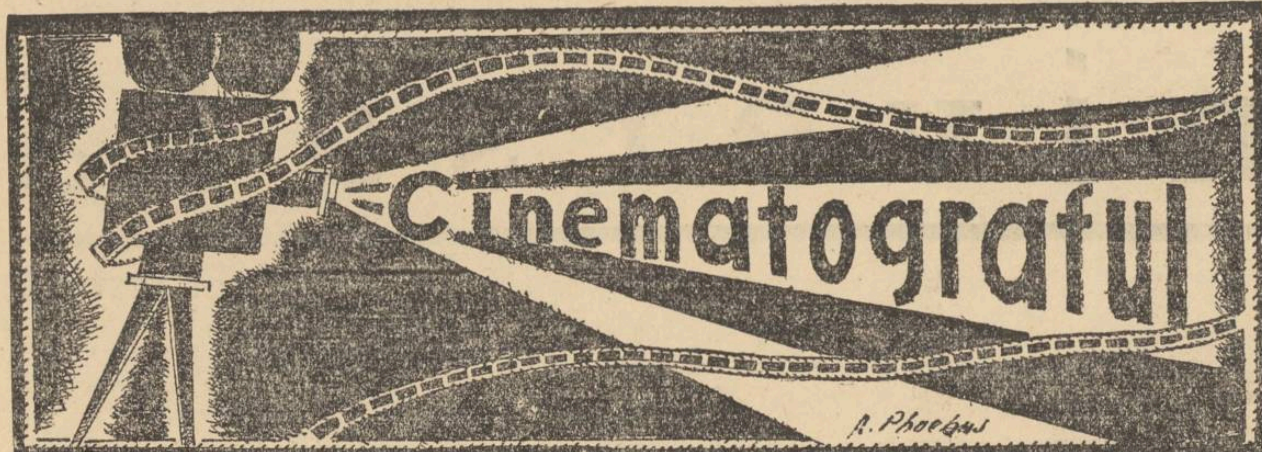
— E vr'un străin, își zice 'n minte gândul,
Coșciugul trist al celui mort zărindu-l,
De n'a venit să-l plângă nici o floare
Și nici un om din tot orașul, care,
Să-i însoțească ultima plimbare.

Doar soarele — moșneag cu barbă spână —
(E'n Faur) după dric prin mâl și apă,
Induioșat de cel plecat spre groapă
Ii duce parcă sufletul de mână.

CRISTIAN SIRBU

Ion Lucian Murnu — Vatra olarului

Stradivarius

Inchipuiți-vă că tocmai *cea mai bună vioară a lui Stradivarius,* tocmai *aceea — singura — pe care el n'a iscălit-o, se întâmplă a fi, după trei secole, moștenită de un ofițer de cavalerie ungur, care* tocmai *avea un mare talent la vioară! Logodnica sa, o tânără italiancă din întâmplare profesoară (ce coincidență!) de vioară, pleacă în Italia de îndată ce se declară războiul. El, care din întâmplare lupta* tocmai *pe frontul italian, este rănit, făcut prizonier și transportat lângă Milano, adică* tocmai *acolo unde locuia ea. Intâmplarea face ca el să fie operat de un doctor care nu era altul decât* tocmai *acela care o iubea la nebunie pe tânăra noastră eroină. Cât despre vioa-*

SHIRLEY TEMPLE

ră, ea a fost găsită de un soldat, care a vândut-o tocmai *doctorului de care a fost vorba în fraza precedentă. In două cuvinte, tot lucruri „vii și naturale", lucruri* tocmai *așa cum se întâmplă în viața reală.*

Pe lângă frumusețea unei asemenea povești ca să zicem așa libere și nesilite, trebuie să semnalăm măestria interpretării. Eroina, când dă să-și sărute iubitul, are un fel al ei particular de a depune coatele pe omoplații adoratului, încât puteai să juri că se pregătește să se sue în pom. (E drept că expresia feței are partea ei de merit în provocarea acestei iluzii.) Iar când termină de sărutat, ea se desprinde de partener exact ca atunci când ne dăm drumul pe geam în grădină.

Pe lângă pasiune, jocul interpreților conține și humor. Astfel doctorul nostru, ori de câte ori operează, face următorul „Witz": neputându-se folosi de mânile sale încă pline de conținutul pacientului, întreabă sfătos pe asistentă: Ce capătă domnul doctor după o operație grea? La care asistenta șăgalnic și drăgălaș răspunde: o țigară, — pe care i-o extrage din buzunar, i-o introduce în gură, i-o aprinde, și i-o reextrage pentru a-i permite eroului să pufuie fumul. Fără îndoială, această mică chestie are un haz enorm. Când însă ni se servește a doua oară, simțim că ne place mai puțin. A treia, nu ne mai place aproape de loc, iar la a patra, începem să ne întrebăm dacă nu cumva avem aface cu o greșală de regisură. Dar imposibil. Un film ca acesta nu poate avea greșeli. Totul aci este frumos și intenționat. Intr'adevăr, ultima și penultima scenă a filmului ni-o dovedesc. Doctorul nostru izbutise să reimpreuneze pe despărțiții îndrăgostiți. (bine înțeles, înăbușindu-și simultan personala sa durere). După această faptă eroică el coboară încet spre primul-plan al ecranului, cu acel aer al omului care se știe fotografiat în plină suferință morală. Și atunci, cu un surâs sardonic, întreabă pe asistentă, care tocmai trecea pe acolo: Ce capătă domnul doctor după o operație grea? Vreți să cunoașteți acum și ultima scenă? Asistenta nu pricepe ce vrea să spună eroul, iar acesta din urmă cu o expresie auto-ironică, scoate singur tabachera din buzunar și spune, sarcastic: o țigară! Cortina.

Un strigăt sălbatec

Este un film luat din viața aspră a căutătorilor de aur, viață pe care noi o cunoaștem din literatura așa de pasionantă a lui Rouquette — iar mai târziu din a lui Jack London și a lui Curwood. Știți ce înseamnă a-ți fi frig nu la *ci în, nu la mâni, sau la cap, sau la piept; ci* în *cap,* în *piept,* înlăuntrul *plămânilor; să te doară nu vag pieptul ci deadreptul plămânii? — întreba odinioară Rouquette. Și peisajul înzăpezit al Alaskăi, cu râurile ei tumultoase și drumurile nebătute, drumuri pentru aflarea cărora oamenii își dau viața. Și lungile expediții cu piciorul — căci câinii dela sanie au murit unul câte unul. Și nopțile dormite direct pe omăt, la căldura focului de vreascuri. Și, la urmă, descoperirea că totul a fost o păcăleală, că aurul căutat nu este, sau că a fost deja luat de altul, care a avut grije să sosească cu zece minute mai înainte.*

Toate acestea, filmul nostru ni le înfățișează cu un adevăr și cu o frumusețe perfecte.

Clark Gable are factura fizică ideală pentru rolurile de explorator, și destul talent pentru a da umanitate personagiului — care trupește trebue, indispensabil, să fie o brută. Acest actor, cu frunte de cimpanzeu, cu labe de gorilă, cu piele de metis, cu spate de bestie, reușește totuși să pună în privirea lui numai blândețe, înaltă înțelegere a altuia, stăpânire de sine, delicatețe... E foarte simplu cum. Este bun actor. Și asta însamnă că știe să asculte. Singura deosebire dintre el și splendidul câne care joacă în acelaș film — sau puiul de puma din „Sequoia" — singura deosebire este că pe aceștia stăpânul

BUCK

lor îi bate, pe când cu el vorba e de ajuns. In colo nici-o deosebire. Alde puma, alde Clark Gable joacă în perfecțiune și pot juca orice spre deosebire de oricare actor dela „Comédie Française" cu care cred că chiar bătaia s'ar dovedi inoperantă.

Mister la Cazino

E prima oară că Paul Lukas joacă într'un film polițist. Și cu această ocazie dovedește că poate face un excelent gentleman-detectiv. Filmul are câteva trăsături care-l deosebesc de alte aventuri polițiste. Mai întâi toți — afară firește de personalul polițienesc — sunt cam nebuni. Apoi, observăm — și mai târziu o aflăm direct din gura chiar a detectivului — că vinovatul, cine o fi el, este preocupat, până la manie, cu inducerea în eroare a poliției. Această dorință de a face pe detectiv să devieze pe piste false se manifestă încă înainte de săvârșirea crimei — a primei crime, căci sunt mai multe, și unele din ele n'au alt scop decât tocmai această rătăcire a poliției prin indicii greșite de care vorbeam. Dialogul este extrem de viu și de spiritual. Insfârșit, vinovatul e, cum și se cuvine, acela la care nu ne-am fi gândit...

Abdul-Hamid

Crudul sultan ne este înfățișat chinuindu-se necontenit la gândul că va fi asasinat. Zilele îi sunt pline de spaimă, și nopțile de nesomn. La fiecare adormire, frica îl redeșteaptă, speriat, și lac de apă. Numai când extenuarea îl doboară, poate el dormi mai îndelungat. Pentru a exprima aceastea toate, autorii filmului au avut o idee ingenioasă. Sultanul, văzând că nu-i chip să doarmă, cere, în mijlocul nopții, să-i vie toate dansatoarele și toată garda. Așa va fi sigur că nu i se ve întâmpla nimic. Se duce în sala cea mare de recepții. Baletistele încep jocul, muzicele urlă, iar Impăratul adoarme dus, pe tronul oficial, în mijlocul unui vacarm capabil să deștepte și un buștean. Și 'n timp ce Majestatea Sa sforăie, norodul de curteni; de soții și de dansatoare se retrag în vârful picioarelor...

Este o foarte bună idee cinematografică această paradoxală adormire de despot, înfricoșat. Dar nu de asta vreau să vorbesc, ci de baletul care ni se arată. Acest balet putea fi adus pe ecran „cu ocazia" *scenei descrise mai sus.* Atunci *și nu înainte. Ar fi fost una din puținele ocazii când o exibiție coreografică și muzicholescă poate fi încorporată temei unui film fără a cădea hodoronc-tronc cum se întâmplă de obiceiu.*

Și totuși, nu s'a făcut așa. Acelaș balet a mai fost adus *odată, în decursul filmului. Ceeace e o triplă prostie. Mai întâi pentru că era inutil (tot trebuia să apară), al doilea pentru că prima oară, venind tam-nesam, bloca povestea (care nu avea nimic de muzichol, ci era din potrivă o poveste sumbră de delațiuni, omoruri, trădări), și al treilea pentru că a doua oară, cu ocazia scenei descrise adineauri, venea ca ceva* deja *văzut, și dădea penibila impresie a unei repețiri din motive de economisire a aceluiaș decor...*

Când era așa de simplu să se fi făcut cum trebue...

D. I. SUCHIANU

P. S. In cronica trecută s'a pus, din greșală, portretul lui Körtner în locul aceluia al lui Shirley Temple. Cetitorul va găsi deci natural ca azi să punem, tot din greșală, portretul lui Shirlev Temple ca ilustrație la Abdul Hamid.

D. I. S.

A APĂRUT IN EDITURA „ADEVERUL"

CONST. GRAUR

Cu privire la Franz Ferdinand

Un volum de 576 pagini cu numeroase fototipii și desenuri.

Exemplarul Lei 100

LA TOATE LIBRĂRIILE

Cronica mizantropului

Cultură și picioare desculțe

Prietenul meu spune:

Voi mă ironizați că arăt față de Abisinia o simpatie „naivă" care poate fi însă jignitoare față de Italia. Nu mă înțelegeți. Simpatia mea pentru acești arapi nu pornește din idealism de cărturar cum spuneți voi și nici nu presupune o antipatie față de Italia, la care știți bine cât țin. De fapt eu sunt indignat împotriva voastră și a proastelor principii pe care le puneți în circulație, fiindcă un lucru e sfânt: fă orice nedreptate, dar niciodată nu săpa la temelie un principiu sfânt. Eu nu fac politică și nu mă amestec în conflictele dintre popoare. Dar mă ridic împotriva acelora care folosesc „idei", adică ne fură nouă pentru trebuințele lor instrumentele noastre pe care le strâmbă, necunoscându-le secretul. Italia și Abisinia au între ele un conflict politic, se vor bate și urma va alege. Treaba lor. Dar voi vă amestecați în afacerea asta cu teorii care sunt deadreptul primejdioase. Unul a zis: în definitiv e legitim ca un popor civilizat, cu cultură, să desființeze pe unul barbar. Iată o erezie. Eu vă asigur că italienii, în afară de frazele ocazionale internaționale, nu cred de loc că abisinienii sunt barbari. Deschideți Enciclopedia *Treccani și vă veți convinge de cazul pe care îl fac Italienii de cultura etiopiană. Nu e de altfel manual de istoria artelor care, venind vorba de arta religioasă creștină, să nu citeze Etiopia. La drept vorbind, ce înseamnă cultură? Romane, eseuri? Chinezii au câteva cărți sfinte și o scriere, arabii pe Mohamet și* O mie și una de nopți. *Egiptenii pe zeii lor. Evreii* Vechiul Testament. *O cultură înseamnă o limbă, o scriere câteodată națională, o religie înaltă care a depășit idolatria și a atins teologia și o tradiție orală. Prin chiar faptul că suntem creștini noi nu ne-am socotit niciodată barbari. Dar Etiopia, dacă ați fi mai bine informați, este cea mai veche țară creștină și nu există studiu de antichități christologice care să nu amintească papirusurile etiopiene, fără de care multe texte ar fi azi pierdute.*

Doamne, noi eram încă păgâni când acești arapi cunoșteau doctrina lui Isus. Deschideți Noul Testament *la* Faptele sfinților Apostoli *și ce citiți: Angelus autem Domini locutus est Philippo, dicens, Surge, et vade meridiem versus, ad viam quae Hierosolymis descendit Gazam, quae via est deserta. Is igitur surgens profectus est; et ecce, quidam Aethiops eunuchus, dynastes Candaces reginae Aethiopum, qui praeerat universae illius gazae, venerat Hierosolymam adoraturus: et revertebatur sedens în curru suo, legebatque Essaim prophetam.*

Urmează apoi convorbirea lui Filip cu etiopianul și botezarea acestuia. Asta se petrece la câțiva ani după moartea lui Isus. Cineva a zis: dar Abisinienii sunt desculți! Frumoasă idee. Inseamnă că popoarele cu ghete trebue să cucerească popoarele fără încălțăminte. Etiopienii merg așa, fiindcă cere clima. Și țăranul român umblă cu picioarele goale. E un motiv acesta de războiu? Altul zice: Italia a dat pe Dante, pe Boccacio, pe Petrarca. Foarte frumos. Ei și? Vam spus ce e cultură. Biblia evreilor ține loc la zece Shakespeare. Insă aprecierile acestea sunt subiective. V'ar plăcea ca mâne vreun vecin de înaltă Kultur să zică: ce ați dat voi Românii? Eminescu, zero. Noi avem pe Kant, ergo, avem dreptul de expansiune. Lăsați dar pe Italieni și Abisinieni să se bată în pace, dacă pot să mă exprim astfel, dar nu faceți teorii, dintre acelea care se pot întoarce împotriva noastră, de vreme ce Faptele Apostolilor *nu pomenește nimic de Români.*

ARISTARC

RADIO-DISCUL

Repertoriul instrumental și vocal cântat la Radio-București de la înființarea postului nostru și până azi, a devenit din an în an mai expresiv executat; și din punctul de vedere al emisiunilor technice s'a marcat un simțitor progres. Audițiile au ajuns aproape limpezi, timbrele instrumentelor distincte, iar registrele înalte nu mai supără pe nimeni.

Doresc să aduc însă aici câteva obiecțiuni care nu se raportă nici la valoarea de interpretare a repertoriului și nici la modul mecanic al transmiterilor.

In primul rând asupra indigenței cantitative a repertoriului radiofonic bucureștean. Ca și cum cineva ar fi uitat să-l mai reînoiască, acelaș stoc de piese revine din timp în timp la microfon.

Aceste bucăți, deobiceiu discuri, sânt însă de o foarte dubioasă calitate muzicală. Unii auditori invizibili, mai puțin sentimentali, au protestat contra regimului muzical rotativ. Cu toate promisiunile de modificare anunțate spiritual la Poșta-Radio, nu s'a schimbat aproape deloc caracterul circular al difuziunilor.

Astfel, printr'un fenomen de reversibilitate — fără ca vina să cadă asupra conducătorilor muzicali — radiofonia locală s'a adaptat încetul cu încetul gustului public, și-a concesionat mulțimii drepturile estetice.

Să înclinăm a crede că problemele materiale au primat asupra celor de artă? Dar putea oare fi vorba de economie, atunci când o sumă de preocupări pentru realizarea audițiilor perfecte, ne arătau dela început cât suntem de inferiori pe scara comparativă a difuziunii continentale? Negreșit, ne-am depărtat simțitor de vremea când microfonul vibra de recitaluri primitive.

Insă teancul vechi de discuri vulgare (a nu se confunda cu cele populare) a rămas tot atât de inepuizabil ca și acum 7 ani. Inaintea discurilor vieneze cu melodii fade care nu au nici măcar scuza unei bune orchestrații, am prefera muzică robustă cu mireasmă de savană, muzică simfonică românească inedită în genul „Bucății pentru orchestră" de Rogalschi transmisă recent, ori opere scrise special pentru microfon, unde compozitorul ar avea de armonizat puterea de creație cu exigențele mecanice, de ordin fizic și electric.

Cât privește discurile românești, avem puține imprimate, și nu la înălțimea technică a valorii lor. Lipsesc directivele, stimulentele morale sau mijloacele pentru o industrie de discuri ireproșabile?

In vreme ce se imprimă tangouri triviale, nimeni su se gândește la atâția soliști români recunoscuți care nu s'au bucurat până la maturitate de vreo înregistrare sonoră. Nu există discuri cu virtuoși autohtoni executând muzică universală (câteva excepții confirmă regula).

Dar orchestra noastră simfonică ajunsă la o remarcabilă omogenitate, nu e vrednică să-și eternizeze în celuloid câteva simfonii sau concerte?

Lucrările simfonice ale lui George Enescu, A. Alecsandrescu, Jora, Rogalschi, Andricu, Silvestri, sânt cântate numai la serate festive. E un sistem oficial de atenție, însă nu de pătrundere a operelor, care nu pot fi înțelese și adâncite, ascultate fiind numai o singură dată.

Discurile transmise la doză ar putea să servească muzicianilor ca un mijloc nu numai de instruire, dar și de verificare, de comparative observații și de diferențiare a manierelor de frazare. De exemplu în cursul unei săptămâni când se execută la Filarmonică o anumită piesă, la Radio să se transmită aceeași bucată într'o impresiune consacrată a unei orchestre apusene.

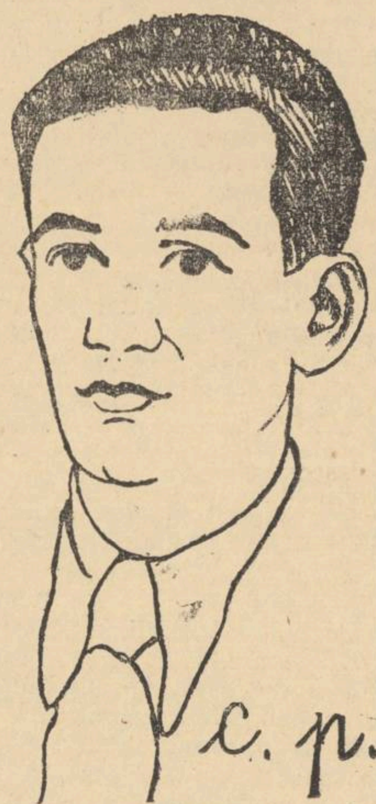
Ar fi stârnit un interes deosebit audiția Rapsodiei Spaniole de Ravel (disc, orch. simf. din Filadelfia sub direcția lui L. Stokowsky) înaintea concertului dirijat de maestrul G. Georgescu la 10 Octombrie.

Așteptăm reforme și îmbunătățiri la Radio-București.

VIRGIL GHEORGHIU

Cronica sportivă

SEPI

Matchurile sfârșitului de săptămână au început să limpezească situația cluburilor în clasamentul diviziei naționale A. In ciuda performanțelor nesatisfăcătoare pe care le-a oferit în ultimul timp Ripensia publicului bucureștean, timișorenii s'au instalat confortabil în fruntea clasamentului și nu se prea vede acum, care din formațiile capitalei ar putea să recâștige terenul pierdut. Dar lupta pentru întâetate nu e singurul stimulent care încălzește laolaltă public și echipe; în capitală cel puțin, robusta rivalitate între Venus și Unirea Tricolor, e oricând asigurată de un substanțial succes la încasări, cum nu a fost desmințit nici Sâmbăta trecută: 6000 de spectatori, anticipând emoții intense, au urmărit lupta sportivă între „Obor" și „Gârlă".

E de notat că „Venus" a dat dovadă de multă încredere de sine, intercalând într'un astfel de match, elemente tinere. Așa cum s'a desfășurat jocul se putea ușor întâmpla ca din această probă, Unirea-Tricolor să fi câștigat punctele și „Venus" experiența.

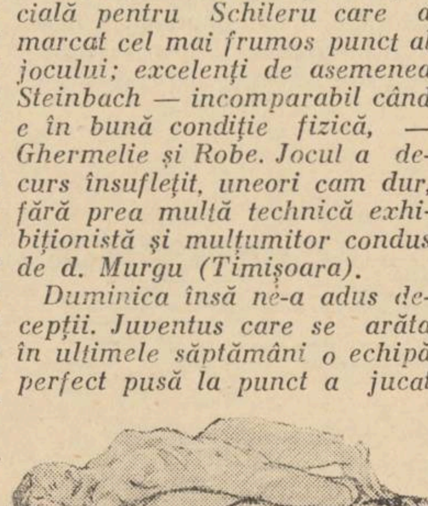
Rivalitatea a rămas însă in-

ALBU GH.

tactă fiindcă matchul s'a terminat la egalitate grație mai ales tacticei greșite a oborenilor care se străduiau să mențină printr'un joc definitiv avantajul punctelor; ceeace era fatal să se întâmple s'a întâmplat: din excesul jocului defensiv au rezultat nu mai puțin de două penalty-uri pe care le-a realizat fără greșală Eisenbeisser. Versatilul Fredy s'a dovedit extrem de util echipei lui ca inter stânga, poziție din care a creat nenumărate situații folositoare. Proaspeții mijlocași, Cristoloveanu, Ionescu și Unguroiu n'au prea fost la înălțime deși nu li se poate imputa nicio greșală catastrofală. Dar pentru a echilibra echipa oborenilor cu excelenta lor tripletă, se cerea ceva mai mult decât atât. Schilem, Nicolaescu și Cârjan au demonstrat că sunt una din cele mai prospere tovărășii, eligibilă chiar pentru matchul cu Polonia. Se cuvine o mențiune specială pentru Schileru care a marcat cel mai frumos punct al jocului; excelenți de asemenea Steinbach — incomparabil când e în bună condiție fizică, — Ghermelie și Robe. Jocul a decurs însuflețit, uneori cam dur, fără prea multă technică exhibiționistă și mulțumitor condus de d. Murgu (Timișoara).

Duminica însă ne-a adus decepții. Juventus care se arăta în ultimele săptămâni o echipă perfect pusă la punct a jucat

sub orice așteptare. Invingătorii lui C. A. O. erau de nerecunoscut. De la început chiar, din primele schimbări de passe anemice și lăbărțate, toropeala întâi și plictiseala pe urmă, pun stăpânire pe joc, jucători și spectatori. Explicația technică a acestei regretabile stări de lucruri era acțiunea liniei de mijlocași a Juventus-ului care se mărginea să expedieze în orice condiții balonul în câmp advers.

Atât și nimic mai mult; rezultatul dădea impresia unei false dominări, confirmată de altfel prin victoria „Gloriei". Inaintarea era egal de mulțumitoare în frunte cu Palmer și Korony, care au adus contribuția lor de totală ineficacitate; ieșiri dezechilibrate, plasări greșite, lovituri la poartă ridicol de optimiste alcătuiau fațada acestei „dominări". Astfel minutele treceau și plictiseala creștea; al 38-lea însă mai înviorează puțin jocul: mingea ajunsese la Menca care centrează judicios și Rohan cu capul marchează primul punct al „Gloriei". In general marcarea unui goal stimulează viguros jocul: bine cunoscuta reacțiune a celor conduși aruncă în luptă forțe și rezerve nervoase proaspete care la rândul lor trezesc pe cele adverse: rezultatul global e că temperatura și viteza sunt în creștere. Așa s'a întâmplat și Duminică cu lamentabila deosebire că fericita schimbare la față a durat exact două minute după care totul a reintrat în inerție și plictiseală.

Există însă și o reacțiune a publicului, deosebit de eficace în contra plictiselei: e schimbarea terenului. Deci, cu conștiința de a fi făcut o faptă bună, am părăsit pajiștea verde a O. N. E. F.-ului după primul half-time și ne-am îndreptat pentru descrețirea frunților, spre terenul „Venus" unde A. M. A. (Asociației magistraților și avocaților) București juca cu A. M. A. Ploești. Intr'adevăr, fapta bună a fost răsplătită. E rar de tot la noi, spectacolul unui match de football chiar „amical", care să se desfășoare într'o atmosferă de perfectă și veselă camaraderie.

Nici odată, nu a ospitalizat terenul „Venus" atâtea glume și voie bună comunicativă. Nu e cazul de a insista asupra aspectului technic al jocului, pe care l-au câștigat de altfel Ploeșienii cu 3—1, dar e răcoritor mă car din când în când, de regăsit ambianța veselă și curată a unui joc neprofesionist.

O perfectă și glumeață armonie a domnit tot timpul între spectatori ca și între... echipe. Asociația A. M. A., care nu e la prima ei realizare sportivă trebue din nou felicitată pentru perfecta reușită a acestui vesel match.

GRIMAN

REVISTE STRĂINE

Ost-Europa

(Heft 11/12—1935)

Această revistă, închinată în special problemelor din vestul Europei, are totdeauna, pe lângă material documentar politic şi istoric, şi articole despre artă şi literatură. In special se acordă o atenţie deosebită lumii sovietice.

In acest număr, scriind despre Armata Polonă, d. Otto Stunzner face diferite observaţii asupra trecutului şi prezentului, spunând că armata poloneză de azi înfăţişează fără'ndoială cea mai remarcabilă creaţiune a puterii şi dorinţei de viaţă poloneză.

D. Arthur Luther scrie despre unul din cei mai mari scriitori ruşi ai epocii, Mereşcovschi.

La 2 August 1935 Dimitrie Sergheevici Mereşcovschi a împlinit şaptezeci de ani.

Printre scriitorii ruşi în viaţă din vechea generaţie, fără îndoială Mereşcovschi este cel mai cunoscut şi mai cetit în străinătate. In popularitate a fost întrecut mai înainte numai de Maxim Gorki, a cărui glorie, astăzi, a pălit puţin. La mare distanţă după el urmează, ca poeţi, destul de importanţi, Bunin şi Smelev. Această popularitate se explică poate, în parte, după cât se pare prin caracterul scrierilor lui. Eroul celui mai cetit roman al său este Leonardo da Vinci; alte cărţi tratează despre Julian Apostatul, Petru cel Mare, Tutankamon, Napoleon. In studiile sale literare el nu se ocupă numai de Gogol, Dostoevschi, Tolstoi, ci şi de Goethe, Calderon, Aeschylus. Şi totuşi în toate aceste expresive şi deosebite opere, trăeşte acelaşi spirit, toate slujind aceiaşi idee a unei superioare concepţii despre viaţă şi artă.

De sigur, în arta literară actuală, Mereşcovschi deţine un loc de frunte nu numai prin stilul său atrăgător, dar şi prin subiectele sale şi mai ales prin felul său de a gândi.

Despre Organizarea administrativă a U. R. S. S.-ului d. Robert Schweitzer ne dă relaţiuni, arătând, între altele, care sînt centrele mai importante şi rostul lor social-economic în desvoltarea acestei republici.

Revue Bleue

(21 Sept. 1935)

In primul rând remarcăm nuvela lui Joseph Conrad „Un avant poste du progrès". Exotismul, în arta literară europeană, s'a înrădăcinat mai ales în epoca de după război; dar printre scriitorii cu renume J. Conrad se situiază în frunte. Subiectul nuvelei, ironia contrastelor, atmosfera descrisă şi oamenii aceia care duc o viaţă atât de străină de a noastră, sunt elemente de care Conrad se serveşte pentru a creia pagini de adevărată artă.

Asupra *„Subiectului în pictură"*, Camille Mauclair face câteva menţiuni, spunând că noi nu mai credem în pictura istorică, care azi e condamnată ca un gen fals. Ambianţa noastră industrială e slabă, iar uzina, casa cubică, auto-ul, avionul,— toate acestea nu tentează deloc arta picturii. Arta religioasă lâncezeşte. Naturalismul şi-a pierdut mult din atracţie, încât pictura a renunţat treptat, la aproape toate marile subiecte de altădată.

Cu privire la ultima lucrare a lui Lévy-Brühl *„La Mythologie primitive"* d. J. Laporte semnalează importanţa ei deosebită. Reţinem această definiţie a lui Levy-Brűhl, că:primitiv este un termen convenţional, care serveşte la desemnarea a ceiace numeam altădată sălbatic; oamenii care, de fapt, nu sînt mai primitivi decât noi, dar care aparţin societăţilor zise inferioare sau necivilizate.

AL. CARUSSY

Cartea ce trebuie cetită:

NUVELE INEDITE

scrise de: C. Ardeleanu, I. Agârbiceanu, H. Papadat-Bengescu, I. A. Bassarabescu, Ludovic Dauş, Sergiu Dan, Ion Dongorozi, Mircea Eliade, Gala Galaction, Anton Holban, C. Manolache, Gib. Mihăescu, I. Peltz, Camil Petrescu Victor Ion Popa, Liviu Rebreanu, M. Sadoveanu, A. Sahia, Mihail Sebastian, Mihail Sorbul.

Desene de: I. Anestin, Mac Constantinescu, Traian Cornescu, Dem. Luky Galaction, P. Grant, Iser, Marcel Iancu, S. Maur, Adina Paula Moscu, Camil Ressu, Ross, Miti Sadoveanu, Tache Soroceanu, I. Al. Steriade, Margareta Sterian, Teodorescu Sion, Lily Verea.

Editura „Adevĕrul" se poate felicita de acest efort întru totul realizat.

„simpla enumărare a celor două zeci de scriitori este chezăşia celei mai frumoase realizări pe care ne-a dat-o anul literar 1935".

C. Panaitescu
Facla

„..trebue să considerăm acest volum mai mult ca un gest editorial demonstrativ: nuvela n'a murit, o renaştere a ei fiind oricând posibilă.

Pompiliu Constantinescu
Vremea

Un volum de peste 500 pagini Lei 100

Roman şi ştiinţă

Romanul „Le temple de l'avenir" de Alfred van Kiel tratează o temă care ar fi mai adecuată unui studiu ştiinţific. E vorba de considerarea timpului nu ca un atribut de sine stătător al lumii noastre, ci ca o funcţie sau o dimensiune a spaţiului. Deci o temă cu totul neobişnuită în literatura romanului incluzând chiar majoritatea romanelor cu obiect ştiinţific, deoarece şi acestea pornesc deobicei de la posibilităţile sau facultăţile imanente omului, pe când romanul d-lui van Kiel, deşi situat într'un mediu omenesc, trece prin speculaţiunile sale dincolo de sfera accesibilă simţurilor noastre într'un domeniu metafizic.

Intotdeauna limitarea temporală a fost dureros resimţită de om. El a căutat să evadeze din timp în măsura posibilităţilor sale limitate, creând opere, crescând urmaşi, ce-l vor supravieţui ducând mai departe ceva din creator şi din părinte. Adânca nemulţumire a efemerităţii existenţei noastre e cu atât mai accentuată cu cât omul e mai inteligent. Sunt în literatură câte-va încercări ce au luat naştere din acest sentiment şi au închipuit soluţii imaginare. Astfel este „Maşina de explorat timpul" a lui Wells. Dar chiar şi „Inapoi spre Metusalem" al lui Shaw e oarecum înrudit cu această sferă, căci dacă nu rezolvă problema, cel puţin preconizează o majorare a longevităţii în vederea unei desvoltări depline, a unei maturităţi îndelungate.

D-nul van Kiel face în romanul său un salt în regiuni extramundane pe aripile unor cugetări metafizice. In lumea noastră spaţială tri-dimensională omului îi este hărăzit un sfârşit iremediabil din cauza timpului care nu iartă. Dar dacă am obţine facultatea de a concepe lumea cu patru dimensiuni atunci am putea trăi concomitent în prezent şi în viitor. Căci timpul ar apare — ceea ce corespunde unor teorii einsteiniene — o a patra dimensiune a spaţiului.

Numai fiinţa noastră percepe timpul sub forma unei curgeri nesfârşite. Lumea spaţială evoluiază în timp, astfel ne relatează simţurile noastre. De fapt nu ar fi decât un fel de a înregistra al simţurilor noastre, care nu pot percepe *simultan* schimbările lumii spaţiale în timp. In realitate, se 'nţelege nu în realitatea noastră subiectivă ci în acea obiectivă (a „lucrului în sine — Ding an sich" ar zice nemţii) n'ar exista nici trecut, nici viitor, ci numai prezent, adică n'ar exista timpul. In treacăt fie zis că prin acest procedeu ajungem nu numai la anihilarea timpului, ci şi a lumii spaţiale, căci spaţiul e tot atât în funcţie de timp cât timpul de spaţiu. Anulând pe unul din aceste atribute ale lumii, distrugem fatalmente pe cellalt. Prin urmare, nu putem cere o consecinţă logică acestor speculaţiuni despre timp, cari prin esenţa lor sunt iraţionale.

Jean Meslin şi Edith Stanovitch sunt cei doi savanţi ce caută legătura cu viitorul. Edith Stanovich e dotată cu un al şaselea simţ care îi permite să ia contact cu lumile viitoare, nu intuitiv, subconştient, ci conştient, precis, matematic. Această pereche construeşte o nouă viziune cosmologică a vieţii şi experimentează un aparat destinat să emită unde de un nemaipomenit voltaj, unda „cronos" care — străbătând timpul — va face legătura între prezent şi viitor. Pentru acest scop se clădeşte „Templul viitorului", dar în ultima clipă, în care reuşita se afirmă, templul e victima unui incendiu. Fapt e că cei doi savanţi au stabilit că s'a făcut pe cale technică contactul inter-temporal cu lumile viitoare.

Edith Stanovich e nefericită din punct de vedere simplu uman, căci ajunge să-şi trăiască viaţa nu ca actor, ci ca martor. Intr'adevăr ne întrebăm noi la ce ar folosi omului pre-cunoştinţa unor lucruri fatale, care i-ar întuneca prezentul fără a-i da posibilitatea de a acţiona asupra viitorului. Cu toate acestea Edith Stanovith nu admite predestinarea. „Viziunea nu constitue o previziune absolută, ci doar apropiată, reprezintă ceeace se prezintă în viitor în momentul în care îl observ". Prin urmare, timpul sau viitorul ar avea două aspecte, unul virtual — cel previzionat —, altul efectiv —, cel ce va avea loc aevea. In legătură cu acest fenomen curios, ca să nu zicem deadreptul absurd, se ridică problema liberului arbitru. Dacă timpul nu există decât în percepţia noastră, înseamnă că nu există nici liberul arbitru, ci numai ineluctabila fatalitate. Această lature a problemei e rezolvată tocmai prin cele două categorii de timp, evenimentul viitor posibil, evenimentul efectiv ce are loc în viitor. Cu cât ne afundăm mai mult în această viziune a lumii, cu atât noţiunile se încurcă mai rău, cu atât contradicţiile se ivesc.

Legătura cu timpurile viitoare ar avea între altele de scop prefecţionarea civilizaţiilor prezente, aşa socot savanţii Meslin şi Stanovitch. Şi aci are loc o confuzie. Dacă viitorul previzibil e numai aproximativ, dacă se poate prevede numai un viitor care are posibilitatea, însă nu certitudinea de a se îndeplini, ce rost mai are contactul cu viitorul?

Mai este în acest caz nevoe de acel al şaselea simţ sau de aparatele ingenioase emiţând unda „cronos". Oamenii superiori au fost întotdeauna înaintea timpului lor, au fost pioneri ai timpurilor ce vin fără simţuri transcendentale şi aparate miraculoase.

Cu toate aceste consideraţiuni de ordin pur raţional, trebuesc relevate calităţile literare remarcabile ale romanului precum şi interesul ce suscită problemele ridicate, indiferent dacă rezolvarea lor este accesibilă omului.

L. SEREANU

Caleidoscop

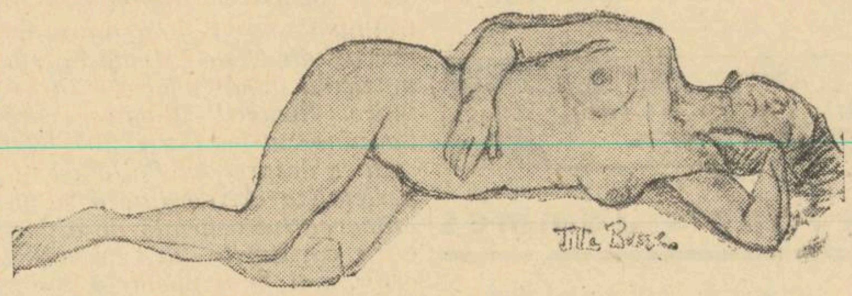
Pentru securitatea navigaţiei

Doi tineri ingineri francezi au pus la punct un aparat destinat să asigure, pe vreme de ceaţă şi în nopţile cele mai întunecoase, securitatea absolută în mersul vapoarelor pe mare, prin repe-rarea obstacolelor dela distanţă.

Dela catastrofa „Titanicului", technienii fac toate sforţările pozibile pentru a împiedica ciocnirea vapoarelor de obstacolele invizibile.

Principiul recentei descoperiri foloseşte un sistem de unde electrice foarte scurte, dirijate, emise de un far special şi detectate de un aparat receptor.

In cursul unor experienţe recente făcute pe bordul marelui transatlantic francez „Normandie", la o distanţă de câtiva kilometri de coastă, s'a putut descoperi existenţa şi poziţia exactă a unui coş de uzină de pe uscat. O dovadă de preciziunea cu care lucrează dispozitivul.

Un oraş la custru de acum 2500 ani

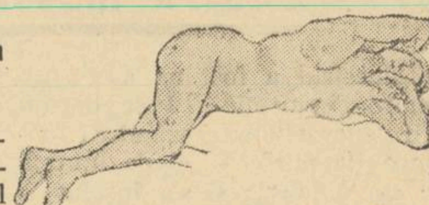
O expediţie ştiinţifică a universităţii din Poznan a descoperit, pe o peninsulă din lacul Biskupin, vestigiile unui oraş cu locuinţe lacustre, locuit cu 500-800 de ani înaintea erei noastre.

Oraşul a fost construit pe o insulă mlăştinoasă care, în cursul veacurilor, s'a transformat în peninsulă.

S'au putut identifica 20 de cabane şi 7 străzi cu o lăţime de 3 metri. Străzile erau toate paralele şi orientate dela răsărit la apus... Intrarea în cabane se afla întotdeauna situată în partea de sud, pe când vatra, cuprinzând o lespede de piatră, era aşezată spre răsărit.

Oraşul era înconjurat cu un zid şi o barieră de pământ presat, care apăra zidul împotriva inundaţiilor.

Expediţia a descoperit deasemenea în grote, săgeţi şi topoare în bronz şi piatră, grâu, pietre de moară slujind la măcinarea grâului şi coliere de sticlă albastră, provenind probabil din Egipt, precum şi numeroase unelte casnice incrustate cu solzi de peşte.

Cronica literară

C. Balmuş, Rutilio Namaziano, l'ultimo poeta di Roma; Tratatul despre sublim

Aproape uitasem de bunul meu prieten Balmuş, care îmi trimisese ultimele sale lucrări, absorbit în aceste lucrări înşişi, pierzând din vedere îndatorirea de a le recenza, când un articol dintr'o gazetă m'a surprins. Un oarecine, asistent universitar, teolog, literat, filosof, o adevărată arcă de înţelepciune dar cu desăvârşire necunoscut, apucat de un patriotism fanatic, înjuriază pe Balmuş că într'o scrisoare către un clasicist italian ar fi afirmat că latinizanţii noştri sunt rustici şi ignoranţi. *(Rusti sunt et indocti)*. Polemistul agravează gluma traducând *rustici* cu *ţărănoi*. Iată un fals patriotism, clamoros şi neproductiv. Oamenii de ştiinţă şi intelectualii în genere alcătuesc peste graniţele ţării lor o republică deosebită, în care gluma şi ironia sunt îngăduite. De când e lumea intelectualul s'a' plâns altuia de mediul în care e silit să trăiască şi eu însumi am auzit străini ponegrindu-şi compatrioţii, fără ca prin asta să se fi gândit o clipă că ating reputaţia ţării lor. Dimpotrivă era în această mărturisire un semn de stimă, de încredere în spiritul de înţelegere al ascultătorului. Cel mult, în cazul de faţă, putem reproba un anume abuz din partea acelui d. Buscaroli căreia îi fusese trimisă scrisoarea. Acela de a publica rânduri confidenţiale, de prieten, care nu cuprind nicio judecată asupra operei, într'o culegere publică de recensii. Insă trecând peste întâmplarea aceasta, rămâne adevărul glumii d-lui Balmuş. Căci într'adevăr, în ce stare se află la noi studiile clasice? In starea de a avea câţiva profesori universitari. Atât şi nimic mai mult. Şi cu toate astea suntem „geantă latină", mândri de origina noastră ilustră şi gata oricând să luăm în deşert numele lui Caesar şi al lui Traian. Totuş, şi deşi avem o statue a lui Ovidiu la Constanţa, nu avem o tradiţie de studii latine, nu avem măcar o bibliotecă în care clasicii latini să fie traduşi cum trebue. Românul cult nu ştie despre Roma mai mult decât Badea Cârţan. Insă dintr'o şcoală latinizată serioasă s'ar fi născut conştiinţa aceea, nu sgomotoasă, ci erudită, a adevăratei noastre poziţiuni în Europa. Incercăm a face o propagandă antirevizionistă dar în conştiinţa occidentului cult nu putem arunca niciun nume care să dovedească contribuţia noastră la continuarea culturii latine (afară de Pârvan). Bulgarii (care nu sunt urmaşii Romei) au o şcoală archeologică bine cunoscută în Occident (Pârvan însuşi recunoştea aceasta), şi desigur că interesul lor pentru resturile imperiului nu era despărţit de sentimentul patriotic al unei continuităţi bulgare în linia romanismului. In bibliografia studiilor latine, în afară de unele traduceri şi de teze obscure de doctorat, nu ştiu dacă se poate cita mai mult decât şcolara *Istorie a literaturii latine* de G. Dem. Theodorescu şi de compilaţia cu acelaş nume a d-lui Evolceanu, rămasă la întâia fasciculă. In ce priveşte elenismul suntem inexistenţi (Poate că d. Burilleanu are altă părere?). Şi cu toate acestea o adevărată înflorire a studiilor filosofice nu e cu putinţă de cât paralel cu înflorirea studiilor elenistice, aşa cum Occidentul francez sau german ne dovedeşte. Dar până la păgânitate, noi suntem ordodoxi şi în cultura noastră actuală se face caz mare de misticism. Curios însă. Discuţiunile pro şi contra factorului religios în cultură s'au mărginit la simple consideraţiuni generale scoase din marea carte a locului comun. Unii intelectuali s'au declarat raţionalişti, mai bine zis pozitivişti, în virtutea marii tradiţii ştiinţifice a României unde s'a inventat locomotiva. Iar alţii, în deosebi preoţii, au înconjurat cu căldură *Gândirea*, ba chiar s'a răspândit în biserică cuvântul de ordine că această revistă e sacră, căci un prelat mi-a cerut odată adresa administraţiei spre a se abona, în urma, zicea el, recomandaţiunilor cercurilor bisericeşti superioare. Niciun erudit al bisericii n'a sărit la polemicile lui Irineu împotriva ereticilor şi la *Philosophoumena* lui Ipolit, fiindcă niciun cleric nu şi-a dat seamă, dovadă de lipsuri doctrinare, că ortodoxismul gândirist pute a gnosticism şi că gândirea d-lui Blaga e gnosă curată. Nu mai vorbesc de experienţele mistice ale d-lui Mircea Eliade, care n'au nicio legătură cu raţionalismul bizuit pe dogme al creştinismului. (Nu reiese de aci că osândesc cumva pe d-nii Blaga şi Mircea Eliade). Studiile latino — şi greco — creştine au în Franţa şi în Germania o întindere nemaipomenită. Renan e filologul cel mai popular. Dar sunt alţii cu mai puţină literatură dar cu o vastă erudiţie ca Harnack, Goguel. Literatura păgână merge din întâiul secol creştin mână în mână cu creştinismul şi aceşti doi factori nu se pot despărţi. In acest spirit Asociaţiunea Guillaume Budé din Franţa, în publicaţiunile căreia au onoarea de a figura şi doi români (d-nii Lişcu şi Balmuş) a întreprins tipărirea a două opere monumentale: *Histoire de la littérature latine chrétienne (1924)* de Pierre de Labriolle şi *Histoire de la littérature grecque chrétienne (1928)* de Aimé Puech.

Rutilius Namatianus, despre jurnalul poetic de călătorie al căruia se ocupă d. Balmuş într'un articol din revista *Il mondo classico* (lucru ce ne face mai multă onoare în lumea occidentală decât toate şovinismele de vorbe goale), aparţine tocmai acestei literaturi de ev creştin în care cultul vechiului clasicism încearcă să se împace sau să lupte cu noua mentalitate creştină. Rutilius este un gal, ceeace explică atenţia pe care francezii i-o arată. In el apare, cum s'ar zice, încă din lumea veche, delicateţa, spiritul lumii galice, înclinarea stilistică. Desigur Balmuş, ca toţi clasiciştii emeriţi, dovedeşte o capacitate de entusiasm, care nu suferă nicio rezervă. Critica de artă a eruditului (şi trebue să recunoaştem că Balmuş are foarte mult gust) e gramaticală şi demonstrativă. Autorul dibue figurile şi expresiile, le scoate ca un bijutier cu un cleşte mic şi le expune pe mătase roşie, încât, evident, cititorul este impresionat. Adevărul este că acest poet nu e mai puţin mediocru decât atâţia clasici, dar suferă şi el de acea incomprehensiune a procesului liric care e caracteristică lumii antice (cu excepţia lui Virgil). Vom recunoaşte însă toată dreptatea d-lui Balmuş de a preţui acuitatea imagistică a lui Rutilius, care are foarte multe note dannunziene.

Iată două imagini remarcabile, a apelor absorbind umbra pinilor şi a inundaţiei marine cu ape galbene de nisip:

> Sed nemorosa viret densis
> vicinia lucis
> Pineaque extremis fluctuat
> umbra fretis
>
> Vidimus excitis pontum
> flavescere arenis
> Atque eructato vertice rura tegi.

Versiunea română a romanului lui Longos *Daphnis şi Chloe* rămâne o strălucită dovadă a mijloacelor artistice ale d-lui Balmus. Uşurinţa sa de a se mişca înlăuntrul frazei eline îndreptăţeşte încercarea de a traduce un celebru tratat despre sublim, din întâiul secol, pe care Boileau însuş l-a tălmăcit. Ceeace este remarcabil la d. Balmuş, dată fiind dificultatea textului, este punerea textului român la nivelul limbii ideologice de astăzi. Tratatul e foarte interesant desigur, şi pentru ţările cu tradiţie retorică precum Franţa şi mai interesant. Totuş importanţa tratatului rămâne tot de domeniu istoric, în măsura în care ne arată cum au evoluat ideile noastre despre opera de artă. In cuprinsul antichităţii, opusculul acesta e revoluţionar, fiindcă dacă scade importanţa factorului technic, măreşte valoarea spontaneităţii.

Insă, anonimul nostru vorbeşte mai ales de elocvenţă, de ceeace n'are propriu zis cu literatura decât un raport accidental. Azi nu mai putem crede că succesul artei oratorice vine din artă.

El este inexplicabil ca orice se bizue pe psihologia mulţimii în cât zadarnic s'ar strădui un nechemat să urmeze sfaturile autorului nostru. Dacă însă bucata oratorică e de o valoare artistică temeinică, atunci avem de aface cu un gen care nu mai atinge scopul, pus de antici oratoriei, adică succesul. Prin varietatea citatelor, prin unele aluzii, tratatul anonimului pare a îmbrăţişa sublimul în accepţiunea mai înaltă, mai generală, de mare lirică, şi atunci sfaturile lui sunt de domeniul artei poetice. Se înţelege, în acest caz, că micşorarea elementului retoric e un pas către înţelegerea modernă a poeziei ca efluviu inanalizabil. Insă pasiunea năvalnică de care vorbeşte anonimul e departe de a intra în concepţia noastră poetică. Căldura aceea, care se confundă cu pathosul, ne duce pe nesimţite tot la retorică, la retorica bombasticului inconştient. Atât poate reţine modernul din acest tratat. Că încă din antichitate ideea unei arte reci, aşa cum vor profesa-o clasicii francezi din şcoala lui Boileau, era compromisă. Incepuse lumea a vedea rostul spontaneităţii, a ceeace numim azi inspiraţie, şi rolul cu totul secundar al stilului. Iar azi când stilul e eliminat din procesul adevăratei creaţiuni, paginile anonimului sunt un fel de străveche insurecţie împotriva artei de a scrie. Reţin în traducerea d-lui Balmuş o remarcabilă versiune a unor strofe a poetei Sappho, acelea în care se descrie turburarea femeii îndrăgostite în faţa bărbatului iubit. Nu-mi fac iluzii de a înflăcăra pe mulţi pentru îndeletnicirile clasice ale d-lui Balmuş, deşi românul care citeşte şi imită atât pe francez ar fi putut observa ce mare parte, ce hotărîtoare parte are aci cultura clasică. Iată nu mai departe Remy de Gourmont pe care-l citesc femeile ca pe un autor frivol. *Mercure de France* publică notele obţinute de acesta pe când era elev la liceul din Coutances. Gourmont lua aproape în toţi anii premii şi distincţii la versiunea latină, la tema latină, la discursul latin, la versificaţia latină (NB), şi la versiunea greacă.

G. CĂLINESCU

Insemnări și polemici

Constantin I. Nottara

Nottara în Otello

A murit decanul teatrului românesc.

Identificat șase decenii cu marii eroi ai creațiilor dramatice universale, Constantin I. Nottara a trăit atâtea existențe tragice încât aparițiile lui în lumea reală ne dădeau adesea impresia, întâlnindu-l în anii din urmă, că trăim și noi în plină ficțiune. Era atât de natural în personagiile întrupate pe scenă încât îl confundam de multe ori cu viața însăși.

Generații numeroase au învățat dela Nottara ce e teatrul. Romantic întârziat, el a știut să renunțe la technica cea veche dar rodnică a începututrilor noastre dramatice, și să se umanizeze până la transfigurare atunci când alții s'ar fi resemnat să renunțe.

Cu marele-i talent și cu desăvârșitele sale însușiri artistice, Constantin Nottara a interpretat rolurile cele mai diverse, trecând cu multă ușurință și cu tot atâta strălucire dela drama clasică la teatrul istoric și dela comedia de moravuri la drama modernă.

A jucat pe scena Teatrului Național în peste 250 de piese, având creații neuitate în: Fântâna Blanduziei, Hamlet, Scrisoarea pierdută, Faust, Ovidiu, Ruy-Blas, Tartuffe, Năpasta, Oedip-Rege, Othello, Shylock, Hoții, Don Carlos, Despot-Vodă, Polyeucte, Sapho, Phedra, Rosmersholm, Răzvan și Vidra, Intrigă și Amor, Ernani, Suprema forță, Antoniu și Cleopatra, Strigoiul, Iuliu Cezar, Vlaicu-Vodă, Marchizul de Priola, Kean, Papa Lebonard, Manasse, Apus de Soare, Viforul, Luceafărul, Camoëns, Cocoșul Negru, Regele Lear, Trandafirii Roșii, Ecuba, Ilderim, Thebaida, Meșterul Manole, Lorenzaccio, Fata Ursului, Richard III-lea, *etc., etc...*

Nottara n'a fost numai un mare actor; a fost și un mare om de teatru. Inițiat în tainele literaturii dramatice universale și cunoscător al tehnicei de scenă, el a stimulat mișcarea noastră teatrală cu o înțelegere și o însuflețire pe care puțini au egalat-o.

A fost un adevărat profesor de teatru, un profesor iubit și admirat, dar mai presus de toate a fost un mare caracter „prieten în prietenie, camarad în meserie, om de cuvânt între oameni fără cuvânt".

Colegii mai tineri, care i-au purtat pe umeri racla la locașul de veci, actorii familiarizați cu moartea de o clipă, erau copleșiți de emoția celui mai dureros desnodământ la care asistau: trecerea din urmă a celui din urmă dintre marii înaintași.

Fie-i țărâna ușoară.

Glasul unui actor

Pentru maestrul Nottara

Maestrul a fost un ascet, un mare singuratic. El se dăruia cu generozitate, crezând că foamea de perfecție și de lumină e contagioasă; și s'a înșelat amarnic. Ardea lângă noi, fără paradă, fără martori, — așa cum ard farurile noaptea, pe întinsul mărilor nesfârșite, cu scopul să mântuie pe careva de rătăcire.

Pe maestru nimic nu l-a abătut din cale: Nici momeala deșartă a succesului, nici prăpăstiile care se deschid în mod fatal în fața sufletelor, care nu acceptă compromisul.

Asemenea fluviilor cu apa adâncă, el și-a făcut drum în inima adevărului, cu atât mai bogat și mai viu, cu cât cotiturile au fost mai primejdioase.

Nu s'a precupețit nici cu gustul publicului, nici cu tentația banului, care până la urmă învinge pe cei mai tari. Inălța pe alții, înălțându-se. Mi-l aduc aminte cum venea la repetiție, — acum un an chiar, — venea cel dintâi ca să plece cel din urmă. Intra, încovoiat ușor de spate, în ținuta lui simplă, stors de suferințe nemărturisite, pentrucă nimeni nu l-a auzit pe maestru vorbind de mizeriile lui fizice, ca să inspire simpatie sau milă. Dela primele replici însă, piticul acela bătrân, devenea deodată un uriaș, exultând de entuziasm, vibrând pe mii de coarde diferite, cu ochii aprinși; asemenea unui mag, gesturile lui deveneau incantații, poeme vii la care noi — cu toate că plesnind de tinerețe — răspundeam obosiți și plini de fumuri: „Oh, și maestrul cu pisălogeala lui". Știe fiecare că nu mint. Glasul lui șerpuitor, — mlădiindu-se după toate cotiturile simțirii omenești, dela catifelarea de piersică, până la intonațiile de bronz și de fulger, când scăpăra un gând de comandă, nu reușea totuși să ne scoată din somnul letargic.

Cum să prindem într'un suflet compus din hârburi, apa cea vie? El voia să ne adune într'un tot, pentru a trezi intuiția noastră la o viziune atât de largă, încât sufletul omenesc să fie cuprins în întregime. Voia imposibilul, pentru că imposibilul i-a fost rațiunea supremă de viață, supremul destin. Și cum o asculta el!. Era numai urechi, numai ochi. Dorea să-i surprindă misterul în tot ce are viața mai inefabil, mai viu, pentru ca spiritul nostru să devie tot atât de incandescent și creator ca dânsa. S'o mărturisim fără înconjur: maestrul Nottara nu a fost de nasul nostru!. Prea și-a depășit contimporanii și epoca. Ca și Eminescu în poezie, existența lui, printre noi, răscumpără scăderile și descompunerea artei dramatice încă pentru multă vreme. Tristă consolare!.

Mi-aduc aminte, la o premieră, pe când eu îmi debitam rolul, maestrul care ne pregătise, se adresează unui camarad: „Fata asta, a spus totul deandoaselea, se întreba el amărît care să fie cauza?" Cauza, maestre, era foarte simplă, mi-ai cerut să te repet ca șicum era cu putință o asemenea înțelegere! Noi trăim cu spatele la viață, suferim și agonizăm ca pe scenă, adică deandoaselea.

Cine va mai da cuvântului, prestigiul de începuturi?. Cine va mai pune în expresie atâta grație, atâta gingășie, atâta aromă și atâta adâncime? Debitul nostru lipsit de rezonanță, mecanizat din lipsa unei vieți interioare, nu-l va putea niciodată înlocui farmecul. Cine va interpreta iluminații, titanii gândului și ai simțirii, cântăreții și spiritele demoniace, cu incomparabila, divina lui măestrie? Nottara trecea, dela un personaj simplu, la altul covârșitor de complicat, cu o stăpânire care te îngheța de admirație. Cine va mai avea curajul ca maestrul să moară pentru tot ce nu-i esențial, pentru a învia pe crucea nădejdei sublime ca un demiurg? Noi nu suntem fluvii, ci doar ape cu ochiul stătut, sau biete păriiașe, speriindu-se la primii bolovani, care își ascund fruntea sub bălării și mor înăbușite sub întunericul nisipului.

Trăim sub blestemul cumplit al inerției.

Până seara târziu, la mormântul maestrului, s'a perindat — veghind, — tăcută, emoționată și decentă, *doar recunoștința celor anonimi.*

SORANA TOPA

UN ROMAN PALPITANT

JUR S'O UCID!

de FRANK R. ADAMS

Ca victimă a unei grave ciocniri de trenuri o fată adorabilă, Anna Harkness, e transportată, rănită, în casa milionarului Pierre Bernaberry, pe indiciul că ea purta rochia și giuvaerurile de o bogăție fantastică a soției acestuia, fugită dela el. Stupefacția ei în fața uzurpatoarei necunoscute! Dar văzând-o rănită, lovită și de o pierdere a memoriei — reală sau simulată?!—o reține pentru a vindeca-o și a afla apoi deslegarea enigmei. Dar coincidență fatală: el e tocmai fratele unui ilustru pictor ucis de curând de-o femeie. Și din convorbirile lui cu Anna, ea află că el a jurat să găsească și să ucidă pe asasina adoratului său frate. Din împrejurări nenorocite, se îngrămădeau toate bănuelile asupra unei necunoscute dispărute, Anna Harkness. In timpul convalescenței se țes însă sentimente gingașe și profunde între Pierre și Anna. Vă închipuiți teroarea în care trăește sărmana Anna tocmai în această casă-refugiu. Și teribila furtună de sentimente, de îndoeli ce se va deslănțui în sufletul lui Pierre când va întrevedea, când va descoperi taina sinistră!

UN ROMAN MAGISTRAL, INLANȚUITOR LA CULME!

In „ROMANELE CAPTIVANTE" (280 pagini - 15 lei)

— La chioșcari, librari și în gări —

Francis Jammes

Cu ocazia ultimei întruniri, comitetul Asociației criticilor literari a redactat următorul proces-verbal:

Comitetul Asociației de critică literară, ne putând obține promisiunea lui Francis Jammes de-a retracta cuvintele de ocară față de critica literară, apărute în prefața ultimului său volum, a luat în considerație acest refuz.

Comitetul constată deasemenea că Jammes n'a putut aduce nici o probă în sprijinul atacurilor sale.

Asociația ca reprezentant a intereselor morale ale criticei ar avea drept să urmărească pe Francis Jammes pe cale juridică. Totuși, n'a luat nici o măsură de acest fel din considerație pentru marea și fecunda sa carieră.

Comitetul declară că această acuzațiune calomnioasă constitue un act de ușurință de neertat și că un ast-fel de procedeu lovește atât în politețea cât și în cinstea profesională.

Centenarul lui Saint Saëns

S'au împlinit o sută de ani de la nașterea marelui compozitor francez Saint Saëns, poate muzicianul cel mai extraordinar pentru ureche, pentru memorie, pentru virtuozitatea în execuție și stil.

Mai precoce decât Mozart, Sains Saëns cunoștea notele înainte chiar de a învăța să citească. La un an și o lună le știa pe de rost. La doi ani și jumătate terminase metoda pentru pian a lui Carpentier. La patru ani și jumătate cânta într'un salon o sonată pentru

pian și vioară a lui Beethoven, iar la opt ani executa un concerto de Mozart cu acompaniament de orchestră. La zece ani, Saint Saëns se întâlnește cu Gounaud, care rămâne uimit de precocitatea sa. Memoria lui muzicală depășea orice închipuire. Richard Wagner, care l-a cunoscut la Paris în 1860 spunea despre el: „Pe lângă repeziciunea extraordinară și uimitoarea lui ușurință de a descifra partiturile de orchestră cele mai complicate, Saint Saëns avea o memorie tot atât de admirabilă. Executa pe de rost toate operele mele, inclusiv „Tristan", fără să uite vreun amănunt, încât ai fi jurat că are textul în față".

Dar dacă virtuozul n'a fost niciodată contestat, în schimb compozitorul a fost foarte sever judecat la început. Lucrările lui erau socotite ori prea savante ,ori prea îndrăznețe. Foarte puțini se încumetau să le interpreteze.

Multă vreme, publicul n'a voit să admit muzica aceasta, care i se părea foarte rebarbativă. Compozitorul sfârși însă prin a-și câștiga încrederea și la vârsta de 30 de ani una dintre operele maestrului, „Samson și Dalila" ajunsese chiar populară. Wagner era însă în plină glorie acuma, și — în comparație cu infinitele efuziuni romantice ale maestrului dela Bayreuth— clasicismul lui Saint Saëns părea cu totul demodat.

Saint Saëns era în adevăr un clasic. Avea cultul formei. Nu și-a pus arta în serviciul nici unei idei morale, nici unei filosofii, datorii sau credințe. Arta lui e divertisment pur, distracție pură. A fost cel mai sincer dintre artiștii vremii sale. Trăia însă într'o epocă în care cultul romanticilor devenise idolatrie, când muzica nu se asculta decât cu capul în mâni, căutându-se simboluri, o filosofie, o religie.

Beethoven, Richard Wagner, Cesar Frank au fost zeii ultimelor decade ale secolului trecut, și se știe ce loc important ocupă în operele acestor compozitori cultul sentimentului, căutarea expresiei, grija pentru scopurile pur morale. Subt înaurirea lor nu se mai scria muzică pentru încântarea urechilor, ci pentru a se pune bazele unei doctrine, pentru a înălța sufletele și a le orienta.

In ciuda tuturora, Saint Saëns a rămas artistul formei, fără să facă nicio concesie ideilor dominante.

„Pentru mine arta e forma. Expresia, pasiunea îl seduce pe „amator". Artistul vede cu totul altfel lucrurile. Artistul care nu se simte deplin satisfăcut de liniile elegante, de culorile armonioase, de o frumoasă serie de acorduri, nu înțelege arta..."

Susținând această teorie a artei pentru artă, Saint Saëns — cum foarte just observă Paul Landormy — merge împotriva curentului popular și nu face nimic ca să câștige sufragiile publicului mare, pe care totuș în cele din urmă le-a cucerit.

In vremea noastră, Saint Saëns e socotit un precursor. El i-a continuat pe clasici și a pregătit terenul pentru urmași străluciți, ca Maurice Ravel, de pildă.

Mergându-și fără ocol drumul său, nepreocupându-se de literatură sau de pictură, ci interesându-se numai de armoniile și de melodiile frumoase în cadrul unei arhitecturi elegante și sobre, Saint Saëns a creat o metodă care a cucerit din ce în ce mai mulți adepți.

William Watson

La capătul unui tragic destin, s'a stins din viață în vârstă de șaptezeci și șapte de ani, poetul englez William Watson.

William Watson s'a născut la 2 August 1858 la Burley-in-Wharfederale în Yorkshire în mijlocul unei familii de mici negustori.

Geniul său poetic a fost foarte precoce. La șapte ani compusese un imn, la nouă știa să recite „Paradisul pierdut", iar la paisprezece, pe când urma cursurile colegiului din Southport, începuse să publice versuri.

La vârsta de șaptesprezece ani a făcut o vizită lui Tennyson, pentru a-i citi ultimele sale poeme. Maestrul i-a dat cu încredere binecuvântarea.

In 1880, bătrânul Watson, negustor la Liverpool, a editat prima lucrare a fiului său: „The Prince's Quest. Volumul apărut în 1892, care conținea faimosul „Tombeau de Wardsworth". Acesta i-a asigurat pe deplin gloria.

Lumea literară vedea în William Watson pe succesorul direct al marilor dispăruți din ultimii ani ai secolului trecut: Matthew Arnold (1888), Browning (1889), Tennyson (1892), William Morris (1896).

La moartea lui Tennyson, Gladstone și Asquits l-au propus ca poet-laureat, dar Salisbury l-a preferat pe Alfred Austin.

Decepția a fost crudă — cu atât mai mult, cu cât după moartea lui Alfred Austin a succedat la premiu Robert Bridges. Și nimeni nu s'a mai gândit la reabilitarea lui Watson.

In curând a fost complet uitat, iar generația nouă îl considera drept un pompos mediocru.

Acest dispreț l-a chinuit cumplit. Premierea lui Alfred Austin a fost pentru el atât de dureroasă — deși avea numai treizeci și cinci de ani — încât i-a zdruncinat sănătatea. Watson și-a celebrat convalescența prin volumul de versuri „Vita nuova", dar groaza de nedreptate i-a slăbit pentru totdeauna nervii.

In acelaș timp s'a pasionat pentru cauza Armenilor, publicând o serie de sonete de răzbunare sub titlul „Orientul de purpură", și a cântat în versuri libertatea cerută de Irlanda.

Acest liberalism înflăcărat n'a exclus însă cel mai desăvârșit loialism, de care dispunea Watson. In 1902 a publicat o minunată odă închinată încoronării.

Urechile engleze se obișnuiseră însă cu o muzică mai mlădioasă, mai fantezistă, încât nimeni nu mai asculta versurile îndepărtatului urmaș al lui Dryden, Gray și Collins.

Watson s'a căsătorit în 1909 cu o irlandeză, Adeline Maureen Pring, a cărei dragoste admirativă a constituit lumina ultimilor săi ani. Soția sa l-a încurajat afirmând cu încredere o credință desăvârșită în geniul său. Ea l-a hotărît să-și publice o parte din cele mai bune poeme și a cumpărat multe volume, pentru a-i da iluzia succesului.

Lipsa de bani se simțea din ce în ce mai grea.

In 1917, Regele George al V-lea l-a făcut cavaler și i-a dat o pensiune de o sută livre sterline.

Boala însă a agravat situația grea în care se aflau.

S'au instituit liste de subscripție care-au dat rezultate bune. Simțul practic britanic nu poate fi jignit de aceste daruri bănești oferite în chip omagial. Un cont deschis la bancă valorează mai mult de cât coroana de lauri, pentru ușurarea bătrâneții unui artist.

Disprețul marelui public însă săpa rana și mai adânc. In mica locuință din Bollingdean, unde și-a petrecut ultimii ani alături de soția și de cele două fiice, bătrânul poet a continuat să cizeleze impecabilele sale strofe idealiste și patriotice.

Watson și-a terminat dureroasele zile într'o modestă clinică provincială.

In ziua morții sale, presa i-a încoronat viața și opera și mulți englezi au aflat atunci c'a murit un mare scriitor.

Istoria literară îi va face desigur dreptate, dar drama trăită de el va rămâne.

Tineretul Italian

Cei mai convinși adepți ai războiului sunt fără îndoială băeții și băețandrii italieni din clasa mijlocie, așa numiții Giovanni Bianchi, adică Luță Popescu de la noi, fiii meseriașilor, sau ai micilor negustori. Aceștia alcătuesc în cea mai mare parte tineretul fascist, căci își pot face uniforme pentru paradă. Invață să se joace de-a soldații, învață o mulțime de alte jocuri de întrecere și se pot astfel face importanți.

Tânăra Italie este alcătuită din copii în uniformă căci și surorile acestor Giovanni Bianchi sunt „Piccole Italiane", cu șorț alb. Fiecare copil născut în Italia este astfel „un pui de lup", „figlio della Lupa"!...

La șase ani micul Giovanni Bianchi merge la școală și este înrolat în Balilla; *la opt ani începe instrucția premilitară; la patrusprezece ani intră cu grad în* avangarda fascistă; *la optsprezece trece în* Fasci Giovanili di Combattimento. *La 21 de ani dacă e sănătos și își trece examenul de cetățenie, primește suprema cinste de a fi admis în partidul fascist național.*

Politicește vorbind, Giovanni Bianchi nu mai aparține părinților săi, ci statului.

Filosofia aceasta este, fără îndoială, foarte plăcută, mai ales pentru că se prezintă sub diferite uniforme și sunete de trâmbiți. Astfel încetul cu încetul în marșuri și contra marșuri principiile fundamentale ale Fascismului intră în capul acestor copii.

Aceste principii sunt: credință Ducelui și fascismului, Italiei și regelui; supunere fără cârteală ofițerilor superiori din partid; respect pentru autoritatea stabilită și pentru steagul național ca „simbol al gloriei noastre trecute și a izbânzilor noastre viitoare".

„Aduceți-vă aminte că fascismul nu v'a făgăduit nici onoruri, nici poziție socială, nici câștiguri materiale: ci numai datorie și luptă". Acestea sunt cuvintele pe care Mussolini le-a pronunțat acum cinci ani, când a primit jurământul primilor Giovanili Fasciști, pe colina Capitolină.

Datorie și Combattimento, *e drept, dar „Datoria" se înfățișa foarte plăcut pentru ei, fiind în mare parte joc și sport; pentru ei echipa de Rugby are mai mult interes de cât orice problemă politică sau socială.*

Dar aci este buba fascismului. De sigur Giovani Bianchi este mai sănătos de cât tatăl său, și mai energic de cât a fost el la acea vârstă. Vorbește o italiană mai bună, are simțul onoarei de a fi Italian mai puternic de cât Popeștii, părinții lui, precum și mai clară noțiunea fraternității italiene ca membri al aceluiași stat. De sigur că au și maniere mai civilizate. In politică însă orice Giovanili nu cunoaște nici buchile.

A fost cu persistență oprit de a face primii pași cu de la sine îndemn și, în loc de a fi lăsat să judece, i s'au dat de la început câteva fraze făcute gata, pe care trebuia să le învețe ca lecțiile din catcehism. Vom vedea ce vor răspunde când le va pune vremea grea a industrialismului, întrebarea ce au înțeles prin Datorie, Luptă, Eroism, Patrie și toate vorbele răsunătoare cu care s'au împăunat.

Cine poate pdezice ce vor face Giovanni Bianchi?! El e băiat voinic, cetățean grijuliu, cinstit și cu totul supus al statului fascist — aceasta e foarte adevărat.

Dar oare nu e și produs, un moștenitor al culturii milenare a Italiei, născut în lumina ei, atins de geniul acela care a făcut Italia nemuritoare, înainte chiar de a fi existat ca o țară cu acest nume.

S'ar putea ivi un moment când se vor deștepta miile de strămoși în sufletul acestui popor și-i vor pune întrebarea:

Care sunt forțele vii și care sunt forțele omorîtoare, pentru destinul și existența sa viitoare?

Mărunte

Institutul Balcanic, înființat anul trecut și al cărui sediu este la Belgrad, 17, Knez Mihajlova, a publicat volumul al doilea din „Revue Internationale des Etudes Balkaniques" (Revista Internațională de Studii Balcanice), terminând astfel primul an al acestei importante publicațiuni științifice consacrată studiului obiectiv al istoriei, folclorului și al condițiilor economice și sociale din țările balcanice.

Acest al II-lea volum conține articolele următorilor savanți: Charles Diehl și Emile Haumant (Franța), C. Sforza (Bruxelles), G. Ferrero (Geneva). N. Iorga (București), R. Dölger (Munich), M. Milsson (Lund), C. Patsch și J. Strzygowski (Viena), S. Bobcev (Sofia), T. Zielinski (Varșovia), Novotny (Berna), Corovici (Belgrad) și alții.

Ca și primul volum, care a stârnit mare interes în cercurile științifice internaționale, volumul al doilea conține studii originale și autorizate asupra vieții și istoriei popoarelor balcanice. Această revistă și-a asigurat colaborarea a peste două sute savanți balcanici și internaționali, specializați în studiul Balcanilor. Articolele revistei sunt publicate principial în limba franceză și germană.

Se găsește spre vânzare la: Cartea Românească și Socec.

— Doamnă, telefonul e pentru mine... Puteți eși un moment din cameră?

Atelierele „Adevĕrul", Str. Const. Mille No. 7—11